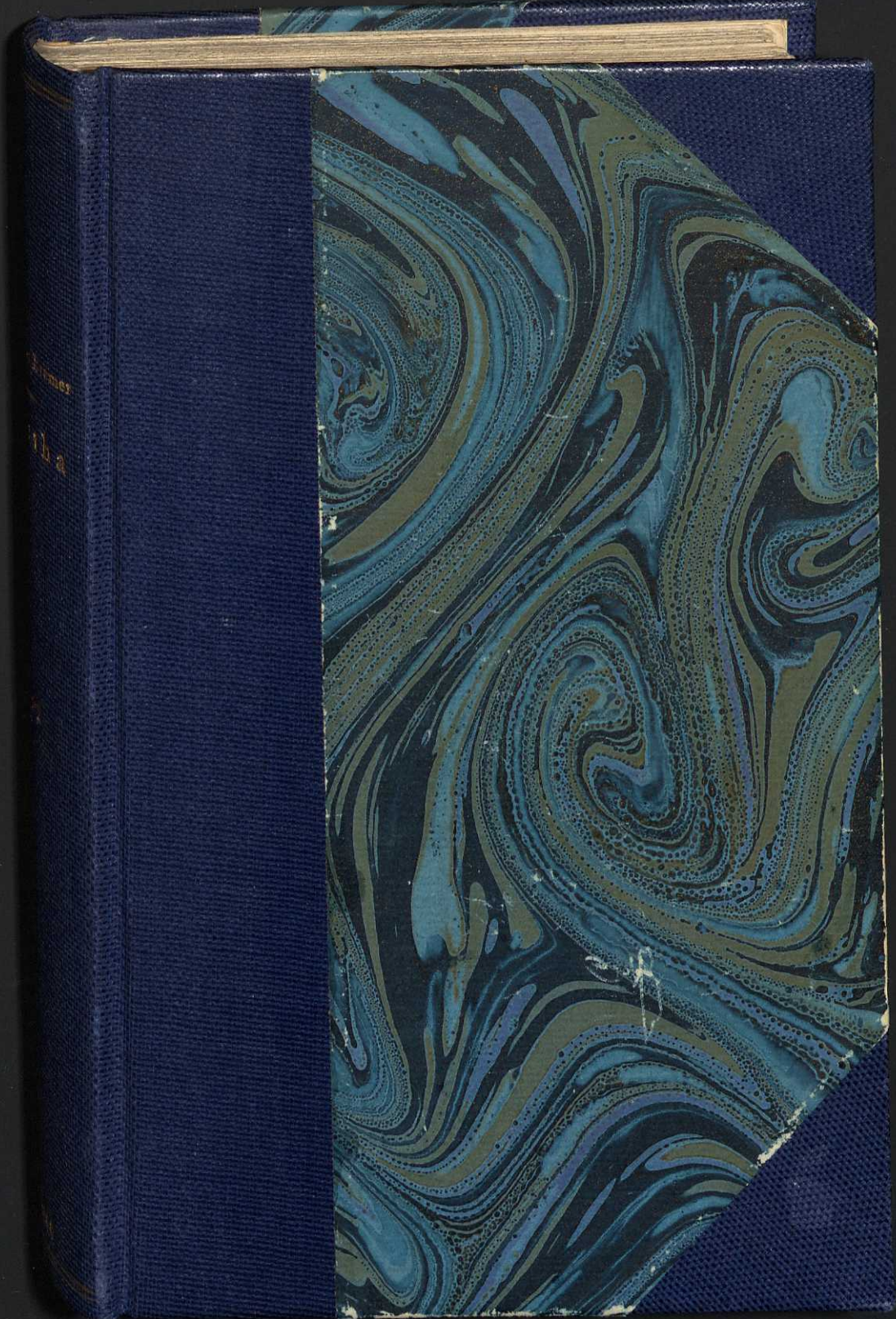

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Tracts
174

Litt.
Sv.

Ze. A

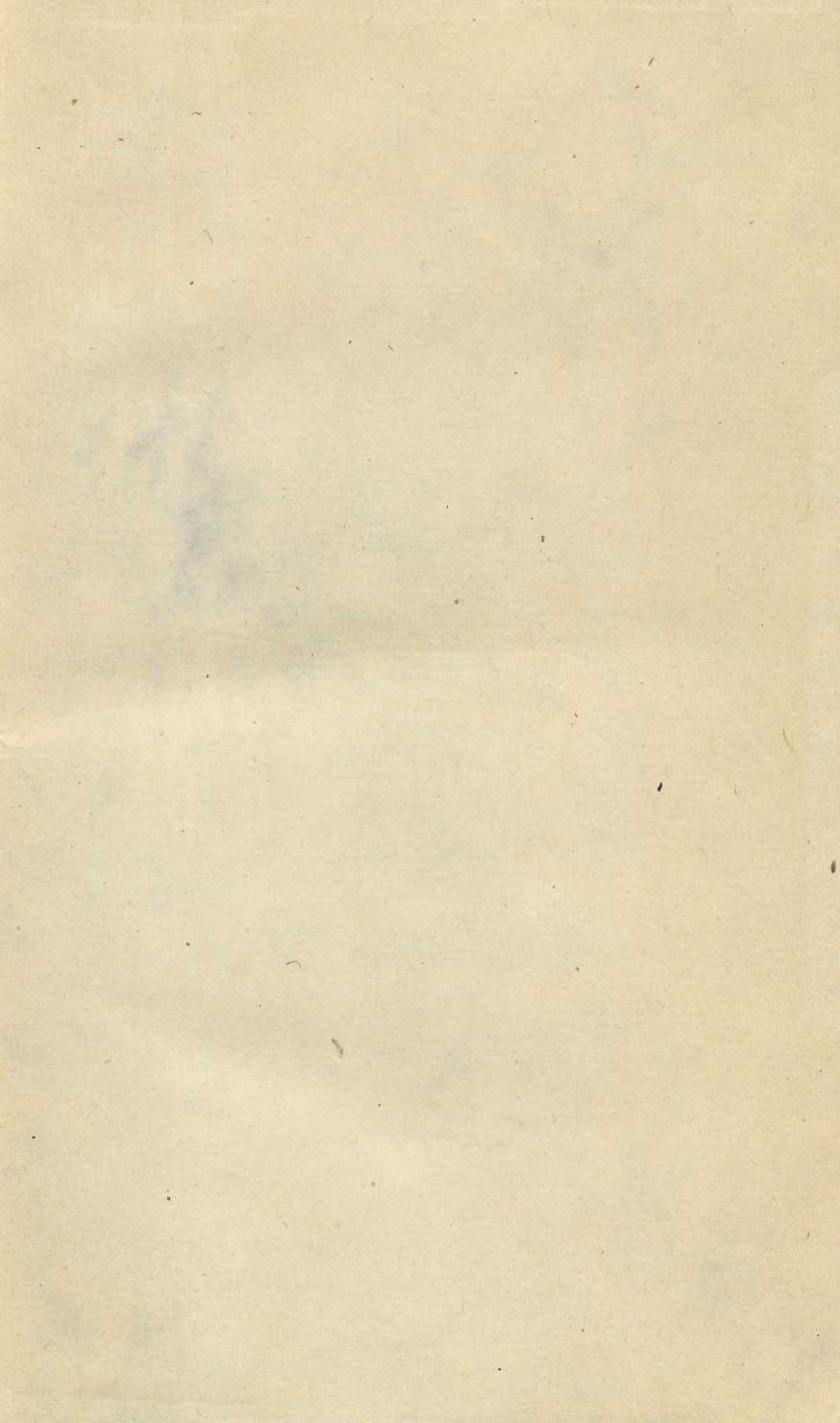

ALBERT HALLBERGS
DONATION

TILL

GÖTEBORGS
STADSBIBLIOTEK

1937

Ex. A Aurore Brahe

Hg

1871

NYA TECKNINGAR

UR

HVARDAGSLIFVET.

HERTHA.

AF

FREDRIKA BREMER.

I.

Hos **A. Bonnier** i Stockholm säljas och erhållas äfven efter beställning uti samtliga öfriga boklädor i riket följande i det närmaste utsålda *Svenska Original-arbeten*.

	Banko.
<i>Carlén, Émelie</i> , Representanten. 2 Delar	2: —
— — Gustaf Lindorm. 3 Delar	2: 12.
— — Professorn o. hans skyddslingar. 2 Delar	1: 40.
— — Fosterbröderne. 3 Delar	3: —
— — Kyrkoinvigningen i Hammarby. 3 Delar	3: —
— — Skjutsgossen. 2 Delar	1: 44.
— — Rosen på Tistelön. 2 Delar	3: —
— — Kamrer Lassman. 2 Delar	2: 24.
— — Fideikommisset. 3 Delar	4: —
— — Ett År	2: 8.
— — En Natt vid Bullarsjön. 3 Delar	4: 32.
— — Jungfrutornet m. Förf. portr. 3 Delar	5: —
<i>Blanche, Aug.</i> , Flickan i Stadsgården	1: 24.
— — Första Älskarinnan m. Förf. portr.	2: —
<i>Mellin, G. H.</i> , Den unga Grefvinnan	2: 24.
— — Fremlingen från Als	1: —
— — Öjungfrun	1: 8.
<i>Ridderstad, C. F.</i> Svarta Handen. 2 Delar	3: 24.
<i>Kullberg, K.</i> En Sommar i Småland	1: —
Herrarne på Ekolssund af förf. till Törnrosens Bok. 3 Delar	3: 24.
Junker Carl. Hist. Roman från Birger Jarls tidevarf af <i>A. Lindeberg</i> . 3 Delar	2: 24.
Trollets Son. Berättelse från Sveriges Riddartid af <i>Kjellman Göransson</i> . 2 Delar	3: —
Tvenne Äktenskap. Roman af förf. till Morianen	1: —
Carl XI, Rabenius och Hexeriprocessen. Hist. Roman af <i>C. v. Zeipel</i> . 2 Delar	3: —
Wasa-Ättlingarne af <i>C. v. Zeipel</i> i 4 afdeln.	2: 12.
Carl den XII:s Page. Hist. Roman i 2 Del. af <i>L. de G.</i> förf. till Hjertklappningen på Dalvik	1: 16.
Den Unga Brukspatronen af <i>Siegfried</i>	— 40.
Svenska Lynnen och Småäfventyr af <i>Nepomuk (Kjellman Göransson)</i> 3 Del. å 1 R:dr 32 sk. b:ko	5: —
Hvarje del innehåller separata fullständiga humoristiska Noveller.	
Wadstena Kloster. Hist. Roman i 2 Delar af <i>C. D. A—n</i> , förf. till Resa i Amerika m. m.	1: 16.
<i>Mankell, A.</i> Medeltidens Skådespel i Kyrkan och på Theatern. En Historisk-romantisk skildring. Prisbelönt af Svenska Akademien	— 40.

* Sv. 43

EX. A

24

HERTHA,

ELLER

EN SJÄLS HISTORIA.

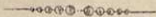
TECKNING UR DET VERKLIGA LIVET

AF

FREDRIKA BREMER,

FÖRF. TILL »TECKNINGAR UR HVAR DAGSLIVET», »HEMMEN
I DEN NYA VERLDEN», M. M.

FÖRRA DELEN.

STOCKHOLM,
ADOLF BONNIERS FÖRLAG,
1856.

STOCKHOLM,
TRYCKT HOS E. WESTRELL,
1856.

Aftonsällskap.

»Ingenstädes — säger ett ordsåk — går det underligare till än i denna världen.» Men ingenstädes i denna världen gick det väl underligare till än en afton i vår goda stad Kungsköping år 18..; ty der var ett stort sällskap församladt och der hörde man ordas så här:

»Nu mitt herrskap måste vi ta ihop på skarpa allvaret! Alla grupperna i ordning! Camelior, Resedor och Rosor, församlen Er i detta hörn; ljusalfer och troll i det andra, midt emot. Gudar och Gudinnor träden fram — Olympen till höger, Walhalla till venster. Jupiter, öfverste Jupiter, hvar är han? Står och skakar hand med Odin, min sann. Öfverste Jupiter hör hit. Hvad har ni att göra i Walhalla? Ni hör till olympiska afdelningen. Fru Frigga var så god och tag reda på Odin och hans folk. Vi måste hålla ordning i världen.»

»Jaja, glöm bara inte att Odin skall dansa med Juno och jag med Jupiter!»

»Det förstår sig, i den stora polonäsen. Men nu måste hvar och en på sin post. Öfverste Jupiter, var så god och ställ er här med era gos-

sar, Mars och Vulkan, Apollo och Bacchus! — General Odin, framåt Marsch! om jag får be. Löjtnant Thor, syperbt. Assessor Balder, mycke bra. Mamsell Iduna, var så gratiös!..... Brukspatron Brage — hvart fan har han tagit vägen? Aha! Står och kurtiserar gracerna på Olympen. Hör hit min gunsti herre; vänta med det der till den stora polskan. Nu är er plats i Walhalla och på denna sidan. Parcer här, Nornor der; det är i sin ordning. Ljusalfer och troll, låt mig se er i era regioner! Inga öfverlöpare ännu. Man kan bli yr i hufvudet. Apropos hufvud, hvar få vi Mimers hufvud? hvar få vi en Mimer?»

»Professor Methodius!.....»

»Vår enögde farbror! Syperbt. Men hvar är han?»

»Der; står just med pekfingret på näsan och demonstrerar sitt system för Grefvinnan P. Han är visst ännu vid världens skapelse, det ser jag på honom»

Det har sin riktighet. Professorn, kallad Methodius, står verkligen framför Grefvinnan P., stadd i svaromål på hennes litet skälmaktiga fråga: »huru det fortgår med systemet?»

»Tackar, som frågar, åh jo, det pallrar och går, sa' skepparn som satt på grund med skutan. (Och professorn skrattade härvid hjertligt åt sitt infall). Saken är den, att jag inte ännu rätt fått det att gå ihop, att ta skruf, som man säger. Men nog har jag hunnit ett stycke på vägen. Och bara man är säker om grundläggningen, så kan man också vara säker på att få opp huset och få tak derpå. Sålunda, om man vill förbättra

verldsordningen, så måste man ha reda på verldsbyggnaden, och därför måste man begynna med begynnelsen, man måste gå methodiskt till väga. Pondera nu att vi tänka oss begynnelsen, jag menar skapelsen. Tänk er då, min nådiga Grefvinna, en — röra, ja just en röra, lik en ofantlig grynvälling, som uppfyller hela luften, och alla de der grynen röras och tullras och mullras omkring, alldeles som man ser det i vällingen i en stor gryta. Men hur de nu tullra och mullra, så samla och samla sig grynen (i lärdt språk kallar man dem Atomer, men vi vilja nu uttrycka oss populärt) i små klimpar och klumpar, och dessa åter klimpa sig tillsammans i allt större och större klimpar eller klumpar — ty så har det gått till — till dess slutligen hela grynvällingen kommer tillsammans i en enda stor klump eller klump, som vi nu kalla jorden. Nu är den färdig; nu ligger den der, som en stor boll, och nu får den en duktig knuff eller puff ifrån sidan, så att den far af och omkring i rymden tills...»

»Men min bästa professor, hvem ger den knuffen?» frågade grefvinnan P.

»Puff hit och knuff dit!» afbröts här skapelsehistorien af Major v. Post, sällskapet och stadens muntra »maitre des plaisirs», — »ursäkta farbror lilla, men sedan ni hjälpt vår Herre i skapelseverket, så hjälp oss nu litet med att få Wallhalla i ordning och låna oss ert hufvud till Mimers hufvud!»

Den goda professorn såg i förstone något förbluffad ut vid detta oväntade förslag, men svarade sedan godmodigt leende: »alltför gerna, bara,

jag kan vara säker om att få behålla hufvudet. Ty jag vill påminna mig att Mimers hufvud hade åtskilliga betänkliga öden att genomgå, såsom att afhuggas, kokas och . . . »

»Ah, pappa lilla, det har ingen fara. Jag svarar för pappas hufvud!» inföll skrattande ett fruntimmer i elegant toilett, och hvars ansigte, ännu ungdomligt, hade öfver dess fylliga former ett sådant solsken af godhet och glädtighet, att det tycktes aldrig kunna få skrynklor; och i det Mimmi Svanberg med en hvit och mullig hand sökte bringa någon ordning i professors, åt alla håll stretande, gråspräckliga hårtestar, fortfor hon: »vi antaga här många olika skepnader, men bli dock alltid vi sjelfva. Jag har åtagit mig att efter hvarann vara hexa, gudinna och slutligen Pax Domestica med ett helt släp af sopborstar och skyfflar; . . . pappa blir en präktig Mimer! . . . »

Nå, som du vill, min kära Mimmi; men . . . »

»Alla måste komma, gå hvar efter ann! låt oss begynna, låt oss begynna, mitt herrskap, eljest bli vi aldrig färdiga!» utropade Majoren.

»Ett ögonblick, ett ögonblick ännu, min bästa major!» bad värdinnan i huset, »låt oss dricka the först. Det är just nu färdigt. Och sedan sällskapet fått taga några förfriskningar skall allt gå med så mycket friskare lif.»

Vi hoppas att vid denna tid ha fört våra läsare ifrån de misstankar, de till en början torde ha hyst, nemligen att de befunno sig i ett sällskap af dårar. De ana troligen nu, att de äro i sällskap med ganska förnuftigt folk, församladt för att roa sig med muntra upptåg. Sällskapet befann

sig i handlanden Dufvas stora salong, som denna afton öppnades för repetition till den stora kostymbal, som få dagar derefter skulle gifvas i stadens nya, präktiga societetshus, och hvilken fest skulle bli liksom kronan på denna vinterns alla festliga tillställningar, och »alldeles rysligt rolig, gudomligt rolig», sade unga flickor.

Man hade denna vinter haft godt om festliga tillställningar i den goda staden Kungsköping, hvilken, ehuru icke egentligen hörande till småstäderna, likväl, under vanliga förhållanden delade sven-ska småstäders vanliga lefnadslott, som af en småstads innevånarinna beskrefs sålunda: »den ena dagen är der så rysligt lik den andra, att man knappt vet hur man skall skilja dem åt»; hvarföre ock mången småstadsbo, för att icke rent af insomna af ledsnad, söker hålla sig vaken med att dricka punsch och spela kort, m. fl. tidsfördrif, som ha till följd att göra pungen lätt och sinnet tungt. Fruntimmerna åter, då de icke dela herrarnes tidsfördrif — hvilket stundom händer — söka vanligen muntra sig med »kaffe-rep» eller »juntor», romanläsning och smått sqvaller, för att något litet krydda det dagliga lifvets andliga fattigsoppa. Detta synnerligen under våra långa nordiska vintrar. Men denna vinter i Kungsköping hade, såsom sagdt, gjort ett lysande undantag från de vanliga vintrarne. Jernvägen, som höll på att anläggas nära utanför staden, hade tillfört dess sällskapskrets en flock unga jernvägs-ingenjörer, de flesta lefnadsfriska och glada unga män, som hade gifvit nytt lif åt alla nöjen, och man hade isynnerhet gjort sin flit med benen på baler, och

på soupéer, som blifvit förvandlade i baler. Med ett ord, man kunde icke påminna sig en så »animerad» vinter i Kungsköping.

Man talade också om tre partier, som voro å bane och ett afslutadt. Detta sednare var emellan äldsta dottern i huset der nu sällskapet var församladt, och den rika Brukspatron Tackjern — »ett mycket godt parti», sade alla människor, ty Eva Dufva skulle få eget hus, eget ekipage och — en hederlig karl.»

Eva Dufva såg dock blek och föga lycklig ut. Men hon var en af många systrar i ett föga rikt ehuru temligen behållet hus, och — föräldrar och syskon hade varit så glada åt det rika anbudet. Hon skulle göra dem lyckliga, kunna bjuda sina föräldrar till middag, sina systrar ut på landet, till sig i det gröna. Eva Dufva sade ja åt Brukspatron Tackjern, som bjöd henne allt detta. Brölloppet skulle stå i Maj på föräldrarnes silfverbröllopsdag, och de gamla farföräldrarnas guldbröllopsdag, och till denna dag har Rådman Dufva reparerat, tillbyggt och ställt i ordning sitt hus, och den stundande tredubbla brölloppsfesten lyser upp huset och sinnena med hvarjehanda glada förberedelser. Rådmanskan sjelf, Fru Dufva, en vacker och ståtlig fru, synes vara själen i allt, gladt ordnande och bestämmande; blott då och då kastar hon en förstulen, bekymrad blick på den bleka och alfvarsamma fästmon, hennes dotter. Men så tänker hon: »när hon blir gift och får allting så präktigt och godt, då» Och så tänker mången moder.

Medan nu théet och andra förfriskningar bä-

ras omkring, och gudar och gudinnor, ljusalfer och troll slå sig ned vid fönster och små bord och njuta och samspråka, vilja vi begagna tillfället att göra närmare bekantskap med några personer och grupper i sällskapet och lyssna till samtalen, som föras dem emellan.

Vi närma oss först ett äkta par, som ser särdeles trefligt ut, ty vi älska trefligt folk och lyckliga makar, och vi se tydligare, att de äro makar: denna lilla prestman med den något undersåtsiga gestalten, det breda bröstet, det nästan barnligt runda och öppna ansigtet, och denna lilla fru, hvars utseende låter oss ana, att hon för-enar både Maria och Martha uti en person, och som nu lägger handen så förtroligt på prestman-nens axel, i det hon säger med sakta röst:

»Nu, min gubbe lilla! Nu tycker jag, att stunden är god, att du skulle komma fram med förslaget.»

»Nu? huh då!» pustar den lilla pastorn med komisk förskräckelse, »kära min gumma lilla, låt mig styrka mig litet först, skaffa mig lite krafter och kurage medelst detta goda the med dito skorpor och ... och ... ett litet glas romm! ser du; — det der är en sak, som icke går så lätt att komma fram med. Ser du ... se der kommer Mimmi Svanberg; tala bara inte om det der förslaget så länge! sitt ned och drick the med oss ... delikata go-rån! — hvad för slag? hvad vill du ha? ett par gamla stöflar?! — alltför gerna bara jag får några sjelf. Mor, kom ihog att Mimmi skall ha mina gamla stöflar, nota bene när jag slitit ut dem först!»

»Ack! hvad är det som herrskapet skrattar åt?» frågar, i det hon närmar sig trion, en fru med en särdeles mörk och bedröflig fysionomi. Det är enkefru Ulrika Ugglå. Fru Ulrika Ugglå och Mimmi Svanberg äro de största kontraster i verlden. Den sednare ler och söker ständigt lätta lifvet för sig och för andra; den förra suckar öfver allting och ser öfverallt helst blånor och bölder. »Jag vet inte,» fortfor hon nu, »hur man kan vara så glad, när det finnes så mycket bedröfligt i verlden.»

»Just derföre,» svarar Mimmi Svanberg, »måste vi söka göra den gladare. Dessutom finnes det ju också så mycket godt och glädjande!»

»Ja, det tycker du; men den som tänker lite mer på sakerna!.. i det här huset till exempel tycker jag att all den här glädjen är riktigt hemsk!»

»I det här huset! Men hvar i hela verlden finner man ett treffigare hus, en hyggligare familj, vackrare förhållanden emellan föräldrar och barn, älskvärdare unga flickor? ...»

»Ja, de sju mamsellerna Dufva! ... det är just en glad utsigt det med så många flickor; fattiga flickor till på köpet; hvad skall det bli af dem alla? ...»

»Åh, derför blir nog råd med tiden, så hyggliga flickor! dessutom är ju nu en förlofvad ...»

»Ja, men hur ser hon ut; jo som hon skulle ut att hängas. Det blir bara bedröfvelse af det brölloppet, det spår jag, och alla de andra flickorna — de skola alla komma på den öfverblifna kartan! ...»

»Det finns ingen sådan karta mer i världen,» sade Mimmi Svanberg skrattande; »nu för tiden behöfves alla menniskor för det allmänna bästa, och kunna taga plats och bli hvarandras hjälp i enskilda eller allmänna föreningar.»

»Usch då, med era allmänna föreningar; de äro då de ledsammaste tillställningar som jag vet, och med min vilja skall icke Ingeborg gå in i någon sådan. Det är allt bara dumheter och onödiga upptåg. Flickor skräpa nog mycket ändå i världen, utan att komma och skräpa i sådana der allmän förening!»

Fru Ugglas bedröfliga uttryck samt ordställning kom Mimmi Svanberg att utbrista i ett oemotståndligt skratt; men pastorskan tog saken allvarsamt och genmälte: »så tycker inte jag. Om flickor skräpa i världen, så är det deras eget eller deras mödrars fel. Gud gifve, att jag hade dubbelt så många döttrar, som fru Dufva; jag skulle veta utväg för hvarenda en, dels inom, dels utom hemmet, just i någon af dessa förträffliga föreningar för vårt samhälles bästa, som ger hvar och en tillfälle att vara verksam och tjena vår Herre, hvar och en med sitt pund och efter sin förmåga.»

»Det der allt är bara fraser!» sade fru Ugglan med bistert uttryck; »en flicka bör gifta sig och ha eget hem och hushåll att sköta. Och det hade Ingeborg kunnat ha, om hon inte i unga år varit en romanesk toka och nekat ett hederligt tillbud, blott emedan hon icke var kär i karlen, kan tänka. Derföre sitter hon nu der och klär vägg, rödnäst och gammal, och blir aldrig annat

än en gammal flicka. Det är alltihop bara dumheter och bedräffligheter!»

Den som så talades om var en flicka omkring trettio år eller deröfver, hvars utseende och väsen förrådde ett plågsamt medvetande om en ungdom som flydde och ett slags oroligt bemödande att qvarhålla den. Hon hade vackra tänder och derföre log hon ofta, ehuru leendet saknade glädje, och hennes klädsel var mer ungdomlig än som passade för hennes år och utseende. Det var i synnerhet när hennes moders oroliga och dystra blick hvilade på henne, som hon visade en liflighet och glädtighet, som tydligen icke kom ifrån hjertat. Det gjorde, att hon såg tillgjord ut och ansågs vara tillgjord.

Mimmi Svanberg, som bättre kände och värderade Ingeborg Uggle än hennes mjeltsjuka mor, sade: »Ingeborg är en rar flicka och gör nog ännu ett godt parti, om hon så vill. Emedlertid tycker jag att hon bevisade god smak och ädelt sinne i att hellre förbli i sin mors hem, än att gifva sig med en man, som hon ej kunde hålla af.» Och Mimmi Svanberg, liksom rädd för vidare strid i ämnet, steg upp för att samtala med andra personer i sällskapet, merändels framkallande, hvart hon kom, ett glädtigt prat och löje.

Vi vilja lyssna till, hvad några herrar säga der borta.

A. Det här är fasligt tråkigt. Här blir visst inga spelbord i afton.

B. Tror knappt. Låt oss göra det bästa af eländet. Jag går att språka med damerna.

A. Det skall fan göra! Det är så besvär-

ligt att kurtisera. Nej, jag går på klubben. röker en cigarr och beställer en bål punsch, och ni äro välkomna att hjälpa mig tömma den!

B. Inte så dumt, men — jag vill ändå först språka lite med lilla fröken D. Flickan är rätt söt och säges ha sina femtitusen banko att vänta.

C. Presentera mig för henne, min bror, var god och presentera mig; eller säg mig först, ty jag är nykommen på orten, hvilka äro de rikaste flickor här i sällskapet?

B. Kan just icke säga, så noga; låt oss se oss omkring; först ha vi husets döttrar; — min vän v. Tackjern är förlofvad med en af dem, — men de andra sex eller sju äro ännu »à prendre».

C. Alltför söta dufvor; men ha de något att komma med? — du förstår!

B. Ingenting just, tror jag, utom vackra fjädrar — en vacker utstyrsel.

C. Så låta vi dem flyga. Der borta sitta två alltför täcka flickor, lika hvarann som systrar . . .

B. Fröknarna Rosen, »Rosorna», som de vanligen kallas; rätt charmanta unga flickor, de ha många talanger

C. Ja, men ha de något i kontanter; också?

B. Ingenting utom hjertan och rosor.

C. Så låta vi dem sitta. Nå, vidare i marknaden!

B. Bredvid dem sitter en fröken Uggla; icke precist fattig och som nog är en bra flicka; men hon är gammal nu, har varit med på balerna, jag vet intet, huru många år, redan så, att hon är utblommad och förbi.

C. Förbi henne då och till någon annan. Den der bredvid henne i den mörka klädningen... har en ståtlig växt; men ser förbannadt stursk ut.

B. Akta dig för henne, ty hon har en skarp tunga. Är eljest nog värd sina tjugutusen banko, det vill säga när pappan, gamla Falken, dör, ty så länge han lefver, släpper han ingen styfver ut; det är säkert.

C. Tjugutusen banko, nej, för så godt pris säljer jag mig inte under toffeln på en sådan der domarinna. Den måste då vara helt förgylld.

B. Här kommer fästmannen, den tillkommande mågen i huset, min vän v. Tackjern, en rik och hederlig karl, kommer att ge goda middagar....

C. Presentera mig för honom, min bror, jag är nykommen på orten och vill gerna lära känna de aktningsvärda....

Presentationen gick för sig. Brukspatron v. Tackjern var en styf och bastant herre, som tydligen tyckte om, att man bugade sig för honom, men föga tyckte om att buga sig för andra. Det var, som om en jernstör gått igenom honom från hufvudet och till fötterna. På sin väns lyckönskningar till hans förlofning och till den älskiga fästmön svarade han kallt:

»Hon är en beskedlig flicka och skall, hoppas jag, bli en bra hustru och göra mig lycklig. Jag söker det solida i lyckan såsom i lifvet.»

B. Mycke rätt och klokt tänkt; godt om alla tänkte så förnuftigt!

v. Tackjern. Ja, nog gör man dermed en bättre tjänst åt sig och sitt fädernesland än om

man lemnar sig åt hvarjehanda fantastiska och philanthropiska drömmier. Den der philanthropien, med alla dess föreningar och insamlingar, den undangräfvit totalt

B. Tala sakta derom, min bror, ty här nalkas just nu ett fruntimmer, fruktansvärd i denna del, en af våra medborgarinnor

»Säg fruktansvärd, ty hon är oemotståndlig med sitt goda hjerta och sitt goda lynne, denna de fattigas skyddspatronessa,» sade en ung herre, nära de andra, »och man kan omöjligen säga nej till något, som hon vill.»

»Det hör till mina principer att aldrig ge något till insamlingar,» sade v. Tackjern, i det han knäppte till sin frack.

»Och det hör till mina, att alltid gifva till sådana,» sade den unga herrn som nyss talat, »då de nemligen göras af personer, som jag vet äro de fattigas verkliga vänner, såsom fallet är med min kusin Mimmi Svanberg.»

Mimmi Svanberg nalkades just nu den sist talande, i det hon halfhögt och glädtigt sade:

»Min bästa Yngve, din far var en varm fosterlandsvän, och du är hans värdiga son och — säkert har du ett par gamla stöflar! Jag behöfver dem just i denna vecka.»

»De skola stå utanför din dörr i morgon, min kusin, ty har icke jag, så har någon af mina kamrater ett par till din tienst. Hvilka gamla ben skola lyckliggöras af dem? — fast det kan göra mig detsamma. Men behöfver du intet två par? Tala vid vår vika brukspatron här i grannskapet»

»Nej, tack skall du ha; det aktar jag mig för; jag vet till hvem jag går. Tack min kära Yngve. Har du hört att Monarken i är död? Det var en märkvärdig nyhet. Jag undrar hur det skall gå med vår stora bal. Man borde tänka på någon inträdesafgift till förmån för småbarnsskolan. Skulle du ej kunna föreslå det, Yngve? Vi måste säga ett ord åt vår gode pastor derom och söka vinna fru Tupplander för saken. Hvar sitter hon?»

Fru Tupplander sitter midt i soffan, pösande i full fjäder- och fras-paryr, thronande som en drottning, eller rättare som någon, som vill agera drottning. Fru Tupplander vill också gerna vara regentinna i staden, högsta hönset i korgen, första frun i sällskapslifvet, och ingen har ännu gjort henne platsen stridig, ty fru Tupplander är en rik enka, ger emellanåt rika allmosor, och ger utsökt goda middagar, hvartill hennes hushållsfröken, fröken Krusbjörn, förnämligast bidrager. Ty fröken Krusbjörn är ett geni i sitt slag och förestår fru Tupplanders hus på ett både snålt och lysande sätt, hvilket sätt just är efter fru Tupplanders sinne. Fru Tupplander och fröken Krusbjörn dela regementet inom huset såsom i ett konstitutionelt rike, öfverhus och underhus; men i tillfällen af strid, hvilka ej så sällan inträffa, blir underhuset vanligtvis segrande. Fru Tupplander har namnet, fröken Krusbjörn har väldet. Fru Tupplander och fröken Krusbjörn kunna dock ej lefva utan hvarandra. Men nu nog om fru Tupplander och fröken Krusbjörn.

Mimmi Svanberg, som ser sina medmenni-

skors svagheter men snarare ler än förtretar sig öfver dem, förtretar sig likväl stundom på fru Tupplander men håller sig likväl i godt förstånd med henne, för sin fattiga nästas skull; och äfven derföre lyssnar hon nu med stort tålmod till beskrifningen om en middag, som fru Tupplander skall gifva, och om alla de delikata rätterna och vinerna, det hela späckadt med beröm för fröken Krusbjörn och hennes talanger. Men när fru Tupplander hunnit till slutet af sin middagsbeskrifning, då passar Mimmi Svanberg på, tar fru Tupplander på hennes svaga sida som beskyddarinna och patronessa och får hennes löfte om hjälp för en fattig familj, samt om hennes förord och medverkan för en plan, som ännu denna afton skall utföras. På godt vis nödd och tvungen, ger fru Tupplander sitt samtycke, men tillägger med litet peppar på tungspetsen:

»Minsann jag begriper, kära Mimmi, huru du kan företaga, och hinna med så mycket saker på en gång, då din far tvärtemot aldrig tycks kunna bli färdig med hvad han har för händer.»

»Det är,» svarade Mimmi glädtigt, »emedan pappa lefver för odödligheten och jag blott för ögonblicket.»

Mimmi Svanberg hade för öfrigt en method i tal och handling, mycket olika sin faders. Den kunde vid första påseendet synas lika med den, som icke så få fruntimmer äro väl bevandrade uti, och som vi ville kalla »huller-om-buller-metoden.» Men om alla de, som hylla den, handledes derunder af ett så godt hjerta och ett så ljusst förstånd som Mimmi Svanberg, då skulle de

med huller-om-buller-metoden alltid hitta på att säga och göra det klokaste och bästa. Att Mimmi Svanberg med detta hjertelag och lynne är en stor gunstling i staden hos både fattiga och rika, förstås af sig sjelf, och att hon har ett stort antal af onklar och tanter, öfver fyratio kusiner, och ett nästan oräkneligt antal af vänner och goda bekanta, som se till henne som råd och hjälp i glädje som i sorg, det förvånar ingen. Mera förvånande har det förefallit mången, och mig sjelf, att Mimmi Svanberg, varmhjertad, allmänt omtyckt, med godt utseende, dock icke fästat sitt hjerta i djupare mening vid någon, utan synes röra sig i en allmän välviljas och människokärleks element, såsom fågel i luften, eller fisk i vattnet, och ha nog deraf och icke begära något annat. Kanske ligger der bakom någon fördold orsak, som — vi få reda på, en dag. Nu följa vi hennes lätta steg till den grupp af fruntimmer, dit vi, för en stund sedan, sett ett par herrars ögon och tankar riktade, pröfvande de unga fruntimmrens värde. Der ordades sålunda emellan några unga flickor, i anledning af festen:

»Ack hvad det här skall bli roligt! Alldeles rysligt roligt. Men tycker ni inte att fästmän ser bra alfvarsam ut, och hennes herr fästman bra dryg ut?»

»Ja, detta parti är, på hennes sida, ett resonnemangs parti. Hon har haft ett annat tycke. Men v. Tackjern är rik, och hon har gjort sin familj till viljes.»

»Stackars flicka! I hennes ställe hade jag tagit löjtnant M. Han är så vacker och så hygglig.

»Utom när han är lite — full, som allt-
emellanåt händer.»

»Åh, men då är han som mest charmant
emot damerna. Han är för söt! Det ordentligt
klär honom att ha litet florshufva.»

»Jag tackar för en man med »florshufva»,
om han, i den, vore aldrig »så charmant». Nej,
då tog jag hellre v. Tackjern, mindre charmant,
men mera bastant. Det blir visst ett lif utan
»florshufva», men också utan obestånd. Jag vet
ingenting värre i världen än obestånd.»

»Det finnes i världen mångt slags obestånd.
Men hvad säger Hertha om saken?»

Den som nu vädjades till, var samma flicka,
som vi förut hört omtalas »med ståtlig figur, men
förbannadt sturskt utseende». En utmärkt ädel
växt och det rika guldfärgade håret var, i sjelfva
verket, det enda, som på angenämt vis utmärkte
henne. Ett moln tycktes hölja hela hennes va-
relse och gaf ett oredigt, icke behagligt tycke åt
hennes, dessutom, icke regelbundna drag. Hon
satt tyst och likgiltig, nästan örörlig som en bild-
stod och skenbart liflös. Om rosor hade blom-
mat på hennes kinder, så hade de, jemte den
första ungdomstiden, redan förgått; en grå, entonig
färg var hela ansigtets, ögonlocken lågo tunga öf-
ver de dunkla, liflösa ögonen. Hennes klädnad
utmärkte sig genom dess enkelhet och tarflighet.
Den hade ingen den minsta öfverflödiga prydnad;
dock slöt den sig troget och väl till kroppens ut-
märkt vackra bildning.

Vid orden: »hvad tänker Hertha om saken?»
vände hon litet på hufvudet och sade kallt:

»Jag tycker, att det är en usel värld, der en god och bra flicka icke har annat parti att taga än att gifta sig med en man i flörshufva, eller en man utan hjerta, och som tydligen icke bryr sig särdeles mycket om henne!»

De unga flickorna logo och sade sakta: »Hertha sjunger då ut! Hertha är icke rädd att säga sin mening!»

»Rädd?» upprepade Hertha, »nej, jag är icke rädd — nu mera!»

»Men, min lilla Hertha,» sade ängslig, ett litet åldrigt fruntimmer, som jemt tvinnade med fingrarne, alldeles som om hon skulle nysta tråd, eller reda ut en trasslig härfva; »man måste väl litet tänka på hvad folk kan säga. Dessutom, besinna! Eva Dufva är en fattig flicka, och blir nu för all sin dar väl försörjd.»

»Jag tycker,» sade Hertha, med samma kalla lugn, som förut, »att det är förödmjukande för en flicka att gifta sig blott för att bli väl försörjd. Mera hedrande vore det för henne att bidra att försörja den som hon älskar. Detta är, tycker jag, en företrädesrätt, en heder!»

»Ack!» återtog det lilla fruntimret, hvars ansigte och hela person hade något som påminde om en trasslig härfva, »nu kommer Hertha åter med sina underliga idéer!»

»Hon har allt rätt,» sade en fru i kretsen, »äktenskapen äro så ofta olyckliga emedan flickorna icke gifta sig med själar, med hjertan, utan med — penningpungar!»

»Nej, nej,» sade suckande en blek, ung fru; »icke med penningpungar utan med — drömmar!»

Och detta är icke mycket bättre, åtminstone för hjertats lycka. Man ser så mycket skönt hos den man älskar; man ser i honom det ideal, som man drömt om, och som skall lyfta oss sjelfva till allt godt och stort. Man tror sig finna en Gud och man finner» här hejdade sig plötsligt den unga frun, i det en svag rodnad öfvergjöt hennes bleka ansigte, och hon tillade blott: »och man finner icke hvad man trodde!»

»Men, min söta Emelie,» sade leende den äldre frun, »om vi i våra männer ej finna gudar, så finna de väl icke uti oss gudinnor. Männerna äro dock i allmänhet mera kunniga och högre bildade än fruntimmerna; det måste du äfven medgifva — Hertha?»

»Mera mångkunniga kanhända,» svarade Hertha; »och detta är icke fruntimmernas fel, då det är så litet, som de få lära, och detta lilla sällan grundligt. Men äro de äfven mera rättvisa, billiga, högsinnade? Tänka och handla de mera ur det innersta af lifvet? Med ett ord ha de mera sann mensklig bildning?

»Ha då fruntimmerna i allmänhet denna?» frågade med ringaktande uttryck en af fruntarna.

»De kunde kanske äga och äfven meddela den,» svarade Hertha, »om hennes känsla för det innersta af lifvet fick — lif, sanning. Men den utvecklas ej och derföre förbli båda könen lika inskränkta och grundligt obildade.»

»Nej i dag har då Hertha ett raptus uppriktighet af prima sort!», sade leende de unga flickorna. »Tänk om våra herrar hörde dig! — Du blir säkert aldrig gift.»

»Nå, än sen?» sade Hertha buttert men likväl halft leende. »Äro då äktenskapen, i allmänhet, så lyckliga på jorden, att den högsta lycka kan anses finnas i äktenskapet?»

»Ack nej!» sade suckande den bleka unga frun, »men — det gör oss till — *Mödrar*, och dermed ger det oss en rik och djup erfarenhet af lifvet, som aldrig blir en ogift, barnlös qvinnas lott.»

De unga flickorna tego stilla, liksom träffade af sanningen i dessa ord. Men Hertha sade:

»Icke alla gifta få barn. Och finnes det icke en egen rik erfarenhet, en djup insigt af lifvet, som endast kan bli den ogifta qvinnan till del?» Herthas röst vittnade om en inre rörelse i det hon fortfor:

»Om vår uppfostran icke vore så ytterst usel, och vårt lefnads-mål så ytterst fattigt och inskränkt, om vi tidigt hänvisades, i stället att söka stöd utom oss, att söka det i vårt eget bröst, i vår egen kraft; om vi finge egna lif och arbete för stora och ädla mål, om man tillät oss att lyssna till den inre rösten och följa dess ingifvelser snarare än alla slags meningar utom oss, om det tilläts oss att få det arbete som vi kunde älska, — då är jag viss på, att vi skulle bli ädla och äfven lyckliga, gifva oss sjelfva och äfven andra lag!»

»Herre Gud, min lilla Hertha, vill du att fruntimmer skola bli lagmän eller kanske Justitieråder, sitta i högsta domstolen?» sade den lilla gamla, nystande ifrigt, och synbarligen ängslig.

»Icke just det,» svarade Hertha halft leende »utan snarare — något mer!»

»Hvad då? Hvad då?» sade flera fruntimmer i kretsen, leende och nyfikna.

Hertha teg en stund, sedan sade hon, i det en blek rodnad flammade upp på hennes kinder ehuru den melodiska rösten förblef lugn, som en stilla hvälfvande våg:

»Fordom trodde man att något stort och djupt innebodde qvinnan, hvilket icke kunde fullt utvecklas om hon icke förblef *allena*, allena med gudomligheten. Då lefde äfven qvinnor, såsom prestinnor i det heligas, det gudomligas tjenst. Denna tro har man förlorat. Nu vill man blott att flickorna skola bli »söta flickor», talangfulla, m. m., för att bli gifta så fort som möjligt, lika mycket med hvem, blott han väl *försörjer* sin hustru. Det är en usel åsigt af lifvet och qvinnans bestämmelse, som förnedrar qvinnorna och kanske ändå mera männerna. Ty skulden därför ligger mycket i qvinlig feghet, men ändå mera i männernas brist af rättvisa och högsinne. Och de bli små i samma förhållande som de gjort oss små.»

»Nej, nu är det för galet, kära Hertha!» utbrast den lilla gamla, vridande sig i ångest,» betänk då hvad du säger. Icke går det an här i verlden att vara såsom i »le palais de la Vérité». Du kommer att bli hatad af både herrar och fruntimmer!»

»Jag vet det!» sade Hertha med korslagda händer och sibylliskt lugn.

»Och tänk, om några af våra herrar här

hörde dig! De skulle bli så onda på dig! Du blir aldrig uppbjuden på balerna. Du kommer i tidningarne; du får dig, som jag, en rättgång på halsen. Det går icke an att vara så der uppriktig! Du gör dig och oss alla olyckliga!»

»Har ni så dålig tanke om oss, att vi icke skulle tåla vid att höra litet skarp sanning?» sade nu en mild och manlig stämman, och en ung man, som, stödd mot fönsterpelaren och dold för fruntimmerskretsen af den tjocka gardinen, hade åhört samtalet, steg fram, tog en stol och satte sig i kretsen, midt emot Hertha. Hans vackra utseende, det manligt öppna och frimodiga uttrycket i det ungdomsfriska anletet, det lediga och lugna i hans väsen, som røjde en viss blygsam säkerhet eller visshet om att ej misshaga, allt, jemte den melodiska rösten tillvann honom genast en glad uppmärksamhet inom kretsen. Han fortfor, i det han riktade sitt tal till Hertha:

»Ni har fullkomligt rätt. Det felar oss män-
ner mycket i djupare mensklig bildning. Men —
det hörer fruntimmerna till att gifva oss detta.
Ty obestriddigen ha de ett medfödt djupare sinne
för det innersta i lifvet. Skaparens sista verk
fick detta till sin hemgift!»

»Men våra lagstiftare tänka annorlunda!»
svarade Hertha. »De betrakta qvinnorna, — åt-
minstone i vårt land — som omyndiga väsen; och
ofta förblifva de, just i följd deraf, svaga, ovissa,
omyndiga själar, sakna tro till sig sjelfva; — jag
menar icke,» fortfor hon, flygtigt rodnande, »den tro
som kommer af blind egenkärlek, många ha mer
än nog deraf; — jag menar den tro på sig sjelf.

som kommer af tro på vårt eget väsens sanning, på Guds ljus och röst i oss.»

»Sannt, mycket sannt» sade åter den unga mannen. »Fruentimmerna herrska ofta mera genom qvinlighetens nycker och fel eller ock ytliga behag, än genom dess ädla makter. De flesta ana icke huru tusen gånger mäktigare de skulle vara om de nöjde sig att vara sanna, högsinnade qvinnor, sökande ensamt det högsta. Då skulle de upplyfta oss med sig. Funnes nu för tiden qvinnor, sådana som forntidens prestinnor, domarinnor, vestaler — det är vid deras fötter, som jag ville sitta, på deras ord som jag ville lyssna, såsom till orakel ur lifvets heligaste djup. Och hvad bäst jag lärt och vunnit under mitt lif, har jag att tacka fruentimmer af denna sjelflysande, ledande art.»

Ett ljus, likt morgonrodnans ur mulen öster, flammade, under dessa ord, upp på Herthas kinder, och hennes ögon blixtrade likt diamanter, träffade af ljusets strålar. Det lystes upp hela hennes ansigte, under det att det lilla fruentimret vid hennes sida såg ytterligt häpen och confunderad ut.

Dragen törhända lika mycket af den djerfva uppriktigheten samt riktningen af Herthas yttranden, som af den verkan, hvilken tydligen hans ord hade på henne, fortfor den unga mannen att ställa sina ord förnämligast till henne. Han hade under flera år vistas i främmande länder och verldsdelar, och omtalade åtskilligt om qvinnornas ställning och inflytande hos olika folkracer; ty, besynnerligt nog, tycktes han ha egnat deråt

en alfvarlig uppmärksamhet. Alla inom fruntimmerskretsen lyssnade uppmärksamt, och hvart ord, som yttrades, var en fråga, som ville locka fram nya ljus i ett ämne som på flerfaldigt sätt rörde alla. Hertha allena sade intet; men berättaren tycktes dock tala förnämligast för henne.

När han nu plötsligen kallades bort ur kretsen och denna bröt upp, hörde man ett hviskande chor af:

»Hvem är den hyggliga unga mannen? För älskvärd! intressant! charmant! Jag är ordentligt kär i honom! (N. B. det var en äldre fru som sade så). Hvem är han? Hvarifrån kommer han? Hur kommer det till att man ej förut sett honom, eller hört talas om honom?»

»Det kommer sig deraf,» upplyste en af de äldre herrarne i sällskapet, »att han icke förr varit på vår ort. Han är en bergsmansson från Norrland, och är nu anställd som ingenjör vid jernvägen nära vår stad. Jag känner icke en bättre och mera lofvande ung man än Yngve Nordin. Han är också vanligen mycket väl anskrifven hos damerna. Men akta era hjertan, mina unga damer, ty han säges vara, hvad man kallar, en stor fruntimmerkarl, men något ostadig i sina tycken.»

»Jag ville att han vore min son!» sade en af fruarne.

Rosorna hviskade léende till Hertha: »Nå, stränga Sibylla, hvad har du emot denna unga herre? Jag tror, att han fann nåd för dina ögon!»

Hertha smålog liknöjdt, i det hon sade: »han

gjorde sig artig för oss!» Hon redde sig till att med det lilla, nystande fruntimret lemna sällskapet, och hennes ansigte begynte återtaga dess mörka, missmodiga uttryck.

Man tände nu ljusen i rummen, men i tamburen, der Hertha och hennes följeslagerska klädde på sig, var djup skymning.

»Kom i håg att sätta Shawlen på avvigan, Hertha!» sade den lilla gamla; »Shawlen och kråkan med, ty det torde vara fuktigt ute. Vi ha dröjt bra länge. Gud låte pappa ej bli ond. Shawlen på avvigan, Hertha! Ack, att du skall ha sådana der underliga idéer och samtal för dig! Att du ändå kunde vara som annat folk! Shawlen på avvigan;... så der!»

Medan Hertha, tyst och mekaniskt, följde de föreskrifter, som så gäfvos henne, kände hon sin hand kyssas samt vätas af en het tår af någon, som hon i mörkret icke kunde urskilja.

»Hvem är det,» sade hon sakt, »som så kysser min hand?»

»Det är någon som beundrar dig,» svarade sakt en ljuf, qvinlig röst, »och som ville ha ditt mod!»....

»Mitt mod!» sade Hertha, »ack! Gud bevara dig, Eva, att någonsin erfara det som gör mig modig att — — stöta menniskor!» Hon kysste den unga flickan och skyndade ut i förstugan. liksom rädd att säga mer, under det att lilla moder Petronella famlade efter sina saker, muttrande: »Hertha! Hertha, nu glömmet hon visst sina handskar! Hertha, hvar är min gröna påse, och thebrödet, då, till lilla Märthas namnsdag!... Ack! att

hon skall vara så förflugen! . . . Nej, se, jag har min påse på armen och thebrödet uti den! . . . Men hvart har nu Hertha tagit vägen? . . . Alltid måste jag hålla reda på henne! . . . »

Signalen till afbrottet i samtalet och som äfven tycktes ha föranledt Herthas och moster Nellas uppbrott, var ett upprop af major v. Post, som åter kallade Gudar och Gudinnor, ljusalfer och troll till en general-repition af kostym-balens grupper och uppträden.

»Nu måste du skynda dig med hvad du har att säga, min gubbe lilla, eljest blir det för sent.»
 hviskade ifrigt den lilla prestfrun till sin man;
 »jag längtar härifrån; jag känner mig så illa till mods, jag vet icke rätt hvarföre.»

Den goda pastorn störtade nu upp och ropade med kraftig basstämma:

»Mitt gudonliga herrskap på Olympen och i Wallhalla! Viljen J tillåta en stackars dödlig att tala två ord med er innan J begynnen edra lekar, och innan jag går mina färde. Får jag tala?»

Den allmänt afhållna pastorn lyssnades alltid gerna till, och man svarade »tala! tala!»

»Mitt herrskap,» fortfor talaren med en blandning af munterhet och allvar, som stundom öfvergick till rörelse och då kom rösten att synas barsk, eller ock att sväfva, såsom kämpade den med gråt, hvarvid en hastig blekhet kom öfver det eljest barnsligt glada och öppna ansigtet. »mina herrar och damer! Vi äro nu här församlade för att ställa till något, som man tror skall bli mycket roligt, och jag tror så med. Jag tror också att kung Salomo har rätt uti, att »allting hafver

sin tid»; en att roa sig har sin tid, och göra godt sig; Men om man i samma tag kunde både ro sig och göra godt dermed, så vore det ju en dubbel vinst. Och jag tror, att detta nu kan göras. Låt mig säga huru. Men först måste jag göra en liten inledning.»

»Se så i herrans namn, nu ha vi väl någon Magdalena-stiftelse eller något sällskap för fångarnas uppmuntran, i kommande!» mumlade mellan tänderna herr v. Tackjern, och knäppte ännu litet fastare till bröstfickan.

»Det är både ynkligt, och löjligt!» suckade fru Uggla, och fru v. Tupplander ristade på sitt fjäder-prydda hufvud och sade halfhögt: »ack, så tråkigt.»

Talaren fortfor: »Medan vi här roa oss att spela gudar och gudinnor, och beställa åmtals med Punsch och Champagne för våra Olympiska fester, så springa här i staden, på våra gator, under våra fönster dussintals fattiga, trasiga, stundom — hungriga små barn, utan vård till hvarken kropp eller själ, ty många af dem ha usla, många äfven inga föräldrar. Dessa barn behöfva vård, undervisning, de behöfva mödrar och skola. Min hustru, och ett par af stadens fruntimmer ha länge önskat och äfven arbetat att kunna tillvägabringa en småbarnsskola, för att kunna upptaga sådana stackars små ungar; och de ha lyckats tillvägabringa en begynnelse, men ack! så liten att den blott är en unge till skola och icke tillräcklig att hysa tredjedelen af ungarne, som kunde behöfva henne. Local felas. medel felas att utvidga lokalen, och att förskaffa de fattigaste barnen

middagsmat der. Flera af våra goda fruntimmer här i staden känna säkert behöfvat är af tillsyn om de fattigas hem, så inom som näst utom staden, skola då säkert inse, att det förslag, jag nu göra, icke är i otid utan snarare just i sinom tid. Jag föreslår derföre att Gudinnor och gracer, d. v. s. alla damer här närvarande, förena sig i att bilda en *Fruntimmers-förening*, för att besöka de fattiga hemmen, tillse barnen, och öfvertaga vården samt kraftigt understödjande af småbarnsskolan; och jag föreslår, till vinnande af medel för en nödvändig fond dertill, att inträdes-biljetterna till den kommande festen må beläggas med en afgift, som kommer fruntimmers-föreningen och dess småbarnsskola till godo.»

»Mitt herrskap!» fortfor talaren, med värma, »många af er veta kanske icke, att icke långt ifrån vårt Olympiska samqväm, här i staden, finnes, i en af stadens gränder, ett gammalt hus, rättare en barrack, kallad stora fjerdingen, dit, sedan några år, samlat sig mera elände och uselhet än många af er sett, under all eder lifstid, och att midt ibland denna drägg, detta utskum af vår stads befolkning, lefva barn — små barn, mitt herrskap, som hvart modershjerta, här i rummet, kunde tacka Gud att kalla sina, och som dock äro, i den der stora fjerdingen hemfallna till all slags elände. Jag säger Er, mitt herrskap, att detta är en sak, som vi icke böra tåla; utan att vi måste rensa upp denna helvetes fjerding eller åtminstone rensa barnen derifrån och låta dem komma till Guds ljus och lif. Det är vår christliga

pligt. Min hustru har ofta manat mig att tala med Er i detta ämne, och nu har jag gjort det och jag är glad deråt.» (Den lilla presten torkade svetten ur pannan: i det han fortfor leende.) »Det kan synas litet djerft att anlita Muser och Gracer att rensa upp den der stora fjerdingen, men sedan dagen då — en Gud, på jorden tvådde de fattiges fötter, ha de olympiska systrarne ej mer ansett det under sin värdighet att hjelpa skaffa skor och strumpor åt fattiga små barn. Nu ha vi ett godt ordspråk som säger: »hastigt börjadt hälften vunnit.» Låt oss derfor begynna verket i dag, i denna stund. Låt oss här och nu förena oss om bildandet af en fruntimmersförening!»

»Jag ämnar skriva en bok emot fruntimmersföreningar!» sade Protocoll-sekreter N. B., »jag har redan samlat materialier.»

»Ja, det är de der philanthropiska företagen och föreningarne, som ruina oss!» sade herr v. Tackjern, i det han knäppte till ännu en knapp af sin frack.

»Det går aldrig väl med oss; det blir ett elände och ett hospital!» suckadè fru Ugglå, runkande på hela kroppen.

»Han kunde ha väntat tills min dinér, så hade jag kunnat ta mig ur saken!» tänkte missnöjd fru Tupplander, ristande på hufvudet.

Åtskilliga herrar, både äldre och yngre, hade emedlertid vid nämmandet om »en fond» till ett godt ändamål, genast gripit i sina bröstfickor efter plånböckerna, och grefvinnan P., som nyss flyttat till orten der hennes man köpt en större egendom,

och som genom sin godhet och anspråkslöshet kom världen att förlåta hennes skönhet, rang och rikedom, skyndade jemte Mimmi Svanberg och ett par andra fruntimmer, fram till den goda pastorn, tackande honom och bedjande honom att »räkna på dem.»

Den rådande stämningen i sällskapet förblef dock en tvekande och förlägen. Man hörde sägas: »det är icke tid nu Man måste närmare tänka på saken Efter kostymbalen kunde man ju upptaga frågan Nu måste man tänka på Olymp och Wallhalla och kostymerna.» Yngve Nordin upphöjde då sin röst för att begära beslut på att biljetterna till kostym-balen skulle försäljas till förmån för den nämnda fonden. Det antogs med acklamation; det öfriga förslaget uppsköts till en annan gång, och major v. Post lät åter höra sin röst kallande gudar och gudinnor att intaga sina platser och den »gudomligt roliga tillställningen» kom nu i full gång.

»Låt oss gå nu, min gubbe lilla!» hviskade pastorskan till sin man; som torkade svetten ur pannan. »Vi ha ändå vunnit något, och jag står inte ut här längre.»

»Huru? Mår du illa?»

»Inte precis. Men jag känner en ångest, en beklämning! . . . Du vet att jag känner sådant ibland. Det är mig som om golfvet skulle bränna under mina fötter. För all del låt oss gå!»

»Straxt, straxt! Låt oss blott taga afsked af värdinnan!» och det goda, äkta paret försvann snart från skådeplatsen, der allt nu rörde sig i lustigt hvimmel.

Här och der under hemvägen.

»Om en liten stund är jag hos er igen, men nu måste jag följa pappa hem!» sade Mimmi Svanberg till sina vänner, i det hon lagade sig att följa sin äldriga fader.

I förstugan mötte hon Ingeborg Ugglå, som med vanligt tålåmod åtföljde sin mjeltsjuka, knårriga moder, hvilken nu uppehöll doktor Hedermann, stadens förste, både ålskade och fruktade läkare, (ålskad för sin konst och vålgörenhet, fruktad för sina epigrammer, isynnerhet af fruntimmerna, hvilkas flård och fåfånga han tillskref vårt slågtes förfall, och som han derföre ståndigt anföll med sarkasmer). Fru Ugglå hade fått fatt i doktorn just som han lemnade sällskapet, hade beskrifvit för honom sina kråmpor för trettionde gången, fått löfte om droppar, och fortfor nu att lätta sitt hjerta:

»År det inte både ynkligt och löjligt med alla de här upptågen?»

»Hvilka då, min nådiga?»

»Jo, den här kostymbalen och fruntimmersföreningen!»

»Fruentimmersföreningen!» utropade doktorn,

»den förnuftigaste tillställning i verlden, bara det blir något allvar med den. Men si, det blir det icke. Det blir bara lek utaf. Fruntimmerna ha inte tid med sådant der. De ha allvarsammare saker att sköta: sin paryr, sina nöjen, sitt tapisseri, hushåll också, tror jag... Det blir ingenting utaf, ingenting utaf, bara nojs! Tro mig! God natt mina damer. Mycke nöje på kostym-balen, och — många katharrer och pleuresier efter den; — ty så går det vanligen! God natt!...»

Mimmi Svanberg log. »Den beskedliga Doktorn,» sade hon »har sina fixa ideer! Jag önskade att vi kunde bota honom.»

»Han hatar fruntimmerna!» sade Ingeborg med en suck, hvars djup, jemte den talandes blick och blekhet märktes af Mimmi Svanberg, och styrkte henne i den aning hon länge hyst att en djupare, fast obesvarad känsla fästade Ingeborg vid den underliga men i grunden älskvärda, och allmänt värderade läkaren.

»Han är en förnuftig karl,» sade fru Ugglå, »ty han tror att allt i verlden blir allt värre och värre.»

»Men vi med våra föreningar tänka göra den allt bättre och bättre!» sade Mimmi glädtigt, »och jag prenumerar på Ingeborg som medlem i den vi nu komma att stifra.»

»Då blir hon säkert aldrig gift!» suckade fru Ugglå; »de der allmänna föreningarne äro alldeles rakt till hinders för de enskilda.»

»Det tror jag icke,» sade Mimmi, »men om de skulle hjälpa oss att bli mera verksamma och lyckliga människor än hittills utom giftermålet, så

vore det ju inte att klaga på. Men hvad säger Ingeborg?»

»Jag bekänner,» sade Ingeborg, icke utan rörelse, »att jag anser ett lyckligt giftermål, som den lyckligaste af föreningar, och den största lycka på jorden; men då man ej kan vinna denna, så är det godt att kunna gagna med sitt lif och sin verksamhet på annat vis. Och dertill kan fruntimmers-föreningen hjälpa dem, som, liksom jag, äro för blyga eller för litet verksamma att företaga något på egen hand. Sällskapslifvet,» tillade hon saktare, i det hon förstulet torkade bort en tår, »synes allt tommare, ju äldre man blir; man skrattar och pratar, och ser ut som man roade sig, men — sorgen sitter ofta i hjertat. Lycklig den som har ett godt hem, och någon der att lefva för!...»

»Ack ja!» sade Mimmi med en blick af ömhet på sin gamle fader, hvarefter hon med en af hjertligt deltagande följde Ingeborg, som nu gick in i sitt hus med sin mor, hvilken hördes muttra något om: »bara dumma upptåg» och om »Sodom och Gomorrha.»

»Ingeborg måste komma med oss! Det måste bli annorlunda för Ingeborg,» hviskade tyst för sig Mimmi Svanberg. »Men hvad? fortfar hon högt: »stå icke vår pastor och pastorska der, på bron, och se åt huset der vi varit i afton, som om de glömt någonting qvar der. God afton, mitt herrskap, hvad är å färde? Hvad är det ni betrakta i det unga månskenet?»

»Jag ser tillbaka på mitt barndomshem, det Dufvaska huset,» sade pastorskan,» jag vet inte

hvarföre det förekommer mig, som om jag aldrig skulle få se det mera. Just här på bron kom det en sådan underlig ängslan öfver mig, och jag måste se mig om. Hur det nu lyser grannt och gladt ur fönsterna der!»

»Bara det inte går med pastorskan som med Loths hustru!» sade Mimmi skämtande. »Nu ha vi ju alla samma väg hem, ett stycke, och på vägen gå vi förbi stora fjerdingen, och jag har ett ärende dit för lilla Minas mor; — jag kan icke säga pastorn hur glad jag vore att få det barnet ur den stora sopfjerdingen, — tänk om vi alla skulle ännu i afton göra ett besök der, i det vackra månskenet!...»

»Men min kära Mimmi,» sade pastorn, något förskräckt, »du besinnar inte, att det är sent, och att man i månskenet, i stora sopfjerdingen kan få se saker som just inte äro uppbyggliga!...»

»Åh ingenting, som vi ej tåla vid, åtminstone i rummet der madam Granberg bor;» svarade Mimmi leende; »och dessutom ha vi ju vår församlings herde med oss. Jag skulle just vilja se, hur det ser ut i stora fjerdingen vid månsken. Kanske vi ej få se den länge mer, efter den skall utdömmas ur samhället. Men hvart skola alla gamla supiga madammer taga vägen, och en del nyktra äfven, som bo der, och deras barn? Vi måste bygga några goda bostäder åt de goda bland våra fattiga, bästa pastor!...»

»Ja, ja; ... allt i sin ordning, och bara vi hinna med! Du är så förskräckligt företagsam, kära Mimmi; och min beqvämlighet, ser du, behöfver tid på sig!»

»Eders beqvämlighet!» skrattade Mimmi, »skall få tid, blott att vi få begynna med sakerna. Till börja med att sopa rent i sopfjerdingen. Det var en god tanka att just i afton föreslå den der för-eningen. Bara människorna få frid för kostym-balen, skola de nog ge tid och tankar till alfvarsammare saker. Jag hoppas på några goda medarbetarinnor. Jag har tingat på Ingeborg Ugglå, och hoppas på Hertha Falk. Skada att hon inte ville vara med i grupperna i afton. Hon skulle ha varit en så präktig Norna eller Valkyria.»

»Ja,» sade pastorskan, »men allt för dyster. Det är märkvärdigt, hvad den flickan mörknat och blifvit oskön, sedan en tid. Jag trodde, då hon växte upp, att hon skulle komma att se mycket bra ut. Men nu ser hon ut, som hon alltid vore vid dåligt lynne. Den andra system ser man aldrig mer till i sällskap. Det säges att hon skall vara sjuk. En tid talades det om, att hon skulle gifta sig; men fadern lærer ha varit emot partiet.»

»Stackars flickor!» sade Mimmi, nu helt allvarsam, »de äro säkert icke lyckliga i sitt hem. Styfmodern var nog sträng emot dem, medan hon lefde, och gubben lærer vara både snål och grålig. Allt sen den der händelsen i huset, ha de nästan alldeles upphört att umgås med folk. Flickorna äro ädla och goda, isynnerhet Hertha, fast hon är lite besynnerlig, lite ovanlig; — men man får så sällan se dem, och de äro mycket slutna mot andra. De ha också en slägtinge, en ung man i huset, som är lite halfgalen, tror jag; — med ett ord, nog växer malört i det hemmet. Men se nu äro vi framme vid stora fjer-

dingen. Tänd nu din lykta, kära Jacob, ty månan lyser icke i fjerdingens trappor; och vi vilja icke gerna bryta bena af oss!»

Prestgårdsdrängen, den hederlige Jacob, som åtföljde sitt husbondefolk, gjorde som det sades honom, och yttrade derunder:

»Jag kan undra om vi snart få krig med ryssen.»

»Hvad nu,» sade hans matmor, »vill du, kära Jacob, ut och slåss med ryssen?»

»Åh nej,» svarade Jacob, »inte är jag angelägen om'et, fast nog skulle jag piska på'en om han kom i landet. Men jag drömde i natt, att jag såg så förskräckliga lågor stå öfver hela staden, ända mot himmelen, så det just såg vådligt ut. Och därför, tänkte jag, att det kunde så hända, att vi skulle få krig snart.»

»Jag hoppas att Gud och vår goda kung bevarar oss derifrån, sade pastorskan, och nu — låt oss gå uppför trappan.»

Man gjorde så, under det att professor Methodius sökte bibringa pastorn de första grunderna för sitt samhälls-förbättrande system, som denne åhörde, utan att säga ett ord.

Den skrangliga trädtrappan förde till en förstuga med flera dörrar. Mimmi öppnade, som en gammal bekant, en af dem, och sällskapet kom in i ett stort, aflångt, fyrkantigt rum, der icke mindre än sex familjer bodde, en i hvart hörn af rummet och tvenne midt i detsamma. Rummet upplystes af månan och af ett smalt talg-ljus, vid hvilket en medelålders qvinna satt på en söndrig stol och lappade gamla kläder. På en bänk nära

henne vid bordet sutto tvenne barn sysselsatta med att sprita lappar. Gossen var ett vackert, frodigt barn, flickan, som Mimmi Svanberg kallade Mina, hade intet utmärkande utom ett par klara blå ögon, som ur det lilla bleka och magra ansigtet blickade front och gladt ut i världen. Ingen kunde ana af hennes uttryck att hennes ben och fötter voro förvissnade och att hon måste alltid sitta eller ock släpa sig fram på sina knän.

»Det är vår bästa flicka, i småbarnsskolan,» sade Mimmi Svanberg sakta åt pastorn; »och hon har en röst, så det är en glädje att höra henne. Dessutom är det ett så godt och förnöjsamt barn. När andra fattiga barn få mat i skolan, ber hon aldrig om något, men hennes stora ögon blott se så bedjande ut, så att det riktigt skär mig i hjertat, när det icke räcker till åt henne, eller att det icke är hennes tur; ty säkert är, att hon ingen middag får hemma. Modern . . . go afton madam lilla; madam ser, att jag icke glömt bort henne; . . . och stöflorna skall madam få i morgon, eller i öfvermorgon, så att madam kan sitta ute på torget och sälja, utan att förfrysa fötterna på sig; tack, tack madam lilla; här är vår pastor, som kommer och helsar på madam och vill ha reda på, hur madam försörjer sig och barnen. Tala om för honom, hur det är fatt! . . .»

Granbergskan, — ty det var hon — hvars ögon lyste tacksamma i det bleka, om sjuklighet vittnande ansigtet, sade ödmjukt:

»Hvad herrskapet är goda, som fråga efter en stackare, som jag!» Hon syntes förlägen, och det var först under pastorskans förtroliga frågor

och anmärkningar om hälsa och sjukdom m. m., som hon småningom blef mera meddelsam.

»Ack,» yttrade hon derunder, »hvad den är lycklig, som icke vet hvad sjukdom är, och hur det förlamar alla ens krafter. Ofta har jag gråtit öfver, att jag inte förmått arbeta och förtjena bröd åt mig och barnen, såsom förr; men sedan några år är det förbi med mig. Ett ondt har jag, som jag alltid får behålla; och det fick jag förr än flickan föddes. Det var vinter då, och vi bodde utanför staden. Det var en sträng, snöig vinter, och vi ledo stor nöd. Granberg var borta sedan fjorton dagar, och jag visste inte, hvar han var. På tre hela dagar hade vi i vår stuga inte haft en kaka bröd eller en bit mat! Barnen greto; jag spann, och när jag blef mycket hungrig och svag, då lade jag mig ned och sof. Ängslan och hungern väckte mig snart. Men jag ville inte gråta eller vara öfvergifven, ty jag tänkte på barnet, som jag skulle föda, och ville hålla mig vid godt mod för dess skull. Jag satte mig åter till spinnrocken. Slutligen uthärdade jag inte längre. Jag tog min vadmalskofta, — det enda jag hade kvar sedan bättre dar — och gick till Petters Anna och bad henne gå med den till Stenboms och sätta den i pant der för min räkning mot någon föda, ty vi kunde inte svälta längre.

Stina gick och kom snart tillbaka med 2 kakor bröd, sex marker mjöl och en sill. Och vi kokte och vi åto och det smakade något! Men Stina hade råkat Granberg på bortvägen och talat om för honom, hur det stod till i hans hem. — och det visste han nog, ty det var just der-

före, som han höll sig borta, han visste, att der var ingenting att få.

Några dagar derefter, så hörde vi sägas att Granberg hade sålt bort koftan på en krog för 8 riksdaler. Men jag visste ingenting säkert derom, förr än han en dag kom inrusande i rummet, kastade på golvet en säck med en half skäppa ärter uti och ropade: »se der har du koftan!» Då förstod jag, hvad klockan var slagen, och då gaf det till en smäll i hufvudet, och magen värkte, och jag dånade! Sedan föddes lilla Mina — ett stackars litet kräk, sådan hon är nu, och jag har aldrig sedan haft en plågfri dag!»

»Stackars mor Granberg!» sade pastorskan medlidsamt, men sakta för sig suckade hon: »min Gud! min Gud!»

Hon och pastorn vände sig sedan till den lilla flickan med de klara, glada ögonen. De frågade henne om det icke var ledsamt att alltid sitta?

»Åh jo,» svarade barnet, »nog vore det bättre att kunna springa och hoppa, som di andra barna, men så har jag allti något roligt också!...»

»Hon är alltid så glad,» sade modern, vemodigt leende, »i dag har hon sutit en stund på förstuvisten och hört lärkan sjunga; och så har hennes geranium börjat blomma. Hon har alltid något att glädja sig åt. Hon skulle sjunga som en fågel hela dagen om, bara stackars barn — jag kunde föda henne bättre. Men sedan hon fått komma i småbarnsskolan, är hon ändå bra lycklig!...»

»Vår Herre har välsignat barnet för din skull,

och han skall välsigna dig genom det barnet!» sade pastorn rörd.

Medan de båda goda makarne språkade med Granbergskan, hade Mimmi Svanberg tyst smugit sig bort till en vrå, der en af kräfte lidande qvinna låg på sin halmmadrass. Hon hade hjälpt att bädda åt henne och att förbinda hennes sår; det var sedan längre tid, som hon skötte henne så.

Rummets öfriga personal hade emedlertid kommit i rörelse och omringade pastorn och hans fru, en del med böner, några tydligen i rusigt tillstånd. »Låt oss gå nu!» sade Mimmi Svanberg, till sina vänner; »godt folk, ni få en annan gång tala vid pastorn; ni kan väl förstå, att det är för sent nu. Nu måste vi alla gå till hvila! God natt! God natt.»

Åter nere på gatan sade hon:

»Se så, bästa pastor, ställ nu om, att Granbergskan får någon hjälp af fattigvården. Är hon inte väl förtjent deraf?»

»Du illfundiga Mimmi!» sade pastorn skälmaktigt hotande med käppen »jag vill slå vad, att du haft det der i bakhåll hela tiden och narrat mig uppför den der trappan, der jag höll på att förlora balansen och falla baklänges, bara för att riktigt gripa mig på det ömma. Jo, du är god du! Tillstå bara att du gjordt det på spekulation.»

»Ja visst har jag det!» sade Mimmi Svanberg, hjertligt skrattande; »jag visste, att pastorn icke skulle stå emot, då han fick se sakerna på nära håll; och fattigvårds-kassan får väl ge med sig litet.»

»Ge med sig! Ja, om den har någonting

att ge! Du vet inte du, huru den anlitas; och sannerligen jag ser någon botten på det här växande eländet, eller vet hvart det skall taga vägen, om inte fruntimmerna verksamt komma oss till hjälp, taga hand om de fattiga familjerna och barnen, så att det kan bli någon ordning och förbättring, och vi kunna bättre få reda på folket och skilja fåren från getterna.»

»Ja, det är ju det, som vi vilja göra med våra fruntimmersföreningar,» sade Mimmi Svanberg glädtigt; »vi vilja just skilja emellan Granbergskan, som är sjuklig och en god qvinna och moder, och Bergströmskan, som är en dålig dito och lär sina barn att tigga och stjäla; vi vilja hjälpa upp den ena, och hålla efter den andra och hennes barn. Men nu kommer protocollsekreter N. B. och skrifver en bok emot fruntimmersföreningar och gör slut på oss med ens!»

»Det skall han låta bli!» sade pastorn, »eljest skrifver jag en predikan mot honom och de Philisteer.»

»Låt honom skrifva, och låt oss handla,» sade pastorskan; »det hjälper bäst. Kära Mimmi, glöm inte bort, att du lofvat komma och hjälpa mig kläda bruden i morgon. Det blir vid middagstiden; och du stadnar ju qvar öfver middagen?»

»Ja, bara jag får gå min väg på eftermiddagen; jag har lofvat att hjälpa Dahlströms med begrafningen, och ändå sednare skall jag stå fadder hos Palmstjernas, de ha fått en liten duktig gosse — stor glädje i huset. Se nu är jag vid mitt hem. Jag skall ha med mig en blommande myr-

tenqvist åt bruden! God natt. Bästa pastor, kom i håg Granbergskan och lilla Mina.»

Tio minuter derefter såg Mimmi Svanberg sin far insvept i sin storblommiga nattrock sitta i sin länstol, vid sitt skrifbord, fördjupad uti irrgångarne af sitt system, kringhvärfd af ett moln Havanna ambrosia, och så lycklig som någon professor kan det vara, hvilken genom dess doftande, genomskinliga skyar ser framskymta en, genom hans system, förbättrad och förlyckligad verld. Lycklig häröfver kysste honom hans dotter och fick af honom höra ett hjertligt: »du är *min* egen flicka du, — brås på din far; — vill göra dina medmenniskor lyckliga. Bara du hade en method. Men method felas dig, mitt barn! Nå, nå... hvar fågel sjunger efter sin näbb; och hvar och en har sitt sätt!»

»Och alla vägar föra ju till Rom!» inföll Mimmi Svanberg skrattande. »Och der träffas vi visst, pappa lilla, om icke förr! Och nu måste jag tillbaka på en stund till Dufvas, för att uppträda som Pax Domestica, med en stor qvast i handen, för att hota folks husfrid. Det skall göra en sensation!... Men jag ser pappa ännu en gång innan morgonen!...»

Vi vilja nu gå tillbaka en timma på aftonen och följa Hertha och moster Petronella, eller Nella, på deras hemväg ifrån Aftonsällskapet, moster oupphörligt små-gnatande sålunda:

»Att du då aldrig kan lära dig att bli försiktig och att vara och tala, som annat folk!»

»Jag vill inte vara, som annat folk?» sade Hertha.

»Ja det är just olyckan! Hvad skall det tjena till att vara annorlunda? Hvad tjenar det till att säga allt, hvad man tänker, som om man vore i »le palais de la Vérité?» Det bara retar människor på en, och skaffar en förtret. Du får dig ännu en rättegång på halsen, som jag fått det, bara för min uppriktighets skull; och jag önskar, att du lät varna dig af mitt exempel. Då skulle du slippa allt det trassel, hvori man invefvat mig och att beständigt, som jag, vänta en stämning...»

Här stavnade moster, ty Hertha stavnade, i det hon sade: »jag måste gå upp till Amalia på ett ögonblick!...»

»Till Amalia!» utbrast moster förskräckt, »och du vet att direktören förbjudet oss alla att ha någon gemenskap med henne!...»

»Jag måste ändå se henne i afton, jag har arbete åt henne, och hon — behöfver det. Gå sakta förut, moster lilla; jag hinner snart upp moster!...»

»Nej, ack nej, det törs jag inte; . . . inte gå ensam på gatan, så här dags, nej . . . då går jag heldre med upp till henne, om det så måste vara, men, . . .»

Hertha hade redan gått in i huset och klapade sakta på dörren till ett rum, hvarifrån, genom den nedfällda gardinen, ett svagt ljussken lyste ut åt gatan. Sedan ropade hon sakta vid dörren: »det är jag, Amalia! öppna!»

»Jag går inte in!» sade moster Petronella häftigt; »jag vill inte vidare kompromettera och intrassla mig, genom att gå till sådana der, . . .»

Dörren öppnades, och Hertha gick in. Det

var ett ungt fruntimmer af vacker växt och äfven behagligt utseende, som öppnade dörren; men ögonen syntes tunga och röda, och ett bittert drag fördystrade det bleka ansigtet. »Du kom ändå, Hertha,» sade hon upprörd, till den inträdande; »du glömmer mig inte!»

»Nej, aldrig; se der arbete, Amalia — åtminstone för en vecka; du skall få bra betalt; — det är för Eva Dufva. Och der är bröd och kaka. Jag har fått det; det är mitt, och du kan taga det utan tvekan. »Du har visst icke ätit i dag!»

»Nej; men det gör ingenting. Jag har ändå haft föda åt gossen; svårare har det varit att vara utan arbete. Då bli tankarne så tunga och svåra. Men nu — gud välsigna dig, Hertha!»

Det var ett litet, torftigt rum i hvilket samtalet föregick. Allt derinom var dock snyggt och vårdadt; bredvid sängen stod en vagg, och i denna låg ett sofvande barn. Hertha nalkades vaggan, i det hon sade: »kunde jag, Amalia, göra för dig, hvad jag ville, så skulle du ej sakna arbete eller bröd; men — jag förmår så litet.»

»Gud välsigna dig för din vilja, och att du icke förkastar, icke föraktar mig, som andra. O! det är så bittert, bittert att vara föraktad och att veta sig — förtjena det! när jag tänker på, hvad jag varit och hvad jag kunnat blifva, så kan jag bli galen!...»

»Ditt fel är ringa, Amalia, emot hans, som förförde och bedrog dig. Du älskade honom, men han älskade icke dig!...»

»Ja, om jag hade älskat honom *mycket*,

Hertha, så skulle jag känna mig mera ursäktad, men jag älskade honom inte mer, än att jag kunnat lätt låta bli att vara — svag, om jag hade haft någon eller något, som styrkt mig. Det var lättsinne, nyfikenhet, sinlighet, som gjorde mig olycklig; det var brist af något bättre att fästa mina känslor, mina tankar vid. Mitt hjerta var fullt, och lifvet så fattigt, hjerna och framtid så tomma; jag ville smaka lifvets fullhet, om än för ett ögonblick; ack! jag betänkte inte, att jag sedan skulle få dricka dess drägg — under hela mitt återstående lif! Och hade du icke uppehållit mig, så hade jag icke uthärdat! . . . »

»Du måste uthärda, Amalia, sade Hertha, med sorgset allvar, »du är mor, du måste lefva och arbeta för ditt barns skull; och du skall det, jag vet det, och jag håller af dig för det!»

»Ja Hertha! För detta barn har jag svält och arbetat, arbetat och svält; och det är min enda tröst, att jag i mitt elände står inför Gud och människor sådan, som jag är, att jag ingenting fördolt, ingenting skytt och skyr af ansvaret och bördan, — ja, fortfor hon, i det hon upprättade sig och såg med fast blick på sitt sofvande barn, jag vill vara *mor*, jag vill lefva och arbeta, på det ingen nöd och ingen brist, som jag kan använda, måtte komma vid mitt barn, men, — jag känner mig svagare sedan en tid, och om jag skulle — dö! »

»Då är ditt barn *mitt!*» sade Hertha, i det hon fattade Amalias hand, »och så länge jag lefver och kan arbeta, så skall det ingenting sakna; var viss derom, Amalia, och om verlden kastar sten

på dig, så skall jag försvara dig och säga, att du var en god moder, att du var *aktning värd*, ty du hade mod att bära samhällets hån och förakt, för att behålla hos dig ditt barn, och lefva för det, som en sannskyldig mor, och jag kan icke säga dig huru jag föraktar dem, som derföre ringakta och klandra dig. Jag högaktar dig derför, Amalia; och vore jag fri och kunde jag . . .»

»Jag vet, jag vet; och säg icke mer. Jag kan icke säga dig, hur det tröstar, hur det styrker mig, att du gillar mig. Det skall ge mig nytt mod att lefva och lida och stå emot frestelserna. O! ty denna enslighet och sysslolöshet är förfärlig! . . . Hertha öfvergif mig icke! . . .»

»Aldrig!» svarade Hertha och tryckte Amalias hand, i det hon tillade: »jag kommer snart åter, men jag måste nu gå. Jag hör moster hosta, och min far väntar mig. Men, Amalia, vänta mig snart åter!»

I förstugan träffade Hertha moster Nella i högst uppbragt tillstånd. »Du komprometterar både mig och dig,» sade hon häftigt; »hvad skall man tänka, hvad skall man tro, om sådana besök, så här dags på qvällen? Det kommer att inveckla mig i tusen svårigheter. Dessutom har det fördröjt oss, och direktören kommer att bli så ond! . . . Och Gud vet, hvilka nya anledningar mina fiender nu kunna få att chikanera mig, när processen kommer inför rätta! Hå hå!» Så talade och suckade moster hela vägen. Hertha svarade icke ett ord, och af hennes uttryck hade man kunnat misstänka, att hon icke hörde något, och sannt är, att talet om den der gåtfulla pro-

cessen, föranstaltad af en eller flera mystiska fiender — alla herrar, — och den oupphörliga fara som moster Nella, i anledning af den sväfvade uti, hade så ofta ljudit för Herthas öron, att hon vant sig att höra derpå, som man vänjer sig att höra positivets missljudande, evigt samma stycken, med ett visst undergifvet lidande, i afvaktan på deras upphörande.

Det var en afton, i slutet af Mars, och himmelen strålade stjernklar öfver den grå, isklädda jorden. Herthas blickar lyftes med dystert uttryck till denna ljusfulla himmel och sänktes sedan till den frusna marken, på hvilken hon vandrade med långsamma, tunga steg. Hon tycktes jämföra dem och tänka med skalden Henrik Wergeland:

»Stjernor! Kunden J dock se
hela jordens tysta ve,
o! då uti nattens timma
ej så klart ni kunde glimma!»

Vandreraskornas steg och mosters tunga stadnade på en gång. De voro nu framme vid —

Det gamla huset.

Läsare, har det ej händt dig stundom, under dina vandringar i våra städer, att fästa dina blickar på ett hus, hvarifrån de ovillkorligt studsas tillbaka med ett obehagligt intryck, ifall de ej fästa sig dervid med det slags interesse, som mörka mysterier inge? Huset kan vara väl bygdt, ha sina två eller tre våningar, men det har ändå ett visst mörkt och förfallet utseende. Det skiftar fläckvis i grått och ett sjukligt gulgrönt; ty rappningen är afnött eller nedsölad. Du ser inga blommor i fönstren; något mörkt och tråkigt tyckes blicka fram ur dem. Takets tegelstenar äro mörka också, några murkna, andra mossslupna. Trappan ser ut som om man icke vårdat sig om att sopa eller tvätta den ren. Hvert du vänder dig, möter din blick något, som synes tala om vantrefnad. Der är något dödt, något blottadt på skönhet och lif. Var viss på, att i ett sådant hus många tysta sockar dageligen andas, många bittra tårar osedda rinna, och plågade hjertan klappa, klappa, som om de ville spränga de mörka, fängslande murarne, förgäfves! Det gamla huset står der, som ett mörkt mysterium slutande sina murar kring

varma sjäalars heta strider och qval, från det ena tiotalet år till det andra, döljande dem för verdens ögon. Familjelifvets djupa, dramatiska lif lefves derinom, menniskan födes, uppfostras, utvecklas, älskar, anar, längtar, lider och förvissnar. Det gamla huset säger ingenting derom. Det gömmer tyst familjelifvets hemlighet ifrån vaggan och till likkistan, och dess osägliga bitterheter, dess frätande rost som »äter hjertat», (för att tala i den gamla sångens ord), anas icke af verden utomkring. På sin höjd anar den att det »växer malört i det hemmet.» Någon gång bryta de ut, dessa inre frätande missförhållanden, dessa hemliga qval, när måttet af dem blir för mycket rågad, och då sker något förfärligt. Ett mord af maka på maka, af barn på deras fader, en mordbrand, som förtär det gamla huset och sprider förödelse vida omkring, säger då stundom åt verden det gamla husets dystra hemlighet. Sqvallrande tungor bryta fram ur hvart fönster; murarne tala för första och vanligen för sista gången. Då är det slut med det gamla huset; hvad, som qvarstår, är en ruin. Stundom står huset qvar, men skys af alla, som kunna välja bostad. Ty i sådana hus säges det, att der spökar. Någon fridlös ande går der igen. Men länge, innan det kommer så långt, står det gamla huset från årtionde till årtionde, tyst och mörkt, som en mossslupen grafvård, medan lefvande hjertan derinne långsamt förblöda. Många sådana hus finnas i verden, ehuru icke många bära syn för sak, såsom det gamla hus, som vi nu stadna vid.

I förstugan stannade moster Nella tvekande, i det hon sade: »Om kanske om jag kunde

slippa att nu gå opp till min svåger! Jag är viss på, att vi ha fördröjt oss, och han blir visst så ond! Om du kunde säga»

»Jag skall säga att moster var trött och behöfde hvila sig!» sade Hertha, »gå till systrarne, Moster lilla, och hälsa från mig. Jag skall hälsa pappa från moster!» Och med dessa ord sprang Hertha uppför trappan.

»Nå, om du tror att det kan gå an, så, men hvar är hon? Nå, nå, när hon får sig en process på halsen, som jag, så blir hon väl mindre lätt på foten!» Och suckande och nystande med banden af sin redikyl, trippade moster Nella in på gården och in i en annan del af huset.

Hertha måste snart gå saktare, ty intet ljus lyste i trappan och der var mycket mörkt. I den andra trappan flämtade mot henne ett ljus hvilket bars af en yngling, som med orolig häftighet kom henne till mötes.

»Hertha . . . kusin! du har dröjt länge!» lågan af det smala ljuset, hvilket satt snedt i en gammal messingsstake, belyste en storväxt men icke stadgad ynglings gestalt, ett hufvud, hvars skog af mörkt hår hade ett förvildadt utseende, och ett par ögon, som, liggande djupt under en bred men låg panna, hade en orolig, oklart glimmande blick. Hela ynglingens väsen hade något dystert och förvirradt; hans röst var grof och liksom i målbrottet, ehuru han syntes vara omkring tjugu år.

»Har jag dröjt så länge, kära Rudolph?» sade Hertha vänligt och lugnande. »Hvad är klockan?»

»Visst tjugu minuter öfver åtta. Farbror sitter med klockan i handen!»

»Gif mig ljuset, Rudolph; du dryper talj i trappan. Låt oss gå in. Har det varit mycket ledsamt i afton?»

»Alldeles grufligt ledsamt!»

»Det var mitt fel; jag borde inte ha dröjt så länge! Hjelpa mig? Tack du, lappskorna tar jag sjelf af mig, men kappan — tack skall du ha, Rudolph! Shawlen skall jag behålla. Här är kallt!»

De stodo i en stor, ödslig sal, upplyst allena af det i messingsstaken snedt sittande ljuset med lång veke. Hertha ryste ovillkorligt i det hon kastade en lång blick i det dystra, sällan eldade rummet.

»Låt oss nu gå in tillsammans!» fortfor hon, i det hon beslutsamt nalkades en dörr till venster i den långa salen. Då hon lagt handen på låset dröjde hon ovillkorligt ett ögonblick, i det hon djupt hemtade andan; sedan öppnade hon dörren och gick in.

Här, i ett tarfligt möbleradt rum var blott en enda person, och denna var en man. Han satt i en soffa snedt emot dörren, med ett bord framför sig, på hvilket brunno två ljus. Han hade fötterna lindade med flanell, och höll sitt guldur i handen. Ingen möjlighet att misstaga sig på hvem han var. Han var husets herre och familjens buse.

Han var en spenslig, snarare liten man, ansigtet hade regelmässiga, skarpt utpräglade drag, håret, stålgrått och stridt, stod rätt upp ifrån den höga och befallande pannan, och under de buskiga, mörka ögonbrynen lågo ett par stora,

mörkgrå ögon, hvilkas hårda och vredgade blick nu var häftad på den inträdande.

»Du har dröjt öfver tiden!» röt Direktör Falk mot sin dotter. »Klockan är tjugutva minuter öfver åtta. Hvarföre har du dröjt så länge?»

»Jag visste inte hvad klockan var; . . . jag glömde!» svarade Hertha kallt. »Glömde?» uppbrusade Direktören, »glömde. Är det en ursäkt? Skall man glömma sina skyldigheter? Det tycker du förmodligen är ingenting, eller tycker kanske, att det är vackert, ädelt, sjelfständigt! Det hör väl till de der moderna teorier, som du hyllar; hör till fruntimmernas emancipation kan jag tänka, att så der emancipera sig från pligt och föräldralydnad? Glömde! En vacker dag glömmer du också, att du har en far och några pligter mot honom. Glömde? — och det säger du mig så der sturskt, som om du skulle ha rätt att pocka på något. Men, så länge jag är herre i mitt hus, skall ingen pocka der, utom jag. Jag vill vara herre i mitt hus. Jag vill ha lydnad der, och subordination. Jag svär och förbannar mig på att icke tåla, att man, så der, den ena gången efter den andra öfverträder mina ordres, och glömmer sig borta öfver den tid, som jag utfästat. Jag vet, hvad jag vill, och jag vill, hvad jag vill, och vill, att min vilja skall vara lag i mitt hus. Jag skall ej tåla, att man glömmer, hvad jag sagt mer än hundra gånger. Och väl mer än hundra gånger har jag sagt, att jag vill, att porten skall stängas klockan åtta om afton; att jag icke vill veta af något spring i porten efter klockan åtta;

och att derföre skola ni vara hemma precis åtta hvar afton; före åtta eller till åtta eller precis åtta. Har du hört det förr eller ej?»

»Jag har hört det?» svarade Hertha som förut.

»Nå väl, då är du så god och rättar dig der-
efter; eljest skall jag sätta lås och bom för por-
ten hvar eftermiddag, och du skall slippa gå ut
på några lustpartier, som komma dig att glömma
hvar du är hemma.»

»Men hvarför skall det just vara klockan
åtta?» grymtade den nittonårige med vresig röst,

»Hvarföre? din lymmel! Jo derföre, att jag
vill så, och dermed punkt. Det kan vara nog
hoppas jag, eller hur? Hvaba? Hvad har du
att mucka? Tig, din tölp och vänta att tala, tills
man talar till dig. Blanda dig inte i hvad, som
inte rör dig. Du har ingenting att säga. Vore
du inte min brorson, så hade jag längesedan kört
dig på porten, din odåga. Skrifva och räkna kan
du litet, och det lilla har du lärt af mig, men
vett har du inte, och det lär hvarken jag eller
någon annan kunna plugga i dig. Du är och du
förblir en tölp i all din dar, och duger ej till an-
nat än att äta nådebröd. Och händer det dig en
annan gång att blanda dig i saker, som icke röra
dig, så — smörjer jag upp dig. Mina fötter äro
förbannadt dåliga, men mina händer äro gudskelof
friska, och det skall du ännu få erfara. Tig!
Jag har ej talat till dig, utan till Hertha!»

»Rudolph är en bra gosse!» sade nu Hertha
med flammande blick, »och skall nog bli en bra
karl. Han skall godt kunna försörja sig med tiden,

och behöfver ej äta nådebröd Äfven nu gör han ju god nytta på kontoret!..»

»Ät hvem säger du det?» röt direktören, vänd till sin dotter, »vill du lära mig? Förstår du bättre sådant, än jag? Nu är det verkligen långt kommet med unga fruntimmers pretentioner. Men ett vill jag råda dig till, och det är, att bli vid din spinnrock och vid din hushållsbefattning; ty annat förstår hvarken du eller fruntimmer i allmänhet. Tacka Gud, om de förstå, hvad de ha för händer. Skomakare blif vid din läst. Jag tänker icke tåla några ingrepp i mina rättigheter. Men nu för tiden vilja fruntimmer blanda sig i allt, och därför går så mycket på tok. Det heter, att den har geni, och den har geni, och den har geni! och den skall bli artist, och den skall bli kontorist, och den skall bli författare eller professor eller någonting stort. Förbannadt prat alltihop. Jag önskar, de vore riktiga köksgenier, så skulle de uträtta åtminstone något nyttigt i världen. Men nu äro de för förnåma dertill, bevars; skola lefva för ett högre mål, vara medborgarinnor och hvad allt den strunten heter. Det qväljer mig, bara jag tänker derpå; och så länge jag lefver och är herre i mitt hus, skola mina döttrar icke göra sig till spektakel för världen, med några dumbeter, utan sköta vackert hvar och en sin syssla. Jag tänker icke tåla några moderna frihets- och emancipations-idéer i mitt hus.»

Så fortfor direktören länge att gråla, vänd till sin dotter, som, ifrån den stund han åter vände sig till henne, stod alldeles tyst, blek och orörlig, de mörka ögonen fästade på honom med uttryck

af ett djupt inre lidande, som stundom syntes öfvergå till hat och hot. Men icke ett ord kom öfver hennes bleka läppar. Rudolph åter satt vid en vägg med hufvudet lutadt mot bröstet (hans vanliga ställning), och de nu hemskt glimmande ögonen fästade ömsom på direktören, ömsom på Hertha.

Denna pinsamma scen afbröts af den gamla pigan, Anna kallad, som kom för att tillsäga, att qvällsvarden var färdig.

Moster Nella gjorde nu sitt inträde jemte två helt unga flickor af tolf och tretton års ålder. Moster hälsade förlägen och nystade ifrigt på ridikylbanden. De små nego blygt, och höllo sig nära vid dörren, då de märkte faderns onda och upprörda utseende.

Han ropade dem emedlertid till sig, och syntes mildra sig, i det han såg på dem, gjorde dem några frågor, spelade dem med fingret på näsan, och gaf dem några namn, som lät dem rodna upp öfver öronen, och tårar framträngde i den enas ögon.

De fingo då heta, »pjåk och våp och pip-sillar» m. m. som läto tårekällan — så ymnig och lätt rörlig vid denna ålder — flöda öfver, hvarvid de fingo höra: »hvad är det för slag? Den förbannade sentimentalismen! Det vill jag inte veta af; det vill jag inte se. Kan ni inte annat än lipa, så kan ni gå era färde, och roa er dermed bäst ni vill. Kan inte Svägerskan lära dem något annat? Kan hon inte lära dem att vara förnuftiga flickor och inga våp?»

»De äro så unga ännu, så känsliga...» stammade moster.

»Åh bah, känsliga!» röt direktören; »jag ger fan era känslor och er känslighet, som bara är förbannadt pjunk. Det skall vara så vackert, så rörande att vara så der känslig och sitta och sucka och läsa romaner, och gråta och lipa åt allting och vara missnöjd med hela världen och göra sig olycklig öfver ingenting. Men jag vill inte, att mina döttrar skola uppfostras på det viset. Jag vill att de skola bli dugliga och praktiska menniskor och inte lefva i drömmerier och dumheter. Jag vill inte veta af sådant. Hör ni det? Se så, inga grimaser mer. Kom nu och sätt er till bords.»

Gamla Anna hade just tillsagt, att maten var inne. Stödd på den gamla trotjenarinnans arm och på en käpp, linkade direktören ut i matsalen. De andra följde tysta. Två talgljus, stående på matbordet, lyste blott svagt upp det stora, dunkla rummet.

»Som glädjen är, så lyser här!» hviskade Rudolph till Hertha.

»Hvad för slag? Hvad säger du?» frågade direktören, vändande till Rudolph ett par hotande ögon. Rudolph liksom sjönk ihop och teg.

»Jag tror; att du vill vara qvick?» sade åter direktören »och — der har du för det! Var mindre qvick i tungan, och mera med vettet en annan gång!...» En örfil träffade Rudolphs kind, så att det susade för hans öron. Herthas ögon flammade dervid, och moster Nella började gråta.»

»Se så, se så, intet pjunk,» sade direktören

»Sätt er till bords. Hvar är Alma, hvarför kommer hon inte upp?»

»Hon mår inte bra; hon har gått till sängs!..» svarade moster, som sökte svälja sin gråt med hjälp af ett glas ölost.

»Förbannadt pjunk!» mumlade åter direktören; men såsom när åskan slagit ned, åskvädret drager sig bort, så tycktes nu direktörens elaka lynne ha laddat ur sig, och en viss nedslagenhet trädde i dess ställe. Han syntes vilja förströ den genom att tala om likgiltiga ämnen, men erhöll fåordiga eller ock inga svar, då ej hans ord voro ställda som frågor. Den tarfliga måltiden var snart slut, ingen syntes ha njutit den utom Rudolph, som åt med glupskhet, och direktören, som tycktes med vanlig aptit förtära sin gröt med vindopp.

När man uppstigit från bordet, sade Direktören ett kort: »godnatt» till moster Nella, som neg, nystande på sina ridikylsband, och till små flickorna, som gingo fram, kyste fadrens hand, i det de tackade »för mat» och sade godnatt. Mörk och glädjelös hvilade hans blick på de unga barnen, som syntes vilja skynda att undandraga sig den.

»Ack! hvad det här är odrägligt» hviskade lilla ystra Märtha till sin syster Maria, »jag skulle bestämdt vilja gifta mig i afton, om bara jag kunde vara enka i morgon!»

»Tyst, tyst, för all del!» förmanade moster, i det hon lagade sig att lemna rummet med barnen. Rudolph och Hertha följde direktören in i hans rum.

»Sätt fram spelbordet och gif mig korten!» sade han.

Rudolph bar fram till soffan ett rundt bord, och Hertha lade derpå ett par temligen nötta kortlekar, och man satte sig ned till ett parti Trekarl. Ett mera träaktigt och glädjelöst spelparti är svårt att tänka sig. Hertha spelade machinmässigt, hon var mycket blek och sade stelt de ord, som spelet fordrade. Rudolph åter gjorde ständiga misstag i spelet, hvilket gaf direktören anledning att nästan oupphörligt gräla på honom. Deremellan talade ingen. Man spelade icke om penningar. Direktören syntes nöjd med att vinna spelet, hvilket han nästan alltid gjorde, då de andra spelade illa eller utan interesse. Så förgick två timmar. Direktören såg då på sin klocka och sade: »klockan är elfva, vi kunna sluta.»

Rudolph och Hertha sköto tysta undan sina stolar, buro bort bordet och lade undan korten. »God natt Rudolph; du kan gå och lägga dig!» sade direktören kallt, »Hertha, stanna! jag vill tala med dig.»

Rudolph bugade sig otympligt och gick, sedan han kastat en dröjande blick på Hertha.

Far och dotter voro nu allena; en tystnad uppstod. Båda tycktes vänta, att den andra skulle tala. Ändteligen sade direktören:

»Hertha; du har felat mot din far. Tycker du ej, att du borde be honom om förlåtelse?»

Hertha svarade intet. Hennes hjerta var fullt af stormande känslor och bittra ord. Hon vågade ej gifva dem luft, af fruktan att säga för

mycket. Direktören fortfor nu med en mildare röst:

»Jag söker ej annat än mina barns bästa. Jag uppfyller min pligt emot dem. Och jag begär endast, att de skola uppfylla sin emot mig; — bevisa mig lydnad och tacksamhet!...»

Åter blef det tyst. Förundrad öfver Herthas stumhet, såg direktören frågande på henne, och såsom man grubblar på en oförklarlig gåta, betraktade han forskande det besynnerliga uttrycket i hennes ansigte. Många tankar och känslor syntes arbeta der; några syntes vilja gifva sig luft, men motades af andra, som sade: »det är ej värddt. Han skall ej, han kan ej förstå det!» Något var det emedlertid i fadrens mildare röst och utseende, som, tillika med hans podagertillstånd syntes röra henne, och hon sade endast med vemodigt allvar, i det hon böjde sitt hufvud:

»God natt, min far!»

Direktören såg på henne och räckte henne handen till kyssning, ty i detta hus brukade döttrarne morgon, middag och afton kyssa fadrens hand. Men, sedan några år hade denna gamla sed af barnslig vördnad blifvit för Hertha tung, ty hennes hjerta var ej med derom, och denna afton blef den henne omöjlig. Hon upprepade blott stelt: »God natt!» böjde åter hufvudet till afskedshälsning och gick, i det hon sade: »Jag skall skicka in Anna.»

Den uträckta handen förblef ett ögonblick sväfvande i rymden, sedan knöt den sig krampaktigt, i det en mörk rodnad färgade direktörens bleka ansigte, och han mumlade: »Fan anamma!

de der emancipations-idéerna!» Och han satt tyst, stirrande med uttrycket af en retad tjur, ända tills den gamla trotjenarinnan, Anna, kom för att hjälpa sin husbonde i säng.

Hon var i huset sedan mer än trettio år, och vand att säga sin tanka och att lyssnas till af direktören mer än någon annan inom huset; och han var vand att tala förtroligare med henne än med någon annan människa i världen. I behof att lätta sitt hjerta efter det nyss förefallna uppträdet, sade han:

»Det blir allt galnare och galnare här i världen!»

»Ja ja, men,» sade Anna, som också var något misantrop, »och ju äldre man blir, desto sämre blir man.»

»Det vet jag just inte,» sade direktören vresigt, »men det vet jag, att unga flickor bli allt orimligare i sina fordringar, allt olydigare och otacksammare mot sina fäder.»

»Ja ja, men, stackare; di ha väl ej så roligt di heller.»

»Roligt? Hvarföre skulle de ha roligt. Det är unga flickor nyttigare att ha ledsamt än roligt. Det lär dem att bli allvarsamma, husliga och flitiga.»

»Ja, men, inte tycker jag det skulle skada, om di hade lite roligt med; jag menar inte sådant der slarf-roligt, men någonting kårt framför sig att tänka på och arbeta för, som kunde lätta lifvet för dem och ge dem någon utsigt. För lifvet känns allt bra tungt och stängt ibland, för oss fruntimmer!»

»Åh prat. Hvad går för nöd åt er? Hvad går för nöd åt mina döttrar. Få de inte allt, hvad de behöfva i kläder och föda?»

»Jo visst, jo visst. Men sir, direktören, jag tänker så här: Unga människor böra ha något visst att lefva för, något som är deras och som de kunna förkofra, ja, något visst att tänka på och röra sig med för framtiden. Si! Jag är bara en fattig tjenarinna, men jag har ändå min vissa syssla för hvar dag, och min vissa lön för hvart år, som jag kan hushålla med, som jag vill, och äfven sätta af något i sparbanken, hvart år, för min ålderdom, eller också hjälpa en vän. Och jag tror, att hvar människa bör ha sitt, och frihet att dermed göra, som hon vill och tycker; ty det gör en lugn och tillfreds.»

»Det kan du ha rätt uti, när en människa hunnit till mogen ålder och kan sköta sig och sitt,» sade direktören. »Men unga flickor kunna det ej. De äro bara barn. Om de skulle få något om hand, och frihet att hushålla dermed, som de vilja, så skulle det snart bli slut. Just på det att mina flickor må en gång kunna få något att hushålla med och inte bero af andra, när de bli gamla människor, just derföre måste jag hushålla och spara för dem. Och dermed skall jag hålla i, om de än äro otacksamma. Jag vet ändå, att de skola tacka mig en gång.»

»Ja men, direktören, nog tycker jag att mamsell Alma och mamsell Hertha äro gamla och förståndiga nog att kunna råda sig sjelfva.»

»Det förstår du inte. Det vet jag bättre. Alma är en god flicka, men för svag att kunna

råda sig sjelf. Och Hertha är en sjelfsvåldig, sjelfrådig flicka, som behöfver stå under förmynderskap i all sin dar.»

»Nej, si nu säger jag, att direktören gör henne orätt!» utbrast Anna med en gammal trottjenarinneas frimodighet; »och salig hennes nåd Hård förstod sig heller aldrig på henne; men det säger jag, att fast hon har sitt hufvud och sinne för sig, så är hon en riktigt rar människa och tål ingen orätt och kunde styra båd stad och land, om det gällde. Hon har intet varit lik andra människor, allt sen hon var barn, och är allt litet egen och stolt, men så godhertad, och så ädelmodig, så förståndig —»

»Det är du och hennes mor, som skämt bort henne med sådant prat,» inföll direktören: »Hon är styfsint och trillsk, säger jag, och behöfver tuktas. Det duger inte för flickor att få ha sin egen vilja, eller att få råda sig sjelfva. Och det är nu, en gång, min vilja, att mina döttrar skola rätta sig efter min vilja, och inte säga, eller göra något som är mig mot. Jag är herre i mitt hus, hoppas jag, och de äro mina barn, och dermed punkt. Om mina döttrar äro kloka, så skola de befinna sig bäst af att de lyda sin far.»

»Men, om de skulle dö?»

»Hvad menar du? Hvad pratar du?» sade direktören häftigt; »hvarför skulle de dö?»

»Jo jag tror, att — mamsell Alma nog inte lefver länge. Jag tror, att någon sorg tär på henne.»

»Det är dina dumma inbillningar och ditt

skrock.» sade direktören, som förut. »Hvad felar henne? Är hon inte hvar middag, den ena dagen som den andra? Jag ser ingen förändring på henne.»

»Men hon kommer inte upp om aftnarne mer, och hon ser — så dödlig ut sen en tid. Och jag vet, att hon inte sofver stort om nätterna, allt sedan . . .»

»Dumheter! dumma inbillningar!» afbröt åter direktören ond. Hon har varit lite pjunkig sedan en tid. Men doktorn går ju till henne två gånger i veckan, och han skall snart göra henne frisk. Men om någon af flickorna pjunkar, så tror du straxt att hon har döden i faggorna. Det är bara dumt skrock. Se så, hjälp mig nu i sängen, och gif mig hit det der lilla skrinet.»

Gamla Anna var nu stött öfver de ofta upprepade tillvitelserna af »dumhet», och sade inte ett ord mer, och gjorde endast, som en machin, hvad hennes husbonde befallte. Denne afskedade henne derpå med ett kallt: »God natt! Se efter, att elden är väl släckt i köket, och gå inte derifrån förr än allt är svart i spisen. Hör du det?»

När direktören blef ensam, öppnade han, halfsittande i sängen, det lilla skrinet, och hans mulna och missnöjda ansigte ljusnade, under det att han öppnade, besåg vid ljuset, och åter ihopvek åtskilliga små papperslappar. Sedan myste han förnöjd, i det han halfhögt muttrade: »inte illa! inte illa! gamla Falken är en behållen karl; en behållen karl. Om några år säger folk: »en riker karl.» Jo jo; ingen skall se honom öfver axeln. Man skall ta af sig hatten för honom . . . en

rik karl!» — Och härmed sköt han förnöjd skrinet under en flik af sin hufvudkudde, släckte lampan och vände sig för att somna, i det hans tankar upprepade som en ljuflig vaggsång: »en rik karl, en rik karl!...»

Och ingen röst hviskade varnande i hans öra: »du dåre! I denna natt skall man kalla din själ ifrån dig!...»

Systrarna.

När Hertha lemnade sin fars rum, mötte hon i salen Rudolph, som stod der liksom vändande, med det nu nästan nedbrunna ljuset i sin hand. Han nalkades Hertha häftigt, i det han svängde ljuset och sade:

»Hertha, vill du? vill du? Säg bara ett ord, allt hvad du vill, skall jag göra!...»

»Hvad menar du?» frågade Hertha förvånad.

»Här är så kallt! Tyckte icke du att här var kallt?.... kallt! Jag såg dig rysa. Vet du.... jag tror.... det blir aldrig bättre!...»

»Gå och lägg dig Rudolph, så blir du varm. Gå till sängs, stackars Rudolph och sof, och dröm och — glöm! God natt kära Rudolph!»

»Jag vill lysa dig ned, Hertha!»

»Inte i afton Rudolph. Jag skall lysa mig sjelf. Gif mig ditt ljus för i afton och låt månan vara din lykta på din vindskammare, så gör du mig till viljes, Rudolph.»

»Jag går ändå med dig!» sade Rudolph, »ty det kunde hända dig något.... i trapporna!» Och han ville lägga armen om hennes lif.

Hertha sköt honom sakta undan och sade

med allvar: »Jag vill gå ensam, Rudolph. Jag kan lysa och hjälpa mig sjelf. God natt Rudolph!»

Hon gick, i det hon stängde dörren efter sig. Rudolph stod en stund tyst och mörk och mumlade sedan doft: »Nå, nå, hon torde väl fly till min hjälp än en gång . . . förr än hon tror det! . . .» och han gick ut genom en annan dörr till salen, som genom en vindel-trappa förde upp på vinden.

Hertha gick ned, tvenne trappor till botten-våningen af huset inåt gården. Direktörens rum voro utåt gatan och i andra ändan af huset.

Hertha gick in i en liten stenförestuga, på hvardera sidan var en dörr. Hertha klappade sakta på den till venster. Den öppnades af moster Petronella. »Äro små systrarna ännu vakna?» frågade sakta Hertha.

»Hertha, Hertha! är det du?» ropade barnsliga, friska röster från rummet innanför. »Ack, kom, kom, och berätta oss något om balen och kostymerna, Hertha!»

»Inte i afton, men i morgon, små barn!» sade Hertha, i det hon lutade sig ned öfver systrarnes bäddar och lät sin hals kringlindas af deras armar; »nu ville jag blott säga er: god natt och ge er litet konfekt från kalaset hos Dufvas!»

»Tack, tack du kära, stygga Hertha! God natt, dröm nu något märkvärdigt, som vi kunna få höra vid frukosten i morgon!»

Herthas drömmar voro ryktbara inom familjen och utgjorde sedan många år den stilla fa-

miljens förnämsta äfventyr och äfven förnämsta nöjen.

Hertha lofvade noga taga reda på sina drömmar denna natt. Moster Nella hade före Herthas inträde sutit fördjupad i en stor portfölj, der en mängd bref, avis-stumpar, klippta ur tidningar, krag- och virkmönster, verser och hvarjehanda besynnerliga papperspersedlar lågo om hvarandra, ur hvilket allt moster Nella sökte utreda och sammanföra trådarne till den hotande hemlighetsfulla rätttegången, som hängde öfver hennes hufvud. Härfvan syntes för oinvigda ögon ohjelpigt trasslig, men moster, som i alla sin dagar hade funnit ett utsökt nöje i att nysta upp trassliga härfvor, syntes ej misströsta om att utreda denna och ännu få fullt reda på den hemligt intrigerade fienden, som oftast visade sig som en obestämd, men förolämpad och förtörnad herre, som moster i sin ungdom haft den olyckan att stöta sig med. En nystfot, med en trasslig garnhärfva på, stod bredvid gumman, och då trådarne i portföljen allt mer syntes förvirra sig, då tog hon sin tröst till härfvan på nystfoten, i hopp, som hon tyst sade sig: »att det ena trasslet kunde hjälpa det andra.» Det slog ej heller felt, att mosters utseende och rätttegångs-utsigter ljusnade betydligt, under det hon med beundransvärdt tålmod och äfven konstfärdighet letade väg för tråden genom alla garnhärfvans knutar och irrgångar; och allt som denna redde sig, och nystningen fortgick friare, och härfvan aftog på nystfoten, allt lättare blef mosters sinne, allt hoppfullare hennes tankar för den öfverhängande processens slutliga utgång.

Då Hertha kom ut, ifrån sina systrar, hade hon öfvergifvit portföljen för den trassliga garnhärfran på nystfoten, och hennes sinnesstämning hade begynt ljusna med dess klarnande trassel, och hon sade helt vänligt till Hertha:

»Jag nystar nu till spolar för din väf, min lilla Hertha, och vore du så flitig som jag, så skulle den bli snart färdig!»

Hertha svarade intet utom: »god natt!» med ett missmodigt uttryck, och gick öfver förstugan till den andra dörren. Till denna hade hon nyckeln. Hon öppnade den och gick in. Det var ett stort rum, der man kände lukt af både fukt och rök. Tak, väggar, eldstad, allt vittnade om behof och brist af reparation. Möblerna voro få och ytterst tarfliga, ehuru uti dessa liksom i andra saker röjdes en qvinligt vårdande hand. En väfstol och tvenne spinnrockar stodo i rummet. Dess enda prydnad bestod i ett litet bokskåp samt i några taflo, Herthas arbeten. Djupt inne till venster.... Men innan vi vidare fördjupa oss här, vilja vi tala ett par ord om de tvenne systrar, som här tillsammans tillbringat den bästa delen af sin ungdom, som der tillsammans skrattat och gråtit, älskat och tröstat hvarandra, tillbringat dagarne i träget arbete och ofta genomvakat nätterna för att läsa tillsammans de gamla hjeltesagorna, historien — Herthas älsklingsläsning, — eller romaner — Almas, — tillsammans svärmat för stora idéer, uppgjort stora planer, sjelfva utgjutet sina varma känslor på både vers och prosa, (men blott för hvarandra, ty de ägde ingen annan publik), och sedan år efter år sett deras

ungdoms drömmar förblekna och deras lif förvandlas till — hvad det nu var.

Deras moder dog, vid den yngsta af sina döttrars födelse. De båda äldsta voro mycket unga då ännu. Modrens sjuklighet, till stor del vållad af brist på lycka i hennes äktenskap, hade fördystrat döttrarnes barndom. Efter henne kom deras fars syster i huset för att taga det om hand. Ombytet emellan den förra husmodrens och den sednares inflytande, liknade det imellan en regnsjuk sommar och en skarp vinter. Fru Hård var en fru, som berömde sig af sin sanningskärlek och rättrådighet; och vi vilja ej heller förneka henne dessa egenskaper, men hon hade *icke* kärleken, och därför blef hennes blick aldrig fullt sann; hon såg aldrig hela sanningen i det ämne hon bedömde, och hennes omdöme blef ej rättvist eller upplyst af billighetens välgörande ljus. Hertha var tretton år, då denna fru kom i huset; hon var vid den kritiska ålder, då barnet vaknar ur sin slummer, ser sig om med öppnade ögon i verlden, och då själens alla behof och frågor slå ut, törstande till dagens ljus. Det ovanliga och därför oroliga barnets väsen och anlag missförstodos och misstyddes af fru Hård. Hon såg öfverallt farliga eller rent af dåliga böjelser, och hon ansåg sanning och rättvisa fordra, att hvarje fel eller brist hos den unga flickan framställdes för fadren i dess mörkaste dager, som hon kallade »dess sanna dager», samt att de på det strängaste bestraffades. Fru Hård ansåg sig härutinnan handla, som ett mönster af samvetsgrannhet och rättvisa. Den djupt känsliga och entusiastiska

unga flickan, som såg sina minsta förseelser förstorade till vid-under, sina oskyldigaste handlingar misstänkta, sin bästa vilja ofta misstydd till en elak vilja, och alla sina frågor öfver lifvets djupare ämnen tillbakavisade som »nyttiga funderingar», alla yttringar af hennes unga, uppåtsträfvande själ strängt nedsättas, blef först förfärligt olycklig, ofta intill förtviflan, samt kastades i ett fullkomligt chaotiskt mörker öfver sig sjelf, människorna, lifvet, sanningen — allt. Behofvet att hängifvet älska och vörda, som så naturligt vände sig till dem, som voro hennes naturliga ledare, möttes af dem endast af en oklok stränghet och verldsvishet. Hon trodde i början att de måste ha rätt och hon orätt. Men hon såg sin syster, den milda, för henne nästan heliga Alma, äfven hårdt bedömmas och behandlas. Då reste sig hennes af naturen kraftfulla själ ur den slafviska nedslagenhet, som höll på att bemäktiga sig henne, och hon segrade deröfver genom kärleken till systemen. »Det ljus,» som Evangelisten talar om, »som upplyser alla människor, som komma i världen,» bröt mäktigt fram i hennes samvete, och hon begynte dömma och fördömma dem, som kunde orättvist bedömma och handla mot denna engalika syster. Ljuset i hennes samvete möttes och väcktes till högre lif af den religösa undervisning, hon vid denna tid, jemte sin syster och ungdomen i församlingen, der hon bodde, erhöi. Och ehuru ofullkomlig och bunden under bokstafven, såsom vanligen, denna än var, ehuru äfven nu hennes frågor öfver mörka dogmer tillbakavisades af läraren, med det besked, att man »icke fick fråga

att förnuftet måste tagas till fånga under trons lydnad,» så vann hon dock nya ord och förnyad kraft åt sina af naturen starka instinkter, för det högsta rätta, och det högsta goda. Med dessa vände hon sig mot dem, som sökte kufva henne och hennes syster. Hon fordrade en högre sanning, en högre rättvisa än deras. De förstodo henne icke. Men det var ögonblick, då fru Hård måste frukta för den unga flickan, som hon hade velat kufva, så hotande blef hennes blick, så förbjudande hela hennes väsen vid minsta ord eller handling mot Alma. Fru Hård tordes icke mer behandla Alma med stränghet. Men desto mer skildrade hon Hertha för hennes far, som en upprorisk och själfständig natur, och hvarje hennes ord och handling frambars till honom ur denna synpunkt. Såsom hon frambar till fadren det värsta om dottern, så framförde hon till dottern, med tillökt skärpa, hans ord och bestraffningar, under det hon påstod sig söka att mildra och godtgöra; och möjligen trodde hon sig verkligen göra det, ty en del menniskor äro slagne med en förunderlig blindhet öfver sig själfva. Så verkade fru Hård småningom till ett stigande, bittert missförhållande mellan far och dotter.

Vi ha tecknat ett mörkt förhållande. Mätte det vara sällsynt på jorden!

Hvad som äfven upplyste Hertha allt mer öfver fasterns brist på sann insigt och rättvisa, var den fullkomliga svaghet och blindhet, som hon hade för sin egen dotter Amalia, en glad och vacker, men själfsväldig och på nöjen mycket begifven, ung flicka. Modren gillade och lät henne

i allt följa sina nycker; lät henne roa sig utom hus på fester, der hennes små triumfer smickrade hennes och moderns fäfänga, under det att husets döttrar höllos i träget arbete för husets bästa. Det var emedlertid ej öfver arbetet, som de klagade; det var öfver brist af allt ljus, all glädje deröfver, all framtid dermed. Men de klagade ej högt; de visste, att det skulle ha tjenat blott till att förskaffa dem bannor och moraler.

Under en sådan regime uppstår hos unga, energiska naturer, i bästa och minst farliga fall, en stor smak för revolutioner, varma sympathier för Polackar, Ungrare och alla förtryckta nationer, samt önskan att kämpa för dem; i mera betänkliga fall en mängd hemliga önskningsar, som man bittert förebrår sig, men likväl icke kan hindra att återkomma, t. ex. för vissa nära anhörigas dödsfall, för eldsvådor eller andra vådor, för — hvad som helst, som kan bryta det dagliga lifvets mördande tvång och enahanda.

I ett sådant hemlifvets Nifelhem tränger mindre af himmelens ljusstrålar än i något annat skuggornas rike på jorden. Slafvarne i Amerikas slafstater ha dock sina religiösa fester, då de få ge luft åt sina själar i tal och sång, och dricka nytt lif i det ljus, som flödar ifrån Försonarens lif och lära, då de njuta tillsammans sina glada samqväm och gästabud. Men inom ett kärlekslöst hem i norden lefva unga qvinnor ett lif, mera bundet och mörkt än den lifegnes och slafvens. Det är icke kläder och föda som fattas, icke heller alltid nöjen, af den vanliga tomma, kortlifvade sorten; hvad som felas, är lufs-luft, är fri-

het, och framtid, det bröd och vin, som ger lust att lefva.

I främsta rummet uppkommer likväl hos unga flickor, under sådana förhållanden, längtan att bli fria, på det enda vis, som står dem öppet, genom giftermål: »Jag vill gifta mig, om det vore med sjelfva hin onde!» sade Hertha i unga dar, »för att få enlevera dig, min Alma, ur detta odrägliga hus!» Alma, af en mildare qvinlighet än Hertha, ville »icke gifta sig med hvem som helst och allra minst med »hin onde», men . . .

Alma och Hertha voro båda behagliga nog att fästa männens uppmärksamhet och tycke, men dels voro de sällan ute i sällskap, dels sågs sällan främmande hemma, och aldrig unga herrar. Ett undantag gjordes dock för en ung man, slägt med familjen, och af mer än vanligt intressant personlighet. Han försedde de unga flickorna med böcker, talade med dem i ämnen som djupt intresserade dem, disputerade med Hertha och fäste sig snart innerligen vid Alma, likasom hon vid honom. Han förklarade sig, men afvisades af Almas fader, som fann hans utsigter icke tillräckligt lofvande, och som icke ville lemna ifrån sig dotterns mödernearf i främmande händer.

Den hårdhet, med hvilken den unge mannens tillbud afslogs, Alma otillfrågad, i det att det försäkrades honom, att hon för honom ej hade något tycke, förde honom att lemna huset och äfven landet. Detta skedde för omkring tre år sedan.

Vid samma tid inträffade en tilldragelse, som gjorde tillståndet inom huset ännu svårare. Den

vackra och lefnadslustiga Amalia flydde gerna det tråkiga hemmet och vistades ofta på landet hos unga vänner, glada och lefnadslustiga som hon. Fru Hård blef varnad för hennes förhållanden der; föraktade stolt de gifna varningarne, men kallade likväl sin dotter hem, — för sent. Den glada flickan var — en fallen qvinna; erkände det; men nekade envist att nämna dens namn, som vållat hennes felsteg, och förebrådde modren att, genom den uppfostran, hon gifvit, sjelf ha föranledt hennes olycka. Detta, sorgen och skämmen kunde den stolta och likväl moraliskt svaga qvinnan icke bära. Det nedbröt henne med ett, och hon lefde derefter icke länge. Amalia hade emedlertid aflägsnats, och det var först två år sednare, som hon återvände, under ett främmande namn och i djup fattigdom till staden, der hon tillbringat en del af sin yra ungdom.

Fru Hårds död hade befriat husets unga döttrar från en stundlig, kärlekslös uppsigt; men deras faders lynne blef efter denna händelse så ytterligt förstämmt och misstänksamt, att döttrarnes lif blef, i flera afseenden, hårdare än förut. Han tycktes med hvar dag bli snålare, gräligare, och mera motsträfvig för all frihet och all glädje inom hemmet. Moster Nella hade alltid varit, hvad hon äfven af direktören kallades, en nolla inom hus, i afseende på allt utom de yngsta döttrarnes vård. Hon hade tagit dem om hand från stunden, då de föddes, och alltid varit för dem en god och moderlig sköterska samt lärarinna af »de första begreppen». Men hon blef allt mera rädd och barnslig, samt allt mer upptagen af sin fixa idé

om den stundande stora rätttegången. Så var ställningen inom huset, vid den tid då den stora kostymbalen skulle gifvas i staden, och då Hertha på sin systems bön bevistade, — »för att litet muntra sig och dem alla» — en repetition dertill, till hvilken hon var bjuden. Vi återvända nu till stunden då Hertha återvänd, från denna inträdde i sitt och Almas rum.

Djupt inne i hörnet till venster stod syskonsängen, och der till hälften sittande, hvilande mot en högt uppbäddad hufvudgård, satt den äldsta af de båda systrarne, ännu vid unga år. Hon var klädd i fina hvita nattkläder, skenet af en liten sparsamhets-nattlampa på bordet vid sängen, upplyste ett mildt, blekt ansigte, skönt af själens uttryck mera än af dragens skönhet, och i hvilket i detta ögonblick så mycket tålmod, men tillika så mycken jemmer uttalade sig, att ingen kunnat se det utan att röras deraf. Den sjuka höll en Bibel uppslagen och läste i Jobs bok — denna djupa röst ur den äldsta forntid, som i alla tider förblifvit och förblir den trognaste tolk af de hårdt qvaldas suckar och rop. Hon, som nu läste den, höll en blyertspenna i handen, och hade gjort märken vid följande ställen:

»Min ande är svag och mina dagar äro afkortade och grafven är förhanden.»

»Han hafver sönderbråkat mig alltomkring och hafver uppryckt mitt hopp såsom ett trä.»

»Villt du så hård vara mot ett flygande löf?»

Då Hertha kom in, tillslöt system boken, och ett svagt leende upplyste det milda, gulbleka ansigtet.

Hertha kastade af sig sin kappa, och skyndade fram till sängen, föll här på sina knän, tog en af systemens händer, som hon betäckte med sina kyssar både utanpå och innantill. Strömmar af ömhet flödade ur dessa ögon, nyss så stränga och stela, och rösten nyss kall, fann de mest melodiska ljufva toner för att upprepa:

»Alma, min Alma! syster, kära, kära syster!» Och heta tårar sköljde handen, som hon i ousäglig kärlek lade öfver sitt ansigte.

»Hertha, mitt lilla hjerta, hvarföre så uppörd nu?» frågade den sjuka, i det hon lutade sitt hufvud ned mot systemens panna, och lade sin fria hand kring hennes hals.

»Ack,» svarade denna, »af tusen skäl; därför att jag så mycket håller af dig och hatar andra, och därför att jag är rädd, att du går bort, bort ifrån mig, min Alma! Jag har varit stygg i afton, men det är ingenting, emot hvad jag skall bli, när du är borta, du, min goda engel. Jag skall bli hård och hatfull, ty Gud och menniskor äro lika orättvisa och hårda.»

»Säg icke så. Visst går det underligt till här i verlden, och nog tyckes det, som om mycket kunde vara annorlunda; men — en gång . . . en gång blir nog allt klart, allt godt! . . .»

»Det vet jag ej, det tror jag ej, såsom du. Kan Gud en gång och någonstädes låta det goda segra, så hvarföre icke nu och här?»

»Ja, hvarföre? Det veta vi ej. Men vi veta ju, att den högsta kärlek dött på korset, och uppstått ur grafven och talat om frid och fröjd bortom den! . . . »

»Ja *Han!* *Han* var god och stor. Men han lefde och dog för ett stort mål; och vi, och många med oss tyckas blott lefva för att långsamt förtvina och dö, utan ändamål!»

»Ja,» sade Alma dystert, »det är det mörkaste. De långa bittra plågorna!...»

Hertha steg upp och vred sina händer, i det hon häftigt grät. Sedan sade hon:

»Ser du, det är detta, som förbittrar mig mot vårt lifs upphof. Du så god, så englamild, som aldrig låtit en mask lida, som aldrig gjort annat än godt, hvarföre skall du så plågas? När vi voro barn, och vår mor lefde, och vi voro lyckliga i hennes famn, då tyckte jag mig ana och älska Gud. Men sedan har det blifvit så mörkt. Jag kan ej mer älska Gud; jag älskar ej, jag förstår ej denna dunkla, förfärliga makt, som kallat dig och mig, och så många andra, ur vårt intet, sägande: »Vakna, älska, längta, lid!» Och då vi vaknat, då vi smakat lifvets bitterhet, då vi älskat och lidit, och anat lifvets härlighet, blott för att känna, att vi måste försaka den, då griper oss åter denna makt sägande: »det är nog, lägg dig ned att lida och dö; gå ned i din graf. Du har lefvat nog!» Nej jag kan ej älska en Gud, som så handlar, med oss. Jag älskar ej den Gud, som jag ser i verldsstyrelsen, och ej den Gud, som Bibeln talar om, han är ingen god, ingen rättvis makt!»

»Min söta Hertha, tala icke så! — Det är ju så mycket, som vi icke förstå!...»

»Det är ändå mycket, som vi förstå, Alma! — mycket som vårt samvete säger oss, och som

står skrifvit der med outplånliga drag. Detta måste jag, vill jag hålla mig till. Oklart och otillräckligt, som det är, är det ändå det enda ljus, som ännu lyser mig i denna mörka verld, den enda fläck, som är grön och frisk ännu, som jag rår om, och der jag känner mig hemma. Om en god Gud är till, så talar han der, — i mitt samvete, ty det älskar det goda, det hatar det onda, det vill det rätta. Skulle jag ej mer tro på detta ljus, ej lyssna till denna röst, då vet jag ej mer, hvad jag skulle vara eller göra.

Jag har så mycket tegat, jag tiger så mycket, med hvad som rör sig i mitt inre, Alma! Blott framför dig ger jag mig luft. Du skall ensam läsa i mitt hjerta. Jag tycker, att din blick har en helande makt. Lägg din hand der; lät den hvila der en stund; kanske skall den lägga sig denna bitterhet, som jag nu känner der, emot dem som gifvit oss lifvet — dem som vi kalla våra fäder i himmelen och på jorden. Bitterhet mot sin fader är en förfärlig känsla. O Alma! När jag tänker, att det är vår fars skuld, att du ligger här bruten; — att du kunnat vara en lycklig maka, till den man, som älskade dig, om icke vår fars sjelfrådighet och girighet skiljt er åt! . . . »

»Tala icke derom Hertha!» afbröt Alma, i det en dödlig blekhet betäckte hennes ansigte, »rör ej vid denna sak!»

»Förlåt, älskade! men — jag vet, att det är den, som dödar dig. Allt sedan har jag sett dig blekna bort och tåras som af ett hemligt ondt, dina ögon bli större, dina kinder sjunka in, och

du — o Alma, söta Alma; Jag känner, att jag skall hata honom!»

»Hata honom icke. Beklaga honom snarare. Tro mig, han är ej lycklig. Han har icke alltid varit sådan, han nu är. Allt sedan vår mor dog, säger Anna, att hans lynne blifvit mörkt och sjukt, och vår faster gjorde honom än dysterare till sinnet.»

»Men han är också orättvis och hård. Hade han gjort oss, gjort dig rätt, då vore du ej som du nu är. Hvarföre förhåller han oss vårt mödernearf? Hvarföre gör han oss ingen reda, för hvad vi äga eller hvad vi kunna få?»

»Vi ha ju ingen rätt att begära det! Vi äro omyndiga, enligt vårt lands lagar, och han är vår lagliga förmyndare.»

»Och omyndiga skola vi alltid förbli, om vi ej vilja gå till rätta med vår far, ty han vill, att vi skola bero af honom, och vårt lands lagar förbjuda oss att handla, som om vi vore tänkande, sjelfständiga varelser. Se, Alma, det är denna orätt mot oss, som qvinnor, som uppretar mig, ej blott emot min far, utan emot de män, som gjort dessa mitt lands orättvisa lagar, och dem, som emot rätt och billighet fasthålla dem, och med detsamma oss i vårt fångna tillstånd. Vi ha förmögenhet i arf efter vår moder; likväl kunna vi icke disponera en skilling deraf. Vi äro gamla nog att veta, hvad vi vilja, och att kunna sköta oss sjelfva och andra, likväl hållas vi som omyndiga barn af vår far och förmyndare, emedan han vill se oss så och behandla oss så. Vi äro stängda

från hvarje handling, hvarje tanke på sjelfständig verksamhet och framtid; ty vår far och förmyndare säger, att vi äro omyndiga och barn; och lagen säger: det är hans rättighet; ni ha ingenting att säga!»

»Ja,» sade Alma, »det är orätt och hårdare än man tror. Men, — vår far menar oss dock väl, och förvaltar säkert vår arfvedel rättvist och klokt för vårt bästa.»

»Och hvem skall få godt deraf? Vi? När vi äro gamla och slöa, så att vi ej duga mer till någonting! se, jag är snart tjugusju år, du tjugonio redan, och — för hvad ha vi lefvat?»

Alma svarade intet. Hertha fortför:

»Om vi ändå hade fått lära något grandligt, och fått frihet att försöka våra krafter, som unga män göra det, så skulle jag icke klaga. Är det ej underligt, Alma, att man alltid frågar gossar, hvad de vilja blifva, hvad de ha håg eller fallenhet för, och ger dem sedan tillfälle att lära eller utveckla sig efter deras böjelser, och att man aldrig gör så med flickor!! De få icke sjelfva tänka och välja yrke eller lefnadsväg. Ack! Jag skulle ha velat lefva på vatten och bröd och varit öfverlycklig, om jag fått lära hvad ynglingar lära vid Akademier, fått i frihet, med egen sträfvan, bryta mig min egen väg. De fria konsterna, vetenskaperna, o! huru lyckliga de menniskor, som få studera dem; intränga i mysterierna af det sköna och det höga, och sedan gå ut i verlden och meddela åt andra den vishet, de lärt, det goda de funnit. Huru herrligt att dageligen kunna lefva och arbeta för det, som gör verlden bättre, skönare, ljusare!

Huru lycklig måste man ej känna sig, hur god, hur mild, hur annorlunda måste ej lifvet kännas, än då man lefver, såsom vore inga andra frågor till i världen än: »hvad skola vi äta och dricka, hvad skola vi kläda oss med?» Och hela lifvets omsorg egnas åt dessa! O Alma, blefvo vi ej födda på jorden till annat? Huru uselt! . . . » och liksom öfvervåldigad dolde Hertha sitt ansigte i sina händer. Sedan återtog hon lugnare, i det hon klart blickade upp:

»Huru olika äro icke anlagen i världen, så hos Naturens väsen, som hos människorna! Skaparen har gifvit hvar och en sin art och bestämmelse, som de ej kunna frångå utan att bli onaturliga eller förgås. Detta låter man gälla i anseende till naturens barn. Man fordrar icke af eken, att den skall vara som en björk, icke af liljan, att den skall göra sig till krypväxt. Männerna vill man också, numera, tillåta att växa en hvar efter sin art och natur, och bli hvad skaparen kallat dem till; men kvinnorna, just de som skulle fostra alla anlag för det bästa, de skola förblifva naturlösa, tanklösa och viljelösa redskap för den lott, som människor bestämma åt dem; de skola stöpas alla i en form och gå efter ett snöre, såsom hade de ingen egen själ att visa dem väg och bestämmelse. Hur olika äro icke likväl hos dem anlagen och lynnen, huru olika äro de icke hos oss systrar, alla barn af samma föräldrar. Hvilken förståndig och snäll praktisk kvinna gryr icke i vår lilla Märtha, och Maria deremot, huru ovanligt tänkande och road af studier, är icke hon? Du, min Alma, är gjord att vara det husliga lifvets engel, och jag — —

ack! jag vet icke, jag kan icke säga, hvad jag är skapad att bli; — jag söker ännu mig sjelf; men hade jag fått utveckla mig i frihet, fått näring för den hunger och törst som jag känner inom mig, då — hade jag kanske kunnat bli något mer än vanligt godt, och välgörande för mina medmänniskor. Ty, det kan vara djerft att säga, att tänka det, men jag känner med mig, att jag hade kunnat eröfra lifvets goda gåfvor för att meddela dem åt många, jag ville befria de fångna, lyckliggöra de betryckta själar; jag ville verka och lefva och — dö för menskligheten. Andra mål äro mig för små. Det var en tid, som jag trodde, hvad menniskor och böcker säga om hemmet och familjelifvet, som kvinnans enda mål och verld, då jag tänkte, att det var en pligt att qväfva alla önsknningar efter en större synkrets, en annan verkningskrets, svaga, dumma tankar, som jag länge sedan kastat bakom mig. Min inre syn har klarnat, mina egna känslor och tankar ha blifvit mig för mäktiga, och jag kan icke mer som förr rätta mig efter andras. — Det var en tid, som jag åträdde framför allt konstnärslifvet och friheten; men de äro, äfven de, sjelfviska, inskränkta mål, om de ej helgas af något högre. Giftermål är mig en bisak, ja, en usel sak; om det ej hjälper till högre mensklig utveckling i ljusets och frihetens tjänst. Hvad jag söker och vill, är ett lif, ett arbete, som låter mig känna, att jag lefver fullt, icke blott för mig, utan för det hela, mitt land, mitt folk, menskligheten — Gud, ja, för Gud, om han är rättvisans och godhetens Gud — allas fader! Jag skall kanske aldrig uppnå,

det jag söker, jag skall kanske gå under, begravas i det inte-lif, som är min och så många, många kvinnors del på jorden, men aldrig, aldrig skall jag säga, att det är kvinnans rätta arf och lott, aldrig skall jag undergifva mig, aldrig skall jag upphöra att yrka att hon blef skapad för något bättre, något mer, — ja, att finge hon i frihet och fullhet utveckla de ädla krafter, Skaparen gaf — då skulle hon lyckliggöra världen! O! finge jag lefva och arbeta för att befria dessa bundna, till ljus och lif längtande, sträfvande själar, — med hvilken glädje skulle jag ej lefva, med hvilken glädje skulle jag sedan dö, ja, om än det vore att dö, att upphöra för evigt. Jag hade ändå lefvat odödligt!.....»

»Hvad du ändå är vacker, Hertha!» utbrast Alma, i det hon med förtjusning såg upp på den af kärlek och frihetslängtan strålände systemen.

»Vacker?» upprepade Hertha rodnande och sorgset leende. »Ack! det var en tid, då jag kände, att jag kunde bli, kunde vara vacker om..... men den tiden är förbi. Nu blir jag fulare för hvar dag, ty min själ och mitt sinne förbittras allt mer mot både Gud och menniskor. Jag har ibland haft de mest utflugna tankar, för att befria oss ur detta elände. Jag har tänkt resa till Stockholm, tala vid Kungen!...»

»Vid Kungen! ack Hertha!.....»

»Ja, vid Kungen. Man säger, att Kung Oscar är ädel och rättrådig, att han icke vägrar någon af sina undersåter dess rätt. Jag skulle tala till honom så här; (nu är du Kungen, och jag är din undersåtarinna). Ers Majestät! Jag

kommer i mina och många mina systrars namn. Man har hållit oss såsom barn i okunnighet om våra menliga rättigheter och skyldigheter och gjort oss omyndiga, för att hindra oss att bli fullkomliga menniskor. Man har bundit våra själar och våra händer, ehuru Gud kallat oss att vara fria, och vi ej vilja annat än godt och rätt. I andra Christna länder, och äfven i vårt brödraland, Ers Majestäts Norrska rike, har man gifvit qvinnorna fria vid en viss ålder, bestämd af lagen — och denna ålder är den af hennes bästa kraft — men i vårt land, i Sverige befaller lagen, att landets döttrar för all tid skola vara bundna och förklarade omyndiga, så vida de icke bli enkor — lika mycket vid hvad ålder; eller ock gå till Kungs för att begära en frihet, som likväl deras förmyndare kan hindra dem att få.»

Men om nu Kungen säger: »Mitt kära barn, ni och era många systrar behöfva stöd och ledning. Ni kunna ej styra och ställa för er själva!»

Då svarar jag: »Ers Majestät! Sätt oss på prof, och Eders Majestät skall få se, att dermed förhåller sig annorlunda. Många ädelsinnade och frisinnade qvinnor ha bevisat det, och dessa kunna bli allt flera, kunna bli många i vårt land, om blott vårt lands lagar vilja tillstödja det. Icke kunna barnen lära gå, förrän man löser dem ur lindorna; icke kunna de bruka sina ögon, förrän man låter ljuset inkomma i deras rum.»

»Låt oss blott veta, att vi kunna, att vi få bli våra egna stöd, och vi skola lära att stödja

oss sjelfva och andra. Ers Majestät! gif oss friheten, gif oss rätt öfver våra själar, öfver vårt lif, vår egendom, vår framtid, och vi skola tjena Eder, och vårt land och allt godt af allt vårt hjerta och all vår håg, och med all vår förmåga såsom blott de fria kunna göra det!»

»Väl taladt, min sköna, ädla Hertha!» utbrast Alma, »jag ville att Kungen, och Sveriges ständer äfven kunde både se och höra dig, de skulle då ångra att ha gjort Svenska qvinnan orätt, att ha velat nedsätta hennes värde, stänga hennes framtid.»

»Och samhällets med detsamma!» inföll Hertha eldigt; »ty mycket af det usla, som der råder i seder och sinnelag, kommer af qvinnornas brist på aktning för sig sjelfva, brist af begrepp om deras högre kallelse, som menniskor. Vår stackars Amalia, till exempel, och många med henne, hade säkert icke fallit och blifvit föraktade varelser, om de tidigt fått se upp och framåt till någon ädel och för dem tillgänglig bestämmelse, som de kunna lefva och arbeta för hvar dag. Hur dunkelt och hur trångt är icke det rum, som man lemnar qvinnan på jorden! Och när hon känner det, när »stugan blir henne för trång,» huru ensam och skyddslös är hon ej på den stora allmänningen utom den. Också, huru få äro ej de qvinnor, och huru lyckliga måste ej omständigheterna vara för dem, som blifva allt hvad de kunna och böra vara, emot den mängd, som lefver och dör ofärdiga, half eller fjerndels menniskor. Och jag, som dömmar dem så strängt, hvad är jag sjelf utom ett ofärdigt utkast till ett menskligt väsen? endast det att jag kämpar emot

ett tillstånd, som vållar detta, endast det ger mig någon aktning för mig sjelf. Ty jag vet det — jag kunde vara något annat, något mer!»

»Och du skall ännu bli det,» sade Alma.
 »Ty, du är icke af de vanliga, och dina rika sköna anlag kunna icke slockna eller stelna. Det anar mig, Hertha, att du ännu har mycket skönt att upplefva, att lefva för. En gång... en gång vill jag tala med vår far om dig och små systterna. Han vill dock vårt bästa, han älskar oss på sitt vis!...»

»Så gör också slaf-ägaren sina slafvar och lifegna; och det är »bara af omsorg och ömhet för dem» som han nekar dem friheten. Jag är trött, Alma, åt det myckna och meningslösa talet om kärlek och kärlek. Jag ville att man talade mindre om kärlek och mer om rättvisa; sann rättvisa, i synnerhet att man öfvade den mer i verlden. Ty orättvisa är roten till all kärlekslöshet, till allt ondt. Utan rättvisa är ingen sann kärlek; ej heller kan den bevaras. Det var en tid, då jag var barn, då jag mycket älskade min fader, då jag såg upp till honom som till ett högre väsen; och ännu ibland händer det mig, när jag ser honom sitta der med de starka, vackra dragen, lik en gammal, afsatt kung, såsom nu, då han är sjuk, att mitt hjerta drages med förunderlig makt till honom, — — jag ville ge mycket, för att kunna älska honom, och älskas af honom; men, redan då jag var barn, lärde han mig frukta sig, och sedan, då jag förstätt hans sjelfvisshet, hans orättvisa — har jag förlorat all tro på honom, att vilja att göra honom till viljes,

och känner mig stundom närmare att hata än att älska honom. Med hvar dag blir mig förhållandet till honom bittrare!»

»Och ändå, ändå torde det kunna bli annorlunda. Bida, min söta Hertha, bida ännu en tid, det anar mig, att en förändring förestår; — — det är mig så underligt till mods i afton, ängsligt och ändå — ljust!.... Men Hertha, jag ville nu tala med dig om något annat, be dig om något....»

»Ack säg! Allt hvad du vill och jag kan, det vill jag göra.»

Jag ville tala med dig om Rudolph. Söta Hertha var icke för vänlig mot honom. Jag förstår nog hvarifrån din vänlighet för honom kommer, men han torde misstaga sig derom och inbilla sig en annan orsak.»

»Han är då bra litet klok, stackars gosse, riktigt slug har han aldrig tyckts mig vara; men också har vår far varit så sträf och häftig mot honom. Sedan fem år, som han är i vårt hem, har han ej fått ett vänligt ord, ej en vänlig blick en gång, utan blott bannor och förebråelser. Dessutom hålles han i strängt arbete och får sällan njuta någon ledighet. Man kan bli sinnessjuk af ett sådant lif. Han såg ju ständigt så dyster och hängfärdig ut. Jag tyckte, att han så väl behöfde litet systerlig ömhet och omsorg.»

»Ja, blott han kan emottaga dem rätt. Men han är ögonskenligen kär i dig; och sedan dagen då du flydde till honom och han hjälpte dig från den fulla karlen, så har han tagit sig ett sätt att

närma sig dig, som oroar mig. Det ser ut, som om han ansåg sig ha rätt att vara din beskyddare.»

»Och det har han fullkomligt,» svarade Hertha leende »när det kommer an på att rädda mig ifrån fulla karlar. Han är stor och stark, och bar sig vid detta tillfälle raskt och modigt åt. Jag tycker äfven, att han, sedan denna händelse, blifvit mera vaken och glad, tyckes ha fått mera sjelfförtroende. Ack! det gör så godt att vinna aktning af våra närmaste, att kunna gälla något för dem. Var icke orolig, söta Alma, öfver Rudolph och mig. Han är lik en stackars planta, som uppväxt i mörkret och som behöfver ljus för att få rätt färg och fason. Låt mig vara det ljuset för honom. Vi äro ju nästan syskon, och den stackars fader- och moderlösa gossen har ingen i verlden, som hyllar och håller af honom. Det finnes hos honom en viss rå kraft, som rätt utvecklad kan göra honom till en man. Skulle han också, till en tid, misstaga sig på min känsla för honom, så kan det misstaget ej räcka länge; jag är hvarken vacker eller behaglig nog att vara farlig för någon mans lugn, och jag blir det med hvar dag allt mindre.»

»Det förstår du icke. Du kan vara farligare än mången skönare qvinna för den, som ser dig i ditt dagliga lif.»

»Så säger du, som varit och väl äfven blir min enda älskade älskare. Men jag skall göra, som du säger det, Alma. Jag skall vara försigtig med Rudolph. Stackars Rudolph! . . .»

»Tack! Hvad ditt hår är vackert; det har

undersköna gyllene dagar, när ljuset faller på det så der från sidan.»

»Jag sköter det också väl, för dina ögons skull.»

»Mina ögon tacka dig därför; det gör dem godt. Hvad är klockan?»

»Klockan är snart tolf.»

Jag kan då taga mina opii-droppar. Jag vet att jag ej får sofva eljest.

»Jag skall gifva dig dem. Gud ske lof för dessa vänner, som låta oss glömma lifvet och dess elände. Denna dag har varit mig bitter, nu vill jag taga dvalakalken med dig, och med dig vandra i drömmarnas land. Kanske att vi der kunna få veta, hvarföre vi lefva. Ty här se vi det icke.»

Och Hertha tog samma antal droppar, som hon gifvit systern, och lade sig sedan vid hennes sida på sängen.

»Vill du ej kläda af dig?»

»Nej, hvarföre kläda af sig och kläda på sig för att ständigt göra — ingenting. Jag är trött åt detta evigt samma och onödiga. Dessutom skall jag kanske i drömmen uppvakta Kongl. Majestät och föra de bundnas talan, och då kunde det på en gång falla mig in, att jag vore oklädd, i fall — jag vore det. Men nu skall jag vara rustad för alla äfventyr.»

»Ja, dröm nu någon rätt märkvärdig dröm som du sedan kan tala om för oss och Kungen. God natt; låt mig få lägga täcket öfver dig. Så der.»

»Känner du dig bättre nu?»

»Ja, mycket bättre. Jag tror; att jag skall sofva godt.»

Gud vare lof. Kyss mig; god natt, min Alma! Alma min; Alma, du min Alma! Bed Gud för mig, för oss alla!» De båda systrarne lade sina armar om hvarandras lif och sofvo snart djupt, och Hertha drömde en besynnerlig dröm eller syn, som flyttade henne flera år framåt i tiden och lät henne se åtskilligt som komma komma skulle.

Herthas dröm.

Det syntes henne, att hon var en själ, nyss född på jorden. I gråstensberget hvilade hon som i sin vagga. Hon såg sig sjelf såsom hade kroppen varit en genomskinlig, etherisk form för själen; och in i själen såg hon klart hjertat, med dess underbara system af kamrar och ådror, genom hvilka lifvet pulserade på röda varma vågor; och djupt derinne brann en låga, som än steg, än sjönk, än syntes dunklare, än klarare, men tydligt sträfvade uppåt, såsom sökte den en friare rymd.

Det var morgon och solen gick glödande upp. Hon gladde sig åt solens ljus, och drack leende dess skål ur små bägarlafvar med purpurkanter, som stodo omkring hennes vagga, fulla af daggens klara droppar. Hennes hjerta klappade af längtan till ljuset och lifvet. Från sin lilla vrå i gråstensbergets famn, der hon låg på mjuk mossbädd, såg hon himlen klar öfver sitt hufvud, och såg vidt ut öfver jordens berg och dalar. Hon såg ett högt, härligt grönskande träd, hvars grenar räckte vidt omkring öfver jorden och ända upp i

himmelen; de voro fulla af sköna, glänsande frukter, och ur trädets krona hörde hon röster hviska:

»Lyssna till det trädets susning
Vid hvars rot ditt bo är fästadt!» *)

En klar källa sprang sorlande upp nära vid det höga trädets fot. Hon såg tre sköna, allvarliga qvinnor hemta vatten ur källan och begjuta trädets, som dervid tycktes grönska allt friskare. Svanor med glänsande fjädrar simmade sjungande i källan. Hertha såg människor komma och gå under trädets skyggd, plocka af dess frukter och sedan jublande frambringa ädla och sköna skapelser, som de kallade sina verk. Hon såg härliga gestalter, stolta byggningar och de mest smakfulla prydnader framstå under deras händer; hon såg dem glädja sig öfver sina verk och åter och åter hemta krafter till nya af det herrliga trädets frukter. Med klappande hjertha frågade hon:

»Hvilka äro dessa?»

En röst svarade: »dessa äro Vetenskapernas och de fria konsternas dyrkare, och de som i skygd af lifvets och frihetens träd egna sig åt de yrken som förädla och glädja människornas hjertan.» Flera af dessa män tycktes egna en särskildt hyllning åt qvinnan. De afbildade hennes gestalt på mångahanda vis, de diktade sånger och höllo vackra tal till hennes ära, påkallande henne att försköna och lyckliggöra jorden.

Hertha kände lågan i sitt hjerta brinna högre och högre och den ingaf henne att tänka: »o! att jag finge, såsom en af dessa, arbeta i det härliga

*) Finskt ordspråk.

trädet skugga, njuta af dess frukter och gläda människors hjertan!»

Vid det hon så tänkte, såg hon framblicka ur himlen, öfver sig, ett ansigte af oändligt majestät och oändlig faderlig huldhet, och ovillkorligt såg hon upp till detta och bad:

»Fader! Låt mig arbeta och glädja mig, som dessa mina bröder.»

Det härliga milda ansigtet log och svarade: »gå, min dotter!»

Hertha lemnade då glad sin vrå i urbergets fann och vandrade mot det sköna trädet. Men det var mer aflägsset ifrån henne, än hon trodde, och många hinder mötte under vägen; men hon öfvervann dem, skyndade modigt framåt, ty alltid hörde hon den friska källans sorl och suset från det mäktiga trädet krona. Nu såg hon det på närmare håll, men då blef hon varse, att det omgafs af en mur, som alldeles hindrade henne att komma det nära. Der voro flera portar på muren med åtskilliga namn af Akademier och skolor. Portarne syntes på afstånd vara öppna; men så fort hon nalkades för att ingå genom dem, fann hon dem stängda. Hertha klappade på och bad om inträde. Men dörrväktarne svarade henne:

»Här få blott männer fritt ingå och utgå. Vi ha ej rum för qvinnor i våra lärosalar, och de ha intet att göra der!»

Hertha svarade ödmjukt: »jag vill lära att skapa det ädla och sköna såsom mina bröder; jag vill ej göra intrång hos någon, utan tåligt arbeta och lära, på det jag måtte en gång kunna veder-

qvicka människohjertan. Derföre, — lät mig äfven få plocka af det stora världsträdets frukt.

Då svarade man henne med hårdhet: »Gå; den frukten är ej för dig. Vänd om till din vrå i berget och lär dig att koka eller spinna. Det hör dig och dina gelikar till. Ni ha ej lott med de fria.»

Nu hörde hon innanför portarne röster, som sade: »släpp den unga qvinnan in; hon bör äfven få njuta af trädets frukter.» Men de andra sade: »Nej!» Och det blef ett stretande med portarne, ty somliga ville öppna dem, men andra sträfvade emot. De sednare blefvo de starkaste, och portarne förblefvo stängda *).

Bedröfvad, men ännu icke modfälld, gick Her-

*) Att Hertha, i denna dröm, icke alltid är clairvoyente synes deraf att hon icke ser att verkligen ett visst antal qvinnliga elever, sedan tvenne år, fått rum i Musikaliska Akademien i Stockholm, samt att hon ej ser det sednaste bemödandet af direktionen för Stockholms Slöjdskola att vinna anslag till dess öppnande äfven för en fruntimmers-klass. Hvad Akademien för de bildande konsterna vidkommer, så har den, allt sedan den ädelsinnade Professor Qvarnströms afresa från fäderneslandet (1847) förblifvit stängd för fruntimmers-elever. Att Herthas djupa själs-lidande afspeglar sig i drömmen och låter henne se alla förhållanden på deras mörkaste sida, behöfver ej påpekas. Om hon ser dem för mörka, i Sverige, kan frågas. Tänkande Svenska män, såsom Biskop Agardh i sin skrift »om lifränteinrättningar för Svenska qvinnor» och en okänd, djupsinnig tänkare på Gottland — hvars förträffliga lilla skrift »om Flickskolor, några ord om Statens fördel och pligt att inrätta och underhålla sådana» (utkommen på L. J. Hiertas förlag 1850) förtjenar att bli allmänligen känd, — synas icke tänka så. Denna sednare skrift har till motto:

»Jag vill undervisning åt qvinnan
på det hon må blifva tillräknelig,
Jag vill hennes tillräknelighet,
på det hon må blifva lycklig.»

Vi förstå med detta »lycklig» äfven »sjelfmedveten», »ädel», och tacka förf. på det innerligaste för de högsinnade orden.

tha vidare, sökande någon port, genom hvilken hon kunde ingå. Då kom hon till en port, öfver hvilken lästes i prydliga bokstäfver: *Slöjdskola*; och inunder stod: »öppnas äfven för fruntimmer.» Glad klappade Hertha på porten, i det hon tänkte: »ändteligen!» Men porten öppnades ej. Hon klappade å nyo och å nyo. Ändteligen syntes dörrvaktaren tittande fram ur ett fönster.

»Var god!» bad Hertha »och låt upp dörren för mig.»

»Rätt gerna!» svarade dörrvaktaren vänligt, »bara det lät sig göra, men den sitter så hårdt fast.» Och fast satt den dörren alldeles förskräckligt. Dörrvaktaren arbetade, och fick äfven ett par medhjelpare, som alla sträfvade att öppna porten, men fåfängt. »Den var fastrostad, sade de; den måste först smörjas. Man måste vänta till nästa riksdag.»

Hertha vandrade ännu länge, sökande en port, genom hvilken hon kunde ingå, men afvisades öfverallt, ofta med hån och hårdhet. Genom en hög gallerport såg hon den klara källan och de sköna qvinnorna, som vaktade den, och bad:

»Räck mig en dryck vatten att läska mig med! Jag försmäktar af törst»

Då sågo de på henne, de sköna allvarliga qvinnorna, med blickar af djupt medlidande, och svarade:

»Det är oss förbjudet!» Och den äldsta af de tre Nornorna tillade:

»Det hvilat en fördom,
en gammal förbannelse
öfver ditt kön
i grönskande Manhem.

Förr än den löses,
får du ej dricka
af Urda-källan;
källan, som gifver nytt lif!»

Den stränga Nornan Verdandi talade nu och sade:

»Den är ej för den svaga.
Den är blott för den *hjeltemodiga*,
den starka i viljan,
och för den, som redligen kämpar.
Hon ensam är värdig.»

Men den yngsta af de tre såg med en blick full af eld, på Hertha och sade:

»Sälla äro de, som hafva fått *syn*,
som kämpa i tro och i hopp!
De bli välkomna.
De skola segra!»

Hertha förstod ej Nornornas ord. Hon förstod blott, att *hon* ej var värdig att dricka af den lifgifvande källan, att de hade afvisat henne.

Tyst och med tårfulla ögon vände hon om till sin lilla vrå i bergets famn. Der var allt såsom förr. De små bågarelafvarna kring hennes bädd hade fyllt sig med daggens tårar och stodo glänsande, bjudande henne dessa droppar af himlens godhet. Hon sög dem begärligt, kysste de små barndomsvännerna tacksamt och tänkte: »jag vill då blifva hos er och glädja mig åt solens ljus och skönhet för andra. Jag vill försöka att vara såsom en af er, och ingenting mer begära.»

Men på en gång mörknade rymden, fästet öfverdrogs af tunga blygrå moln, solen försvann bakom dem; jordens grönska vissnade, löfven föllo, all skönhet försvann, och en tjock, frostkall dimma höljde alla föremål. Hertha frös; hon

kände sina lemmar stelna, men ändå brann lågan klar i hennes hjerta och gjorde henne allt mera vaken och kallade upp en mera brinnande längtan till ljus och lif, allt efter som jorden och alla yttre föremål insveptes i det frostkalla töcknet. Hon såg allt klarare in i sig sjelf och kände der röra sig ett mäktigt lif. Hon såg sig om på gråstensberget, och detta öppnade sig för hennes inre blick. Hon såg då en mängd qvinnor, som hennes själ kallade systrar, sitta såsom hon, i trånga celler i berget och spinna på sländor (som kallades »slentrianer») en ten, som syntes utan ända och ändamål, ty aldrig blef totten slut och aldrig blef rullen full. Spinnerskorna sågo med ömsom längtande, ömsom dufna blickar ut i den dimhöljda rymden, sjungande på en entonig, vemodig melodi:

»Vi spinna, vi spinna all dagen lång,
Vi sjunga om samma och samma sång,
blir dagen oss tung och stugan oss trång,
så veta vi dock, att han kommer en gång,
o systrar! vår vän uti nöden,
vår fästman, befriaren, döden!»

Hertha fattade en innerlig ömhet, och innerligt deltagande för dessa fjettrade själar. Men nedanom berget såg hon en mängd männer, som kallades »lagmän», gå vakt, på det att de fängslade icke skulle kunna undkomma och blifva fria.

»Hvad ha de då gjort, hvad ha vi alla gjort,» frågade Hertha bittert, »för att behandlas så?» Och hon satt tyst en tid, med det brinnande hjertat, uti den stela, likgiltiga verlden och väntade på svar. Men intet svar kom. Och bäst det var, såg hon sig sitta, som de andra, spin-

nande på sländan, som kallades »slentrian», och sjungande som de andra:

»Vi spinna, vi spinna all dagen lång,
Vi sjunga om samma och samma sång,» o. s. v.

Och hon tänkte, inom sig, att snarare än att lefva så, var det bättre att aldrig ha blifvit född.

Men icke länge satt hon så. Hennes själ uppreste sig; hon mindes Nornornas ord vid urda-brunnen »den är blott för de hjeltmodiga och den som redligen kämpar!» Och det grydde henne en mäktig vilja att befria sig och sina bundna själs-systrar. Hon kastade ifrån sig ten och slända, stod upp och sade: »jag vill redeligen kämpa!»

Då flammade lågan i hennes hjerta högt upp, lyfte henne från jorden, och lät henne, högt öfver lagmännernas hufvuden, sväfvva fram genom rymden. Denna känsla uppfyllde henne med glädje och hopp, och hon tänkte: »Förbannelsen kan då häfvas för mig och mina systrar, och vår del kan ännu blifva bland de frias!»

Ovillkorligt vände hon sig österut åt den trakt, der hon sett solen uppgå, och såsom buren på osynliga vingar, sväfvade hon fram öfver jorden. Men plötsligt kände hon sin flygt hämmas, och en barsk röst ropade:

»Halt! Wer da?»

Hertha svarade: »en själ, som söker frihet, lif och sällhet för sig och många systrar!»

»Hvad för något?» sade rösten. »en själ? och du är ett fruntimmer? Bort dermed. Här i landet få icke fruntimmer ha själar. De räknas

ej med bland befolkningen. Du får icke komma hit. Vensterom, marsch!»

»Hvem är du?» frågade Hertha, »och hvad rätt har du att befälla mig?»

»Hvad rätt?» dundrade rösten. »Jag är en kejslerlig stor Ukas och står på post, för att intet contraband må inkomma i landet.»

»Men jag är intet contraband,» sade Hertha, »jag är blott en själ, som . . .»

»Resonnera inte, utan lyd,» afbröt rösten, »eljest får du arbete i Siberien. En qvinnlig själ, som söker frihet, är det argaste contraband i verlden.»

»Låt mig blott tåga fritt genom ditt land, o store Ukas; jag vill ej stadna der, jag vill längre öster ut, dit der solen uppgår!» bad Hertha.

»Du är en höflig person,» sade Ukasen mildare, »och derföre, fast du ej får fara fritt genom mitt land, så vill jag låta dig se en syn, öster ut, som kan bota dina frihets-svärmerier.» Och han lät henne se genom ett stort synglas öster ut ända till China, der icke blott qvinnornas själar, men äfven deras fötter, äro bundna, och öfverallt på jorden emot solens uppgång såg hon qvinnorna förtryckta och ringaktade, då de ej blefvo fruktade såsom tyranniska och hämnande makter, hvilket stundom hände, då de med våld brutit sina bojor.

»Hvad hafva de gjort?» frågade Hertha, »för att så behandlas?»

»Hvad går för nöd åt dem?» svarade Ukasen, »de ha det så godt, som de förtjena och behöfva. Ja, i mitt heliga land, ändå mycket bättre.

Här ha fruntimren det riktigt öfverdådigt godt. De behöfva ej skatta till kronan, såsom själar, och de få ärfva en fjortonde part i boet efter sina anhöriga. Dertill få de kläda sig granna och prata om lappri, så mycket de behaga, blott att de äro lydiga och inte vilja flaxa för högt. Hör flicka! Du ser bra ut och jag tycker om dig; stanna här och du skall få bli en rik Bojars trälinna. Kom, du skall få det godt!» Och den store Ukasen fattade Herthas arm.

Stolt och förfärad slet hon sig lös och flydde, i det hon slungade en blick full af förakt på den store Ukasen. Hon flydde norr ut, ty hon såg ljus glimma och hörde glädje-sånger ljuda vid ishafvets stränder. Det var vilda nomadfolk, som drogo omkring på dess ödsliga tundror och genom dess stela urskogar. De höllo nu sina marknader och bröllop. Hertha såg männerna tumla och slåss såsom under rus, till dess de föllo omkull på snön och somnade. I hyttan omringade qvinnorna bruden och gäfvo henne dricka och drucko sjelfva ur en bägere under skratt och stoj.

Hertha frågade dem: »ären J fria och lyckliga?» De svarade: »hvad är frihet? är det något slags bränvin? så gif oss deraf, att vi må ge åt våra fäder och männer, så att de icke miss-handla oss. Gif oss det, så att vi också må känna oss sälla. Eljest — lycklig den, som dör i sin tredje natt. Vi äro födda till trældom.»

Nordanvinden brusade fram öfver fältet, och brölloppscenen försvann i ett moln af yrande snö. Sedan blef det lugnt, och norrskenen dansade en fackel-dans kring polkretsen, så der var ljust som

den ljusaste dag. Och vid dess sken såg Hertha flockar af männer och qvinnor, som drogo omkring, klädda i skinn med sina rehhjordar och hundar. Men öfverallt, bland dessa vilda horder, voro qvinnorna männernas tjänarinnor och deras likar blott i stunder af rus och slagsmål. Stundom likväl blefvo de till Hexor och kallades då »kloka» och blefvo fruktade och åtlydda, ty deras kraft var stor i att tillfoga ondt och hämnas; och deras blick, som kallades »den onda blicken», hade makt att slå med olycka både menniskor och kreatur. Med en rysning vände sig Hertha bort från dessa folk och trakter; och åter sväfvade hon öfver jorden, men nu mot söderns varma länder.

Hon såg en annan himmel än nordens stränga, en skönare, yppigare jord full af blommor och frukter. Luften var ljuf som den ljufvaste godhet, källor sprungo, musik tonade, allt syntes svälla af lefnadsfröjd. Det var i en stor trädgård nära en stor stad, som hon befann sig.

»O!» tänkte Hertha, »här måste menniskorna vara fria, goda och lyckliga, här torde jag finna frihet för mig och mina bundna systrar.»

Då nalkades henne ur den stora staden några myndiga och mörka personer och sade:

»Du talar om frihet. Du är en misstänkt person. Hvad vill du här?»

Hon svarade: »jag söker friheten för mig och mina systrar! — —»

De myndiga herrarne sågo på hvarandra och logo som om de velat säga: »hon är rubbad till

sina sinnen.» Och de sade åter till henne: »hvad är det du vill?»

Hon upprepade sitt svar.

De frågade: »Är du rik?»

Hon svarade: »Nej. Min själ och min vilja äro min enda rikedom.»

De sade: »Då är du en toka. Gift dig, om du det kan, eller gå in i ett kloster.»

Hertha svarade: »Nej, jag vill lefva och arbeta i frihet och oskuld för det mål, mig är gifvet.»

De sade: »ingen frihet är oskyldig; minst hos qvinnor. Det hvilar en gammal skuld på ditt slägte. Och i alla fall, du är en farlig person, ty du talar om frihet, och du kommer från ett land, der friheten af ålder slagit rot och vuxit till ett stort träd, som det säges, och der qvinnorna lära mer än en gång kämpat för landets frihet, alltså, du får ej gå lös här.»

»Ack!» tänkte Hertha; »de veta ej, huru litet qvinnorna äro fria i mitt land!» Men hon sade intet, ty hon ville ej skämma ut sitt eget lands lagar.

På en gång hörde hon ett stort rop: »i kloster, i fängelse med tokan, med frihets-svärmer-skan!» Och en flock svartklädda män fattade uti henne och drefvo henne framåt mot en stor, mörk byggnad med små förgallrade fönster. Fruk-tan och vrede gjorde henne stark, hon slet sig ur deras händer och flydde; lågan i hennes hjerta flammade högt och bar henne bort, bort till dess hon ej mera hörde de hotande, hånande ropen. Då stannade hon och såg, att hon kommit ut ur

den stora staden, hvars rökar uppstego på afstånd. Trött satte hon sig ned på en sten, men kände sig så ensam och förlåten, och så bedröfvad öfver människors hårdhet och den förbannelse, som hvilade öfver hennes kön, att hon begynte bitert gråta.

Då kom en grann, glittrande sky drifvande från den stora stadens sida, och sänkte sig mot jorden nära stället, der Hertha satt. Den var såsom en väfnad af fladdrande flor med silfver och guld-paljetter; och ur den framkommo vackra unga flickor med lätta drägter, lefnadslustiga blickar och kransar på sina hufvuden. De nalkades henne och sade:

»Hvarför gråter du?»

Hertha svarade: »jag gråter, emedan det hvilat en förbannelse öfver mig och mitt kön, som bannlyser oss från de frias arbete och glädje.»

Flickorna logo och sade: »Åh hvad, förbannelse? bannlysning? Bry dig ej om hvad de sura säga. Var blott rätt djerf och yster, så får du vara så fri, du vill. Du är för ung och vacker att gråta bort ditt lif. Kom med oss, och gör som vi. Vi vilja upptaga dig i vårt samfund.»

»Och hvad gören J? Och hvad ären J?» frågade Hertha med klappande hjerta, halft tjusad af flickornas utseende och ord, halft fruktande för något, som hon såg hos dem, men ej kunde gifva namn.

De unga qvinnorna logo, sågo på hvarann och svarade:

»Man kallar oss glädje-flickor; ty vi lefva för glädjen. Vi leka med männernas hjertan, och

vi beherrska dem. Om de än stundom leka grymt med oss, så kunna vi hämnas. Och komma de rätt in i våra garn, så bli de dem icke qvitt i all deras dar. Vi snärja dem och skratta åt dem, som trodde sig våra herrar.»

»Och hvad är ert mål, och för hvad lefven J?» frågade åter Hertha.

Flickorna skrattade och svarade: »Vi lefva för ögonblicket. Vi fråga ej efter annat än att njuta dagen och roa oss på bästa vis. Vi äro de friaste väsen på jorden. Vi lefva fritt, eller på andras bekostnad i alla länder. Vi följa inga lagar utom våra nycker; vi lyda inga pligter. Vi taga männer och öfvergifva dem, efter som det behagar oss. Vi kunna få barn som andra qvinnor, men binda oss ej som andra qvinnor att sitta och tråla för dem; vi sköta blott våra nöjen!»

»Ni kunna få barn och vårda er ej om dem?» sade Hertha förvånad. »Hvem vårdar sig om era små barn?»

»Det veta vi ej så noga,» svarade flickorna; »det gör man på barnhusen; vi ha ej tid med sådant. Vi vilja vara fria qvinnor.»

»O!» sade Hertha, »Er frihet är icke den jag åtrår, er frihet är misstag! J tron er fria, men J ären slafvinnor af...»

»Hvad, vi slafvinnor!» utropade flickorna skrattande; »kom, vi skola visa dig huru vi äro bundna!...»

Och de ryckte Hertha med sig i dansande ringar; fåfängt bad hon dem upphöra, fåfängt att lemna henne fri, de drogo henne med sig, svängande om i hvirflande, yrande kretsar, till dess

hennes sinnen ville förgå, och ångest betog hennes hjerta. Men glädjeflickorna dansade och drucko vin, ropande: »så så! till lifvets slut; så, så, in i evigheten!...»

»O det är förfärligt!» utropade Hertha, i det hon ändtligen slet sig ur deras leder, »bort, bort ifrån mig, jag vill ej lefva af er frihet!»

»Så lef af din dygd!» svarade glädjeflickorna hånskrattande, »vi andra vi lefva af annat!» Och de höljde sig åter i det glittrade molnet, som nu liksom på millioner par fjärilsvingar hvirflade bort, drifvet af vinden mot den stora staden tillbaka. Det var en grann syn, och länge hörde Hertha ljudet af deras glada prat och skratt.

Med djupt vemod såg Hertha efter dem och tänkte: »dessa känna sig fria och lyckliga; och jag!»..... Lågan flammade i hennes hjerta och hon kände, att hon var född till något bättre än dessas lycka. Men till hvad?

»O,» tänkte hon nu: »Jag vill vända mig till de lärda och visa på jorden och fråga dem, hur den förbannelse kan lösas, som jag och mina systrar (och äfven dessa förvillade varelser, som nyss voro här), underligga, och som vanställer hela vårt lif och vårt väsen. Säkert skola de veta det, och säkert vilja säga mig det, och jag vill då lefva och arbeta därför hvar dag och hvar timma af mitt lif.» Lågan i Herthas själ lyfte henne åter och lät henne sväfva fram öfver jorden till det land och folk, som var af alla på jorden det mest lärda och djupsinniga. I det landet talade man tyska. Der var just nu en stor general-församling af lärda och visa män, och den

hade delat sig i tre kamrar, som hvar hade sin viktiga vetenskap att sköta, och de hade nu der, som bäst, sina rådslag.

I den första kammaren afhandlades en vigtig fråga om »Thersites skägg»; ty de lärda tolkade på olika sätt de ord, med hvilka Homer talat derom, och de voro nu så ifriga i tvisten, i sina bevis och motbevis, att de voro hardt nära att komma i lufven på hvarandra, allt om Thersites skägg. Det var just i denna stund som Hertha anmälte sig och bad om inträde och gehör.

»Hvad är hon? Hvad vill hon?» frågade de lärda.

»Hon säger,» svarade vaktmästaren, »att hon är en människa, som söker befrielse för en förtryckt del af menskligheten.»

»Hvad är det för slag?» sade de lärda, med förnåma ristningar på hufvudet, »hvad angår det oss? Huru vågar hon komma med sådana alldags-saker till en församling, sysselsatt med Thersites skägg? Det är höjden af dumdristighet och taktlöshet. Visa ut människan! Här får hon ingenting.»

Afvisad här, gick Hertha till nästa kammare och klappade på dörren. Derinne afhandlade man just då, med största intresse svansen på en nyss upptäckt rått-art, samt matsmältnings-processen hos ett slags infusions-djur, och man var så upptagen och så intagen af dessa nya upptäckter, att man på Herthas ansökan otåligt svarade: »Vi ha icke tid med själar. Vänd er till lagstiftare och statsmän.»

Hertha gick vidare till nästa kammare, der statsmän och lagstiftare suto i rådslag. De höllo som bäst på att afhandla en punkt i »de fyra punkterna» af den Orientaliska frågan och fäcktade derunder i luften med tusentals skrifpennor. På Herthas ansökan läto de svara, att de hade att göra med verldsvigtiga punkter och hade icke tid att befatta sig med fruntimmerssaker. Man bad henne att dermed »gå till fruntimmerskammaren.»

»Ja,» tänkte Hertha, i det hon vände sig bort från männernas församlingar, »jag vill gå till landets ädla och tänkande qvinnor. De skola kanske bättre fatta min frågas vigt.»

Så kom hon till en stor församling af vördiga matronor; de suto alla och stickade strumpor.

»O mödrar!» tilltalade hon dem, »för era döttrars skull, hjälpen mig att lösa förbannelsen, som hvilar öfver vårt kön, och hindrar oss att uppnå vårt mål och vår fulländning!»

Matronorna svarade »Hvad kommer du med? Vi ha våra hushåll, våra män och barn att sköta. Våra döttrar lära sig språk och musik och fruntimmersarbeten och hushållssysslor. Vi ha nog att sköta. Gör oss inte omak med dina bekymmer!»

»Finnes då ingen i verlden,» sade Hertha förvånad och smärtfullt, som kan förstå mig och mitt syfte, som vill hjälpa mig att befria bundna och fängslade qvinnosjälar?»

»Gå till Frankrike!» svarade matronorna, »Fransoserna äro de artigaste män i verlden och tycka om revolutioner. Försök der. Men bättre

vore dig att sitta hemma och sticka strumpor. Deremellan kan du ju gå i kyrkan, samt besöka föreläsningar!»

Herthas tanke och själ flyttade henne hastigt till Paris. Men der var ett så förskräckligt buller och sorl, att hon höll på att bli alldeles bedöfvad. Der var en stor Verldsexposition, och alla menniskor strömmade dit. En del af folket sjöng: »hvad skola vi äta och dricka, hvad skola vi roa oss med?» Och en annan del höll rådslag, om huru man bäst kunde förstöra hvarandra, Ja, man hade utnämnt en komité för att utfärda belöningar åt de män, som påfunnit skjutgevär eller andra förstörelse-machiner, hvilka på möjligast hastigaste tid kunde förgöra största möjliga antal menniskor. Och man var nu der i begrepp att belöna en person, som uppfunnit en slags exploderande jettebomb, som kunde i ett nu göra hela batallioner grenadierer blinda. Man var i stor entusiasm öfver detta påfund och ämnade låta prägla en medalj öfver dess upfinnare, för att göra honom odödlig. Man var vid så godt humör inom denna församling, att man tillbjöd Hertha att göra henne till medborgarinna i Franska samhället, om hon ville subskribera till medaljens präglande. Men då Hertha nämnde sitt ärende, svarade herrarne leende, att det var en helt annan »affaire», att de icke nu hade tid med den. Men de bockade sig och bedyrade, att »damerna styrde verlden; att de voro allsmäktiga genom sina behag,» och så sprungo de ut att hurra för Drottning Victoria, som nu gjorde sitt intåg i Paris. Och allt folket i Frankrike drack brorskål

med Engelska folket och skrek: »Vive l'Angleterre!»

Då kom Hertha i håg, att hon alltid hört England nämnas som frihetens och människokärlekens rätta hemland, och hennes längtan och lägan i hennes hjerta förde henne dit.

När hon kom dit, kände hon sig styrkt och upplifvad, ty der var en mäktig allmän anda, i det landet, som kändes öfverallt som en frisk vind, och hon såg det herrliga frihetsträdet, med de gyllene frukterna, växa der större och kraftigare än någonstades på jorden.

Och här såg hon den store John Bull stå midtibland en ofantlig folkmängd, delande ut orders och arbete; deremellan tittade han i en fransk ordbok, och upprepade glosor derur, ty han hade nu blifvit mycket god vän med uppsyningsmannen öfver fransoserna, som de kallade Kejsare, och ville lära sig säga artigheter på hans språk. John Bull såg så praktisk och så jovialisk ut, att Hertha fattade mod att tilltala honom, och sade:

»Gode Sir! Hjelp mig att befria mig och mina bundna systrar!»

John Bull svarade. »Je suis charmé!.. Jag är en frihetens kämpe, och en stor Ladies man, but... but... but.... Vi ha så mycket att göra med orientaliska kriget; vi hålla som bäst på att tillverka en stor bomb, en jettebomb, miss, som, när den exploderar, skall kunna förgifta en hel stad genom stank. Det blir en stor sak, en mycket stor sak! Detta är en stor tid, miss, för menskligheten; och om ni och era systrar vilja

komma hit och hjälpa stöpa kulor eller ock ge lektioner i franska språket, så»

Hertha svarade: »det kunna vi ej. Men förhjälp oss till vår rätt och vår frihet som menniskor, så skola vi tjena er på annat sätt; vi skola hjälpa er att skapa frihet, frid och fröjd på jorden.»

»Frid?» utropade John Bull, »jag vill icke nu ha frid, utan krig!»

»Kriget mot förtryckaren är *godt* och *rätt*, och fria folks förbund i denna kamp, är en härlig syn!» svarade Hertha, »men *vi* kunde äfven under kriget förbereda fridens rike! — —»

»Det har jag inte tid att nu hjälpa er med,» sade John Bull otåligt, »jag måste tänka på det orientaliska kriget. Parbleu! . . . Adieu Miss. Gå till min halfbror Jonathan, som bor der borta öfver hafvet, han har tid med sådant der, och han har många underliga påhitt och funderingar. Eller hör! Jag vill ge er ett bättre råd. Gå till Rom. Der är nu en stor församling af Biskoppar och Andliga män. Tala med dem. Veta de ingen råd för er, så vet icke jag. De sitta med Bibeln framför sig hela dagen, och sofva på den om natten. De böra kunna svara på alla frågor. Good bye madame! . . Comment vous portez vous? Très bien je vous remercie!»

»Rom, det eviga Rom!» tänkte Hertha, och lågan i hennes hjerta flammade högre vid tanken på allt det stora, som lefvat der, allt det sköna som ännu lefde der. »Ja.» tänkte hon, »jag vill dit, jag vill kasta mig till de andliga männens fötter och bedja dem lösa förbannelsen, som binder mig och mina systrar.»

Hon såg Alma Roma, och de andligas stora Concilium, stolta gestalter och blickar. Och de hade der en stor högtidlighet och Hertha hörde dem säga:

»Härefter skall hela Christenheten dyrka Jungfru Maria, som ett gudomligt, öfvernaturligt väsen, ty den heliga anda har befallt det genom sin öfverste-prest, Pio Nono.»

Och de förordnade en stor fest till den gudomligas ära, och det vardt ett stort jubel.

Hertha hörde detta med förvåning, men hon glädde sig likväl deröfver och sade, i det hon böjde sig djupt inför de vördiga herrarne: »J hafven upphöjt en jordisk qvinna högt öfver lifvande och döda; säkert skolen J då förhjälpa hennes systrar, qvinnorna på jorden, till deras timliga och eviga rätt. Säkert skolen J gifva dem jemnlik rätt med männerna att söka frihet, arbete och sällhet.»

»Vänta lite!» utropade de andliga männen; »det är en helt annan sak. Låt oss se, hvad det står skrifvit!» Och de begynte bläddra i Biblarne, som de hade framför sig, och slogo upp ett ställe och läste högt:

Det står skrifvet: »Din vilja skall dinom manne undergifven vara, och han skall vara din herre.»

Då flammade lågan upp i Herthas själ och ingaf henne att säga:

»J sägen icke *hela* sanningen. J talen ur det Gamla Testamentet; men jag vet, att det finnes ett Nytt, och att der står, att qvinnan blifvit frigjord, och att man och qvinna äro lika fria i

Christo. Jag vet ock, att der står skrifvet, att: »de som varda värdiga till uppståndelsen ifrån de döda, hvarken taga hustrur eller gifvas manne, ty de varda lika med Englarna, och äro Guds barn.» Och vi bedja ju alla dagar, att Guds vilje måtte ske på jorden, som den sker i himmelen! J, Christi tjenare och ståthållare, hvi sägen J mig icke hela sanningen?»

Nu upphöf en af Biskopparne, en frisinnad man, sin röst och sade: »den unga qvinnan har rätt, och vi ha alla haft orätt emot henne. Den som Christus kallat moder och syster, och talat förtroligt med, och uppenbarat sig för, hon är sannerligen derigenom frigjord, och hennes vilja bör icke vara undergifven någons, utom den högstes, och hon bör vara fri att bli allt det, som Gud kallat henne till. Låt oss stifta rättvisare lagar för henne, än människornas stadgar hittills varit det, på det att vi må befordra Guds rikes ankomst på jorden, såsom det är i himmelen.»

Men alla de öfriga Biskopparna och andliga männen förgrymmade sig, uppreste sig emot honom och kallade honom en hemlig Protestant, en nyhetskrämare och visionär. När sorlet åter saktade sig, bad Hertha att få säga några ord. Men de andlige ropade med allvarliga och stränga röster: »Qvinnan tige i församligen!» Och de räckte ut sina herdestafvar öfver Hertha och böjde henne ned till jorden.

Ångest och en ädel vrede lät lågan flamma högre i hennes hjerta, och ingaf henne att nämna ett stort och heligt namn, frälsarens namn. Vid ljudet af det namnet, lyfte sig de nedtryckande

stafvarne hastigt, så att hon ej kände dem mer. Hon nämnde det åter, och en osynlig hand reste henne upp och stärkte henne såsom med magisk kraft. Hon nämnde det än en gång med styrka, och hela den ståtliga församlingen i Cardinal- och biskopskåpor bleknade bort, sjönk samman som en fall-aska och försvann. En manlig gestalt full af majestät och mildhet, vandrade ensam fram öfver jorden, upplyftande allt, som der låg nedböjdt eller förtrampadt, slafven, qvinnan, fången, de fattiga och förkrossade, så vandrade han, under det ett ljusst sken spred sig från hans grå mantel, till dess han försvann vid horisonten. Och rymden var öde och tom.

»O!» tänkte Hertha, »det var befriaren. O! att jag kunde finna hans rike; der vill jag blifva och arbeta, som den ringaste af hans tjenarinnor.»

Och längtan och kärlek lät henne åter sväfva framåt öfver jorden, åt den trakt der hon sett befriaren försvinna.

Men derunder hörde hon ett chor af qvinnliga röster, likt en sakt vind resa sig från jorden, klagande:

»Hans rike finner du ingenstädes på jorden. Ingenstädes ännu har rättvisan banat väg för kärlekens fulla uppenbarelse. Ingenstädes ännu ha människorna följt befriarens lära. Vi måste ännu länge bedja: »Tillkomme ditt rike!» Bed med oss!»

»Ja, jag vill bedja och — dö!» tänkte Hertha, och det tycktes henne, att allt hopp slocknade inom henne, och att hennes lif skulle sluta. Hon kände sig trött att lefva.

Nu uppträdde för hennes inre syn, bilden af hennes hemland. Hon mindes de grå, mossbeklädda bergen, det gamla, evigt gröna frihets-trädet, Urdabrunnens sorl och svanornas stridbara sånger. Vål visste hon, att der, i hennes fädernesland, qvinnorna voro mera förtryckta och beröfvade sjelfständighet än i andra Christna länder; men ändå, det var hennes fosterland, och ett land rikt på stora och ädla krafter. En outsäglig längtan fattade hennes själ och förde henne hastigt tillbaka dit.

Hon såg dem åter de mossbeklädda urbergen, och hörde fjerran från suset af det väldiga verlds-trädets grenar; och hon hörde den hviskande rösten derur:

»Lyssna till det trädets susning,
vid hvars rot ditt bo är fästadt!»

Och der, vid trädets fot, men ack! så långt, så långt ifrån henne, såg hon de höga, allvarliga Nornorna sitta, vid Urda-källan, och tyckte sig höra deras röster i det stora trädets sus, sågande:

»Den är för de *hjeltemodiga*,
de som ha *syn*,
och som redligen kämpa för denna.
Fråga ej menniskor.
Följ den inre rösten.
Vaka och bida.
Endast blif värdig.
Framhärda i vilja.
Stunden skall komma.
Synen skall seger vinna.

Stärkande som vinden i fjelltrakten, ljödo de rythmiskt afmätta orden. Men deras mening var Hertha fördold, och syntes henne gälla andra

än henne. Hon satt åter i sin lilla vrå i gråstensbergets famn; hon hörde spinnerskornas enformiga sång rundt omkring sig. Bägare-lafvarne stodo som förr kring hennes läger och bjödo henne dagdropparne, som de samlat i sina skålar. Hon återfann allt som förr; endast hon var icke mer densamma. Hon hade förlorat sin ungdoms friskhet, och sitt djervfa hopp. Hon satt tyst och önskade blott att få dö. Dagar, veckor, månader och år gingo, men döden kom ej. Grå och tung låg skyhimmeln öfver hennes hufvud, stelt och kallt omgaf henne gråstensberget likt ett fängelse. Hertha kände sina lemmar småningom stelna, men lågan i hjertat, den stelnade ej. Den brann orolig och brännande. Stundom styrktes Hertha af Nornornas ord, som tycktes ljuda i rymden öfver hennes hufvud; stundom sjönk hennes hjerta under de enformiga stundernas tryckning, och hon måste sucka: »oroliga lifslåga! hvad vill du? Det är ögonblick, som du lyser, men långa tider, som du blott bränner och plågar mig, upplysande mörkret inom och utom mig. Slockna, stackars gnista, slockna. Låt det blifva natt och tyst — för alltid!»

»Nej lef, lef och njut lifvet som vi!» ropade röster på nära håll, och Hertha såg åter det glittrande molnet med glädjeflickorna.

»Ser du,» sade de, »vi äro dig nära ännu; vi äro hemma i alla länder och öfverallt lika fria, lika lyckliga. Blif såsom vi!»

»Bort!» svarade Hertha, »bort, J ljugen! Jag ser, att edra kinder äro sminkade, och edra blommor konstgjorda. Jag ser, under er glittrande

glädje, en hemlig oro. Stackars systrar! J frukten ålderdomen och döden. Dem fruktar icke jag. Jag känner i mitt lidande och längtande hjerta något stort, som jag icke ser hos er. Och häldre än att lefva lycklig af er lycka, vill jag dö olycklig med de olyckliga. Jag gråter, J len, och likväl, arma systrar, måste jag beklaga er!»

Då skiljde sig glädjeflickornas hop i tvenne flockar. Den ena skrattade hänfullt, men ur den andra hördes sorgfullt klagande röster:

»Äfven vi voro en gång såsom du. Vi kände något stort i våra hjertan; vi sökte ljuset och friheten; men samhället stängde för oss vägarne till ljuset och lifvet; och vi läto oss förledas af villo-ljus, som lofvade sällhet och frihet, men brände bort våra vingar, de som lyftade oss uppåt. Vi ha fallit, och vi veta det, och det gör vårt hemliga qual. Hvem räknar våra tysta suckar? Vi kunde ha varit annorlunda! Nu är det för sent. Låt oss dricka vin och glömma; ty vi måste ju lefva!»

Ater sammansmälte de båda flockarne till en hop. Men i detsamma svartnade sminket på deras kinder och flammor uppstego ur jorden, som antände deras fladdrande drägter, och det granna, glittrande molnet var förvandladt i aska. Hertha hörde ett vildt rop, af fasa och ångest, som småningom dog bort i jemrande suckar, under det en stormil förströdde askan i rymden. Hertha grät öfver glädjeflickornas öde. Då hörde hon deras döende röster hest hviska i stormvinden:

»Gråt öfver dig sjelf. Du är annorlunda,

men du är icke bättre än vi; och ditt öde skall bli ändå grufligare!»

Och det syntes Hertha, att hennes själ förvandlades, och att den uppåt sträfvande, längtande lågan derinom, antog en annan natur. Den hade längtat att värma och välgöra; nu ville den blott straffa. Hon sjelf var förvandlad till ett farligt väsen, som spridde omkring sig förstörelse. Lågan i hjertat spridde sig genom alla hennes lemmar och allt, hvad hon vidrörde, antändes deraf. Hennes hand hade blifvit en glödande brand. Hon lade den på sitt fädernehem och vilda flammor utbröto. Hon såg dem växa högt och sprida sig åt flera håll, antändande allt fler och fler hus. Hon hörde klockornas klämtande, larmtrummans hvirflar, folkets rop och larm, skränet af kärror och eldsläcknings-anstalter. Med hvart ögonblick tilltog bullret, och hon hörde hviskas i sitt öra: »Mordbrand! Mordbrand.» En onämbar ångest bemäktigade sig henne, ty det tycktes henne, att detta allt var hennes verk. På en gång uppstod hos henne så, som det ofta sker under svåra drömmar, tanken: »det måtte vara en dröm!» Hon sökte att vakna, kämpade häftigt med dröm-anden, som höll henne fången, lyckades slutligen och — vaknade.

Mordbrands-natten.

Ett rödt, vildt flammande sken lyste in i systrarnes rum, som låg inåt gården. Klockorna klämtade, larmtrumman gick, och ett förfärligt skrån af människoröster som om hvarandra ropade: »Elden är lös! Hjelp, hjelp! Vatten, sprutor hit! skynda, hjelp! fräls!» uppfyllede luften. Hertha trodde sig drömma ännu, eller yra under sömndryckens inflytande. Men ett glas vatten, som hon hastigt drack ur, och häftiga slag på dörren jemte ropen: »Hertha! Kom ut! Vill du brinna inne!» skingrade hastigt sömntöcket. Hon öppnade dörren. Rudolph stod der med förvirrade blickar. »Kom!» sade han, »kom, jag skall rädda dig!»

»Hjelp mig att rädda Alma först!» sade Hertha, på en gång fullt klar och bestämd.

Rudolph lydde. Hertha kastade hastigt kring sin syster kläder och kapp, och ledde henne, biträdd af Rudolph, ut på gården. Här funno de gamla moster Nella och de två yngsta flickorna darrande och gråtande, och nästan utan kläder.

En mängd möbler, sängkläder och husgeråds-

saker hade redan blifvit utkastade på gården, som hvimlade af folk.

Hertha förde sina systrar och mostern så långt afsides, som möjligt in på gården; och bad dem der dröja och vänta henne åter. Derpå vände hon sig mot det brinnande huset med beslutsam uppsyn, såsom besinnande hvad, som kunde göras. Hela öfra delen af huset stod i lågor och ur den andra våningens fönster trängde vilda flammor.

»Min far!» utropade Hertha, »hvar är min far!»

»Der!» hviskade Rudolph i hennes öra, i det han med af vild glädje gnistrande blickar pekade upp till andra våningen, af huset, »der, der det brinner nu! Han kan ej undkomma!»

»Olycklige! hvad har du gjort?» hviskade Hertha tillbaka, i det en förfärlig aning blixtrade fram i hennes själ.

»Befriat dig och — mig!» genmälte Rudolph. »Kom! Jag skall rädda dig! Genom tusen eldar skall jag bära dig!» Och han omslöt henne hårdt, i det han sökte draga henne bort. Men med styrka stötte Hertha honom ifrån sig, i det hon med flammande blick utropade: »bort! bort ifrån mig! Rädda *honom*, eller — ser jag dig aldrig mer!».....

I denna stund hördes ett förfärligt brak. Det var en del af taket, som instörtade, och en massa af tjock rök och lågor hvirflade upp ur gapet, som uppstod. Ett ögonblicks tystnad och häpnad följde. Då hörde man ett jemrande, ångestfullt rop om hjälp, likt det af en svag gubbe eller

af ett barn. Det tycktes komma från den del af huset öfver hvilken taket sammanstörtat.

Ett annat rop besvarade detta nedifrån gården, ett starkt rop ljudande som ett: »Ja!» fullt af vilja och kraft, och en ung flicka störtade in i det brinnande huset. Det var Hertha. Rudolph ville följa henne i spåren, men en brand, som föll ned af det brinnande taklaget, gaf ett slag åt hans hufvud. Han tumlade tillbaka, föll, och förblef en stund utan all besinning.

Den gamle Falk hade hårdt insomnat på sina skatter, samlade under hufvudgården, då han väcktes af brandropen och larmet nere på gatan. Rummet, der han låg, var fullt af en qväfvande rök, som gjorde honom yr i hufvudet och försvårade andedrägten. Hans första rörelse var att gripa efter det lilla skrinet, och med detta i sin hand satte han sig upp i sängen och försökte att sansa sig. Han ropade sin trotjenarinnas namn, men fick intet svar. Med svårighet reste han sig på sina fötter och sökte att närma sig dörren till salen. Men hans hufvud svindlade och hans fötter ville icke bära honom. Han föll och kröp der-efter på händer och fötter fram till salsdörren, i det han sköt framför sig det dyrbara skrinet. Han var nu vid dörren; men hufvud och knän nekade sin tjänst då han ville resa sig upp. Han ropade den gamla tjenarinnan, han ropade Rudolphs namn, och ångesten gjorde hans röst ry-

tande och stark, men ingen röst svarade på hans och ingen hand öppnade den stängda dörren. Han tyckte sig höra vilda glädjerop och hånskratt derute i salen blanda sig med brandens buller och brak. Med hvart ögonblick blef hettan starkare och röken tjockare i rummet. Dödsångest grep den gamles hjerta och ångestsvelt frampressades på hans panna, i det han i djupet af sin själ tyckte sig höra orden: »du dåre! i denna natt skall din själ ifrån dig tagen vardas.» Och ur den natt, som omtöcknade honom, tycktes honom, att bleka anleten framblickade, dyster, hotande, stirrande på hans plågor. Han kände igen dem alla. Det voro själar, som blifvit honom anförtrödda att vårda och lyckliggöra. De tycktes fråga honom huru han uppfyllt sin pligt mot dem. Rök och lågor omhvarfde honom närmare och närmare med hvart ögonblick. Han kände sig kommen till lifvets gräns och bortom denna såg han intet, utom något oformligt, obestämdt, hotande, förfärligt, mera förfärligt i sin obestämdhet än de mest förfärliga verklighetens gestalter kunde varit det; ett obekant och dock oundvikligt, som med hvart ögonblick nalkades mer och mer bortom den grymmaste död. Ångesten återgaf honom styrka och sans nog för att resa sig upp, fatta dörrens lås och äfven öppna denna. Men i samma stund slogo lågorna emot hans ansigte, och ett förfärligt brakande, jemte det svall af rök och lågor, som uppfyllde hela salen, lät den olycklige gamle neddignas framstupa öfver tröskeln, och för första gången trängde sig jemrets och börens rop ur detta hårdt tillslutna bröst!

»Herre min Gud! skall du låta mig dö så? Herre min Gud förbarma dig öfver mig. Hjelp, hjelp!» Och hans händer släppte ett ögonblick skrinet för att sammanknäppas i ångestfull, dödsångestfull bön!

Åter brakade det häftigt i rummet. Dörren åt förstugan till stöttes upp, och der, omhvärfd af rök och lågor, stod icke domens utan lik en befrielsens Engel, den gamles dotter, Hertha.

Han sträckte mot henne sina darrande händer. Hon störtade fram till honom och upplyfte honom i sina armar. Så stark, som nu, hade hon aldrig känt sig, och kanske aldrig varit. Hon bar sin fader genom den brinnande salen. Hans darrande händer omfattade krampaktigt det dyrbara skrinet.

»Ännu är det tid!» tröstade och uppmuntrade Hertha. »Frukta icke, min far! Snart skola vi vara i det fria.»

Lågorna nästan qväfde löftet på hennes tunga, och tycktes vilja stänga hennes väg. De svedde hennes kind och hennes kläder, men hon vacklade och svigtade ej. »Mod, mod, min far!» hviskade hon, i det hon midt igenom de fräsande eldarne bar sin dyrbara börda, så lugn och beslutsam, som om ingen dödsfara varit henne nära. Hon kände det klart, hon visste med sig, att hon skulle rädda sin fader. Lågorna sträckte hvisslande ut efter henne de ormlika tungorna; snart räckte de henne icke mer. Hon gick stadigt utför den långa trappan, då salens tak nedstörtade bakom henne.

När Hertha trädde ut på trappan till förstu-

gan, bärande sin fader i sina armar, hurrade folket och hviftade med hattarna. Då först svigtade hennes knän. Hon sjönk ned på dem, dock utan att släppa den börda, hon bar. Troget, som en mor håller ett barn tryckt till sitt bröst, så höll hon sin fader, med ögonen fästade blott på honom. Han syntes nästan sanslös. Hon drog andan starkt och djupt. »Vi äro räddade fader,» hviskade hon, »andas, andas, min far!»

Man omringade dem, man förde dem ur lågornas närhet, och till stället der de öfrige af familjen voro församlade. Den gamle återfick småningom sina sinnens bruk, men en häftig nervskakning lät hela hans kropp skälva, och, sedan han, icke utan rörelse, tryckt till sitt bröst alla sina barn, stirrade han oafvändt, och, utan att säga ett ord, på sin brinnande egendom.

Hertha, sedan hon druckit ett glas vatten, syntes fullkomligt återställd, och sysselsatte sig med att skaffa bårar och folk, samt att med madrasser och täcken tillaga en bädd för sin fader och för Alma, för att låta bära dem ur eldsvådans närhet. Hon och de öfriga, gamla Anna bland dessa (hon hade insomnat, sittande framför köksspisen och ej i sitt vanliga rum, nära sin husbondes, denna natt, hvarföre hon icke hörde hans rop), begåfvo sig nu alla ut ifrån gården. Elden hade redan angripit flera hus i grannskap till det först antända, hvilket nu brann med en häftighet, som gjorde alla släckningsförsök fåfänga. Folket flyktade på alla håll ur husen i grannskapet; man kastade sängkläder, speglar och porcelainer huller om buller ut genom fönsterna.

Elden, förskräckelsen, trängseln och villervallan tilltogo med hvart ögonblick.

Hertha, som af lågornas riktning i vinden såg, att elden troligen skulle sprida sig åt den norra sidan af staden, som till stor del bestod af trähus, tog genast, med de sina, vägen åt den motsatta sidan, öfver en bro, hvälfd öfver Klar-ån, och till ett, af träd planteradt fält nära invid staden, der stadsboerna om sommaren förlustade sig, och som kallades Kungs-fältet. Många af dem, som redan voro husvilla, eller som fruktade att blifva det, följde hennes exempel. Och de, som gjorde det, gjorde väl. Ty de, som flyktade med sina saker till hus eller ställen närmare trakten för branden, måste förnyade gånger öfvergifva dessa tillflyktsorter för den sig allt mer spridande elden. Vinden reste sig, blef till häftig blåst, och dref lågorna, med allt vildare fart, från hus till hus, från gränd till gränd. Trädhusen brunno som fnöske.

Nu uppenbarade sig, både vid eldsläcknings- samt vid flyttnings- och räddnings-arbetet, den method, som ännu vid flera tillfällen utmärker Svenskarnes lynne och sätt, och som vi förr en gång omtalat och kallat: »huller-om-buller-metoden»; men vid detta tillfälle styrdes den icke af någon slags inre harmoni. Stadens högsta myndigheter, Landshöfdingen och Borgmästarn, voro i strid med hvarandra om sättet, på hvilket man skulle gå till väga vid eldsläckningen. Eldsläcknings-anstalterna befunnos — icke tillstädes, eller icke i ordning; många sprutor icke dugliga; vatten ropades på, men kom icke; flera kommende-

rade, men ingen lydde; och kanske kunde ingen lyda, ty det kommenderades huller om buller, hit och dit, fram och åter. En stor del personer blefvo af eldsvådan också alldeles yra i sina hufvuden. Så såg man en stor, stark karl, ifrigt sysselsatt att rädda ett dockskåp, en annan skyndade genom gatorna med ett tomt dricksglas i handen, en tredje körde ut ur staden fyra vedträd på en skottkärra; en gammal fru störtade ur sitt hus med en nyckelknippa i handen, och en ung mamsell med sin balklädning på armarne, ehuru hon glömt att kläda sig sjelf.

Många begagnade äfven nöden och villervallan för att stjäla och roffa andras egendom. Och ingen fanns att vaka öfver detta ofog. Många duktiga och redliga män arbetade med oerhörda ansträngningar både att släcka och rädda, men det var antingen hvar och en för sig, eller i spridda grupper; system och sammanhållning felades alldeles.

Emedlertid spridde sig elden i den stigande vinden med förfärande fart. Innan morgonen grydde voro alla gårdarne på gatan, alltifrån det Falkska huset och fram till stora torget lagda i aska, och snart brann äfven detta i alla knutar. Det nya societets-huset, med den präktiga balsalen, der den stora kostymbalen skulle ges, som lät så många unga hjertan klappa af oroligt glad förväntan, antändes och lågorna dansade just med fröjd upp i de stora gemaken, grasserande bland sidenförhängen och möbler, alla nya, smältande de granna ljuskronorna, förvandlande i aska all förgyllning och annan grannlåt. En timma sednare

brann, snedt öfver detta, det stora huset, der af-tonen förut, Gudar och Gudinnor glammat förnöjligt tillsammans. Det silfverhåriga guldbrällöps-paret, det ståtliga värdsfolket, med deras unga döttrar (de sju mamsellerna Dufva), stodo husvillan på torget, och sågo deras välordnade hem bli lågornas rof.

Under förmiddagen brunno alla byggningarne på torget, och elden kastade sig nedåt gator och gränder, der den fattigare delen af stadens befolkning bodde. Nu kom den till den stora fjerdingen, (den stora sopfjerdingen, som Mimmi Svanberg kallade den), och en hel befolkning af gummor och gubbar, paltiga madamer med flygande hår, och halfnakna barn, tumlade fram der-utur, jemte en mängd söndrigt husgeråd, halfva bord och fjerndels stolar, stycken af sängar, kaffeqvarnar, ämbaren och hvarjehanda fjerndelar af obeskrifbara, onämnbare ting och persedlar, i chaotisk villervalla. Villervallan bland arbetsfolket blef också allt större och större. Många tröttnade att arbeta, då de sågo elden, endast mer och mer tilltaga. Många också voro dorriska, och man hörde ej sällan svaras på böner om hjälp eller handräckning: »det angår mig icke!» eller: »det kan ni göra sjelf!» Ingen befallte, ingen lydde mer. Man flyktade öfverallt, räddade med sig hvad man kunde, och lät elden och ödet råda.

»I dag är det då kommit dertill, att herre och dräng äro lika. Den som vill arbeta, gör det; och den, som icke vill, låter bli!» sade en arbetskarl, hvars hela utseende vittnade om, huru rastlöst och tappert han sjelf arbetat, »men se!»

tillade han, »inte kan jag begripa, hur man kan låta bli!» Och han skyndade åter att hjälpa, hvar helst han såg behof deraf. Det var Prestgårdens dräng, den hederlige Jacob, som nu såg sin dröm besannad, men kämpade modigt med dess hemska verklighet.

Denna visade en sjö af lågor, böljande i vinden, och gripande omkring sig mer och mer. En hvimlande massa af förskräckta och husvilla människor flyktade ur den brinnande staden med barn och bohag ut till Kungsfältet, der allena man nu kunde hoppas trygghet mot förstöraren.

Midt ibland folkträngseln och förstörelsen såg man en äldre fru, kring hvilken en mängd brokiga klädesplagg, fladdrade såsom fjädrar i vinden, irra sökande, frågande häftigt till höger och venster:

»Har ni sett min fröken? Kan ingen säga mig, hvart min hushållsfröken, fröken Krusbjörn tagit vägen?»

»Åh, hon har tagit raka vägen åt hellvetet!» sade en arbetskarl, som ville göra sig qvick.

»Nej,» sade en annan, »jag såg henne fara till himla, midt ur elden, med oppräckta armar och flygande hår, och hon skrek: »min fru, min fru!» så det var ömkeligt.»

»Och jag,» sade en tredje, »jag såg henne springa ur staden, med en smörbytta under ena armen, och en stor ost under den andra. Hon sprang visst till Stockholm, så sprang hon!»

»Det måtte då ha varit, innan hon for till himla,» återtog den förre; »ty jag kan svära på, att

jag såg en fröken, som såg ackerat ut som en krusig björn, som . . . »

»Ack! Ni äro ena gemena karlar, och ni ljuga allihop!» utropade fru Tupplander, ty det var hon; »ack min olyckliga fröken! Hvar är hon? Hvar är hon? Kan ingen säga mig hvart fröken Krusbjörn tagit vägen?»

På den lilla bron öfver Klarån, stodo nu tvenne frutimmer betraktande, branden. Det var pastorskan Dahl och Mimmi Svanberg.

»Ack! min aning!» sade den förra. »I går aftons kände jag tydligt, att en olycka förestod oss här i staden. Det arma, arma folket! . . . »

En hand rörde lätt vid pastorskans axel, och en mild röst sade: »detta är en förfärlig syn, kära fru Dahl. Hvad är att göra? Kunna vi ej på något vis hjälpa de stackars människorna?»

Pastorskan vände sig om och kände igen den unga, vackra grefvinnan B., som klädd i stubb och sidenskor, och med en schawl öfver hufvudet hade skyndat ur huset, hvilket hon som resande bebodde, och hastat till branden.

»Det kunna vi visst!» sade den alltid rådiga Mimmi Svanberg, »åtminstone jag, som är stark. Grefvinnan och pastorskan göra, tror jag, bäst i att icke stå här och äfventyra att förkyla sig, utan att gå hem och låta koka kaffe och soppa åt de brandskadade, ty jag spår att det blir stort behof deraf. Jag har låtit min Lovisa sätta på stora kaffekitteln, och pappa sitter sjelf och maler.»

»Ack, min Gud, ha ni ej sett min fröken!» utropade en gäll och förtviflad röst, och de tre

fruntimren, fingo se fru Tupplander i en kostym, nästan lika utomordentlig, som hennes blick var förvirrad, komma, såsom på flygande fjädrar, emot dem: »hvar, hvar kan hon vara?»

»Hvar var hon, då tant såg henne sist?» frågade Mimmi Svanberg.

»Ack! hon var midt ibland mina syltburkar,» svarade fru Tupplander, »ty fast elden inte ännu kommit till mitt hus, så kan den komma, innan man vet ordet af; och jag måste sätta mina saker i säkerhet; och jag, och allt mitt folk, vi buro allt, hvad vi kunde. Men just som jag tänkte, att vi fått det mesta i säkerhet, och att fröken Krusbjörn skulle vaka öfver det, si — så är hon borta, och ingen vet, och ingen kan säga mig, hvart hon tagit vägen! Men när jag såg henne sist, då var hon midt upp uti syltburkarne!...»

»Då kommer hon nog dit igen,» tröstade Mimmi Svanberg; »ty har hon en gång varit väl ifrån elden, så har hon säkert icke sprungit in i den åter.»

»Ja, hvem kan veta det?» sade den tröstlösa fru Tupplander. »Elden gör människorna yra i hufvudet. Ack, min stackars Krusbjörn! Min stackars fröken!»

»Jag går att låta sätta på soppa; det var ett godt råd,» sade pastorskan. »Lyckligtvis ha vi nyss slagat en ox.»

»Och jag, skall låta koka både soppa och kaffe,» sade den unga grefvinnan; »men nu vill jag hjälpa det fattiga folket berga deras saker. Se der, två helt unga flickor, som bära en säng

och som nästan digna under bördan. Det är visst en sjuk i sängen. Låt oss hjälpa dem!»

I sängen låg ett gammalt fattighjon ifrån stora sopfjerdingen. Hon låg förlamad af gikt och hörde brandens larm, och såg lågorna tränga inom knutarne af sin kammare, och hon tänkte: »Jag måste väl brinna upp; ty ingen skall tänka på mig, arma usling!» Men två helt unga flickor, — »slink-flickor», kallades de i kvarteret, ty de gingo i slarfviga kläder, och hade icke fått tjänst, emedan de icke hade några kläder, — de tänkte på den gamla, och sade till hvarandra: »Vi skä' la ändå rädda själa!» Och dermed stötte de raskt upp dörren, togo sängen med den gamla uti, och buro den genom de brinnande gatorna ut åt Kungsfältet, men hade nära nog dignat under bördan, då tvenne fruntimmer skyndade dem till hjälp. Det var Mimmi Svanberg och den unga grefvinnan. Tillsammans buro de den gamla ut på fältet, i säkerhet för lågorna, och grefvinnan tog af sig sin shawl för att skydda henne mot kölden, hvarföre åter hon, oaktadt all protest, insveptes i koftan som Mimmi Svanberg bar under sin kappa. Sedan skyndade båda att hjälpa andra lastdragare. Med hvart ögonblick ökades antalet af husvilla på Kungsfältet.

Med hvart ögonblick ökade sig äfven branden i den allt häftigare vinden. Det var en förskräcklig och sorglig syn. Omöjligt likväl för Mimmi Svanberg att icke draga på munnen, då hon såg fru Tupplander flaxa omkring i sin underliga kostym, sökande bland de flygtande hoparne, ropande: »min fröken! Har ingen sett min frö-

ken?» Stundom ropade hon högt och gällt: »Fröken Krusbjörn!» Men ingen röst svarade.

Grefvinnan B. och Mimmi Svanberg hade nu fått en verksam medhjelparinna vid deras bergningsarbete. Det var Hertha, som sedan hon satt de sina i säkerhet, vid foten af en stor ek, skyndade att hjälpa det husvilla folket i hvad hon det kunde.

Det var middag och ingen gräns syntes ännu för förstörelsen, som tycktes vilja sträcka sig öfver hela staden. Mängden och myndigheterna i staden voro nu lika modlösa och rådlösa, och man gjorde knappt några försök mer att stäfja härjaren.

En mil utom staden arbetade, denna förmiddag, på den nya jernvägen femtio man under löjtnant Nordins befäl.

»Det brinner i Kungsköping!» sade denne till sitt manskap, »och det ser ut, som om der skulle behövas mycken hjälp. Allt se'n morgonen har jag sett röken derifrån, och den tyckes snarare taga till än minskas. Jag går dit, och dem af er, gossar, som vilja följa mig, äro välkomna. Jag skulle gerna vilja säga till dessa, att de likafullt skola få sin dagspenning. Men, jag kan det ej; ty det är temligen säkert, att de få ingenting för besväret.»

Alla de femtio följde genast och utan tvekan sin unga, älskade anförare.

Om ett par timmar voro de på stället. Yngve Nordin med ett par af sina kamrater upp-gjorde i hast en plan för eldens motande, och då de friska femtio paren armar, som Yngve

medfört, enigt och raskt ålydde deras befälhavare, begynte snart eldsläckningsarbetet att få en ny vändning. Det begynte verkligen släcka elden och hindra dess vidare framfart. Dock mötte dem oförutsedda svårigheter, dels genom bristande vattentillgång, dels genom bristande harmoni med myndigheterna i staden.

Så hade några unga jernvägsherrar lyckast få upp ett brandsegel på taket af ett hus i hörnet af en tvärgata, och midt emot ett hus, som stod i full brand. De ansågo sig fullkomligt säkra om husets och hela husradens räddning, der de suto i eldregnet på taket, gjutande strömmar af vatten på sitt segel, då ordres kom från stadsmyndigheten, att seglet skulle nedtagas, för att sättas på ett redan itändt hus. Den unga jernvägen vågade träda i opposition med myndigheten på torget. Öfverhetens sändebud drogo i duken nedifrån; jernsvägsherrarna höllo mot der uppe. Men naturligtvis kunde man få en stark majoritet nere på gatan; jernvägen måste släppa sitt tag och sitt hopp. Seglet bars bort i triumf, men med den påföljd, att båda husen, flera närgränsande och sjelfva seglet brunno upp.

»Vi måste rifva ned detta hus!» sade en stund sednare Nordin beslutsamt till stadens öfverhet, om ett hus ännu icke itändt, men hvars läge gjorde detta försigtighetsmått nödvändigt.

»Rifva ned?» utropade denne, nästan gråtande. »Det är då icke nog, att husen brinna ned, nu vill ni äfven rifva ned dem. Nej, det sker då icke, så länge jag lefver!»

Yngve måste inskränka sitt arbete förnäm-

ligast till ett välberäknadt användande af sprutorna. Han ledde arbetet, och förde sjelf en sprutslang. Men nu felades vatten.

»Var god skaffa hit vatten!» sade han till en herre, som stod helt lugn i hans närhet, åskådande branden, med båda händerna i sina fickor. »Vi måste fort ha mera vatten hit, eljest kunna vi ej rädda dessa husen.»

»Det bryr jag mig inte om!» svarade herr v. Tackjern. »Jag bryr mig endast om det hus, som jag bor uti och som ligger der nedanom. Det är det huset som jag vakar öfver.»

»Ert hus är ju ännu icke i fara, och skall med Guds hjälp, icke komma i fara.» sade Yngve; »Ni kan med all trygghet gå efter vatten.»

»Gå sjelf för fan i våld!» svarade groft den sjelfviska husägaren.

Yngve Nordin gaf honom, som hastigast, en örfil och ämnade sjelf springa efter vatten, då en röst ur hopen höjde sig sågande:

»Vänta! På ögonblicket skall vatten vara här.»

Rösten var en kvinlig; den var Herthas. Hon, jemte Mimmi Svanberg hade, under deras bergnings-arbete, kommit nära detta ställe och hört ordvexlingen emellan de båda herrarne.

Många minuter voro icke förflutna, innan Hertha återkom med en vatten-tunna, den hon sjelf körde.

Emedlertid hade Mimmi Svanberg sett herr v. Tackjern tala sakta vid en groflemmad arbetskarl och ge honom penningar. Denne nickade samtyckande; och då Yngve, som fortfor att föra

sprutslangen, vände sig om för att emottaga det ankommande vattnet, gick den lejda karlen emot honom och tilldelade honom med knytnäfven ett hugg midt öfver ögonen, så våldsamt, att glasögonen sprungo i stycken; men sjelf fick denne i det samma ett slag på örat, så kraftigt, att han tumlade omkull, och lunkade sedan af under en mängd svordomar. Den närsynte Nordin tycktes emedlertid redlös, ehuru lyckligtvis hans ögon icke blifvit skadade af hugget. Men händelsen fann honom icke oförberedd. Med största lugn, och som om ingenting störande förefallit, tog han upp ur fickan ett par andra glasögon, och vände sig åter till arbetet. Men då han ville återtaga sprutslangen, såg han den, till sin förvåning, i en ung qvinnas hand, som för ögonblicket icke riktade den på elden, utan på den karl, som gifvit det lömska hugget och på den person, som lejt honom. Båda sprungo undan för den oväntade duschen. Hertha log och vände slangmynningen mot elden. Men den retade arbetskarlen vände sig om och kom springande emot henne med munnen full af grofva skymford. Hastigt vände hon åter slangen emot hans mun, och vatten-strålen qväste med hast dess utgjutelser, hvarefter den åter riktades mot elden.

Yngve hade snart igenkänt Hertha och stod ett par minuter tyst åskådare af hennes bedrifter, i det han tycktes njuta af att betrakta henne. Men då han såg eldflingorna falla på hennes vackra hårflåtor (halsduken, som täckte dem, hade fallit tillbaka kring halsen), tog han af sig sin officersmössa och satte den på hennes hufvud. »Ni arbetar bra

kamrat,» sade han leende, och med en röst som uttryckte innerlig aktning, i det han tog slangen ur hennes hand, »men er hand är icke stark nog att länge föra det der instrumentet. Dertill passas min bättre. Tack för hjälpen!»

»Kan jag här vara till någon nytta, så säg det!» sade Hertha, i det hon åter satte mössan på hans hufvud och drog upp halsduken öfver sitt.

»Sörj, om möjligt, för att det icke felas oss vatten här!» sade Yngve, »och, på Guds makt skola vi snart få makt med elden!»

»Godt! Vatten skall ej felas!» sade Hertha, i det hon aflägsnade sig. Hon talade till åtskillige af de sysslolösa bland folket, förmådde dem genom sina allvarliga ord och sitt liffulla, bestämda väsen att biträda henne, och snart hade hon organiserat en ordnad och jemn vattentillförsel ifrån Klarån och till det ställe af branden, der Nordin och hans män arbetade. Redan saktade sig elden. Det syntes klart för dem, som voro der nära, att denna punkt var den viktiga och att, om elden kunde här stäckas, så var vidare fara öfverstånden.

»Nu gossar, gäller det,» sade Yngve; »några af er måste upp på den der muren, för att derifrån rikta sprutorna på huset midt emot. Släcka ni elden der, så är allt godt.»

Raskare, oförvägnare folk, i farans stund, än det svenska arbetsfolket, finnes ej. I ögonblicket voro tio män på färd att klättra uppför den ännu rykande ruinen. När de kommo upp på den, hurade de. Sprutornas välde härifrån var stort. Om

en halftimma var elden hämmad och faran för dess vidare spridande förbi. Åter hurrade männen på muren; men i samma stund instörtade denna, med de raska arbetarne. En timma sedan bars Yngve Nordin af sina unga kamrater ur de rykande ruinerna med ena knäet samt venstra armen illa skadade af den nedstörtade muren, eldsvådans sista bedrift. Han samtyckte dock ej att låta föra sig från stället, förr än han sett alla sina arbetare omkring sig och öfvertygat sig att ingen af männen på muren blifvit dödligt skadad. Han ordnade till det bästa för deras vård i samråd med stadens läkare, och lät först der efter bära sig till prestgården, utanför staden, der han under sin arbetstid vid jernvägen hade sitt hem.

Natten bröt in, eldsvådan var släckt, glädjestruman gick; men öfver två tusen brandskadade irrade husvillan omkring i staden eller på fälten derutanför.

Natten på Kungsfältet.

Det var på Kungsfältet, som större delen af flygtingarne hade församlat sig, emedan detta fält var närmast den nedbrunna delen af staden och emedan dess stora, ehuru aflöfvade träd, dock tillbjödo något skydd. Blytung och mörk utbredde sig Marsnattens himmel öfver stadens glödande ruiner. Ur de nedbrunna gårdarne uppflammade ännu lågor som kastade dystra dagrar öfver förödelsen derinnom och öfver det sorgliga skådespelet på fältet derutanför. Der sågos de brandskadade flygtingarne irra rådlösa eller sitta i grupper vaktande sitt räddade gods, många med förbundna hufvuden, ögon, armar o. s. v. vittnande om en alltförnära beröring med elden, alla bleka, sorgsna, utmattade, de flesta rådlösa och klagande. Natens dysterhet kom att öka eländet. Man frös; barnen gräto, och mången moder hade för att värma sina små, endast sin famn. Många människor syntes liksom stelna i en mörk och dyster modlöshet. Förgäfves gingo Mimmi Svanberg och den unga grefvinnan omkring, bjudande på varmt kaffe med bröd och en värmande brasa i deras hem; ingen var törstig eller hungrig; ingen ville eller vågade

aflägsna sig från sina räddade bohags-ting. Man tackade de vänliga fruntimmerna nästan med liknöjdhet och fortfor att stirra på jorden eller på de rykande ruinerna, eller ut i det mörka fjerran. Barnens jemmer, då och då ett ångest rop, och tunga, tröstlösa suckar afbröto allena den hemska tystnaden. Här och der ordades om eldsvådans uppkomst och orsak, mörka misstankar yttrades och ordet »mordbrand» hviskades från man till man. Här och der också rådslogo personer hviskande, huru de skulle bäst draga nytta af mörkret och förvirringen och Mimmi Svanberg hörde en mor bannande säga till sin tioåriga son:

»Om du ändå vore som räffen, och drog hem det du kom öfver, så vore det något värdt med dig!»

Den uslaste delen af stadens befolkning, sedan längre tid öfverlemnad i ro åt sin uselhet, var blefven farlig, och de bättre af både fattiga och förmögna voro med skäl rädda för den.

Hertha hade lyckats att för de sina bereda en viss grad af bekvämlighet. Fadren och den sjuka systemen voro bäddade på madrasser, hvilande mot foten af en gammal ek. Äfven de unga systrarne voro väl betäckta; och lilla moster Nella satt, icke olika ett stort lappbylte, nystande med fingrarne omkring den dyrbara portföljen, med den stora rätttegången uti, och smått funderande på, om icke eldsvådan kunde härröra sig från någon af dess invecklade intriger. Rudolph hade varit Hertha outtröttligt behjelpig att ordna och ställa på det bästa för alla familjens medlemmar; och ändå ville icke Hertha gifva honom ett vän-

ligt ord, icke ens en blick. Hon talade ömt till små systrarne; hon svepte shawlar kring fadrens fötter, hon värmdde Almas händer mot sitt bröst och mot sina kinder, äfven moster Nella och gamla Anna vårdade hon sig vänligt om; för alla hade hon ord af ömhet och uppmuntran, endast icke för Rudolph, ehuru han tycktes söka hennes blick såsom den felande och straffade hundens husbondens förlåtande öga.

Direktören satt tyst stirrande nästan oafvändt åt sidan, der den nedbrunna gården låg, och hans bleka läppar uttalade emellanåt liksom medvetslöst den tanka, som mest plågade hans själ, i orden: »icke brandförsäkrad!» Han fortfor att skälfva såsom skakad af frossa. Emellanåt omslöt han krampaktigt det räddade skrinet.

Mörkret betäckte allt mer den hemska taflan; men ingen sömn kom i de olycklige brandskadades ögon. Snöflockar föllo och blandade sig i askan, som nattvinden strödde öfver deras hufvuden; dofva jemmerrop och klagande suckar gingo med den öfver fältet.

På en gång höjde sig en stark stämman, som ropade:

»Kommer till mig J alle, som arbeten och ären betungade, jag skall vederqvicka eder! ropar förbarmaren i går och i dag till er, betrykta vänner. Hören hans bud!»

Vid det oväntade budskapet lyftades allas hufvuden. Men mörkret var i denna stund så djupt, att inga gestalter redigt syntes och ingen kunde skönja budbäraren. Desto starkare intryck gjorde de ord, som ljödo öfver fältet genom den olycks-

digra mörka natten från den osynliges läppar, i det han med en röst och kraft fulla af ingifvelse frambar Evangelii tröst och ljus till de förkrossade, i mörkret sittande folket, visande dem det allseende fadersögat vakande i den mörka natten, det älskande fadershjärtat färdigt att hugsvala alla, att hjälpa alla. Aldrig har någon för stunden improviserad predikan djupare verkat på dess åhörare. Stelheten, den stumma förtviflan och dysterheten löste sig; man ropade, man grät, man snyftade högt, men det var icke mera af tröstlöshet, man var djupt gripen och rörd vid tankan på honom, som burit med oss törnekronan och korset och för oss burit dem till förklaring. Aldrig ännu hade hans bild stått så klar och ljus för det lyssnande folket. Såsom vågor i en svallande sjö utgjöt sig dess känslor i suckar och tårar under predikarens mäktiga och trofasta tilltal. Men plötsligt afbröts detta af ett vildt anklagelsens skri:

»Det är jag, det är jag, som vållat allt detta elände, jag» här förstummades rösten, liksom qväfd af yttre våld. Mörkret hindrade att se den, från hvem ropet kom; men några personer i närheten tyckte sig ha sett en gestalt, lik den af en ynglings, hastigt resa sig från marken, men nästan lika hastigt ryckas ned af en annan person.

Mörker och tystnad betäckte åter scenen. Det blef ett ögonblicks djup, andlös tystnad. Alla tycktes vänta, att ett mörkt mysterium nu skulle yppa sig, att brandens upphofsman skulle gifva sig tillkänna, och många händer rörde sig ovillkorligt för att gripa den brottslige. Man väntade

en, två, tre, fyra, fem minuter; men allt förblef tyst. Då började ett doft, hotande mummel, likt det af en annalkande åska, höja sig öfver fältet ur tusen bröst och munnar; men öfver detta reste sig stark och mäktig den förste talarens milda och manliga stämma ropande:

»Skulle något skuldbelastadt hjerta här vilja anklaga sig, att af våda eller vilja ha vållat olyckan, under hvilken så många lida, så — Gud förbarme sig öfver honom! Vi fordra icke hans bekännelse. Den kunde ej hjälpa oss. Den kunde göra andra ännu olyckligare. Må han tiga; Gud skall tala som domare i hans hjertas djup. Och skulle den stämman bli honom allt för förskräcklig, så må den olycklige ihågkomma, att »när Herren vår Gud är mycken förlåtelse; att om vårt hjerta anklagar oss, så är Gud större än vårt hjerta och vet allting.» Låt oss ej dömma hvarandra!»

I denna stund tändes morgonrodnaden vid den östra horisonten på andra sidan om den förbrända staden och dess röda lågor glänste skönt emot de mörka molnen. Predikanten tog stunden i akt för att leda sinnena ifrån tanken på mordbrännaren och till den på Försonaren.

»Se!» utropade han, »se försonarens tecken i skyn, solen, ljuset, som åter uppgår efter den mörka natten. Läsen eldskriften på himmelen: ingen natt utan morgon, ingen sorg utan Guds nåd öfver den! Som ljuset kommer till jorden, så kommer förlossaren, tröstaren till oss. Sen hans ljus, hören hans ord och löfte. Vänner! låtom oss stå upp och hälsa honom med vår sång:

»Välsignad vare han, som kommer i Herrans namn!»

Det var en djupt gripande syn den, då den stora mängden af de brandskadade, hundratals männer och qvinnor, gamla och barn, ännu bleka och bärande spåren af olyckan, som drabbat dem, på en gång fattade af en mäktig härförelse, uppsteg som en man, och under ledningen af deras själaherde uppstämde den herrliga sången:

»Hosianna, Davids son etc.»

Allt högre och högre stego morgonrodnadens flammor, spridande ljus öfver nejden; allt starkare och mäktigare blef sången, och alla de ansigten, som nyss syntes så bleka och dystra, tycktes nu, vända mot det uppgående ljuset och förklarade af dess sken, lika ett chor af förlossade och lofsjungande andar. Tårar runno ymnigt, men icke mer af någon förtviflans smärta. Många år derefter vittnade mer än en af de närvarande: »för allt det, som elden frånröfvat mig, ville jag icke ha varit beröfvad denna stund.»

Bland dem som icke deltog i den allmänna hänryckningen var Rudolph. Herthas synbara afsky för honom och åsynen af all den nöd och olycka, som branden vållat, hade kastat en förfärlig dager in i den olycklige ynglingens dunkla medvetande. I eld och brännande lågor uppgick för honom aningen om brottsligheten af en handling, som i hans oklara begrepp blott var ämnad till den älskades och hans egen befrielse samt tyrannens straff. Orden om det allseende fadersögat, som ljödo genom den mörka, af suckar och klagan uppfyllda natten, väckte hos honom en för-

tvifflad vilja att bekänna sitt brott och att — dö. Hertha skulle gråta öfver honom, Gud skulle förlåta; — dessa tankar öppnade för honom en räddningens port, ur den afgrund, som hotade uppsvälja honom, och hans uppskakade känslor gjorde sig luft i ett sjelf-anklagelsens skri, som dock ej hann utsäga den mörka hemligheten, ty det bejdades af Herthas hand, som hastigt tillslöt hans läppar.

»Tyst! Vill du döda mig? Tyst, eller jag förlåter dig aldrig!.....» Med dessa ord drog hon honom ner till sig på marken, och talade sakta och ifrigt till honom under det att himlen färgade sig med röda lågor och Hosianna-sången tonade öfver deras hufvuden. Hon tryckte i hans hand det lilla af penningar, som hon ägde, och som hon med sitt arbete förtjenat, samt den enda dyrbarhet — ett litet guldkors — som hon ägde efter sin moder; och ännu, innan sången upphört och solen uppgått, var Rudolph icke längre att se på Kungsfältet.

Sången hade tystnat, och den af stundens ingifvelse uppresta mängden började snart åter nedsjunka till jorden och till dagens nöd och bekymmer. Men då infunno sig på Kungsfältet de tre fruntimmerna, som aftonen förut förgäfves bjudit på förfriskningar, hvar och en nu åtföljda af tvenne pigor, som med ok buro på sina axlar stora korgar med kaffe och bröd. »Slinkflickorna» hade i hast blifvit uppklädda och liknade nu helt skickliga flickor, i det de följde med rågade brödkorgar Mimmi Svanberg, der hon gick fram med sina medhjelparinnor från grupp till grupp, bland

de brandskadade, utdelande den lifvande drycken och tröstande, uppmuntrande ord. Och sällan hade Mimmi Svanberg funnit tillfälle till en mera upplifvande verksamhet för både hand och tunga.

»God morgon, kära madam! Se här; drick en kopp varmt kaffe. Det skall muntra opp. Ja, det är en stor olycka; men allt ondt har ändå en öfvergång. Se der skorpor att doppa. Så söta små barn madam har! Det var en Guds nåd att ingen af dem blef skadad af elden. Ja, man har alltid något att tacka för. Med sådana barn kommer alltid glädje åter. Se der små barn, ni skola få hvar sin hvetesimla och hvar sin tår kaffe. Det smakar det, skulle jag tro. Och vackert väder få vi i dag. Efter oväder låter Gud solen åter skina!»

»Kära mäster Smedson, hur står det till? Illa nog ser jag. Men vår beskedliga doktor skall läka det der såret, och sedan — en så bra och duktig karl, som ni, får snart smedja och pust igen; och ni kommer att få mycket arbete härefter, när staden skall byggas opp. Ni skall komma er opp på det, mäster Smedson, med hela ert hushåll, tre resor bättre än förr. Drick en kopp kaffe på det och doppa till. Hvar och en är sin lyckas smed, mäster Smedson. Och det skall ni ännu besanna.»

»Stackars mor Greta med de många små! Se der traktering för er och för dem. Vi skola härefter få ett större rum för småbarnskolan; och då måste mor Greta lofva mig att låta barnen flitigt gå i den. Det duger icke att låta ungarne springa kring gatorna som hittills. Se der bröd

och varmt kaffe, små barn. Nu ska ni bli snälla härefter, och gå ordentligt i skolan; allt skall bli bättre sedan ni kommit ur den der stora fjerdingen. Ingen olycka som inte något godt kan komma af. Och vi ska alla hjälpas åt att vända olyckan till det bästa.»

»God morgon gamla mor i sängen! Ni säger icke nej till en kaffetår! Huru gammal är ni? Åtti år! Det var en vacker ålder det. Den kan tåla två koppar kaffe. Drick mor lilla och var vid godt mod. Det skall kanske bli bättre för er härefter än hittills. Man får ändå reda på en mängd folk genom sådana här händelser. Ser ni mor, flickorna, som buro er ur elden! — de ha blifvit oppklädda för den historien, och både de och ni kunna ännu komma på grön qvist. Vår Herre tänker på oss alla, och hvar och en får sin stund att se det. Till middagen skall jag komma till er med varm soppa!.....

»Lilla Hilda! Gudsigne dig barn, der du sitter på dina stackars små ben! Huru kom du hit? ...»

»Mor tog mig på rygg och bar mig!» svarade barnet.

»Det var duktigt af mor, det, men det får hon glädje af en dag! Se här frukost för dig och mor och lilla bror! Men trösta mig barn, så glad du ser ut och så ögonen lysa på dig. Tycker du inte, att det är svårt att sitta så der på öppna fältet och frysa, utan hus och hem?»

»Åh jo nog vore det varmare i kammaren; — men sola skiner nu så klart, och så ha vi fått sjunga så vackert!.....»

»Du är ett godt barn; se der har du en kringla till! När vi få småbarnskolan i gång igen, så skall du få sjunga med barnen der!... Var ni ej ängslig för Hilda, mor; hon kan ännu bli sånglärarinna i skolan. Ett barn med ett sådant sinnelag är en Guds välsignelse.»

Så fortgick utdelningen af traktering och tröst bland de fattigaste af den husvilla mängden på Kungsfältet, af de tre vänliga fruntimmerna, som under förmiddagen fingo flera medhjelparinnor och äfven hjelpare i deras värf.

En annan grupp af tre personer gick äfven allt ifrån solens uppgång, fram öfver Kungsfältet med hjälp och hugsvalelse. Det var Stadsläkaren Doktor Hedermann, åtföljd af Hertha Falk och Ingeborg Brandt. Han undersökte de brandskadades brännsår och stötar, som sköttes med helande salvor och förbundos efter hans anvisning af de båda unga fruntimren. Dessa tre gingo fram allvarliga och fåordiga; men uttrycket af manligt allvar och medlidande hos den ädle läkaren, och det af den varmaste, vårdande vilja hos de båda läkarinnorna, deras stilla, omhuldande rörelser gjorde dem vackra att åse. De ansigten, som syntes osköna eller åldriga i balrummet, syntes här; i morgonluften, unga och vackra, såsom af en ny ungdom. Mer än en anmärkte detta; och Mimmi Svanberg gladde sig tyst deröfver; ty det var hon som tillsändt sin vän, den gode Doktorn, de båda hjelparinnorna, hvilkas förmåga och hjertelag hon kände.

Dessa grupper utgjorde en välgörande kontrast med den scen, som Kungsfältet framvisade

vid dagens ljus. Det var den af ett läger, som påminde om krigets skräck och förödelse.

Under dagen såg man bland stadens rykande ruiner och kring de nedbrända tomterna, irra bleka gestalter, med bekymret i sina drag, sökande hvad som varit eller om något stod kvar af deras förra hem.

Vid den brända tomten af sitt fordna välordnade hem, stod Fru Christina Dufva med sin man, sina gamla föräldrar och sina barn och sade:

»Vi ha haft lycka och medgång i så många, många år; skulle icke äfven vi behöfva pröfvas af någon motgång? Vi ha ju dock alla fått behålla hvarandra. Vi äro friska; vi kunna arbeta. Låt oss inte klaga, utan tacka Gud!»

»Mina flickor, mina Dufvor!» sade fadren, »Gud ske lof, att jag har er alla!»

Som en flock dufvor smögo sig de sju flickorna kring föräldrarne smekande. De skulle »hjälpa dem, de skulle arbeta för dem och hvarandra!»

Fru Tupplander smög sig äfven i morgonväkten åter till sitt hus, som hon fann orördt af lågorna. Den första syn, som der slog henne med förvåning och i första ögonblicket med förskräkelse, var hennes — Fröken, fröken Krusbjörn, som stod lifslevande i köket, sysselsatt med att — äta en stor smörgås. Öfver återseendets effekter och förklaringar kasta vi ett förhänge.

Fram på dagen gick fru Ugglan omkring, grufvande sig öfver allt, som skett, och öfver allt, som skulle ske, födande sin mörka fantasi med de dystraste framtidsstafvor, med ohjelpligheten af

allt eländet, och — »de sju mamsellerna Dufva! för dem fanns då intet hopp mer!»

Större delen af de förmögna af den husvillan mängden kom under förmiddagen in i hem, som öppnades för dem af vänner och bekanta, eller ock för penningar. Större delen af de fattigare fingo vänta ute på fältet mer än ett dygn; och den gamla åttiåriga gumman fick ligga under bar himmel i tre dygn. Fåfångt öppnade prestgården, Mimmi Svanberg och ännu några fler sina gästfria boningar. Mängden af behöfvande var alltför stor; och många, dessutom af stadens innevånare, som varit så lyckliga att få behålla sina goda och rymliga hem, tänkte, som den sjelfviske husägaren vid maningen om hjälp: »det angår mig icke!» Och förblefvo lugna åskådare af brödernas nöd och arbete.

Direktör Falk och hans familj fingo hyra en liten malmgård nära staden; och Herthas tid och omtanka upptogos för det första helt och hållet af att här ordna för de sina och bereda dem all trefnad, som kunde åstadkommas. För första gången togos hennes själs- och kroppskrafter starkt i anspråk, och detta var för henne välgörande.

Stadens myndigheter voro ifrigt sysselsatta dels med att hjälpa de mest behöfvande, dels med fasttagande och inspärrande af de skälmar, som begagnat eldsvådan för att roffa och stjåla, och landshöfdingen svor en dyr ed, att den, som »tillställt detta spektakel» skulle icke undkomma hans och rättvisans hämnande arm.

Följder.

Tyst! Hon vill tala, hon har något att säga den döende unga qvinnan der på bädden. Hon synes kämpa med dödens skuggor för att ännu kasta några blickar, några ord i den verld, som hon går att lemna. De öfverjordiskt klara ögonen synas stundom blicka in i obekanta rymder, i det hon upprepar: »hur underligt! hur underligt!...» Men ännu hålla henne skuggorna kvar.

»Ljus!... Ljus!... mera ljus!... Det är ju min bröllopsdag!... Jag skall ju vigas vid Arvid. Svep mig uti min bröllopsklädning.... Svep mig som brud;... Arvids brud;... sätt myrtenkronan på mitt hufvud;... nej... nej i min hand!... Arvid är ju borta, och jag är dödens brud. Min far har velat så. Han bannlyste Arvid;... han var mycket hård... Och därför ligger jag här.... Jag hade kunnat lefva som en lycklig maka. Arvid älskade mig så mycket och jag honom; vi kunde arbeta, vi hade haft nog, med mitt möderne-arf. Men min far.... men sägen det ej åt honom;... det skulle göra honom ondt. Jag vill ej göra någon ondt. Tyst, tyst med det förflutna!... Hvad har jag sagt?

Ack! jag är så sjelfvisk; ... jag får icke glömma!... Stunden är ju kommen, då jag kan tala, ty jag skall ju dö!... Fader! fader!» Och med en våldsamt ansträngning reste den döende upp sitt hufvud och de öfverjordiskt klara ögonen stirrade sökande bland de personer, som i rummet omgäfvade henne. Den, som hon ropar, nalkas — stapplande. Ögonen förr så stränga och hårda äro nu skumma af tårar.

O Dödsengel blida! du gör den veka stark, den hårda vek. Alma tar sin faders hand och fäster på honom genomträngande blickar: »Min far!...»

»Här är jag. Hvad vill du mig, mitt barn?»

»Fader! Gif dina döttrar deras rätt; — ljus, frihet! du gaf dem lifvet; gif äfven det som alena — ger lifvet värde. De skola då älska... de skola älska dig... som blott de fria kunna älska... tacka!... Jag går bort... Gud befriar mig. Hertha blir kvar!... Fader gif henne friheten!... förstår du mig min far?!...»

»Ja; och jag lofvar göra, hvad du begär!...»

»Tack!... jag kan då dö lugn. Var rättvis mot Hertha, fader;... helsa Arvid; säg.... ack, nej, förlåt — jag vet ej rätt hvad jag säger...»

»Försök att sofva, mitt barn, kanske blir det ännu bättre med dig!...»

»Nej, nej, nu måste jag se på dem jag håller af!...» Och Almas blick vände sig bort från fadern och till systrarne, i det hon hviskade: »mina systrar! kyss mig!»

De gjorde det gråtande.

Almas blickar sökte nu Herthas, i det hon hviskade: »Hertha! min älskade . . . min enda!» . . .

Hertha var der, lade sig sakta ned vid systerns sida, lindade sina armar omkring henne och tryckte sina läppar mot hennes. Så hvilade de båda unga systrarne, som så länge åtföljts på den trånga törnfulla vägen, nu innerligt slutna till hvarandra, såsom skulle de aldrig skiljas. Men det är för sista gången de hvila så; det är för sista gången som deras läppar här hviska till hvarandra ord blott hörda af dem sjelfva och af Gud.

Klockornas sång.

Klockorna ringa för döda. Men aldrig ha de svenska klockornas sköna toner ljudit mera glada och liffulla. Det ljuder i denna dödsringning en hemlig fröjdesång, så lätta, så fria och jublande tona de melodiska tungorna om aftonen i den vår-friska rymden. Så tyckte mer än en, som hörde dem denna dag ringa öfver grafven, der man nedlagt en ung qvinna, död i sina bästa år. Men vid grafven stod en, som förstod deras sång bättre än de andra. Hon stod ensam om aftonen vid grafven, som inneslöt det käraste hon ägde på jorden, och det var för henne som klockorna sjöngo:

»O för den unga
tidigt bortgångna
gråt icke, sörj icke,
väl är det henne!
från dagen den tunga,
från glädjelös framtid,
lif utan lifs-luft
bort hon är tagen
Hon kan aldrig, aldrig mera fångslas!

Gamle med län,
huldare är du
än människors hjertan
och människors stadgar.

De gåfvo tråldom,
 du skänkte frihet,
 löste den bundna
 tålīga, hulda;
 Hon kan ej, hon kan ej mera fångslas.

Herrliga frihet,
 sanning och kärlek,
 eviga källor,
 på hvilka hon trodde,
 till hvilka hon trådde,
 j ännu ju hennes! . . .
 Hon är fri, hon är fri med de fria!

Derföre glädjens,
 glädjens och sjungen
 J, hennes systrar,
 glädjens, att lifvet,
 som var henne död,
 byttes af döden
 i frihetens lif!
 Hon kan aldrig, aldrig mera fångslas!
 Hon är fri, hon är fri med de fria!
 Väl är det henne!

Så sjöngo de melodiska tungorna i den vårklara luften för ett bröst, hvars osägliga qual lindrades nästan underbart af sången, under det att strida tårar föllo på den öfver grafven nyss uppkastade mörka mullen. Högt öfver grafven sjöngo lärkorna i det djupa blå och tycktes upprepa i än mer jublande toner:

»Hon är fri, hon är fri med de fria!»

Far och dotter.

En blomma på grafven.

Direktör Falk satt i sitt rum på kullen (den lilla malmgård dit familjen efter branden flyttat) och såg solen gå ner bakom trädgårdens knoppande fruktträd. Han satt äfven nu med ullsockor på fötterna och lidande af podager. Ansigtets uttryck var mindre strängt men nästan dysträre än tillförne. Hans hufvud darrade och hans händer skälfdes märkbart. På hans bleka ansigte, hans hårdt sammanslutna läppar såg man, att han fattat någon bestämd föresatts och ville utföra den, ehuru den kostade honom ansträngning. Han tycktes vänta på något eller någon. Han väntade sin — dotter, Hertha, till hvilken han sändt bud, att han ville tala med henne.

Tre veckor hade gått förbi, sedan eldsvådans natt, och en sedan Almas lik bortbars ur huset. Fasan af denna natt och den fäkyhning Alma då ådrog sig, hade påskyndat gudomens framsteg och hastigt fullbordat dess påbegynta verk.

Huru många gånger hade också Hertha, som

väl kände första orsaken till systemens sjukdom, i sitt hjertas bitterhet tänkt sig huru hon en dag, vid hennes dödssäng, skulle högt förebrå fadern, att han, *han* varit hennes bödel; tänkt sig förfärliga ord, hvarmed hon ville straffa den hårda, sjelfviske mannen. Stunden kom; men hon såg fadern, böjd och bruten, stapplande närma sig offret, och hon fann inga ord mer att förebrå eller straffa. Hon hade blott tårar för båda.

Sedan denna stund hade dock far och dotter undvikit hvarandra. Moster Nella eller gamla Anna förde emellan dem tal och svar, då detta fordrades. Rudolphs namn nämdes ej mer af direktören, ej heller tälte han att höra det nämnas; och den olycklige ynglingen betraktades i familjen nästan som en död. Alla anade hans ogerning. Hertha mer än förr kallad att handla både för sig och andra, och mer än någonsin derföre i behof af den frihet, som hade blifvit lofvad henne, att råda öfver sina gerningar och sin lagliga egendom, på en gång önskade och fruktade att tala med sin far. Så intill den afton, då ett bud kom och kallade henne in till honom.

Om en människa gjort dig mycket ondt och derigenom framkallat hatets och bitterhetens dämoner i ditt hjerta — och värre ondt än detta kan man ej tillfoga en själ — men Gud skänker dig nåden att göra den människan en stor tjänst, då uppkommer något stort i ditt medvetande, som gör, att det blir dig lättare att förlåta, äfven om du ej bedes derom. Du har handlat likt den högste på jorden, och hans frid —

som all frid och all strid öfvergår — betäcker med sina vingar de bittra vågorna i ditt sinne.

När Hertha kom in till sin fader, var hennes blick mindre kall, hennes hållning mindre stel än vanligt. Hon hade burit honom, som ett barn på sina armar och vid sitt bröst, genom eld och lågor. Det minnet kändes underligt mildt i hennes hjerta. Dock klappade detta hjerta nu häftigt, i det hon trädde in i faderns rum och sakta gick fram till stolen der han satt. Han såg upp på henne flygtigt, tecknade med handen på en stol nära hans, i det han sade: »sätt dig; jag vill tala med dig!» Hertha såg att handen skälde; det rörde henne.

Efter en stunds tystnad begynte den gamle med en röst, som han sökte att göra fast:

»Du har gjort mig en stor tjänst; du har räddat mitt lif!..... Jag önskar att visa dig min tacksamhet. Säg mig, hvad du önskar af mig?»

»Min frihet, fader,» sade Hertha med mild men fast röst; »och — arvet efter min moder. Jag är tjugusju år gammal; jag önskar att bli förklarad myndig.»

»Det skall ske,» svarade fadren, »när... bara jag får tid att sätta upp ansökan derom. Jag är beredd att göra dig reda för ditt moderne-arf; jag har förvalt det enligt bästa förmåga;.... olyckshändelser, — rår ingen för; det.... det kan du väl begripa!...»

Hertha böjde tyst samtyckande hufvudet; hennes far fortfor.

»Räntan af ditt moderne-arf bör — tillika med arvet efter din syster — uppgå till en summa

stor nog för att låta dig lefva ett oberoende lif, hvar helst du vill det. Du har rätt dertill. Du är af de starka qvinnor, som kunna vara sina egna stöd och äfven stödja andra. Jag har hittills icke trott på sådana; jag har kanske haft orätt deri, emot dig åtminstone, det har jag sett vid eldsvådan och derefter. Var derföre fri min dotter, var och gör, som du behagar, och — emedlertid tag denna summa» — och med darrande hand lade han i sin dotters, en rulla med sedlar innehållande ett tusen riksdaler banko — — »den är af mina besparingar; du kan göra med den hvad du vill; använd den till en resa eller hvad som helst du har lust till!...»

Penningar, till lön för en kärlekshandling som frälsade från en förfärlig död! och likväl tog Hertha emot dem med tacksamhet; ty penningar äro medel till mycket godt och mångas glädje; dessutom förstod hon väl fadrens verkligen goda vilja. Tårar fyllde hennes ögon, i det hon tackade honom. Han återtog i sträfvare ton:

»Jag vet, att du inte älskar mig, och det är kanske inte, i allt, ditt fel, ty min kärlek till dig har du icke förstätt; men jag vet, att jag velat och verkat för att betrygga mina barns framtid!...» här tystnade han tvärt och stirrade mot jorden. Det var som om en blek vålnad derifrån hade hviskat: »derföre ligger jag här! men jag hade kunnat lefva lycklig, som maka!»

Hertha teg, den gamle torkade svetten ur pannan. Hela hans kropp skälfdde. Efter en stund återtog han:

»Om jag misstagit mig, så — är jag kan-

ske hårdt nog straffad. Emedlertid vare du fri och lycklig, långt ifrån en far och ett hem, som du inte älskar. Rântan af ditt moderne-arf kan du uppbära, hvar helst du än är. Och jag begär ingenting mer af dig, än att du säger mig, hvar du vill vara!»

»Här,» sade Hertha i det hon steg upp och lade sin hand på karmen af fadrens ländstol, »här, hos dig, min far, om du tillåter det. O! du har litet förstått mig, och den frihet, som jag åtrår. Men du skal förstå mig bättre, om du vill lofva mig, hvad jag nu begär af dig, och som jag vet, att jag förtjenar.»

»Och hvad är det?» frågade direktören, i det han såg upp på sin dotter med spända blickar.

»Ditt förtroende, fader!» sade Hertha mildt och allvarligt. Tro, att jag vill det rätta och goda, och låt mig blifva hos dig för att bevisa dig det. Haf förtroende till mig och — var mild emot mig och mina systrar, så att vi kunna älska dig, och söka att göra dig lycklig. Jag är icke barn mera, min far; jag vill vara en mor för mina unga systrar, och efter bästa förmåga förestå ditt hus. Jag känner, att detta är min pligt; det skall också bli min glädje, blott fader, att du skänker mig frihet och förtroende och . . . att du vill vara mig huld, för — *Almas skull!*»

Nu var det uttaladt, det förebrående, bittra ordet, som länge grott i Herthas bröst, men en kärleksfull engel hade bestruket pilens udd med en helande balsam. Den trängde djupt i hjertat, genomträngande, men tillika uppmjukande som en bestraffande kärleksblick.

Den gamle sade intet; han böjde ned hufvudet, och stora tunga tårar rullade ned för de djupt fårade kinderna.

Då lutade sig ett annat hufvud sakta intill hans, en ungdoms-frisk kind, våt af tårar slöt sig intill hans kind; ett skönt och sorgligt minne förenade far och dotter i en gemensam bitter smärta. Dock — sälla de som så kunna gråta tillsammans!

För hårda sinnen, verka veka känslor djupt välgörande. Det är vår-regnet som smälter is-skorpan från jorden och gör den öppen för himlens strålar.

Den gamle Falk kände det så, och han upp-
reste hufvudet, i det han sade med den mildaste
röst, som dottern ännu hört af sin fader:

»Det må bli så som du sagdt det. Vi vilja försöka på nytt med hvarandra. Jag fruktar blott att — jag torde bli dig en allt för tung börda, ty jag känner att någon stor förändring kommer att föregå i mitt helso-tillstånd!.....»

Han förstod icke att det var just aningen om denna förändring, åsynen af den skälfvande handen, det vacklande hufvudet, som rörde dotterns själ till föresatsen att egna honom stödet af sin ungdomliga kraft och helsa.

Skymningens son.

Det var sent och skumt då Hertha lemnade sin fader och gick ned till sitt rum. Men då hon nalkades dess dörr studsade hon ovillkorligt, ty en mörk, nästan formlös massa låg på tröskeln der, och ur denna blickade ett par förfärliga ögon upp på henne, under en lugg af tofvigt, liksom förvildadt svart hår. Hertha ryste ovillkorligt tillbaka i det hon nämnde: »Rudolph!»

Han fortfor att stirra på hennes ansigte, som aftonrodnadens sken upplyste, och väl äfven ett annat sken från aftonens samtal med fadren.

»Rudolph!» upprepade hon med halft vredgad, halft förskräckt röst, »Rudolph, är det du?»

»Ja,» svarade han, »och du? är du domens Engel?»

»Jag är Hertha, din kusin. Stig upp; ligg icke så. Stig upp; var en man! Jag har väntat länge att få höra något ifrån dig!»

»Tala bara inte hårdt vid mig. Det hjälper inte. Jag är för vand dervid. Och nu bryr jag mig inte om hela världen. Trampa på mig, om du vill. Här vill jag dö.»

»Stig upp, Rudolph, och kom in med mig, i mitt rum; der vill jag tala med dig.»

Den lugna bestämdheten i Herthas röst och orden: »I mitt rum vill jag tala med dig,» verkade på den olycklige. Han steg upp. Hon öppnade dörren till rummet och han följde henne in. Hon betraktade honom uppmärksamt, och i det hon varseblef hans fullkomligt, liksom skeppsbrutna utseende, sade hon med innerligt medlidande:

»Stackars Rudolph! Hvar har du varit?»

»Jag vet icke så noga. I stora skogen här-omkring.»

»Du behöfver äta och dricka. Vänta ett ögonblick!»

Hertha gick ut och återkom snart med bröd, något kall mat, och en skål mjölk.

»Elden är släckt i köket,» sade hon, »och jag kan nu ej få något varmt åt dig. Men tag detta, ät och drick!...»

»O Hertha! Du bryr dig då ännu om mig!...»

»Ja, ja; jag blir alltid din vän, Rudolph. Men nu, ät och drick. Sedan skola vi talas vid.»

Rudolph åt och drack såsom någon, hvilken icke ätit och druckit på flere dagar. Sedan sade han: »Tack, jag har fått nog!»

»Låt oss nu talas vid, Rudolph,» sade Hertha med lugn bestämdhet. »Säg mig, hvad du tänkt, hvad du tänker för din framtid. Hvad önskar, hvad vill du helst?»

»Se dig!»

»Och sedan?»

»Dö. — För hvad skulle jag lefva?»

»Du får icke dö nu, Rudolph,» sade Hertha högtidligt. Du måste lefva för att försona, för att upprätta, för att bli en bättre människa.»

»Hur skall jag lefva? Hvart skall jag taga vägen?»

»Verlden är stor. Du måste ut i verlden, i främmande land, långt bort härifrån. Redan anar man här din gerning. Man frågar efter dig. Får man dig fatt, så skall du dö eller inspärras som en missdådare. O Rudolph; du har gjort nog mycket ondt allaredan; gör oss icke ändå olyckligare!»

»Säg mig, säg mig då, hvad jag skall göra?» sade Rudolph förvirrad och rådlös. »Dig, . . . dig vill jag lyda. O Hertha, du har en förunderlig makt öfver mig. Men — när jag tänker på den der förfärliga natten, lågorna, de husvillan, och du ser på mig som en straffets och domens Engel.»

»Jag skall ej se på dig så härefter, Rudolph, jag är din vän, din syster. Hör mig nu, Rudolph. Du måste genast bort härifrån. Här är penningar, trehundra riksdaler; de äro mina, och de äro nu dina. Jag vet, att du förstår dig bra på penningar. För dessa skall du genast resa till Göteborg och derifrån till Köpenhamn. Der skall du uppsöka vår slägtinge, Bankiren Falk. Jag har skrifvit till honom, och här har du åter ett bref till honom. Han skall taga emot dig, det är jag viss om, och taga vård om dig tills vidare. Så fort du kommer till Köpenhamn, så skrif till mig och säg mig allt, som rör dig. Och jag skall då

skrifva till dig åter; och skicka dig mera pennin-
gar om du behöfver det.»

»Jag skall inte behöfva det!» sade Rudolph,
»ty jag är stor, och jag kan räkna och skrifva
för dagslön. Jag vill göra allt hvad du säger,
Hertha, om du blott lofvar att tänka på mig och
skrifva till mig ofta. Jag vet, att jag gjort myc-
ket illa, den der natten; — då gick ett under-
ligt ljus upp i mig; .. men Hertha, öfvergif mig
icke!.. Du är den enda, enda i hela, vida verl-
den, som håller af mig, den enda som frågar ef-
ter mig, som vill mig väl, den enda...»

»Nej icke den enda, Rudolph,» afbröt honom
Hertha, i hvars själ, i denna stund, uppenbarelsens
frälsnings-källor öppnade sina djup. — »Je-
sus har kommit till verlden för att frälsa syndare,
gå till honom, Rudolph, och han skall vara med
dig och vara din vän.»

»Hur skall jag komma till honom? — Du
har aldrig förr talat med mig om honom; tror
du på honom, Hertha? ...»

»Jag har ej förstått honom, Rudolph, såsom
jag gör det nu. Mina ögon ha varit förhållna.
Alma kände honom bättre. Se der den lilla bo-
ken om honom; i hvilken hon läste mycket, och
der hon struket under många ställen. Tag den
och läs den och gör, hvad frälsaren säger, och
han skall föra dig till Gud. Hvad du gjort ondt
hittills, skall Gud förlåta, ty du visste icke, hvad du
gjorde; ditt förnuft var omtöcknadt, stackars Ru-
dolph, och du hade ingen ledande vän. Men nu
har du förstått att du gjort illa; och Gud öpp-
nar dig vägen att göra det godt igen. Jag vet.

att ditt hjerta icke är ondt. Om du följer Jesus, skall det blifva godt och du skall aldrig göra annat än godt. Hvar helst du kommer på jorden, Rudolph, så hjelp de förtryckta och plågade, vare sig människor eller djur. Men hämnas aldrig dig sjelf, Rudolph; lemna hämnden åt Gud, som ser allt. Gå du blott och förbarma dig öfver din like, såsom Jesus lärt. O Rudolph! mycket är mörkt och sorgligt och bittert på jroden, men *han* är ljus och *han* är god, och med honom till vägvisare, så kommer du till ljuset och det högsta lifvet. Du har mycket att lefva för, mycket, som kan göra lifvet ädelt och godt och gudomligt. — Du har hittills lefvat som ett stackars skymningens barn, Rudolph; nu skall du lefva, för att bli ett ljusets, ett Guds barn!»

Herthas tårar runno, under det hon så talade med en kraft och hänförelse, som hänförde henne sjelf. Rudolph lyssnade tyst, med blickarne häftade på henne, under det han flere gånger drog andan djupt, såsom hade han känt en börda lyftas från sitt bröst, och en ny lifsluft der inströmma. Då hon slutat, reste han upp hufvudet och sade:

»Gud har talat till mig genom dig, och jag har riktigt fattat och förstått allt, hvad du sagt mig, och jag vill göra såsom du säger. Ja, jag vill bli ett Guds barn; jag vill följa Jesus; och du följer ju honom också, Hertha, och vi gå då samma väg, och vi skola då slutligen förenas? . . .»

»Ja Rudolph, ja, i himmelen, som Guds Englar, om vi bli värdiga dertill. Men nu måste du gå, kära Rudolph; ännu denna morgon måste

du vara på väg till kusten. Ångbåten till Göteborg afgår i dagningen från K***. Du måste skynda dig för att hinna dit. Hela din framtid kan bero derpå; — kom ihåg, hvad vi ha talat om! . . . »

»Ja, ja, jag skall gå. Farväl! . . . » Han räckte henne sin hand; hon fattade den och gick med honom ut på gården. Det var en kall, klar natt, i slutet af April månad; rimfrost betäckte marken, stjernorna gnistrade öfver deras hufvuden i det höga blå. När de kommit till den lilla grinden, som från gården förde ut till landsvägen, sade Rudolph:

»Hertha, gif mig en kyss till afsked!»

Hon ville icke neka honom det i denna stund, hon räckte honom sina läppar, men han drog henne till sig i brinnande kärlek och smärta, och betäckte hennes ansigte med glödande kyssar.

Med en ovillkorlig rörelse af fasa och afsky slet Hertha sig lös ur hans armar, i det hon utropade: »bort! bort!»

Rudolph vände sig bort och gick, högt snyftande. Men just, som han stod vid grinden, kände han en hand vidröra sin arm, och Hertha stod åter der med förbarmandets och hoppets sken öfver sitt ansigte, och pekande åt himlen, i det hon sade: »der Rudolph, der, bort-om!» Och så skyndade hon tillbaka, tog af rimfrosten på gräsvallen och tvättade dermed sitt ansigte, som hon tyckte oskäradt af Rudolphs kyssar. Så lyssnade hon till ljudet af hans steg, som alltmer aflägsnade sig på den ödsliga landsvägen i den tysta natten. När de ej hördes mer, då andades hon friare.

Och som hon stod der allena under den lysande stjernhimmelen, i den tysta natten, kom, jag vet icke hvilken underlig, ljuflig känsla af kommande morgon och vår öfver hennes sinne, hugsvalande med nattvinden, hvilken svalkande smekte hennes panna och vidrörde hennes ögonlock såsom med en andes kyssar. De upprättande, styrkande ord, hon uttalat, den hugsvalelse, hon skänkt åt andra, de kommo nu, som goda Englar tillbaka till hennes eget bröst, med aningen om, att en evig kärlek styrde verlden, och att hon kunde blifva dess ombud. Känslan af en lefvande inre gemenskap med en högre, helig, lifgifvande makt, uppgick i hennes själ såsom en morgonväckt, och öppnade den till en af dess utsägliga, nästan ordlösa, men icke derföre mindre mäktiga böner, med hvilka jordens stackars, af natten omhöljda barn, söker tränga till ljusets och lifvets herre, och som kunna tolkas så:

»O du, som jag anar, du som jag ännu ej känner, som jag törstar att fatta, att älska, Gud! upplys ditt ansigte öfver mig, vänd ditt ansigte till mig och gif mig ditt ljus och din välsignelse!»

Tanken på Alma, längtan att erfara något om henne, något från henne, blandade sig med utsägligt vemod i den suck efter gudomligt ljus, som hon utsände i den tysta natten. Och hvem har genom döden förlorat en mycket kär vän, som icke i hvarje stund af djupare lif och längtan med utsäglig suckan, i djupet af sin själ, nämnt den älskades namn, bedt om ett tecken, en vink, ack! blott en inre tillsägelse, att den bortgångna är till, att den hör, att den älskar oss,

att den njuter det ljus, den sällhet, som vi sakna, och manar godt för oss och de i mörkret sittande, hos den fader, hvars öra den är närmare än vi!

Så Hertha, då hon räckte sina armar ut i den tomma rymden och sakta ropade: »Alma, Alma!» Men intet ljud, ingen vink, intet tecken svarade henne, ur den ödsliga rymden. Hon lät sina händer falla, aftorkade sina tårar, och gick åter in till sig, för att i sömnens armar söka söfva alla oroliga frågor, alla tankens och känslans kval. Tårar söfva. Det är äfven derföre en välgörning att kunna gråta. Herthas tårar lugnade de upprörda vågorna i hennes själ. Hon somnade och hade en dröm, som skänkte henne en stor hugsvalelse.

Hon drömde, att det var natt, och att hon gick in i sitt tysta rum för att gå till hvila. Alma var död, och hon var ensam med tunga tankar. Då såg hon skymta vid fönstret en hvit gestalt, men som sväfvade undan, liksom ville den draga sig bakom den hvita fönstergardinen. En tanke genomblixtrade Herthas själ; »det är ett tecken från Alma!» Och hon sprang hastigt fram liksom för att qvarhålla det flyende tecknet; hon räckte ut handen bakom förhänget, hon liksom ville fasthålla en flik af den hvita andeslöjan, men då hon drog handen tillbaka, si! då höll hon i den en bukett af de skönaste blommor, sådana hon aldrig förr sett; små klockor, lika liljecovaljer, (Almas älsklings-blommor), af den skäraste ljusröda färg, föllo i lätta doftande klasar ned för höga stjelkar. Förtjust och lycklig tryckte hon

den sköna buketten till sina läppar, till sitt bröst och steg med den i sin säng. Då öppnade sig öfver henne ett stort fönster, och hon såg den klaraste högblå himmel öfver sig, och der i dess djup satt — var det en fixstjerna eller ett strålande öga, det visste hon ej, blott att det, från den ljusfulla himmelen, strålade ned öfver henne och blommorna som hon höll i sin hand, floder af ett ljus så mildt, så härligt och så ljuft, som vi kunde tänka oss det i de lycksaligas blickar.

I mången mörk stund derefter, hugsvalades Herthas själ af minnet af denna dröm.

Nya upptåg och tillställningar.

Någouting nytt under solen.

Fru Tupplander är i full paryr, fröken Krusbjörn i fullt bestyr och husets alla pigor i full fläng. Det skall bli stor déjuner af chocolad och buljong, med tillhörande bakelser och pastejer för ett stort antal gäster, huru många vet man icke ännu, blott att det helt visst blir många. Den der fruntimmersföreningen nemligen, som föreslogs, men icke ville komma i gång, före kostym-balen och eldsvådan, den hade, efter den sednare, hastigt verkställt sig af inre och yttre nödvändighet. Af samma nödvändighet och med samma skyndsamt hade äfven en förening af männer under namn af Nödhjelps-komité bildat sig till understöd för de brandskadade, och båda föreningarne skulle i dag sammanträda hos fru Tupplander, för att träffa öfverenskommelse om några gemensamma åtgärder för de mest nödställda af de husvilla. Pastor Dahl skall föra ordet, Mimmi Svanberg tjenstgöra som sekreterare. Protocoll-sekreter N. B. är äfven med, i afsigt att samla några memorabilier för boken, som han håller på att skriva mot fruntimmers-föreningar.

Herrar och fruntimmer komma, en hel mängd. Man pälsar af sig, man hälsar, man skakar händer. Man samlar sig i små grupper, fruntimmer för sig, männer för sig; det är vanligt så här i Norden. Man talar sakta hvar med sin nästa. Chokolad och små-bröd bäres omkring; man dricker och doppar; man sätter bort sina koppar; man tar platser på stolar och soffor och — nu blir det tyst, ty vår lilla pastor står på en upphöjning i fonden af den stora salongen och skall hålla ett tal, och som vanligt vill man gerna höra, hvad han har att säga. Men nu händer det honom, säsom det händer honom ibland, att hans hjerta blir varmt, att hans tankar få en oväntad vändning, att han, med ett ord, får en ingivelse, som kommer honom att säga något helt annat, än hvad han vid sitt skrifbord förberedt. Man ser tydligen att han blir rörd och upprymd, och hans blickar lysa i det de liksom omfatta hela församlingen. Helt plötsligen utropar han:

»Nej, mitt herrskap! Det duger ej, att vi så här lika främmande för hvarandra, männer här, fruntimmer der! Hvad? Äro vi icke bröder och systrar, barn af samma fader och här förenade till samma ändamål i hans tjenst! Nej, vi skola ej afskilja oss i en männer-förening och en fruntimmers-förening, utan vi skola ha en syskon-förening eller ett syskon-förbund af männer och fruntimmer indeladt i familjer af bröder och systrar, som i kärlek hjälpas åt i arbetet för husets bästa.»

»När Gud skapade menniskan, så skapade han henne: man och qvinna, och gaf dem åt

hvarandra såsom *hjelp* i lifvet, såsom man sätter en hälft till en annan hälft, på det att deraf må bli ett helt Och se! Det har han gjort för en och för alla människor, för den lilla och för den stora världen. Man och qvinna skola räcka hvarandra handen, som syskon eller som makar icke blott i det enskilda hemmet utan äfven i det stora hemmet, som vi kalla samhället. Så var det i den första Christna församlingen, då »männer och qvinnor voro endrägteliga tillsammans delande bröd och böner.» Så bör det åter, och i rikare mått, blifva, när denna Moderförsamling, som den Heliga Anda rörde med sin gudomliga fläkt, har genomträngt alla folk och riken, och den Christliga familjen förnyar sina andliga förhållanden i hvarje sfer af människans lif, och alla derinom dela arbete (det är bröd) och böner. Då skall Edens lustgård åter öppna sina portar för Adams och Evas barn!... Låt oss i dag, på vår fläck af jorden, och i vår lilla del af det stora arbetet, begynna verket, låt oss förena oss i innerligare mening än hittills, låt oss räcka hvarandra händerna till ett trofast syskon-förbund; så skola vi här utföra skaparens afsigt, som anförtrodde icke åt mannen allena, icke åt qvinnan allena utan åt man och qvinna i förening att råda öfver jorden!»

»Det här blir då verkligen någonting nytt under solen!» sade leende Mimmi Svanberg till pastorn, under det hon hastigt antecknade de förnämsta punkterna af hans tal. »Mätte det blott gå igenom!»

Protocollssekr. N. B. upphöjde sin röst för att protestera emot förslaget, som han sade vara

»onödigt och ledande blott till villervalla.» Han slutade med att begära votering. Det slog honom nemligen med en slags panisk förskräckelse att, han sjelf, såsom nu ledamot af nödhjelps-komitén, skulle — i fall pastorns förslag gick igenom — bli på sätt och vis en ledamot af fruntimmers-föreningen, och hur skulle det då gå med honom och med boken, som han höll på att skrifva?!.. Han ville nu med ett stort nej inlägga protest mot förslaget och hoppades att få många på sin sida.

Men han bedrog sig. Under de nyss timade skräckscenerna inom staden och deras följder, hade män och fruntimmer, så syskonligt hjälpts åt i det gemensamma räddnings-arbetet, att den närvarande församlingen, hvars medlemmar till större delen deltagit deri, befann sig förträffligt stämd för antagande af förslaget, och då en af stadens mest aktade män, den ädle, gamle lagman Carlson uppstod för att tacka talaren och förklara, att han »i allo delade hans åsichter och antog hans förslag,» då uppreste sig församlingen nästan mangrannt och instämde med acklamation. Tre eller fyra Nej öfverröstades af »Ja,» och »bra»-ropen. Protocolls-sekreter N. B. lemnade rummet.

Sällskapet öfvergick genast, allt under dess själaherdes ledning, till organisation af den nya föreningen. Den bildade en hufvud-afdelning eller familj, som öfvertog ledningen af de ekonomiska angelägenheterna, samt åtskillige familjer för särskilda delar af arbetet; hvar och en fritt lagstiftande för sig i sin del, ehuru, i vissa frågor ly-

dande hufvudfamiljens ledning. Hvar familj hade en fader eller en moder, som valde sjelf de öfriga medlemmarne i familje-gruppen. Så blef Doktor Hedermann »fader» i familjen för helsovården för de brandskadade. Bland sina barn och medhjelparinnor kallade han, skämtande och allvarligt, på en gång, Ingeborg Ugglå och Hertha Falk, som mer än villigt ställde sig under hans anförande.

Den barnlösa men dock så sannt moderliga pastorskan Dahl kallades enhälligt till »moder» i familjen för vården om de fattiga brandskadades barn. Hon mottog uppdraget med glädjetårar i sina ögon, ty hon såg, i andanom, små-barnens Asyl, hennes hjertas barn, »småbarnskolan» växa och utvidga sig under hennes vingars skugga.

Fru Tupplander syntes lite förbluffad och stött, då hon nämndes som »mutter» för soppkoknings-familjen, och tycktes finna det uppdraget under sin värdighet och på allt vis mindre passande; men hon ljusnade hastigt, då den älskvärda Grefvinnan B. skyndade att förklara sig vilja bli hennes suppleant samt förse den stora grytan med sopprötter, gryn och grönsaker från sin landtgård. Hennes man, Grefve B. förklarade då, leende, att han icke kunde skilja sig vid sin hustru, utan skulle som hennes broder i soppkoknings-familjen lemna två famnar ved och en oxe till familjegrytans bästa. Alla närvarande kommo småningom i det bästa lynne. Den kärleksfulla anda, som ingifvit förslaget, meddelade sig till och upplifvade alla hjertan. Högmod och egenkärlek veko för en magiskt mild inflytelse; fruktan och

misstroende till egna eller andras krafter veko äfven för ett styrkande och glädtigt mod; många voro rörda, de visste ej rätt hvarföre; man skämtade, men med tårar i ögonen; man sade saker, som läto satyriska, men udden i dem var hvässad af kärleken; man kallade hvarann fader, moder, syster, broder, man skakade händer, som familjemedlemmar. Mimmi Svanberg kallades till medlem i *alla* familjer och förklarades slutligen för en »fri medborgarinna», fri att efter behag deltaga med råd och dåd, hvar och hur hon behagade, i alla kretsar,

Man träffade aftal om nya möten dels familjevis, dels allmänliga och åtskiljdes. Så under skämt och allvar, och under en allmän, ömsesidig välvilja slöt sig den lilla federativa föreningen, som skulle utöfva ett så stort inflytande på flera af dess medlemmars öden, och som Mimmi Svanberg kallade »någonting nytt under solen.»

Fru Tupplander visste icke rätt, hvad hon skulle säga om hela »tillställningen» om den passade sig eller icke, hon såg på fröken Krusbjörn, Men då fröken Krusbjörn aftog peruken för att svalka sin entusiasm (fröken Krusbjörn var verkligen en entusiastisk natur) och förklarade att »hon aldrig sett maken» och att hon »ville koka soppa för den föreningen i all sin dar, ty det var att koka soppa för Gud fader sjelf och hans hushåll.» så blef fru Tupplander tillfreds och sade, att det skulle inte felas fattigsoppa i staden så länge, som hon sjelf fanns der. Och så gingo de förnöjda till sin del.

Herthas del.

Herthas del hade, såsom vi sett, liksom Ingeborg Ugglas, bestämt sig af den del, som de tagit i arbetet första morgonen efter eldsvådan. Doktor Hederman kallade dem, med ett slags faderligt nöje, sina döttrar och amanuenser, och anförtrodde dem synnerligen vården om de sår och skador, som branden förorsakat en mängd personer. Han gaf läkemedel och föreskrifter, och lemnade åt de unga läkarinnorna att använda dem, sedan han sett tillräckligt prof af deras färdighet härutinnan, icke utan nöje och en viss beundran, som han dock aktade sig noga att låta förmärka. Det högsta beröm han yttrade var:

»Det går bra. Håll bara ut, som ni börjat. Håll bara ut!» sjelf var den goda doktorn så upptagen af de många sjukdomar, som följde på eldsvådan, och de förkylningar, catharrer och pleurisier, som den förorsakade, att han väl behöfde allt det biträde, han på andra håll erhöll genom medlemmarne af sin nya familj.

De flesta personer, som tänka på sår och sår-skötsel, tänka sig det vanligtvis, som något obehagligt och motbjudande. Vi tro likväl, att

några skola förstå oss då vi tala om nöjet och behaget i en sådan skötsel. Qvinnor ha af ålder varit kända för deras konst, som sår-läkarinnor; sedan äldsta tider framstå de, som sådana, äfven i nordnen, och äro hos oss, som sådana, utmärkta ännu i dag. *)

Den rätta sår-läkarinnan ser på såret, såsom en moder ser på ett sjukt barn; och när såret, väl renadt och tvättadt, liksom ler mot henne med ett visst friskt och lugnadt tycke, såsom ville det tacka för behandlingen, då ser hon tillbaka derpå med en känsla af tillfredställelse och välbehag. Hon lägger dit det hvita, fina linneskafvet, bestruket med helande salva, hon trycker sakta deröfver fina linnecompresser; hon lindar det med hvita bindlar; hon sköter det, som vore det ett litet barn, och känner ovillkorligt därför något ömt och moderligt. Då hon nu ser det väl tillpyntadt och hugsvadadt och läser i patientens ansigte, huru hugsvadad han (eller

*) Vare det mig tillåtet att här uttala ett ord af högaktning och erkännande för sår-läkarinnan i Stockholm, jungfru *Årberg*, samt den önskan, att några af de förmögna, som stundom skicka sina vagnar för att afhämta den skickliga läkarinnan, ville, en eller annan gång, bevista de möttagningar, hon hvar dag ger åt Stockholms fattigaste befolkning, strömmande till henne genom öppna dörrar, med sina sår och skador; de skulle, såsom vi, intagas af beundran öfver det outtrötliga tålmod, det glada lynne, samt den frikostighet, med hvilka hon ger sin tid, sin vård och sina salvor åt de tusende, som ingenting ha att ge henne igen utom en tack, hvilken stundom, af de lågsinnade, förvandlas till otack. De skulle såsom vi, känna önskan att förskaffa henne en bättre plats för sin välgörande verksamhet, än den hon nu har, snart sagt på gatan, och medel, att utan allt för stor förlust fortsätta den, och de skulle, kanhända, lyckligare än vi, kunna utföra hvad de önska.

hon) blifvit, och sedan för hvar dag ser sitt skötebarn bli bättre och bättre, (hvilket är regeln för dessa skador), då kännes, för henne, läkedomskonsten skön och behaglig, nästan som en skön konst. Hon vet dessutom, att för denna i grunden enkla konst, finnes det ganska olika gåfvor och ganska olika — fingrar; och hvar och en känner sig med nöje vara artist i sitt fack.

Så var det äfven med Hertha och Ingeborg, och den egna kärlek och finhet hvarmed de utöfvade sitt kall, gjorde dem dubbelt välkomna och välgörande för deras patienter.

Bland dessa var Yngve Nordin. Han hade, som läsaren torde påminna sig det, blifvit förd, efter eldsvådan, till prestgården med den venstra armen samt knäet illa skadade genom en murs nedstörtande. Doktor Hederman förde Hertha med sig till honom och lärde henne att förbinda de sårade lemmanne. I begynnelsen, då Yngve äfven led af feber, besökte han honom alla dagar. Men då han blef bättre, sände han ofta Hertha ensam att förbinda patienten, och kom sjelf blott hvarannan dag, sedan endast två gånger i veckan, för att efterse, att han vårdades som sig borde. Då den unga läkarinnan kom allena, bad hon pastorskan att gå med henne in till invaliden. Pastorskan gjorde det, men gick snart ut igen, dels emedan Yngve ofta talade med Hertha om saker som kommo henne att gäspa, eller läste för henne verser på språk som hon icke förstod, dels emedan hon icke fick vara i ro för folk och sysslor, som kallade henne bort från sjukrummet.

»Men — går det an att de bli så der ensamma, de unga tu?» sade pastorn en dag, litet tveksam, till sin fru, — »den unga flickan har ingen mor, du borde vara det för henne!...»

»Det vill jag också gerna vara,» svarade pastorskan, »bara jag slipper sitta der hela tiden, medan hon sköter hans sår, och de tala om saker, som inte angå mig, och han läser för henne engelska som jag inte förstår, och jag måste då sitta der som ett får. Nej, det står jag inte ut med, jag måste se om mitt hus och mina pigor. Det är ingen fara med de unga människorna, vet du; jag tänker att vår Herre sköter dem nog!...»

Vår Herre gjorde det, och i vida högre måhn än pastorskan tänkte sig det. Yngves skador voro icke farliga för lif eller lemmar; han skulle helt visst bli frisk och färdig, men de voro, — i synnerhet knä-skadan — af den beskaffenhet, som fordra mycken vård, mycket tid och mycket tålmod. Den unge mannen hade icke betydligt af detta sednare; han törstade till verksamhet. Det var en hård pröfning för honom att nödgas lida och bida. Herthas sällskap och samtal blef för honom derföre snart lika nödvändiga, som hennes vård. Men äfven hans blef af ett oväntadt inflytande för henne. De hade mötts och stått hvarandra bi uti farans stund, under eld och lågor. Detta, jemte den likstämmighet i tankar, som deras första samtal dem emellan yppat, gaf dem, då de nu åter fördes tillsammans af skickelsen, en känsla af frändskap, af syskonlig bekantskap, som un-

danröjde förlägenheten, och skänkte dem lugn och behag i hvarandras närvaro.

För att förströ Yngves uppmärksamhet och vända dem på behagligare ämnen, bad Hertha honom att läsa något högt för henne medan hon skötte och lade förbindning på hans sår. Han gjorde henne då bekant med sina älsklings-skalder af den nyare tiden, och läste för henne, i synnerhet, sin väns, den unge Amerikanske skalden J. R. Lowells framtidsdiga sånger, der alla den nya världens och tidens idealer, friheten, arbetet och den rena glädjen, broderligheten, allas lif för alla i det stora verldsdramat, fått en röst af skönhet, en tjusande gestalt. Dessa skaldestycken framkallade många frågor och tankar. Yngve hade under ett par år vistats i Förenta staterna och var i djup sympathi med det unga uppåt-sträfvande lif, som rör sig der, likasom i Europas fria stater, men som der uttalar sig mera fullt och fritt. Han älskade att tala härom.

»Än kvinnorna i den nya världen,» frågade en gång Hertha, »yttra de ingen sång, ingen diktan och traktan, storsinnad, allmänlig såsom männernas?»

Yngve omtalade då för Hertha de ädla kvinnor, som han der lärt att känna, hvars religiösa allvar och medborgerliga frisinne djupt inverkat på hans egen utveckling. Han gjorde henne bekant med de rörelser i de fria staterna, som der äro kända under namn af »Womens rights conventions» och uppläste för henne mångt storsinnadt och framtids-digert yttrande af qvinliga läppar, under dessa sammankomster. Han fri-

gjorde dem från de missförstånd hvarmed de af fördomsfulla ögon betraktas, och visade, att hvad qvinnorna här framför allt yrkade, var deras rätt till en uppfostran och en frihet, som gaf hvar och en en möjlighet och medel att bli hvad Gud, genom sina gåfvor, kallat henne till.

Huru högt slog icke Herthas hjerta vid dessa meddelanden, på en gång stolt och ljuft. Hon kände sig stolt på sitt köns vägnar, öfver ord, som qvinnor uttalade och öfver den framtid, som de bröto vägen till; ödmjuk, då hon tänkte på det höga ansvar, som ålåg dem, och glad, då hon såg männer kämpa för denna sak, som för deras egen, och då hon hörde en ung man här, med värma, föra dess talan. Det förvånade och rörde henne. Aldrig kände sig Hertha mindre böjd att pocka på sitt köns värde och rättigheter, än då. Hon kände blott en mäktig vilja att vara värdig en ädel rättvisa. Ofta uppgjorde de båda unga vännerna tillsammans taflor af den framtid, som skulle komma, af den skönhet och det rena, ädla samlif, som skulle uppstå, då man och qvinna, i vida högre mått och mening än nu, skulle bli hvarandras *hjelp* i lifvet, och gifva hvarandra handen till allt arbete på jorden, hvar efter sin natur och sitt pund, som likar och vänner, i nöd och lust.

Under sådana samtal hände det väl också att de samtalande sågo hvarann djupt in i ögat och in i själen, och att de funno hvarandra sköna i det de strålade till hvarandra sanning och välbehag. Det hände väl ock, stundom, att minuterna flögo på så snabba vingar, att de ej

märktes innan de blefvo till timmar, och klockans slag hastigt påminte Hertha att — hon »väntades hemma!»

En gång, under ett sådant samtal, hände det sig att de öförvarandes kallade hvarandra *du*. Det föll sig så naturligt, så af sig sjelf, att ehuru båda rodnade, Yngve utbrast med värma: »Ack! låt det få vara; det är ju riktigt så! Äro vi icke *du* i våra känslor, våra åsigter, vårt sträfvande? Hvarföre skulle vi då icke vara det äfven till namnet? Det var icke tillfälligt att det ordet kom på våra läppar. Det var nödvändighet, det var sanning!»

»Blif min goda, min stränga väninna!» fortfor han med rörelse; »Jag har aldrig ägt, men jag behöfver en sådan. Min kärlek, mitt sträfvande äro rena; men jag finner ej hos mig det allvar, den fasthet, som jag önskade. Jag har blifvit, till en viss grad, bortklemad af medgång, af allt för partiska vänner och en allt för öm och kärleksfull moder. Jag är för mycket svag för beröm och lätta framgångar, för rädd att stöta och misshaga andra, äfven för sanningens skull. Jag vill bli annorlunda, vill bli en man, sådan som du kan högakta. Hjelp mig dertill, Hertha; säg mig alltid sanningen; skona aldrig hvad du anser svagt eller tadelvärdt hos mig; var alltid uppriktig mot mig, så skall du bli icke blott min läkarinna utan äfven min själs väninna och välgörarinna!»

Detta behagade Hertha väl. Hon bad Yngve om en dylik kärlekstjenst för sig tillbaka, och så slöts vänskapsförbundet, hvars själ skulle bli ett

oafåtligt sträfvande till den högsta renhet, kärlek till sanningen, och den allra uppriktigaste uppriktighet emellan de båda vännerna.

Detta gaf ny friskhet och friskt lif åt deras förhållande och deras samtal. Hertha var länge sedan vand att med en viss trottsig frimodighet säga hvad hon tänkte, utan afseende på om det kunde stöta eller reta andra. Hon hade gjort det i bittert missmod öfver alldagslifvet och menniskorna, och i det djupa medvetandet om sin egen högre kraft. Men i Yngve Nordin hade hon mött en beslägtad själ, och om hon, i sina yttranden, likväl behandlade honom, liksom hans kön, med en viss skoningslös stränghet, så var det emedan hon påstod, att männerna i allmänhet voro bortskämda af fruntimmernas svaghet för dem och af den slapphet i det allmänna omdömet, som denna uppammat; hon påstod, att de behöfde en sträng sannings renande bad; och detta bestod hon sin vän allt emellanåt, i kraftiga duscher.

Yngve Nordin höll det till godo, dels emedan han verkligen i mycket delade hennes åsigter, dels emedan han var en ung man, mer än vanligt ädel och god, och att det dessutom väckte hans intresse att höra en ung qvinna, ur den rena qvinlighetens ståndpunkt frimodigt yttra sig öfver en mängd ämnen, som vanligtvis äro bannlysta ur samtal emellan män och fruntimmer. Dessutom hörde och såg han, under hennes stränga kritik framlysa en så stor kärlek till sanningen och det högsta goda, en så hög åsigt af menniskans bestämmelse, såsom sannings-vittne och det högstas tjenarinna, att han kände sig lik-

som växa deraf. Hans förakt för det usla och lågsinnade växte, hans kärlek för det högsinnade och ädla växte också. Han kände sig ofta i hög grad lifvad af det ideal, som strålade så skönt i hans stränga, men ädla väninnas själ, ibland åter nedstämd, missnöjd och misstrogen öfver sig sjelf. Med henne var han det aldrig. Hon var en ädel, storsinnad qvinna, det kände han djupt. Det var då icke hennes fel, att för hennes, efter fullkomligheten törstande blick, han och andra syntes svaga, ofullkomliga, »half-menniskor». Och då hon såg det så, så var det äfven rätt att hon sade det, och det var honom godt, det kände han.

Dessutom var Hertha skön under de stunder då hon gaf luft åt sin ädla ovilja emot hvad hon tadlade hos människor och samhälle. Hennes väsen var alltid lugnt; endast hennes ögon blixtrade. Och så sträng hon var som domarinna, så huld och förträfflig förblef hon alltid som den lidande ynglingens vårdarinna, behandlande hans sår med lika skickliga, som ovanligt sköna händer.

Yngve hade betraktat henne, i begynnelsen, som ett slags moraliskt phenomen, hvilket det intresserade honom att studera. Men dagligen steg hennes makt öfver hans själ. Han lät sig liksom magnetiseras af henne, och skulle slutligen ha låtit sig fångslas af henne, som en ny Telemaque af en ny Calypso, om icke hennes inflytande varit af den art, att det uppväckt, i stället att insöfva, hans andliga kraft.

Mellan de båda vännerna förnyades ofta och utvecklades i flerfaldiga variationer ämnet för de-

ras första samtal, vid deras första möte; och Yngve var icke alltid lika mild, som då, emot hennes köns svagheter och fel. Hertha försvarade icke heller dessa, men hon hade likväl för dem ett mildare bedömande än för männernas.

»De (qvinnorna) brukade hon säga, äro icke ännu allt hvad de kunna blifva. Deras fulla dag har ännu icke inträdt. Vänta till dess att dömma öfver dem.»

En dag tatlade hon med skärpa den lenhet, hvarmed allmänna omdömet anser männernas fel emot sedlighetens lag, jemförd med den obilliga stränghet, hvarmed den behandlar qvinnans, synnerligen om hon är ung, värnlös och fattig, och brännmärker henne dess mer, om hon är ädel nog att icke vilja dölja följderna af sitt felsteg.

Yngve höll fullkomligt med henne härutinnan, men ämnet tycktes vara honom plågsamt; han rodnade och vände bort sin blick ifrån hennes. Äfven Hertha rodnade, och tystnade för denna gång, för att en annan återkomma till ämnet med djupare allvar. Men denna stund kastade, för en tid, en skugga öfver Yngves bild som börjat stråla i hennes själ i ovanlig skärhet och skönhet. Hon mindes den äldre herrns (lagman Carlsons) ord om honom och hans flygtighet, yttrade om aftonen då hon först såg honom, och hon tänkte: »han är då äfven af de vanliga karlarne! Äfven han är icke hel!» Och det gjorde henne ondt, och hon blef mera återhållsam och mera sträng i sitt förhållande till honom.

Mången torde af Herthas väsen och samtal

tycka att hon borde, hos Yngve, väcka motvilja och göra kärlek omöjlig.

Ja, helt visst den som afbildas åkande i molnen efter Venus veklga, eller Frejas fula förspann. Men det gifves en af högre natur, som människorna med rätta vörda och hylla:

»ty han är en Gud;
vet sin egen väg
och vägarne ur molnen.»

Dessutom, personer af en natur, stark och frimodig, såsom Herthas, kunna mycket lätt stöta fint folk, förnäma herrar och damer (då de icke ha öfverlägsna andar), i synnerhet herrar af Corps diplomatique, och alla som äro mera hemma i förmakslifvet, än i lifvets allrabeligaste; men de skola öfva ett mäktigt inflytande på alla naturer som känna en dragning till det moraliskt rena och starka. När dessa möta en själ, fri från jordisk fruktan, älskande att lefva i de regioner der sanningen utan slöjor bor i sitt heliga ljus, då tjusas de af henne, såsom af något gudomligt, äfven om hon stundom skulle synas dem under skepnaden af en Eumenid.

Eumeniderna voro qvinnor, och det låg en hemlig kärlek i deras straffande, gisslande makt.

Så betraktades Hertha af Yngve, och han hängaf sig med en slags tjusning till den känsla af ren beundran, som hon ingaf honom. Men hon väckte hos honom äfven känslor af annan art. Ofta då hon med ett krossande uttryck gaf luft åt sin ovilja emot något lågt eller orättrådigt, fästades Yngves blick på henne med ett djupt och forskande uttryck, såsom ville han fråga:

»huru har du, så ung ännu, kunnat bli så bitter?» Det gjorde honom ondt om henne, och det väckte hos honom önskan att försona henne med lifvet.

Denna blick och denna vilja blefvo ej obemärkta af Hertha. Huru litet behöfvas ord emellan själar, som äro i inre samklang! Andligt magnetiska strömningar gå emellan dem med lifvets innehåll. Och snart yppade sig tillfälle för Yngve att öppet inverka på Herthas själ.

Herthas verlds- och lefnadsåsigtt voro i grunden dystra. Hvad hon sett af lifvet och historien, voro deras mörkaste sidor. Menniskorna syntes henne förnämligast som bödlar eller som offer, i båda fallen som slafvar. De förra väckte hennes hat, de sednare hennes ömkan. Orättvisa och lidande, våld och lögn och mörker tyckte hon sig se herrskande på jorden ifrån tidehvarf till tidehvarf. Den ena menniskoåldern var i grunden icke bättre eller visare än den andra. Menniskorna uppfinna väl nya medel och machiner för sin nytta eller njutning, eller ock »för att slå ihjäl hvarandra i större massor», men menniskan förblef dock densamma, lika inskränkt, lika grym och lika svag, lika ofullkomlig i dag, som i går, för tusentals år sedan. Vi ana det fullkomliga, Gud, i vårt samvete, vi tycka oss någon gång skymta hans bild i någon stor och god människa, som vandrar ensam på jorden, merendels oförstådd, oftast smäddad och slutligen korsfäst af sin samtid för sin högre kärleks skull. Men den store osynlige sjelf, och hans styrelse äro oss förborgade och obegriplige; de äro mörka

mysterier, och människans lif på jorden en dunkel, för de flesta, glädjelös gåta. Vi tala om en tro och ett hopp, som vi i grunden icke äga. Vi vandra i skymning och veta icke hvarifrån vi komma eller hvart vi gå.»

Emot dessa dystra åsichter, som ofta återkommo och uppdagade den nattliga grunden i Herthas själ, öppnade Yngve de ljusa, som han hämtat ur theologien och historien, hans älsklingsstudier, hvilka han uteslutande egnat sig åt, under sin första ungdom, då han studerade i afsigt att bli prest. Han hade endast öfvergifvet denna bana, för nödvändigheten att snart kunna försörja, icke blott sig, utan äfven sin ömt älskade moder. Han kastade sig derföre in på en väg, som hastigare kunde föra honom till detta mål; men han lemnade likväl icke sina älsklingsstudier ur sigte, utan följde troget tidens och menniskotankens utveckling i dem. Ett ljusst hufvud, ett för det innersta af lifvet öppet hjerta, satte honom i stånd att skilja guldets från slaggen, och att öfverallt tillegna sig det gedigna.

Han sökte nu bibringa sin väninna hvad han sjelf funnit och ägde, som sin dyrbaraste skatt.

Han sökte att visa henne, ur historiens häfder, huru Gud, i begynnelsen dunkel för människans dunkla samvete, småningom intränger i detta och klarnar derför, uppfattas först delvis, i spridda strålar, inskränkta former, eller genom blixtrar, som för ögonblick upplysa, men ofta äfven blända människans ännu svaga, ostadiga blickar, sökte visa huru Han, detta oaktadt, städse

mera klarnar för jordens öga, intill dess han fullt aftäcker sitt gudomliga anlete i Sonen, och i honom förklarar hvad han i evighet är, *verkar* och *vill*. Yngve sökte att framställa för Hertha mensklighetens historia, såsom en uppfostran till sjelfmedvetande och till Gud. Han sökte framför allt samla hennes blickar på den gestalt, i hvilken han uppenbarat för oss sitt väsen, ty med den store häfdaforskaren Johannes v. Müller, såg han »från denna punkt alla lifvets och historiens cardinalfrågor kunna besvaras, alla gåtor lösas, hela den i synd och sorg försänkta världen upplyftas och förklaras.»

Yngve såg Hertha, mer än en gång, djupt fattad af den syn af ljus, som han framkallade. Men den var henne länge, som en blixst i natten, öfver hvilken molnen åter sluta sig ogenomträngliga och svarta. Hon vände sina sorgsna och frågande blickar på menniskolifvet i går, och i dag. Skulle det någonsin bli annorlunda?

Då visade henne Yngve, äfven genom historiska data, att en stigande flod af ljus och befrielse verkligen går fram öfver jorden, från århundrade till århundrade, allt mer utbredande sig. Stundom hämmad, ja, liksom tillbakadrifven under kortare tidsrum, synes den på de längre, alltid som segrande, alltid upptagande nya folk och riken, eller uti redan vundna, framkallande högre utvecklingar. Såsom Nilen, sedan den blifvit befruktad af en droppa från himmelen, ständigt stiger och befruktar Egyptens marker, så hade mensklighetens lif, isynnerhet sedan Christendo-

mens historiska uppträdande deri, blifvit ett stigande i ljus, frihet och sällhet.

»Du säger,» fortfor Yngve, »att menniskan i dag icke är bättre och lyckligare än för aderton hundra år sedan, inga människor heligare än då Maria och Johannes. Det må vara, ty menniskan uppnår väl icke mer än ett visst mått på jorden. Men detta mått kan vara stort nog för att göra värdig till himmelriket; och jag för min del vore fullt belåten med en himmel, befolkad af väsen, hvilkas lif är sanning och kärlek. Och från tidevarf till tidevarf, i synnerhet sedan mensklighetens nya födelsedag, tilltar antalet, vidgas kretsen af dem, som hinna detta mått, af dem, som i jordens samhällen vinna burskap, som fria medborgare i himmelen och på jorden, vinna rättighet och möjlighet till högsta menskliga frihet och värde. Detta är förklaringen af Guds styrelse och af mensklighetens lif på jorden. Timlig lycka eller olycka äro underordnade momenter. Det vigtiga är att menniskan kommer till Gud; allt annat godt kommer dermed förr eller sednare. Jordisk välmakt och sällhet växer i spåren af den andliga friheten och sjelfbestämmelsen, och blir ständigt allt flera till del. Jemför de för-kristliga folken, i helheten af deras folklif, med nutidens; jemför det hedniska China med Nord-Amerikas fria samhällen, och du skall se det, se att Gud förklarar sitt väsen i menskligheten, genom Gud-menniskans lif och lära inympade på folkens lifs-träd. Om våra samhällen ännu visa så mycket ofullkomligt och bristfullt, så är det, utan tvifvel, emedan samve-

tena ännu äro bundna under bokstafven, emedan den Christliga frihets-lagen ännu blifvit tillämpad endast på hälften af samhällets medlemmar, emedan mödrarne ännu ej blifvit till väktarinnor af den heliga elden på dess altare. Vi ha ännu mycket att göra; men vi skola göra't. Ty, med oss är Gud.»

»Men de otaliga människomängder, som aldrig inkomma i frihets-kretsen? de millioner, som lefva likt larfver och som dö utan att ha sett andens ljus?» frågade Hertha.

»Gud allsmäktig lefver!» svarade Yngve med frejdigt mod, »och vi veta att han är den högsta rättvisan och kärleken. Detta är nog. Såsom han här uppenbarat sig, så måste han i evighet vara och verka för alla väsen, på alla punkter, i alla verldar. Vi veta att »han vill att alla människor skola till sanningens kunskap komma» och att »för honom äro all ting möjlig.» De skola då alla komma, förr eller sednare, på denna jord eller i andra verldar. Det förr eller sednare i individernas eller folkens kallelse till inträde i vingården är en underordnad sak. Alla skola dock komma, alla kunna välja, och i frihet bestämma sig. Detta är regeln i Guds ordning, tydlig redan, för oss, på jorden.»

»Hvad du är lycklig, Yngve,» sade ibland Hertha, »som fått lära och tänka så mycket, och ser så ljust. Huru mörkt kan icke hjertat och lifvet bli, endast af okunnighet.»

Man skildrar ofta tviflarens omvändelse, som ett ögonblickets verk, som ett under af gudomlig nåd, i hvilket människans eget sökande och

förnuft icke har någon del. Men vi tro att dessa Pauliska omvändelser kunna räknas som undantag i jämförelse med dem, som kunna liknas vid ljusets gradvis, men ojemna frammbrytande ur en molnfull himmel. Själens tvifvel, lifvets och menniskonaturens dunkla facta äro molnen. Vi ana solen bakom dem; vi se den stundom frammbryta i en klar stråle, men molnen hopa sig åter och gömma den. Vi se den ej mer och hela världen höljes i skuggor. Dock, vinden blåser och skyarne fara eller höja sig; ljuset strålar åter och åter fram för det spejande, åt himlen vända ögat, ända tills det vunnit seger och inga moln skymma mer dess härliga bild. »Ur mörkret, till ljuset, genom skuggorna!» är den vanliga ordningen för menniskans högre lifs utveckling. Stunden, då den fulla soluppgången sker i tviflarens själ, är dock vanligen en underlig, och för honom ett under.

Så ha vi nyligen sett i en af Danmarks högsta andliga embetsmäns, den rikt begåfvade Biskop Mynsters bekännelser, hans bittra tvifvel och mångåriga kamp med dessa, under det han, som prest, predikade ett Evangelium, på hvilket han icke trodde, men hvars skönhet ofta hänförde honom, sett huru ljuset, som på en gång bröt in i hans själ och gjorde honom till en troende och hänryckt lycklig kristen, kom till honom plötsligen, i hans ensamhet, då han läste något — i Spinosas, — »utan sammanhang med de tankar, som på en gång uppgingo i hans själ och gjorde allt ljus och visst.»

Men alla verkliga under äro blommor, som dölja sina rötter under jordens yta, och slå ut i

djupt sammanhang med eviga naturlagar, ehuru våra slöa blickar ej kunna spåra dem. Hade icke Mynster varit en ärligt sökande, så hade han icke funnit.

Hertha sökte också, sökte i jordens skymning en Gud, icke blott för sin själ, sin salighet, utan för alla själar. Derföre blef Yngves sätt att bevisa hans tillvarelse, så mäktigt inverkande på henne. Men derföre också uppstodo så många nya frågor, så många nya gåtor att lösa. Herthas allvarliga, efter sanning törstande ande, kunde ej stanna vid det halfva och ofullbordade, ville ej låta afspisa sig med några skäl, hvars giltighet hon icke kunde erkänna. Hennes stränga samvetsgrannhet tvingade Yngve att allt djupare begrunda de läror han predikade, och hennes frågor och tvifvel gáfvo honom nya problemers att lösa, och lät honom öfver dessa tillbringa mer än en sömnlös natt. Att han sjelf var en redligt sökande, att han icke ville bibringa Hertha någon lösning af tillvarelsens problemers, som han ej sjelf fullt trodde på, att han öppet erkände sin okunnighet eller sitt tvifvel der de inträffade, det hjälpte honom med Hertha mer än en större lärdom. Det gjorde att hon fattade ett djupt förtroende till hans redlighet, och det äggade henne att sjelf tillsammans med sin vän söka förklaringen af de svårigheter, som deras tankars utveckling framkallade i dagen.

Hertha var af de själar som måste se för att tro; hon måste se godheten i Guds väsen och vägar för att tro på dem. Derförinnan

kunde hon ej älska honom och han ej för henne blifva *nog*.

Med innerlig glädje såg emedlertid Yngve det inflytande han fick och kunde få öfver sin väninnas själ. Till den ädle ynglingens begär att välgöra och upplysa, sällade sig den unga filosofens lust att bevisa, och då han såg att det troligen skulle draga ut månader, innan han kunde, som frisk, återgå till sitt arbete, företog han sig att utarbeta en kurs i historien, som för hans väninna skulle åskådliggöra den Guds goda försyn i menskligheten, som allena kunde försona henne med verlds-styrelsen och dess styresman.

Hvar gång Hertha kom, läste Yngve för henne stycken ur detta arbete, som blef för honom själf af oändlig vigt, och hon gjorde dervid sina inkast eller anmärkningar. Ofta äfven fagnade hon honom med det gladaste gillande. Då voro båda så lyckliga. För alla frågor öfver särskilta folks och människors öden på jorden, som motsade den rättvisa och kärleksfulla försyn, som Yngve sökte bevisa, hade han dock slutligen blott ett svar och det var:

»Gud är kärleken!» Och det ljus som då strålade i hans blick, lät Hertha ana att detta svar verkligen kunde betäcka hela fältet af dunkla frågor, och allt mer uteslutande och herrskande framstod för hennes själ den höga gestalt, som först lät de orden bli till ett stadigt ordspråk på jorden.

Menniskosinnet liknar den Svenska ö, (östersjöns öga, Gottland!) som, enligt en gammal sägen, länge syntes ömsom höja sig öfver hafvets

yta, ömsom sjunka under den, ända till dess man bar ut eld till ön, hvarefter den blef stadigt uppe. Så stiger, så sjunker ömsom den oroliga ljusökande själens ö, ända tills en eld tändes i den, en eld som heter: kärlek till Gud.

Emedlertid framskred våren. Björkarne rodnade i hagen, deras späda löf slogo ut; stararne byggde bo och läto höra sina långtansfulla hvisslingar och drillar; majerna blommade i ängen, syrenerna knoppades, bien och humlor surrade, och alla trädgårdens fruktträd slogo ut i blomma. Elfven dansade med svällande vatten ned ur de skogiga bergstrakter, der den hade sin vagga, och ned mot de grönskande marker, der Solberga prestgård låg. När Yngve begynte att kunna stödja på sitt sårade knä, vandrade han vid Herthas arm under trädgårdens blommande träd, och genom björk och granhagen der utanför, ned mot Elfvens strand. Hur underligt vek och dock upplyftad kände han sig ofta då! Han var otålig öfver att känna sig invalid, han tjusades af naturens rörande skönhet — en mollton går genom vårens lif i vår nord, såsom den går genom nordiska folkvisan, — han kände en innerlig tacksamhet mot henne, hvars trofasta arm stödde honom så stadigt och huldt, han var lycklig öfver att hvila vid den; och Hertha — —

behöfver jag underrätta mina läsarinnor att hon kände sig lycklig att vara hans stöd?

Den första gång han kunde gå något längre, förde hon honom till kyrkogården, som låg på en höjd ett litet stycke ifrån prestgården, och till Almas graf. Hon hade planterat den med hvita törnrosor och reseda, och låtit sätta en bänk der invid. För första gången talade Hertha här om den älskade systemen, och för första gången förstod Yngve hvilka djup af ömhet doldes i hennes själ och att det bittra i hennes sinne hade sin rot i djup medkänsla för andras lidande. Yngve besvarade hennes förtroende med att för henne omtala sina familjeförhållanden, . . . sin moder och hennes sköna lif. Han beskref henne, som en af Christi kärlek så uppfylld själ, att den blifvit henne till en ny natur och till en ständig ingivelse, hvilken lät henne tala och handla med ett ljus och en enhet som intog eller besegrade, såsom med makten af en skön musik. Han berättade om sin lyckliga barndom i denna moders hem med flera bröder, huru hon ledde hans steg, huru hon tröstade hans barnsliga sorger, huru hon lärde honom att alltid handla efter hans bästa öfvertygelse, och sedan vara obekymrad för följderna. Hon brukade ofta anföra verserna ur en gammal psalm:

»Gör rätt, gör väl i döden;
det öfriga gör Gud!»

Detta hade tidigt grundlagt hos honom ett frimodigt och gladt sinnelag, och en viss sorglöshet för framtiden. Han beskref också denna moders gestalt och väsen, skildrade huru vacker,

huru mild och älsklig hon var, huru oafslåligt och stilla hon arbetade för andra, sökande att stärka, upplifva, hugswala, och huru den inre friden tycktes med ett helgonsken omstråla hennes väsen.

De båda vännerna återkommo ofta till detta ställe och till detta ämne. Yngve läste stundom för Hertha de bref han erhöll från modern, nu fästad vid sin broders, Yngves morbroders, sjuk-säng. Och ur brefven andades det lif och den skönhet som Yngve med kärlek beskrifvit. Hertha lyssnade till dessa meddelanden med blandade känslor af nöje och smärta. Stundom fylldes hennes ögon af ljufva tårar vid anblicken af denna kärlek, dessa ljufva förhållanden emellan föräldrar och barn. Ibland kände hon ett smärftfullt stygn i sitt hjerta vid betraktandet af en skönhet, en frid som hon var så långt ifrån; och den stora beundran och kärlek som Yngve yttrade för den qvinliga typ, som hans moder framställde, framkallade stundom en känsla såsom af svartsjuka i hennes hjerta.

Det stolta sinnet reste sig liksom till motsägelse och sjelfförsvar.

»Hon har aldrig rönt orättvisa och hård behandling,» sade Hertha en gång; »hon har alltid rönt kärlek; det är då icke svårt att bli mild och älskansvärd!»

Men sedan rodnade hon öfver den ton och den känsla hvarmed hon yttrat detta, och dess mer då Yngves mildt allvarliga blick fästades på henne, liksom frågande, hvad som nu kunnat sära henne. Hon sökte undvika den genom att fråga mera om modren och Yngves familje-förhållanden.

Modren lefde nu, som enka i sin äldre broders hus, och Yngve var icke nöjd med hennes ställning der, ehuru hon aldrig klagade; han visste att hon icke var lycklig. Han emotsåg med längtan den stund då han kunde förskaffa sig ett eget hem, och taga sin moder hem till sig. Han talade med barnslig glädje om huru han ville ställa till för henne, huru hennes rum skulle vara möbleradt, på en gång enkelt och prydligt, såsom hon älskade det. Yngve var den äldste af trenne bröder, och modern hade gifvit allt hvad hon ägde till sina söners uppfostran, för att den måtte bli så fullständig som möjligt. Hon måste derföre sjelf lefva i knapphet. Dock kände hon sig — derom vittnade alla hennes bref — rik i sina söner och deras framtid. Yngve talade äfven om sina bröder, dem han hjertligt älskade. De voro några år yngre än han, och kunde först nu fullt försörja sig sjefva, den ena som lärare i ett enskildt hus, den andra som sjöofficer. »Goda gossar, bra gossar!» brukade Yngve kalla dem, »men de hade dock sina fel,» som tydligen ofta gjorda brodern bekymmer. Han talade ibland om dem i en slags faderlig ton, som kom Hertha en gång att leende fråga »huru mycket äldre han var än bröderna?» Det yppades då att Yngve och Hertha voro nästan af samma ålder; Hertha blott några månader äldre. Dock tyckte sig Hertha vara mycket gammal emot Yngve. Han var ju så ung till själen. Lif och hopp stodo inom honom i deras fulla blomning. Ofta äfven svälde det ungdomliga modet öfver i lekfullt öfvermod. Då skämtade och log han öfver

allting, då ritade han karrikaturer öfver fruntimmer och herrar af deras bekanta, öfver sig och öfver Hertha sjelf, som läto henne ovillkorligen le; och hur det var, blef hon liksom yngre under sitt umgänge med Yngve. Hennes själ ljusnade, hennes anletes uttryck äfvenså. Mången anmärkte, att hon begynte bli riktigt vacker, och det var blott fru Ugglasom i den högre och klarare färgen på Herthas kind misstänkte ett förebud till galopperande lungсот.

Det nya hemmet.

Herthas nya hem, Kullen, låg en knapp fjerdingsväg ifrån prestgården. Deremellan låg den uppbrända delen af staden med dess ruiner och grushögar. Men vid Kullen, liksom vid Solberga, stod trädgården i full blomning. En trädgård, der syrener och fruktträd stå i full blomma, om-susade af millioner sakta surrande insekter, der alla små buskar och plantor för hvar dag slå ut nya blad, har alltid förefallit oss som ett po-em hvilket måste på något vis anslå och lifva det poetiska i hvarje själ. Ja, ty hvar själ har dock en gnista af den prometheiska elden, ehuru nedmyllad den må vara i egoismens eller hvardags-lifvets grus. Verkligen poetiska naturer behöfva blott en liten del af denna herrlighet för att mäktigt lifvas. E. G. Geijer njöt hela naturens och vårens rikedom uti ett blommande körsbärsträd utanför sina fönster.

Den gamle Falk hade under sitt stads- och affärs-lif nästan glömt hur en trädgård såg ut. Nu, flyttad ur sina vanliga omgifningar, och till en del ur sin vanliga verksamhet, som hans skakade helsotillstånd nekade honom att, som förr,

sköta, och genom detta helsotillstånd mera öppen än förr för mildare intryck, blef han liksom öfverraskad af den skönhet som på en gång omgaf honom och talade till honom om en mängd ämnen, som han i sin första ungdom hade varit bekant med, men hade sedan allt mer lemnat ur sigte.

För-sommaren var detta år ovanligt skön. Direktören gick i trädgården, under de blomrika träden; han följde med trädgårds-arbetet och började snart deltaga deri; det roade honom i synnerhet att vårda träden. Martha och Maria kastade sig med riktig passion in i trädgårds-odlingen; den förra planterade ärter och bönor, anlade sparris-sängar, den sednare blomster-rabatter. Snart arbetade de gemensamt med fadren, hvars lynne dagligen derunder blef ljusare och vänligare. Dertill bidrog ätven mycket att han, enligt med sitt löfte, med fullt förtroende öfverlät till Hertha husets ekonomi; han lemnade henne visst i månaden dertill, men blandade sig icke vidare i några af dess angelägenheter. En sådan sakernas anordning kan icke nog anbefallas både för herrarnas, fruntimmernas och husets väl. Den bästa man blir tråkig då han tar för sig »Marthas bekymmer»; och vi veta skickliga statsmän som blifvit odrägliga husfäder, genom att befatta sig med styrelsen af hushålls-detaljerna. Arago kände, med skäl, sin vördnad för den namnkunnige La Place betydligt förminskas, då han hörde dennes fru sakta begära af honom »nyckeln till sockerskrinet.» Det förstår sig att vi af fruntimmerna fordra att männerna med lugn måtte kunna öf-

verlemla dessa omsorger i deras händer, men härom har man predikat tillräckligt. Man måste i alla fall äfven här tillåta lärospån och gradpassering. Ingen blir god husmoder med ett språng. Men gif blott qvinnan *en god vilja*, tid och tillfälle och — var lugn. I niohundra fall bland tusen »hon skall göra't.»

Hertha var så måhn om att belöna sin fars förtroende, så angelägen att göra honom till nöjes, att hon snart öfvervann sin naturliga motvilja och äfven sin bristande fallenhet för husets ekonomiska angelägenheter; och aldrig hade direktören varit så nöjd med maten och så tillfreds med husets bestyrelse. Dessutom, sedan han öfverlemnade allt i sin dotters hand, frågade han ej mer efter hvart glas som gick sönder, hvar tolfskilling som skulle ges ut; och detta besparade honom en mängd små förtreter och förargelser, hvarmed han förr brukade förbittra lifvet för sig och andra.

Småningom begynte äfven litet skönhet inkomma i hemmet, och ehuru direktören i begynnelsen såg derpå med misstänksamma blickar, försonade han sig dermed då han märkte att det icke kostade honom något. Dels förfärdigades många vackra arbeten af hans döttrars händer, dels också använde Hertha en del af den skänk, som fadern gifvit henne, till att försköna hans nya hem. Men det var, i huset, synnerligen ett rum, med fönster åt trädgården och åt solsidan, som hon ordnade och prydde med en egen förkärlek; det låg invid hennes eget rum, och hennes sy-

strar kallade det Herthas kabinett; men Hertha hade i tysthet gifvit det ett annat namn.

Huset var af träd, väl och rymligt inredt, och stenhus i all ära, men trädhus ha alltid synts oss trefligare, liksom de visserligen äro varmare och hälsosammare. Något af skogens lugn och frid omsluter oss i dessa skogens afkomlingar. De närma sig äfven vanligen mera naturen och lifvet i den. Nätta förstuguqvistar komma ut i trädgården eller under gröna träd.

Så stod äfven på kullen förstuguqvisten åt trädgården till, under höga träd, och rankor af doftande *Caprifolium* klängde upp omkring dess prydliga grönmålade gallerverk. Här såg man, under de långa ljusa sommaraftnarne Direktören sitta, rökande sin pipa, och moster Nella med sin nystfot ifrigt redande en trasslig härfva, under det hon underhöll sig och sin svåger med berättelser, som han allt mera uppmärksamt lyssnade till. De hade tillbringat sin ungdom tillsammans, och det sades äfven att ett ömsesidigt tycke hade knoppats emellan dem, i synnerhet på hennes sida, då hennes unga och förmögna halvesyster återkom från pensionen i Stockholm, der hon fulländat sin uppfostran, och med ens intog det hjerta, som Nella börjat anse som sin egendom. Men hon älskade ömt denna syster; med bitter smärta, men utan harm och utan klagan drog hon sig tyst tillbaka, på det ingenting måtte hindra »systemens lycka.» Detta var den okända, men vackra roman-episoden i moster Nellas lif; och dit hörde äfven den fortfarande trofasta tillgifvenhet som hon fortfarit att egna systemen och svå-

gern samt deras barn. För denne sednare hyste hon en fruktan, blandad med kärlek, som gjorde att hon väl ofta led under hans välde, men aldrig dömde öfver honom. Hon hade nöjdt sig med att lefva i hans hus, likt en stilla nattlampa, värderad och påkallad blott i skymningens och nattens stunder. Hon hade sett sin syster slockna ut under mörkret af ett disharmoniskt äktenskap, och hade vakat och gråtit öfver henne, och hade ibland tyst tackat Gud att hon sjelf icke blifvit gift; men ändå bevarade hon en vörndnad för sin första och enda kärlek, som gjorde henne till en viss grad blind för svågerns fel, som hon kallade hans »fixa idéer» och fästade henne vid honom och hans barn, såsom den lifegne är fästad vid husbondens hus. Den ständigt qväfda lifslågan hade emedlertid i sitt ensliga rum eldat inbillningskraften och framkallat vissa fixa idéer utan grund i verkligheten. I öfrigt var moster Nella fullkomligt redig och klok. Hon hade ett förträffligt minne, i synnerhet för sina ungdoms dagar och bekanta, och, som de flesta gamla personer, lefde hon sig gerna i tankarne tillbaka i dessa. Som många af dessa äfven hörde till Direktörens ungdoms tid, blef moster Nellas minnen och samtal af ett oväntadt interesse för honom under de långa sommaraftnarne. Han ordentligt längtade till sin thetimma, kl. 7 om aftonen; ty i stället att, som vanligt, dricka sitt the ensam på sitt rum, lät han nu bära det ut på förstuguvisten och skickade till moster Nella och bjöd på »en kopp thevatten.» Moster Nella var ej sen att hörsamma kallelsen.

Hjertat hoppade i hennes bröst, då hon med sin nystfot i handen trippade ut på förstugugvisten, fick taga plats på den gröna träsoffan midt emot svågern och denne vänligt sade: »Nå moster, hur var det nu igen med» den eller den händelsen eller person, som hade spelat en rol i deras ungdoms tid. Genast var moster tillreds att nyta fram tråden af otaliga ungdoms-minnen, som väl trasslade sig litet i hvarandra, allt emellanåt, men der dock alltid, liksom knutarne på de Peruvianska Indianernas Quipos vissa perioder och personer tjänade som minnespunkter och visare. Nu var den stora rättegången en af de förnämsta af dessa punkter, eller rättare en tråd, som hemligen löpte igenom dem alla, och då den blef synlig, brukade direktören bli ond och säga: »se så, se så! Äro vi nu der igen? Låt vara de der absurditeterna. Låt oss hålla oss till verkligheten.» Men den stora rättegången var för moster Nella verkligheternas verklighet; och hon kunde ej hjälpa det, den hemlighetsfulla rättegången kom fram igen; och då den småningom fick nya, besynnerliga be-lysningar och sammanflätningar med en process, i hvilken direktören sjelf varit invecklad, så begynte han efter hand att lyssna till talet om den med en viss nyfikenhet. Det kunde ju möjligen ligga någonting derunder.

Moster Nella kände sig emedlertid ungefär som en nattlampa kunde känna (om den kunde känna) som ifrån en vrå i barnkammaren blir förflyttad upp i förmaks-kronan, eller som en nolla, hvilken får framför sig № 4.

Hon kände sig helt viktig och märkvärdig

och lycklig, kallad så att hvar afton lysa för sin fruktade men alltid, i grunden, älskade svåger. Hon kände sig viktig för hela huset, och var det i sjelfva verket, då hon så roade husets herre, och hennes berättelser blefvo allt lifligare och den stora rättegången fick allt större betydelse och märkvärdigare skaplynne. Så gick sommaren, och mycket i familjens dagliga lif hade ljusnat. Hertha fick använda sin tid huru hon det ville, och njöt af denna frihet. Blott att fadern såg henne vid måltiderna, var han nöjd.

En sak fortfor likväl att göra henne bekymmer; det var att hennes fader ingenting gjorde för att sätta i verket det löfte som han gifvit henne rörande hennes myndig-blivande. Ett par gånger hade hon, med klappande hjerta, vågat påminna honom derom, men då alltid blifvit afvisad med ett sträft svar, antingen att hon »icke behöfde bekymra sig derom,» eller en fråga: »hvarför hon hade så brottom? Om hon behöfde penningar, så kunde hon ju vända sig till honom!» Den rörelse och goda vilja, som väktes hos honom genom eldsvådans händelser och Almas död, syntes nu slocknade, och hans egoistiska sinnelag åter taga öfverhanden.

En ung qvinna i förhållanden, sådana som Herthas, är bra hjälplös. Ju ädlare, ju mera grannlaga och finkänslig hon är, dess svårare är hennes belägenhet. Det finnes personer, som utan att vilja handla orätt, ha en obeskriflig svårighet att lemna ifrån sig makt eller penningar. Vi fördömma dem ej, vi veta att egoism och girighet, lika väl som lättsinne och slarf, ha sin rot i böjelser, gifna af

naturen och som, till en viss grad, ligga utom människans makt. »Kära D.! huru skall jag bära mig åt, för att bli af med denna förbannade snålheten?» frågade den rika bankieren B. mer än en gång, suckande, sin vän och förste bokhållare. Han ville, men han kunde icke befria sig från sin arfsynd. Mången människa kommer icke längre här på jorden än att så vilja. Godt ändå om hon kommer så långt, och att — »hvad för människan är omöjligt, är möjligt för Gud.» Vi fördömma derföre egoisten lika litet som någon annan syndare, men vi önskade djupt att människors lif och lycka gjordes, så mycket som möjligt, oberoende af individens fel och godtyckliga vilja. Svenska qvinnor ha i detta afseende ännu mycket att önska af deras fäderneslands lagar.

Herthas själ skulle ha känt bittrare faderns brist af ordhållighet emot henne, om icke hon allt tydligare märkt att hans sinnes-förmögenheter voro i aftagande, och förmodat att deruti kunde ligga grunden till hans uppskof. Med oro såg hon att hans minne för det närvarande försvagades, och att han hade svårt att reda sig i penningaffärer. Med oböjlig envishet behöll han emedlertid för sig ensam styrelsen öfver dessa, och meddelade sig med ingen. »Säg till när du behöfver penningar!» sade han ett par gånger, och tycktes icke ana, eller ville icke förstå huru föga detta var nog för dotterns frid och framtid. Med bekymmer tänkte hon på denna framtid för sig och sina unga systrar, hvilkas väl hon nu kände sig skyldig att moderligt bevaka. Hon såg sig om efter en hjälpare i nöden, men ju mer hon såg sig

om, ju mer insåg hon huru oändeligen ensam hon stod, utan anförvandt eller vän som kunde gifva henne råd eller hjälp. Omständigheterna kallade henne att vara husets och familjens stöd, men nekade henne hvad som allena kunde ha gifvit henne makt dertill. Hennes frihet och förmögenhet voro båda lika litet i hennes eget våld, och att vända sig till främmande målsmän och till sitt lands domstolar emot sin egen fader och tilltvinga sig den frihet, som han vägrade henne, deremot uppreste sig hela hennes själ. Hon kände dessutom dessa domstolars yttrande öfver den nyliken väckta frågan om ogift qvinnas myndig-blifvande vid en viss gifven ålder, och detta hade skakat hennes tro på deras rättvisa. *)

Det var under dessa nedslående förhållanden som hennes själ reste sig och fann frid i dess egen rena vilja, och i aningen om en verld-styrande makt, rättvisare än människors lagar och domar. Det Evangelium, som Yngve öppnat för henne, begynte kasta sina strålar in i hennes själ. Hon tänkte ofta på orden: »Rättvise Fader, verlden hafver icke känt dig;» — och vädjade tyst från sin jordiska fader till den himmelska, nu hennes enda förhoppning, och förblef stilla vid att troget sköta sina hvardagspligter, under det hon med vaksamt sinne gaf akt på tid och tecken, i afbidan på stunden, då hon kunde taga ett afgörande steg, för att betrygga sin och de sinas framtid.

Hon begynte under denna tid öfva ett allt mer ingripande inflytande på sina unga systrars

*) Se bilagan vid bokens slut.

utveckling. Hon sökte vänja dem vid ett bestämt dagligt arbete, och visade dem dettas yttersta mål såsom utöfver det jordiska lifvet. De skulle tjena Gud och hans rike dermed, det var hufvudsaken, om i rikedom eller i fattigdom, var en bisak. Lifvets mål var i alla fall ett stort och rikt. Och hon talade med dem om Jesus.

Så talade Hertha; men likt den andlige man hvars inre kamp vi nyss omnämnt, ofta tjusad af den höga lära hon förkunnade, drog hon sig mången gång tillbaka i sin kammare för att utgjuta tviflets och smärtans bittra tårar. Det föreföll henne som om hon invigde offerlam; och hon grät öfver sina systrar, öfver alla de unga själar, som skulle födas, lefva och långsamt dö i denna hårda, orättvisa verld. Sedan torkade hon sina tårar och gick ut ur sitt rum, allvarlig men lugn, för att verka, stödja, hugsvala. Hon gömde grafven i sitt hjerta och lät blommorna deröfver dofta för andra. En viss ovanlig, hög och rörande skönhet utvecklade sig derunder i hennes blick, röst och hela väsen, jemte en stigande makt öfver andras själar, den hon kände, icke utan nöje. I synnerhet fästade sig hennes unga systrar, och äfven några andra unga flickor, vid henne, med en entusiastisk hängifvenhet. Hennes blick, hennes ord syntes verka på dem, nästan med magisk kraft.

Vid denna tid tillförde henne skickelsen —

En ny bekantskap.

En snillrik väninna sade mig, en gång, att hon icke räknade sitt lif efter år, utan efter bekantskaper, som blifvit betydande för hennes själs lif. En ny sådan bekantskap var för henne ett nytt lifs-år. Detta sätt att räkna lifs-år tycker jag om och har goda skäl att antaga. Började icke min egentliga ungdom, genom en ny bekantskap, sedan de år, som vanligen benämnas »de unga», lågo ett godt stycke bakom mig!.....

Så hade äfven Hertha sagt: »min ungdom är förbi, förbi för alltid», men Yngve Nördins bekantskap hade låtit henne känna, att hon aldrig förr än just nu känt själens rätta ungdoms-lif, och dagligen kände hon det allt mera. En dag, då hon, som vanligt, åtföljd af pastorskan besökte honom i egenskap af hans läkarinna, funno de hos honom lagman Carlsson, hvilken vi förr omnämnt som »en ädel gammal man». Hans hvita hår, det omisskänneliga uttrycket af allvar och redlighet i det öppna, ljusa ansigtet, som tycktes nästan utan skuggor, intog redan i första ögonblicket för honom, och få voro de som, om de kommo honom närmare, icke tjusades af hans milda mensk-

lighet i det samma som de kände vördnad för hans rättsinne och sannings-kärlek. Sanningen var, hans enda passion, och han satt, som en lärjunge, vid hennes fötter, lyssnande. Derföre ock tvekade han aldrig att öfvergifva en öfvertygelse, som han funnit felaktig och att öppet erkänna det. Men personer, som äro rädda om den lilla consequensen, och älska mer sitt lilla, hvardagliga jag än sanningen sjelf, tillvitade honom detta, som en svaghet och en opålitlighet.

Han hade, äfvensom Yngve, blifvit invald i det utskott — nej den familj, som utarbetade planen för de nya byggnader för arbetsskassen, hvilka skulle resas i stället för dem som nedbrunnit.

De förelade nu Hertha och fru Dahl sina ritningar och kallade dem med detsamma till medarbetare i denna familj.

»Jag tar för gifvet.» sade lagman Carlsson, »att husmödrarna, i Svenska städer, aldrig blifvit rådfrågade angående husens inredning. Jag kan inte annorlunda förklara den brist af beqvämighet, som vanligen råder i boningarnes anordning, i synnerhet i den ekonomiska afdelningen. Likväl, i vårt land, der man kan räkna åren efter vintrar, huru viktigt är det ej att sörja för trefnad och beqvämighet inom hemmet för den stora delen af dess lif som upptages af de dagliga sysslorna för livvets behof. Man har i de stora våningarna nog sörjt för förmak och matsal, men de andra rummen, i synnerhet tjänstfolkets, få vara hvar och hur de kunna; och i de små bo-

ningarne måste husmodern ofta söka köket öfver en gård, en farstuga eller i en annan våning. Vi måste ha detta annorlunda; vi måste skapa möjlighet till trefnad och bekvämlighet inom hemmen för deras innevånare, och nu begynna i vår stad, och — ni måste hjälpa oss dermed!» Dessa sednare ord voro ställda till de närvarande fruntimmerna.

Detta uppslag ledde in på det ämne hvilket alltid var närvarande i Herthas själ och liksom lif af hennes lif.

»Jag tackar er,» sade hon leende, »att ni vill tillåta fruntimmerna att tänka och dömma öfver ämnen som nära angå deras trefnad, det vill säga deras väl!»

Det låg ingen bitterhet i Herthas uttryck, fastän i orden, — hon kunde ej hjälpa det, — låg en hemlig förebråelse. Lagman Carlsson hörde denna och upptog utmaningen på ridderligt vis.

»Det finnes troligen ingen,» svarade han mildt, »som högre än jag skulle önska att fruntimmerna rådfrågades och hördes i de flesta lifvets frågor. Deras naturliga takt och medfödda inblick i tingen skulle göra dem till de bästa rådgifverskor, i synnerhet om de uppfostrades att fullt förstå de ämnen som kunna komma i fråga.»

»Hvilka äro dessa ämnen?» frågade Hertha.

Men nu yppade sig en stor skiljaktighet i lagman Carlssons och Herthas åsigt. Lagmannen tillerkände qvinnan den allra högsta, ja, en i hela släktet ingripande inflytelse genom inverkan på familjelifvet och sedligheten; han ville se henne ut-

vecklad till sitt fulla värde och välde för hemmet, för mannen, barnen, föräldrarna, syskonen, och genom denna krets för samhället, men han ville ej se hennes uppfostran riktad på någon verksamhet utom hem-lifvet och dess närmast värld. Han ville allmänna läroanstalter för henne, men endast riktade att utveckla henne för denna krets, »hvilken tydligen naturen och naturens herre skapat henne för».

Det var den gamla skolans åsigt som han, ehuru med några modificationer i liberal riktning, och med undantag för »ovanligt begåfvande fruntimmer» framställde.

Hertha kunde ej tiga till detta, icke höra en ädel man yttra dessa, i hennes ögon, mycket ofullkomliga åsigter, utan att hennes ande uppreste sig, likt Sköld-mön på sin strids-häst vid stridsbasunens ljud.

»Kan någon jordisk domare,» sade hon, allvarligt, men utan hetta, »dömma öfver detta? Har han suttit med i Guds rådslag och hört Skaparen säga till qvinnan: »dit skall du gå och ej längre!» Är det icke att inkräkta den högsta domarens embete, och inskränka hans rike, när jordiska domare vilja binda med sina stadgar en varelse, som han skapat till sin »afbild», när de kring henne draga en liten, trång krets och säga: »härinom skall du andas, känna, tänka, skåda, men icke derutöfver; Gud vill det». »O! nej, Gud har icke velat det,» fortfor Hertha, i det en stilla men innerlig eld småningom lifvade hela hennes väsen, »Gud har icke velat det så. Fråga

alla vakna, alla ljussökande själar af mitt kön hvad deras Skapare säger dem i deras samveten, och Ni skall höra ett annat språk. Får jag tala?»

»Ja, tala!» svarade Lagman Carlsson, på en gång förvånad öfver den unga flickans ord och uttryck, och i hög grad nyfiken på hvad hon skulle säga, »tala, jag vill lyssna och lära!» tillade han hjertligt, då hon ett ögonblick dröjde att yttra sig.

Hertha återtog: »så talar Han till mig och till hvarje själ som söker friheten och ljuset: »du är mitt barn, och allt som är mitt det är ditt, ditt rättvisa arf och din del, vare sig frihet, vetande, konst, välde, sällhet eller något, som jag skapat hafver, i den verld som jag gifvit dig och din broder att råda öfver och förherrliga. Du är mitt yngsta barn och mitt sista vittne bland de skapade varelserna på jorden. I ditt hjerta skref jag min kärlekslag. Gå, intag din del i mitt rike, på det du må, i alla dess delar, vittna om mig, och hjälpa din broder, att utbreda det på jorden.»

»Så talar fadren än i dag till sin dotter. Men hvad säger brodern till systemen? Säger han icke: »Jag är den förstfödde; mig bör större delen af arvet tillkomma. Du får nöja dig med den del jag lemna dig, ty jag är den starke, och makten och äran och herrligheten äro mina. Sök arbete, ljus och glädje inom den krets som jag anvisar dig, och då skall du få mitt stöd och min gunst. Men akta dig att göra intrång i min del, ty då går det dig icke väl, och du går ifrån din rätta bestämmelse, som är att — roa och att tjena mig.»

Hertha höll upp. Lagman Carlsson sade: »Jag erkänner riktigheten af broderns tal, ehuru det i åtskilliga länder numera blifvit betydligt förmildradt, förnuftigare, manligare, men — låt oss nu höra hvad systemen svarar!»

»Jo, detta,» fortfor Hertha. »Broder! Gud skapade oss båda till »sin afbild», gaf oss båda att råda öfver jorden, och gaf oss åt hvarandra till hjälp att vi måtte tillsammans förherrliga honom på jorden. Icke gjorde han dig till min herre, och att du blef det en tid, det störde ordningen i verlden och tillslöt för oss paradiset. Som likar födde han oss på den första morgon, då allt ännu var godt; som likar har han återfödt oss på denna andra skapelsedag då den andliga människan föddes på jorden, och ställt oss åter bredvid hvarandra som tvenne sökande till Eden, och blott hand i hand kunna vi återfinna det. Icke vet du, icke vet jag ännu hvilka krafter han gifvit dig eller mig; — men gif mig mitt fäderne-arf af frihet, min del af lifvets rikedom, och af allt det Gud gifvit oss, och allt som är mitt skall bli ditt, och din lott liksom min skall fördubblas.»

Hertha höll åter upp. Lagman Carlson sade: »Systemen talar icke illa, så der »in abstracto», men nu till den praktiska tillämpningen af hennes tal. Hvad vore den, till exempel, i närvarande tid? Hvad begär hon af sin broder?»

»Möjlighet till uppfostran och sjelfbestämelse i likhet med honom,» svarade Hertha med allvar och eld. »Öppna för henne skolor och lärosalar, som ge henne tillfälle att

lära känna sig sjelf och sina medfödda anlag, öppna sedan för henne vägarne att i frihet få utöfva dem; de bli eljest för henne och för samhället ett dödt, ett begrafvet pund. Tag bort de gamla skrankorna, bort med all klenmodig fruktan; haf ett storsinnadt förtroende till Gud att han kan leda och bevara sitt verk. Låt systemen liksom brodern fråga sig: »hvarmed kan jag tjena Gud och hans rike på jorden?» Och låt dem svara genom den fria utvecklingen i hans tjänst af den gäfvade, det pund han gifvit. Så tillsammans sökande det högsta goda, skulle de ej finna hvarandra och förenas innerligen såsom blott sällan nu?! Broder, syster, Guds barn! De orden böra bli till sanning på jorden; men de kunna först bli det när båda syskonens frihet infört bådas fullhet och fullkomlighet. Säg derföre icke: detta är Mannens del och detta är Qvinnans del, utan säg snarare: Man och Qvinna äro tvenne delar af samma Mensklighet, kallade att tjena Gud, den ena som Man, den andra som Qvinna, enligt den gäfvade och den kraft som Han gifvit.»

Hertha tystnade men hon hade talat med den hänförelse, som är den starka öfvertygelsens, och som aldrig förfelar att göra ett djupt intryck på åhöraren. Lagman Carlsson hade uppmärksamt lyssnat till henne och betraktat henne under det hon talade lifvad af en ädel och innerlig ingifvelse. Då hon upphört, teg äfven han en stund, sedan sade han: »Ni är den bästa sakkörare i detta ämne, som jag ännu haft att göra med, och jag tillstår att ni låtit mig se det ur en ny synpunkt, och möjligen är den, som hittills varit min, alltför

inskränkt. Emedlertid tål dock saken att betraktas litet närmare och jag måste ännu ge er åtskilligt att svara på. Ni har endast framställt ljussidan af befrielsens följder. Låt oss ett ögonblick betrakta frånsidan.»

Lagman Carlsson framställde nu flera skarpa skuggor af denna, många hämtade ur det verkliga lifvet i åtskilliga länder, och tecknade åtskilliga karrikatur-bilder af den emanciperade qvinnan, alltför ofta framställda och väl kända att vi skulle behöfva upprepa dem. På detta svarade Hertha:

»Haf tro till det Gudomliga; gif det rum och det skall segra; väck det och låt Gud styra. De karikaturer, ni nämner, ha uppkommit just af motsägelsen, såsom monstren bland blommorna uppkomma af brist på luft och ljus; de äro foster af en sträfvän, som ej funnit sitt rätta utlopp; de bevisa tillvaron af ett lif, en längtan, som förtjenade en bättre ledning. Gif den, genom rättvisa och kärlek; väck det högre medvetandet; låt de qvinnliga idealerna, eller rättare de menskliga idealer som qvinnor representerat, vare sig i det husliga eller medborgerliga lifvet, i vetenskap, konst, slöjd, eller i det högsta, det religiösa lifvet, framstå klara för uppväxande qvinnors blickar, och de skola älska dem; gif dem frihet att bilda sig efter dessa förebilder, och skönheten skall skrämma bort karrikaturen. Missbildningarne, som ni talar om, skola försvinna som irrbloss vid solens uppgång.»

Samtalet fortfor länge på detta vis, och Hertha, som allt mera inspirerades så väl af ämnets egen rikedom, som af njutningen af en andlig strid

med en motståndare af öfverlägsen kunskap, ädel, insigtsfull, och i sanningskärlek hennes like, utveklade allt mera sin inre skatt af stora åsigter, sinne för det allmänliga, om än ej ännu fullt klar inblick i det särskilta.

Yngve hade vid stridens begynnelse icke utan någon fruktan och oro hört hennes skarpa uttryck; men allt som den fortgick, blef han lugnare, gladare och stoltare öfver sin väninna, och märkte med glädje det intryck som hennes ord och väsen gjorde på hans gamle vän. Han hade begynnt med att understödja Hertha, men roade sig sedan att med skämtsamma anmärkningar förstärka än den ena, än den andra partens argumenter.

Pastorskan, som troligen ansåg samtalet vara ett af dem »som icke ängingo henne», gick emedlertid ut och in, intill dess hon uppdukat i rummet en rik anrättning af årstidens bär och frukter. Hertha gick nu att biträda henne vid serveringen. Lifvad af samtalet och af sin egen del deri, hade hon kanske aldrig varit så ståtlig, och tillika så qvinligt huld och behaglig, som nu, då hon bar fram till männerna de sköna frukterna ur prestgårdens trädgård. Yngve betraktade henne och försjönk i tystnad, under det han lyssnade till lagman Carlssons ord af beundran öfver Hertha, hvilken han hittills blott kände genom ryktet. Hertha såg att gillande och älskande blickar fästades på henne, och hon kände sig underligt lycklig.

Hvem helst, som Gud gifvit en gnista af den eviga elden, som känt denna, länge innestängd, bränna under askan i hjertats djup, och på en

gång, under någon handling eller under ett samtal (ty ord äro också handling) fått ge den luft, fått se den lysa och upplysa hittills ej fullt kända skatter och blifvit medveten om sin egen rike- dom, denne skall väl förstå Herthas känslor i denna stund.

De skola lätt förstås af snillrika män, men näp- peligen af många qvinnor i närvarande tid, så sällsynt är det att deras snillegåfvor få göra sig luft i en atmospher värdig dem. Tidigt, der de förefinnas, tagas de i fåfångans, i salongslifvets tjänst, och kunna de icke tjena der, så — stoppas de in i byrålådan eller ock in i själen igen, om än denna skulle qväfvas deraf.

Då lagman Carlsson steg upp för att gå, fat- tade han Herthas hand med ett uttryck af inner- lig högaktning, i det han sade:

»Vi ha i dag mötts som kämpande, men vill Ni lofva mig ett? — När helst Ni behöfver en faderlig vän och tror att jag kan tjena er, lofva mig att kalla på mig?!...»

Hertha tryckte hans hand emellan båda sina händer, såg in i hans klara, välvilliga ögon och sade:

»Vill ni ibland låta mig få tala med Er! Det skall styrka min tro på rättvisans, på det godas framgång.»

»Det godas framgång!» utropade den gamle, med ungdomseld, »den är gifven, oundviklig, som Guds försyn. Vi böra, isynnerhet i denna tid, icke tvifla på framgången af någon befrielse, nå- gon sanning, som är oss kär. Vi behöfva blott tålmod och — hjertan modiga och varma, så- dana som — ditt, unga flicka!» Och med

faderlig innerlighet slöt han Hertha till sitt bröst och tryckte en kyss på hennes rena panna, i det han tillade: »Gud har gifvit dig ljus; — lys dina systrar!» Sedan kysste han hennes hand, bugade sig djupt för henne och gick.

Hertha, intagen af en för henne helt ny men förtjusande känsla, hade en stund låtit sitt hufvud stilla hvila vid den gamles bröst, sedan stod hon tyst försänkt i tankar. Yngve såg härfpå, icke utan en viss känsla af svartsjuka, men när Hertha vände sig till honom, strålande af en inre morgonrodnad, kunde han ej hindra sig att utbrista:

»Hvad du ändå är vacker, Hertha!»

»Så sade äfven Alma ibland!» svarade Hertha, i det ett vemodigt uttryck beslöjade hennes strålande ansigte, »och jag bekänner, att jag vet mig kunna vara vacker för dem jag tycker om, eller då jag är lycklig, men ibland, och för dem jag inte tycker om, kan jag vara rätt ful, Yngve.»

»Det kan jag nog tro,» sade Yngve leende, »fast jag inte sett det. Mig bar du alltid synt vacker, Hertha. Du förstår nog att jag inte talar om den blott yttre skönheten; du vet nog, att du inte är hvad man vanligen kallar vacker, men jag talar om uttrycket om — det hela hos dig. Nyss, då du bar till oss frukterna, syntes du mig en verklig Iduna. Och min Iduna är och förblir du, min sorg- och sårläkande Gudinna!»

»Men som så när glömt sin patient i afton!» sade Hertha glädtigt, i det hon satte sig ned vid ett bord för att bereda de hvita bindlar hvar med Yngves knä allt ännu måste lindas. Solen,

som i nedgången sände in sina strålar i rummet genom trädens vaggande löf, kastade gyllene dagrar öfver Herthas hår och händer. Yngve hade aldrig så känt deras skönhet, och han yttrade hvad han kände. Hertha såg då på honom med en allvarsam och nästan förebrående blick, i det hon sade:

»Prata inte så der, Yngve!»,

»Hvarför inte?» svarade Yngve, »om jag pratar ut hvad som är sannt, och hvad jag tänker. Får jag inte säga hvad jag tänker? Och du, — är du nu fullt uppriktig, Hertha? Kan det verkligen misshaga dig att jag finner dig skön, och att jag yttrar det?»

»Nej; det behagar mig snarare, men just detta misshagar mig och — förödmjucar mig. Vi ha hittills funnit vår glädje i det heliga och högsta, det öfversinnligt rena. Låt oss icke sjunka ner till det vanliga och lilla!»

»Du är för sträng, min väninna. En oskyldig fröjd öfver den kroppsliga skönheten hos andra eller hos oss sjelfva, om vi äga någon, är säkert rättmätig och äfven välgörande. Gud har gifvit oss skönhetssinnet och skapat det sköna som ett uttryck af hans herrlighet. Det är också en port, hvarigenom vi se in i hans himmel.»

»Du har kanske rätt, och ändå blir jag vid hvad jag nyss bad om. Det är kanske min egen svaghet jag fruktar. — Jag fruktar att bli behagsjuk på vanligt, simpelt sätt, och det — vill jag icke. Lifvet är mig för allvarsamt och stort för sådana små sträfvanden och små njutningar. Och om du är min vän, skall du icke göra förbund

med dem mot mig, utan hjälpa mig att ringakta dem. Är jag nu uppriktig nog, Yngve?»

»Du är en — ståtlig flicka, och jag vill göra allt som du vill. Det vill säga att jag skall i vissa fall tiga med hvad jag tänker. Ty att tänka och tycka, det kan då ej förbjudas. Men du har ett lätt medel i din hand att hindra mig tänka och tala såsom nyss. Var ful, såsom du säger att du kan vara. Låt mig se din fulaste min.»

»Jag vet inte om jag kan visa dig den, men jag vill försöka. Nu skall jag se i dig orättvisan och våldet lifs-lefvande!» Och Hertha antog trotsets och hotets uttryck. Sedan log hon, i det hon sade: »var jag nu ful, afskräckande nog?»

Ja, och nej. Du var icke behaglig; men — jag kände, som om jag måste göra förbund med dig mot den, som du skulle se så der på, och — slå omkull honom, om det än vore — jag sjelf!»

»Skulle du? O! Yngve, detta skall jag inte glömma!» sade Hertha; »ty nu har jag förstått huru god du är; och jag vet nu att du fullkomligt förstår mig!» Tårar fyllde hennes ögon; men hon aftorkade dem hastigt, i det hon sade: »Men vi ha nu varit som ett par barn; och ändå ha vi nyss haft så allvarliga ämnen för oss. Vill du ej, innan solen gått ned, göra din aftonpromenad? låt oss se sol-nedgången ifrån Almas graf; och under vägen, säg mig något om den sköna, gamla mannen, som jag nyss lärt känna och redan håller af. Jag kände mitt hjerta växa under det han var med oss. Det är en härlig känsla.»

Snart voro de båda på vandring till den

stilla grafven, under det de talade om ämnen som låta hjertat växa, ty de talade om en god mans och medborgares lif och verksamhet.

Kyrkogården låg på en höjd, och från Almas graf hade man en skön utsigt öfver Klar-elfven, ängarne och gårdarne vid dess stränder och den skogiga nejden deromkring.

Yngve syntes denna afton mera tröttad af vandringen än vanligt. När Hertha satt sig ned på den grönmålade bänken vid grafven, satte sig Yngve äfven, som vanligt, på en grästufva nära invid, för att kunna beqvämt sträcka ut sitt lidande ben. Solen gick ned i herrlighet öfver den spegelklara floden, aftonvinden fläktade mild men frisk öfver de sofvandes hvilorum, resedan doftade ljufligt ifrån grafven. Yngve lutade stilla sitt hufvud mot sin väninnas knä. Så sutto de och betraktade det sköna skådespelet framför dem, ända tills dess glans förbleknat. Ingendera talade, men att dömma af uttrycket i deras blickar, tycktes Yngve med hängifven njutning hvila i ögonblickets fullhet vid den ädla väninnans sida, under det att hennes själ lösgjorde sig från ögonblickets lif för att fatta en fjerran syn, som allt klarare syntes framstå för hennes inre öga och som lät hennes hjertas låga brinna högre, hennes ögon stråla af ett allt skönare ljus.

Yngve såg det, men ville icke nu med någon fråga störa hennes inre skådning hennes själs ingivelse. Han vördade hennes tystnad såsom man fordom vördade prestinnans till hvilken Gudomligheten talar.

Från denna tid fick verkligen Herthas själs öga en klarare syn, hennes hjerta ett nytt hopp. Hon sammanträffade ofta på prestgården hos Yngve med sin nya bekant och vän, och de samtal som fördes mellan dem, och i hvilka stundom den goda pastorn tog del efter sitt egendomliga lynne, blefvo genom hennes ledande frågor och inflytande allt rikhaltigare, allt mer ljusbärande.

Ofta, då hon från dessa samtal vandrade vägen hemåt, tyckte hon som om hennes kropp hade fått vingar, som om hon andades med nya lungor. Hennes tankar utvecklade och ordnade sig på ett sätt som gjorde henne ett obeskrifligt nöje och som öfverraskade henne sjelf. Dissonerande ackorder upplöste sig för de eviga harmonier som bröto in i dem.

När hon gick genom stadens bedröfliga ruiner, ertappade hon sig stundom på att vilja sjunga.

När hon efter sådana samtal återkom i sitt hem, tycktes nytt lif och ny lefnads friskhet komma med henne dit; och der var intet som icke ordnade sig och ljusnade under inflytandet af hennes ljusnade och allt friskare, frimodiga sinne.

Men vi ha länge nog uppehållit oss vid »Herthas deb»; vi måste nu äfven litet se till deras hvilka ha del i vår historia såsom blad och knoppar i plantans lif. Som man på en vacker dag går ut för att aflägga besök hos vänner och bekanta för att fråga hur det står till, och ha en liten smula vänskapligt prat om hälsa och sjuk-

dom, om giftermål och dödsfall, om ditt och datt, inom den krets der vi lefva, så vilja vi nu hos gamla bekanta i Kungsköping aflägga några —

Korta besök.

N:o 1.

Professor Methodius sitter vid sitt skrifbord omgifven af böcker och bläckfläckar, tungt arbetande att med axiomernas nödvändighet och makt sammanbinda länkarne i verlds-tankans och verldshändelsernas kedja. På detta vis, och »begynnande med begynnelsen» skall han axiomatiskt och ovedersägligen kunna ådagalägga huruledes och hvarigenom hela människoslägtet skall förbättras och förlyckligas. Allt, säger Professorn, kommer an på systemets fullständighet, på methodens följdriktiga genomförande på alla punkter, och att intet enda led öfverhoppas. Ännu har ej Professorn fått sitt system att rätt gå ihop, rätt »ta skrub», eller »ta knäcken», som han brukar säga, men han ser dock stunden komma allt närmare, och nu skall, till begynna med, det första arket af: »Jordens och människoslägtets danings, utvecklings, forntids, samtids och framtids-historia» gå genom tryckpressen. Med hemlig stolthet och författarefröjd skrifer nu Professorn om och om, för att få den rätt om- och sammanfattande den storartade titeln till arbetet:

»Jordens och människoslägtets danings, utbildnings, forntids, samtids och framtids historia.»

På andra sidan af rummet sitter Mimmi Svanberg och skrifver:

Min kära Gustaf!

Det är visst att jag är den beskedligaste syster i världen, ty just nu har jag sagt nej åt fem invitationer och försummar, som bäst, minst tjugusju angelägna commissioner allt för att sätta mig, enligt din nådiga befallning, att roa dig med sqvaller ifrån vår goda stad som du vanvördeligt och Majestätsbrottsmålmässigt (är det ej ett storstatligt ord?) i stället för Kungsköping kallar »sqvallerköping!» Det är då ovärdigt! ... »Först vill du veta om pappas och mitt befinnande». Tackar som frågar. Pappa skickar just nu till tryckning första arket af sitt stora arbete, med den der långa titeln som jag aldrig kan komma i håg. Han, nemligen pappa, är lycklig öfver sitt ark, och som vanligt englagod och fridfull. Jag har en hel hop — myror i hufvudet, och deribland huru jag, åt tant Marianne, skall kunna få en klädning, »inte för grof och inte för fin, inte för tarflig och inte för rar, inte för gammal och inte för ung, inte för allvarsam och inte för glad, inte för sval och inte för varm, inte rutig och inte randig och inte för dyr», och — inte, jag vet inte allt hvad, utan *lagom* och passande. Det är lätt och roligt! tycker du ej? men adjö nu med alla myror; jag vill sqvallra för dig om alla dina »inclinationer och aversioner» i Kungsköping. Först om Kungsköpings Korsar, (såsom du titulerar fru Tupplander) ty det är troligt att jag snart kom-

mer i fejd med henne ehuru ogera jag vill det. Men jag kan icke se med lugn att stackars Amalia Hård undanskjutes och förtryckes för ett en gång begånget fel, som hon vill godtgöra af hela sin förmåga, och kan det äfven bättre än de flesta i hennes belägenhet. Och vore du här, så vet jag att jag hade en riddare i den kampen, som jag nu ej vill tala mera om. Fru Tupplander är, sedan en tid, i stor vigilans, går in och går ut i hus och stuga och hennes pirat riktigt vill brista, så tyckes den svälla af alla nyheter som den fylles utaf, de må nu vara grundade eller ogrundade, och jag väntar mig att något ovanligt kommer ut deraf, åtminstone — en liten korsarbyting. Och nu till dina inklinationer; ty om dem gå hvarjehanda rykten och du får bruka din sinnesstyrka för att bära dem rätt.

Först: din »höga inkliniation» Hertha. Hon tyckes inklinera starkt till en ung man hvars vårdarinna och stöd hon varit allt sedan eldsvådan, och det påstås att de tu skola bli ett framdeles, hvartill jag hjerteligen önskar lycka, ty de äro ett vackert och ädelt par. Blott att gubben Falk icke säger nej, ty den unga mannen är utan förmögenhet. Emedlertid är Hertha betydligt vackrare och hyggligare än förr och — det är bäst att du är i din expedition i Stockholm.

Din »lilla inkliniation», Alina Dufva! Kära bror! Akta dig; der är en Örn som falkar på henne och tyckes ämna föra henne bort i sitt bo. Och det ser ut som om fru Ugglan skulle snart icke få mer än fem mamseller Dufva att sörja och sucka för.

Din »gamla inklination» Ingeborg Uggla, — jag bereder dig på, min bror, att hon icke torde vänta på att du kommer och bugar dig för henne. Vår hederliga doktor Hedermann torde gå dig i förväg. Jag tror honom vara på väg dertill. Härömdagen, i ett sällskap, der vi båda hade temmeligen ledsamt tillsammans, satte han sig midt emot mig och började samtalet så här:

»Är inte Ingeborg Uggla bra förändrad sedan en tid?»

»Huru, menar Doktorn?»

»Jo, hon är nu så vänlig och verksam för andra; sitter inte jemt och petar med sin virkning eller sin paryr och syr små gränlåtssaker, som förr alltid; — hon kläder sig enkelt, och styr inte ut sig som förr; är ej heller jemt i sällskap och hvad jag kallar ut-sjuk, utan begynner bli helt tarflig och treflig.»

»Vet ni!» sade jag, »att om mången flicka är »utsjuk», så är det emedan hemmet är sjukt eller tungt för henne och så har det varit för Ingeborg. Modern är behag-sjuk och giftas-sjuk för dotterns räkning och gör henne lifvet surt. Men om Ingeborg sysselsätter sig mycket med sin toilett och syr sjelf sin gränlåt, så är det emedan hon dermed besparar penningar för andra ändamål, ty hon gör i tysthet mycket godt, och har alltid gjort det, så länge som jag känt henne.»

»Är det möjligt?» sade Doktorn som syntes både förvånad och rörd. »Jag tänkte», fortfor han, »att hon var en sådan der fin fröken, som hemligen rynkar näsan åt fattigt folk och åt simpelt, hederligt folk.»

»Då bedrar ni Er,» sade jag, »Ingeborg är

verkeligen en fin fröken, men hon är också en god och ädelsinnad människa, har ett varmt hjerta för den nödlidande, och värderar ingenting så högt som en person af verkligt värde, till exempel — Er!»

»Mig!...» sade Doktorn och blef helt röd i synen. »Det är inte möjligt!...»

Jag skrattade och sade: »fråga henne, så får Ni höra!» Och jag berättade honom nu några vackra drag, som jag visste om Ingeborg. Vår goda Doktor hörde snålt på, och såg helt hjertnjuden ut, men sade blott:

»Hur man kan misstaga sig!...»

Och nu misstänker jag att dessa båda människor, som hittills af lutter rädsla för hvarandra icke vågat närma sig hvarandra, komma att — förstå hvarandra bättre. Du förstår mig. Ingeborg har, det vet jag, länge hyst en känsla för Doktor Hedermann, som hon ansett odelad och det har gjort henne försagd och blyg i hans närvaro. Jag hoppas att du bär den här upptäckten med sinnesstyrka. Men, stackars min bror, hvad skall du säga, när jag nu går att tala om din »feta inklinaton». Sätt en vattenkarafin i ditt granskap då du läser detta och hör:

Som du vet, så tycker jag om att vara med i alla våra fem eller sju sällskaps-kretsar och kottierier i staden, och därför var jag för någon tid sedan, i den tredje eller fjerde rangens societet, på en af de der subskriberade balerna, som du känner. Hökar-Ålderman Jönssons fru och döttrar, Adelgunda och Concordia, voro der, alla tre så hvita, feta och frodiga som någonsin kunde önskas af släkten, som du vet håller mycket

på det goda hullet. Jag sökte, som vanligt, att få litet commerce med fru Jönsson, som roar mig mycket, och jag satte mig nära henne under dansen och sade: »de äro ändå bra trefliga, de här balerna, och för godt pris!»

»Det kan jag just inte säga!» svarade fru Jönsson buttert; »det kostar tolf skilling för hvar bal, och i afton blir det bara fyra dansar, det är tre skilling dansen. Det är dyrt nog det, tycker jag. Och hur man flänger i valsen! inte lär man få något hull på det viset. Jag är säker på att Adelgunda blir helt mager af det flänget!...»

När valsen var öfver, kallade fru Jönsson till sig Adelgunda och gick med henne ut i tamburen. Jag följde med, litet nyfiken, och såg den ömma modern taga upp ur sin påse en stor smörgås med medwurst på, som Adelgunda måste förtära på stående fot.

»Fru Jönsson vill motarbeta flängets verkan på hullet?» sade jag, litet skämtsamt.

»Ja det vill jag;» svarade hon allvarsamt; »må tro det, man får minsann icke så lätt på sig igen det hullet, som man dansar af sig. Och till, när man är förlofvad, — flickor bli alltid magra då.»

»Förlofvad?» utbrast jag, »är Adelgunda förlofvad?»

»Ja då, kosch! Vet inte mamsell af det? jo, hon är nyss förlofvad med Löjtnant Krongranat. Så nu blir hon en liten hennes nåd; johoh, jag tackar, jag!»

Jag gratulerade och förundrade mig, och såg på Adelgunda, som stod der och åt sin smörgås

med metwurst på och såg lugn och fet och hvit och verkligen rätt bra ut.

»Nå det kan jag säga,» sade jag, »men hvar är då fästman?»

»Bortrest nu till Stockholm, för att köpa upp några små saker,» — svarade fru Jönsson i det hon blinkade betydelsefullt med ögonen, halft till mig och halft till Adelgunda.

»Jaså, jag förstår,» sade jag, »och jag undrar inte på om mamsell Adelgunda blir mager; det måtte vara oroande att veta fästman så der långt borta, hellst i Stockholm!»

»Åh, ingen fara!» sade Adelgunda med orubbligt lugn.

»Tänk om han blir borta?»

»Åh ingen fara; han kommer nog igen.» Sade Adelgunda.

»Och när skall brölloppet bli, om jag får fråga?»

»Till Mårtens gås,» svarade fru Jönsson; »Jag tänker att mina gäss ska vara tillräckligt gödda till den tiden. Vi ska ha ett stort bröllop, ty hela släkten måste bjudas, och jag får minsann inte lägga händerna i kors på hela tiden dit; och ingen hjälp kan jag ha af Adelgunda, för jag vill inte att hon skall fäkta och bråka och mista hullet på det. Nej, då må jag hellre slita. Det är nu mödrars lott och verdens gång.»

Du ser nu, min bror, »verdens gång» med dina inklinationer i Kungsköping; och jag ser härifrån hur det griper dig, jag ser hur du går till kakelugnen och tänder på — — din cigarr, och sätter dig i soffan att röka den!

Till straff därför måste du nu höra litet om våra föreningsaffairer, om vårt syskonförbund. Det går bättre dermed än du, fru Uggla & C:o förespätt, ja så bra, att det är en glädje åt, och de der nya familje-förbindelserna tyckas särdeles egnade att göra människor på godt vis bekanta med hvarandra och föra till vänskaps-förbindelser och äfven till några af varmare art, sådana jag nyss omtalat. Och sedan, de der besöken i de fattiga hemmen, deltagandet för deras angelägenheter; jag säger dig broder, att det verkar mera godt än du kan tro; ja, endast det att en fattig familjemoder eller fader får tala ut sina bekymmer, sina utsigter och önskningsar för sina barn, redan det skaffar frisk luft i bröst och boning för dem som i mörkret sitta. Arbetsamhet, trefnad, förhoppning växa tydligt under den trogna tillsynen af de bättre lottade. Och man kan deltaga och hjälpa, i mångt afseende, äfven utan penningar. Grefvinnan B** är outtröttligt verksam och god. Det är en glädje att följa med henne i hennes kvarter. Grefven också är förträfflig i råd och dåd. Vår goda Pastorska sträfvar för små barnen och små-barnskolan, utan rast och ro, (är isynnerhet de moderlösas moder) och arbetar på att förskaffa den en bättre lokal än den nu har att fagna sig af! En mängd arma mödrar komma alla dagar och bedja att man måtte der upptaga deras barn under dagen, på det de må kunna vara ute och arbeta för dem. Med Pastorskan besökte jag härom dagen skolsalen, der barnen blifvit inrymda efter eldsvådan. Der var en förfärlig trängsel, men likväl snyggt och ordentligt. Ett par

små frispråkiga barn berättade för oss skolans öden efter branden på följande sätt:

»Alldeles när frun slutade morgonbön!.... dä va ju månda'n dä? — Jaha, för si, thorsdan brann dä; och freda'n va alla människor yra i hufvet, och lördä'n var helgda; — först om månda'n kom barna hit igen — då så steg Herrn in — han som styr för huset. Och han sa, att frun och vi alla, skulle laga oss till att flytta på eviga momangen, för att byggningen skulle bli åt di oppbrända så mycke som stog te. Och dä bli ett förskräckligt kolorum, kan veta; och vi fick gå våra färde. Men se'n rätt som dä va, så talte frun med Arbets-dirkschonen riktigt riellt, å sa att dä va ingen bit bättre för henne och oss än för andra att bli rakt, bums husvill. Å då va dirkschonen så go' å packa ihop oss här inne, så vi fick hålla på igen. Men si dä allarvärsta ä att di lefver så oregerligt derinne i di andra kamra, här breve, der så många af de oppbrända nu bor. Ibland vet vi inte vårt lilla lif te oss, vi, bara af förskräckelse; hellst efter sen frun nu blifvit sjuk af strapaserna; och om inte mor Amalia vore, så visste vi oss ingen lefvandes rå! men hon är så rar hon, och så beskedlig, och lär oss så bra, så — dä riktigt ro-litt nu!»

Det var under mat-timman som vi så språkade med barnen. Men vet du hvem den »mor Amalia» var, som gick omkring och gaf barnen mat, samlade dem sedan till bön, läsning och sång, och undervisade dem med en bestämdhet och moderlig huldhet tillika, som gjorde att barnen lydde

henne, som naturen lyder vår Herre, denna mor Amalia, som barnen så mycket berömde, jo, det var just samma Amalia Hård, som du nog minnes i hennes glada dagar och hvars sednare sorgliga historia du äfven vet. Småbarns-skolan hade blifvit inrymd (rättare inklämd) i en sal i huset der hon bor; och hon har tagit den sjuka skolfrun in i ett af sina två små rum, och vårdar henne der under den tid, som hon icke förrättar hennes tjänst i skolan. Bredvid hennes lilla gosses vagga sitter nu en liten nio-års flicka med lama ben men friskt sinne, klara ögon och en den vackraste barnröst, och sjungér så att det är en lust att höra. Amalia lär henne nya visor, och låter henne sedan sjunga dem med skolbarnen. Amalia har alltid haft ett godt hjerta, äfven i sina yra ungdomsdagar, och visar det nu, äfvensom en förmåga och god vilja som man icke trott henne om. Kärleken till barnet synes ha förädlat henne och utvecklat hos henne ett moderligt sinne äfven för andra barn. Om fru N. dör, af sin sjukdom, hvilket är sannolikt, emedan det är ett gammalt bröstlidande, så kunde möjligen Amalia bli antagen till lärarinna för skolan, om icke om och i synnerhet fru Tupplander vore i vägen. Verlden är ändå bra litet rättvis, som gör så mycket af en stunds felsteg och så litet afseende på år af trohet, pligt-uppfyllelse, försakande kärlek, arbetsamhet, och i allt detta den goda viljans synbara allvar och kraft. Amalia synes nu, såsom på nytt född, och helt lycklig af sin nya verksamhet. Få se blott hur länge den får räcka. Jag förutser ett duktigt napptag med vår Korsar. Pastorskan

är ej heller rätt nöjd med saken. Men jag hoppas att vår Herre hjälper oss, jag menar Amalia, Hertha och mig.

Apropos om mig, så håller jag på att förlora mitt hjerta; kan du gissa till hvem? Jo, till din vän och fruntimmers-föreningens afsvurne fiende, Protokolls-Sekreteraren N. B. Han är så beskedlig mot vårt fattiga folk! och han må då vara så ond, som han vill mot fruntimmers-föreningar. Det håller emedlertid på att ge sig något dermed. Mot mig är han särdeles gunstig (fast jag ofta vänder mig till honom i hvarjehanda församlings ärender); och det är, som jag tror, emedan jag merendels narrar honom att skratta. Han gör allt hvad jag ber honom om. Jag har i allmänhet märkt, att hvad man ej får för nödens skull, det får man ofta för ett godt skratts eller skämts skull. Och derpå ha din vän N. B. och jag blifvit rätt goda vänner. Men du vet hvad jag sagt: träffar jag en gång en man förnögen, — ty fattig vill jag icke blifva, om jag kan hjälpa det, allraminst som gift — hjälpsam och god (på förnuftigt vis, förstås!) som jag kan tycka om, och som vill ha — mig, och Pappa med mig, så — svarar jag icke för hvad som kan hända!

Nu skrattar du åt mig, och jag gör så med, och går att ställa om Pappas qvällsvard och sedan sjutton andra ting, men förblir dock evigt och innerligt

Din tillgifna syster

MIMMI S.

N:o 2.

Fru Uggla sitter i sin ländstol, och läser tidningarne under det hon emellanåt smuttar på sitt eftermiddags kaffe. Nu lägger hon bort tidningen, tar af sig glasögonen och sätter sig lite bättre upp i stolen, suckande med hemlig tillfredsställelse:

»Så många gamla fruntimmer döda! och tre af dem, mina goda vänner!.... Det är visst att de här tidningarne äro ändå bra intressanta. Man får veta så mycket. Hvad är det nu igen, kära Ingeborg? Kan jag då inte få vara i fred?....

»Inte nu, mamma lilla, omöjligt! Jag måste ha femtio små barnblusar tillklippta tills i öfvermorgon; jag har inte hälften färdiga deraf ännu, och om inte mamma hjälper mig, så kommer jag att stå mig illa i min familj och att få pikar af doktor Hederman. Nu måste jag gå ut med Hertha, för att hesöka våra sjuka utom staden, och om mamma ville vara så god och fortsätta klippningen under tiden, så kunde jag komma med heder från mitt uppdrag, eljest går det icke väl!»

»Nå, då måste jag väl,» suckar fru Uggla, i det hon stiger upp, »men det är då för bedröfligt med alla de här upptågen, som bara göra folk besvär! Nå, hvar har du nu saxen och tyget? Det är visst att jag borde få titel af Mutter i tillklippnings-familjen!» Och med denna suck begynte fru Uggla verket, i det hon till hälften smålog mot Ingeborg, då denna kysste handen, i hvilken hon satte den stora saxen, och aflägsnade sig i det hon glädtigt sade:

»Var bara inte för snäll, mamma lilla, och lemna något kvar åt mig att göra!»

Ingeborg gick, och fru Uggla begynte med verklig ifver sitt arbete. Fru Uggla var verkligen både mera sysselsatt och mindre tungsint sedan en tid. Ingeborg hade förstått att taga moderns interesse och deltagande i anspråk för åtskilliga af de göromål som syskon-förbundets verksamhet framkallade, och det hade gifvit en ny riktning åt dennas tankar och tal. Menniskan är — naturforskarne må säga derom hvad de vilja — ett idislande djur. Hön idislar känslor och tankar, de bittra liksom de ljufva då hon har tid dertill.

»Menniskans hjerta», säger Luther, »är som ett par qvarnstenar. Om man slår god säd på dem, så mala de den och gifva godt mjöl. Men om man icke ger dem någon säd att mala, så mala de sig sjelfva.»

Med denna sanningsfulla anmärkning öfvergå vi till vårt besök —

N:o 3.

Två unga fruntimmer gå tillsammans på vägen i den vackra sen-sommar-qvällen. Vi igenkänna Hertha och Ingeborg. Deras steg äro vända mot staden. Afton-himmeln glöder varm och mild; luften är stilla; syrsorna sjunga i gräset. Inge-

borgs ansigte bestråladt af aftonrodnaden, och lifvadt af vandringen är mycket olika hennes utseende i balrummet för några månader sedan. Hon ser nu bra och frisk och frimodig ut. De båda unga vännerna ha gått tysta en stund, då Ingeborg säger: »Man talar så mycket om det vackra i en välgörande verksamhet för nödställda likar, men aldrig om dess nöje, dess välgörande upplifvande verkan för dem som öfva den. Och likväl synes mig denna så stor att den liknar en himlens lön för arbetet i dess tjänst. Jag bekänner att jag på många år icke känt mig så frisk och så lätt till sinnes, som under dessa månader, då jag fått vara i frisk verksamhet inom vår förening. Ack! det gör så godt att slippa tänka på sitt fattiga jag, att få tänka på andra och verka för dem; och sedan, känslan att man gör någon liten nytta, något litet godt med sitt lif och sitt arbete, det upplifvar sinnet. Sysslorna under dagen, vandringarne i den fria luften, under besöken i de fattiga hemmen blåsa bort månget frö till sjuklighet i själ och kropp. — Hvarföre, Hertha, skall lifvet för så många af oss vara som ett stillastående marvatten, då vi likväl ha både tid och krafter att gifva, och då det finnes så oändligt mycket och många i verlden, som behöfva dem?»

»Den frågan har jag ofta gjort Ingeborg,» svarade Hertha, — »men ännu icke fått svar. Mycket fel ligger i samhällets sätt att betrakta vårt lifs uppgift, och deraf i vår uppfostran och samhällsställning. Mycket äfven ligger i vår egen tröghet, eller rättare sjelfviskhet. Det råder mycken egoism hos vårt kön; och det qvinliga jaget

är alltför böjt att se hela världen i den lilla, trånga krets som det kallar sin. Många äfven vilja väl men våga ej. Emedlertid äro de välgörande för-
eningar som nu bilda sig i alla christna länder, tecken på en vidgad synkrets, och ett högre, mer omfattande lif. Hjertat begynner vidga sin verd. Detta är godt; och de goda viljorna få deraf luft och ledning. Men jag bekänner att den riktning, i hvilken det hufvudsakligen vidgar sig, icke är mig nog. Dessa barmhertighets-verk, som de kallas, denna verksamhet för de lekamligt fattiga — fyller icke min själs, min andes behof. Jag önskade en verksamhet för tanken, en tjänst i andens tjänst. Och — icke behöfde den vara mindre *Guds-tjänst* än arbetet för de hungriga eller nakna!»

»Ack nej,» sade Ingeborg, »tvertom; den bittraste fattigdom är den andliga, den mest plågsamma hunger är själens. Men icke många mäktat stilla den. Du, som är af de ovanliga och starka själar, du skulle kunna det, och många, många skulle välsigna dig därför. Frihet och framtid behöfva vi alla mer än vi äga det, för de krafter, som Gud nedlagt hos oss. Men icke så många af oss känna den törst till vetande och ljus, som du talar om. De flesta fruntimmer synas mig skapade att finna deras skönaste lycka, som hustrur och som mödrar, och de åstunda vanligen ingen högre.»

»Men detta är en brist, Ingeborg, och en bundenhet, så vida icke de med detsamma åsyfta någonting högre. Och hvad som framför allt sy-

nes mig fela vårt kön är just detta medvetande om dess högsta kallelse. Derföre lefva, lida, och njuta så många af dem som tanklösa, sjelflösa varer, beherrskas af omständigheterna, i stället att beherrska dem; begära allt af andra och lefva som parasiter, i stället att ha lif och frid i Gud, lefva som hans vittnen och sina likars välgörare.»

»Du talar sköna och stolta ord, Hertha!» sade Ingeborg, i det tårar fyllde hennes ögon, »och de göra mig godt att höra, ehuru de låta mig känna huru långt jag är från den ståndpunkt som de framhålla. Och många, liksom jag, bundna af förhållanden dem vi icke sjelfva valt, kunna blott med matta vingslag höja oss öfver dem, ja, många äfven, höja sig aldrig förr än de brutit det jordiska livets boja.»

»Äfven jag.» sade, sorgligt leende, Hertha, »är betydligt svagare än mina ord. Jag blott säger hvad jag ville, hvad vi borde vara!...»

»Det var fan till flickor, att marschera!» ljöd nu en barsk röst bakom vandrerskorna, i det någon närmade sig dem med hastiga steg. De vände sig om och sågo doktor Hedermann, som, i det han upphann dem, aftog hatten, torkade sin panna och sade:

»Jag tror att ni ha vingar vid fötterna. Här har jag nu sträfvat och trafvat efter er under en fjerndels timma (allt ifrån byn der borta) för att hinna upp er. Men ni rände af som om ni varit rädda för mig. Bekänn bara att ni sett mig komma och skyndat er undan, emedan ni tänkte att jag varit i stugorna efter er, och ni voro

rädda för bannor af den stygga doktorn, som alltid finner fel med folk och i synnerhet med fruntimmerna och deras görande och låtande. Bekänn bara! Hva sa? ...»

Men de unga fruntimren hade intet sådant att bekänna, tycktes alls icke vara rädda för den stygga doktorn, utan snarare glada att se honom och få hans sällskap under vägen. Snart voro alla tre i fullt samtal om deras gemensamma familje-angelägenheter inom föreningen, och åtskilliga mått och steg rörande de fattiga barnens hälsovård. Den goda doktorn och Ingeborg kommo synnerligen väl öfverens i dessa ämnen, och under det att skymningen föll på och stjernorna framträdde på fästet, framkommo äfven tankar och planer för de värnlösa små, som skulle lysa upp deras dunkla framtid.

Nu voro de vandrande vid Herthas hem och hon tog här afsked af sina vänner. Doktorn följde Ingeborg till hennes hem. Men samtalet, som hittills fortgått så ledigt, tycktes nu på en gång fastna. En viss vemodig stumhet bemäktigade sig doktorn och han svarade ingenting på ett par försök af Ingeborg att åter få samtalet i gång. Äfven hon blef tyst; doktorn plockade då och då en liten blomma i det daggiga gräset, en hvit, doftande väppling, eller en qvist Maria-sänghalm, och så kommo de in i staden och till Ingeborgs hem.

Här stannade Doktorn.

»Kommer ni inte in och språkar litet med Mamma?» sade Ingeborg nästan bedjande.

»Inte i afton! svarade Doktorn bestämdt, utan... en annan gång, då jag vill fråga er om något. Men... tycker ni om ängsblommor, fröken Ingeborg? simpla, hvardagliga blommor?»

»Bättre än alla praktblommor!»

»Nå, det hade jag inte trott; men... man begår många misstag här i verlden. Nå det var roligt att ni tycker om simpla blommor, se här några! — god natt!»

Och i det Doktorn gaf Ingeborg den lilla bukettten fästade han på henne en djup underligt forskande blick, en blick som gick likt en pil till hennes hjerta och väckte der en känsla på en gång orolig och ljuf. Så hade han ännu aldrig sett på henne.

Ingeborg fann sin mor i en ovanligt upp-rymd sinnesstämning. En bjudning hade kommit till en stor fest i granskpet af staden, hos kammarherren v. Q—s. »Hela staden och landsortens grädda kommer dit,» sade fru Ugglå; »och baron B. och grefve S. och — Ingeborg du måste ha dig en ny balklädning.»

»Nu mammå!» sade Ingeborg, »nu, då så många äro utan kläder i följd af branden; intet skola vi nu tänka på nya balklädningar. Ack, nej! utan, om mamma håller af mig, så låt mig hellre få penningarna som den skulle kosta, och låt mig använda dem som jag vill!»

»Men kära barn, det går inte an att komma på den balen med din gamla klädning, alla menniskor? ...»

»Så låt oss inte fara på den balen!» sade Ingeborg.

»Inte på den balen!» sade fru Uggla med förskräckelse.

»Nej, låt oss ej fara dit;» sade Ingeborg med mera bestämdhet än vanligt. »Jag vet att mamma far dit blott för min skull, men jag blir mycket hellre hemma.»

»Det vore så godt att du blef nunna, att du gick i kloster!» sade fru Uggla, både ond och bedröfvad. »efter du ändå nödvändigt vill bli en gammal flicka, och lefva ett tråkigt, onaturligt lif!»

»Är då min mor så ledsen vid mig, att hon »à tout prix» vill bli af med mig?» sade Ingeborg; — »det gör mig ondt att mamma är så ledsen vid mig!»

»Det är jag visst inte, mitt söta barn!» sade den stackars gumman suckande; »men ser du, det är för ditt eget bästa. Jag vet att mitt lynne är tungt, (allt sedan din far dog har det blifvit allt tyngre) och att jag inte kan göra någon lycklig i hemmet, och det kostar på mig att se att du skall vissna der, få brulljerad hy och nervös hufvudverk, och att höra folk undra på att du inte blir gift; och jag vet att du ännu kunde göra ett godt parti, om du inte vore ett sjåp, och om du, som andra flickor, ville göra dig lite besvär för att behaga herrarne.»

»Aldrig, aldrig mer på detta vis!» svarade Ingeborg med ovanligt eftertryck. »Och kan jag ej vinna en bra man utan genom min klädsel och min dans, så låt mig för alltid blifva ogift. Min söta mamma, vi ha hittills för mycket tänkt

på den saken. Låt oss nu försöka att inte alls tänka på den mer, lägga den helt lugnt i vår Herres hand och tänka på något annat, till exempel, hur vi skola göra hvarandra lycklig i vårt hem, och — tjena Gud med det pund han gifvit oss. Säg mig, finner mamma mig icke mycket friskare och gladare sen en tid?»

»Jo, det är du verkligen?»

»Ja, ser mamma, det är emedan jag begynt att gå en annan väg än bal- och souper-vägen, och begynt arbeta med något annat än att söka behaga, som är det tyngsta arbete i världen, isynnerhet när man kommer öfver ungdomsåren. Vill nu mamma låta mig fortgå på den väg som jag begynt, så lofvar jag att mamma skall ännu bli fullkomligt nöjd och lugn för sin Ingeborg! . . . »

»Det förstår du intet», svarade modern grämligt, »och det kan jag aldrig bli förr än! . . . Ack! du vet inte du hvad det vill säga att lefva i ensamhet och knapphet. Men det vet jag, och därför önskar jag inte dig en sådan lott; — men efter du vill så, så skall jag inte hindra dig. Du må bli en gammal fröken gerna för mig; men bättre vore att du kunde gå i kloster, ty det vore då någon heder dermed!» och fru Uggla gick i vredesmod in i sin sängkammare.

»Gud gifve att vi hade kloster, i vårt land!» suckade tyst Ingeborg; »huru skönt och stort att der, uppbyren af en gemensam helgande anda, lyftad af heliga sånger, i kärleksfullt systersamfund egna sina dagar till en verksam Gudstjenst undan världens blickar i frid med sitt samvete och med lifvet! Men nej», fortfor hon, i det hon blickade

uppåt till den sjernljusa himlen; »jag vill icke sucka efter det omöjliga, utan fråga hvad här och nu Guds ande vill af mig!»

En stråle, en fläckt af den nya tidens ljus och lif, som äfven i »Nordlandena framkallar nytt lif och nya bildningar», rörde med aningsrik friskhet Ingeborgs själ; hon påminste sig aftonens samtal med Hertha och med Doktorn, och hon kände det klart, att äfven hon fått en kallelse i tidens frihets-arbete, och utsigt till en ny skönare framtid. En ny tillförsigt till Guds faderliga ledning, och att hon nu valt den rätta vägen, den väg han ville, uppfyllde henne med en ovanlig glädje. Lifvad af denna känsla gick hon in till sin mor, omfamnade henne, kysste henne och sade:

»Sörj icke öfver mig, mamma! Allt skall bli godt, tro mig!»

Den stackars grämliga modern såg förvånad i dotterns klara, strålande ansigte; men då Ingeborg fortfor att söka meddela henne de känslor och tankar, som uppfyllde henne sade hon:

»Du är en god flicka, Ingeborg, bättre än din mor. Du har kanske rätt, men jag är af gamla världen; jag kan inte följa med era moderna teorier. Vi få väl se hvem som får rätt på längden. Gud vet bäst. Men du må följa din tro.»

Åter i sitt rum, lade Ingeborg den lilla väpplingsbuketten på bordet vid sin hufvudgård, och hade ljusliga tankar om ett friskt arbetslif i det godas tjänst och i ädla vänners sällskap; och hvarje tanke blef som en friskt doftande klöfverblomma på lifvets gröna marker. Hon skulle ha

sofvit godt om det icke varit för den der blicken som doktor Hederman vid afskedet fästade på henne, och — hvad, manne, kunde han vilja fråga henne? Den stygga doktorn! det var så dags att komma med sådant nu! om det varit för sju år sedan! men nu, nu hade han kunnat låta bli att — hindra henne från att sofva.

Fru Uggla sof icke heller utan tänkte suckande: »En sådan krona till flicka! men hon är ett sjåp och — de der moderna idéerna! hon blir aldrig gift! Aldrig gift! Hååå!»

N:o 4.

Fru Tupplander är i en upprörd sinnesstämning, slänger sin pirat på en stol, sin kappa på en annan, sin hatt på en tredje och ropar:

»Fröken Krusbjörn! fröken Krusbjörn! Hvar är hon då? Kom så skall hon få höra nyheter. . . . Det är då en skandal, en riktig skandal; men jag tänker icke låta den fortfara; jag tänker inte lägga hyende under lasten. En sådan otäcka. Fröken Krusbjörn! Har hon hört på maken? Amalia Hård är återkommen till staden, bor här med sitt barn och kallar sig Amalia Winter, (för familjens skull kantänka), och bor i samma hus der småbarnsskolan är, och går nu och undervisar barnen der; hvad tycks? En sådan oför-

skämdhet! Vackra lärdomar hon lär ge dem, hon, som har ett oäkta barn. Och dertill tar hon, sent om aftonen, emot besök af en herre, som lär vara far till hennes barn. Hvem han är, har jag inte kunnat få reda på, men det skall jag minsan leta ut. En sådan historia! Och det kan pastorskan och Mimmi Svanberg tillåta! och få se om inte Hertha spelar under täcket med dem för att få någon försörjning åt sin kusin. Ty de äro kusiner, Amalia Hård och hon. Men om jag har någonting att säga Direktionen för skolan, så skall det snart bli slut på de funderingarne. Kan man inte få en människa med hederligt namn och god konduitt att förestå småbarnsskolan under skolfruns sjukdom?! Det vet jag visst! Det är inte ondt om sådana personer. Och en sådan och ingen ann' skall komma dit, så sannt som jag heter Karin Tupplander. Men nu är det fullt af intriger i staden. En sådan der har gjort att förlofningen emellan rika v. Tackjern och Eva Dufva är uppslagen, rakt uppslagen. Flickan har hört något sqvaller om något gräl vid eldsvådan, något dumt prat; och så har hon tiggat och bedt föräldrarne tills de sagt ja att hon skulle få slå upp sin förlofning. Men nu lär hon vara helt konstig efteråt, och föräldrarne äro rädda att hon skall bli en läzerska, och derföre ämna de resa bort med henne på en tid. Men om en förlofning är uppslagen, så är det väl fem andra som äro i verket att knyta sig. Unga människor bli så bekanta i de der förenings-familjerna så det är riktigt hiskligt, fröken Krusbjörn. I min tid blef man inte så der

lätt och ledigt bekant, men derföre också rådde tuckt och goda seder. Salig Tupplander, fröken Krusbjörn, fick, då vi voro förlofvade, aldrig kyssa mig, endast kittla mig på armbågen. Men derföre hade han också, i all sin dar, respekt för mig. Man förlofvade sig icke på den tiden så hastigt och lustigt som nu. En flicka vände tungan sju gånger i munnen innan hon sade ja! Hon satt då vid sin bågsöm från morgon till qväll, och dansade minuett på balerna. Hon sprang inte omkring, och flängde inte i valsen, som nu, fröken Krusbjörn! Men andra tider andra seder!.....

Nu är det inte mindre än två af Dufvorna som är fråga om ska gifta sig med de två bröderna Örn; och Hertha Falk sedan, ja, hon lär då vara så godt som eklat förlofvad med Löjtnant Nordin, sen hon nu varit hans sjukvakterska under hela sommaren. Åtminstone passar det sig inte att man umgås på det viset, om inte man är fästman och fästmö. Det tänker jag låta min kära Hertha förstå; och då får jag väl veta huru det är med förlofningen. Nå nå, pappa Falk torde väl ha ett ord att säga, der vid laget. Men nu måste jag framför allt veta hvem den herrn är som går om aftnarne till Amalia Hård. Två gånger i förra veckan har han varit hos henne. Hör på fröken Krusbjörn, jag får lof att ha en kaffejudning tills om söndag eftermiddag. Man måste väl se sina vänner allt emellanåt, och förbereda hvad man vill ha utfördt, och sedan får man alltid reda på en hop saker då man är så der tillsammans, helt förtroligt. Låt oss nu tänka på kaffebröd och thebröd för en tjugufem à tret-

tio personer. Fasligt dyra tider, fröken Krusbjörn! Men — man måste ändå se sina vänner ibland!.....»

Efter detta besök vid utkanten af lifvet vilja vi återvända till dess innersta.

<i>Bellman, C. M.</i> , Samlade Skrifter. Ny upplaga, med Musik och planscher samt ordförklaringar m. m., utgifven af <i>J. G. Carlén</i> à 32 sk. häftet.	
<i>Braun, Wilh.</i> Dikter. 4 Delar	4: 24.
— — Calle	1: 32.
— — Carolina	1: 16.
— — Bror	1: 36.
— — Knut	1: 24.
— — Berättelser och Utkast	1: 24.
— — Den Namnlöse	1: 40.
— — Herr Börje	1: 32.
<i>Dahlgren, C. F.</i> Samlade Arbeten. 4 Delar	4: —
— — — — — 5:te Delen innefattande:	
Noveller och Berättelser	2: —
<i>Lenngren, A. M.</i> Skalde försök. Ny upplaga; med Musik och planscher samt ordförklaringar af <i>J. G. Carlén</i> à 32 sk. häftet.	
<i>Malmström, B. E.</i> Samlade Dikter. Ny upplaga	2: 16.
<i>Nicander, K. A.</i> — — — 2 Delar inb.	6: 32
<i>Scherini, P. H.</i> — — —	1: 32.
<i>Talis Qualis</i> — — —	1: 8.
<i>Stagnelius, E. J.</i> , — — — 2 Delar inb.	5: —
<i>Vitalis</i> — — — inb.	2: —
<i>Wallenberg</i> , — — — inb.	1: 16.
<i>Wallin, J. O.</i> , — — — 2 Delar inb.	3: —
A. Naturskizzer	— 32.
Axel Rehnkrona. 2 Delar	1: 32.
Den siste Hohenstaufen af <i>T. G. Rudbeck</i> . 2 Delar	1: —
Den Unga Enkan. 2 Delar	2: 16.
Ett Presthus på Landet. 2 Delar	3: —
Fröken Beatas Anteckningar	— 16.
Helena Wrede	1: —
Herman	— 40.
Högadals Prostgård. 2 Delar	2: 24.
Informatorn och Aristokraten. 2 Delar	1: 28.
Jörgen Krabbe. Skildring från Carl XI:s Skånska Fälttåg	— 32.
Konstnärens Stjärna	— 40.
Meningstriderna. 2 Delar	1: 44.
Nemesis. 2 Delar	1: 28.
Pensionsvännerna. 2 Delar	1: 12.
Qvinnan utan Förmyndare. 2 Delar	1: 20.
Skuld och Oskuld af <i>F. Waltz</i>	1: 20.
Systrarne. 2 Delar	2: 12.
Ziguenerskan	— 12.
Äktenskaps-skilnaden	— 36.

Pris för båda delarne: 3 R:dr 16 sk. B:ko.

Ex. A
Hq
Aurora
Litt.
S.

(NYA TECKNINGAR

UR

HVARDAGSLIFVET.)

HERTHA.

AF

FREDRIKA BREMER.

II.

Hos **A. Bonnier** i Stockholm säljas och kan erhållas genom samtliga Bokhandlare i riket följande *Romaner*.

	Banko.
Alma, Roman af Starklof. 2 Delar	— 32.
Amiralen af Castilien. 2 Delar	1: —
Amiralens Dotter	— 24.
Ammalath-Bek. - - Kaptenens Dotter	1: —
Angelo, Tyrann i Padua. Dram af V. Hugo	— 16.
Ardent Troughton, af C. Howard. 2 Delar	1: 32.
Arfgodset, af Miss Ferrier. 3 Delar	1: 8.
Auftagerskan i Brügge, af Grattan. 3 Delar	1: 8.
Arthur Gervillier, af Paul de Kock. 2 Delar	1: —
Bastarden. Sedemålning af Spindler. 3 Delar	4: —
Berliner-Mysterier, af A. Brass. 5 Delar	2: 24.
Bernhards Noveller	— 24.
Bertha von Stein	— 24.
Berättelser af Alvensleben	— 24.
Blomkrukan, den Sönderslagna. Novell	— 8.
Boa Coustrietor, af Spindler. 2 Delar	— 40.
Boktryckeri-konstens Uppfinning	— 8.
Brottslingarne, af M. Cramær	1: —
Carbonari i Apenninska Bergen	— 32.
Charles Tyrrell, af James. 2 Delar	1: 12.
Crao. Berättelse af Eugène Sue	— 8.
Cäsar Caffarelli, Röfvare-Hertigen	1: 32.
Daruley. Romant. Målning, af James. 3 Delar	1: —
De Begge Amiralerna, af Cooper. 2 Delar	1: 40.
De Tre Grafvarne på Brävalla Hed. 3 Delar	2: 16.
De Tretton. Berättelse af Balzac	— 36.
Delavare, eller Eng. Aristokratien. 3 Delar	— 40.
Den Falske Dmitrij, af T. Bulgarin. 4 Delar	1: —
Den Fågelfrie, af S. E. Hall. 2 Delar	1: 28.
Den Gröna Handskriften. 2 Delar	— 32.
Den Legitime och Republikanerne. 3 Delar	2: 16.
Dramatisk Blomsterkrans. 4 Delar	6: —
Drottning Margot, af Al. Dumas. 5 Delar	2: 36.
Ebba De la Gardie, af Adolphi. 2 Delar	1: 24.
En Familj på Laudet. Berätt. af Bernhard	— 24.
En Författarinns Dotter	1: 4.
En Snillrik Qvinna. Berätt. af Brisset. 2 Delar	— 32.
Erik Eiegod, af P. Bremer	— 32.
Ett Löfte. Berättelse af C. Bernhard	— 20.
Ett År i Köpenhamn, af Bernhard. 2 Delar	— 32.
Ett Afventyr i Bohusläns-Skären, af M—n	— 8.
Familjen Héberard af Barginet. 2 Delar	— 32.
Francesco Spina. Berättelse af Waiblinger	— 32.
Förbundet på Kungabacken	1: 8.
Försakelsen. Novell af Anna B.	— 32.
Gabriel Lambert, af Al. Dumas	— 24.
Gamla Minnen, af C. Bernhard. 2 Delar	1: 24.
Gångaren	— 32.
Godwic-Castle. 3 Delar	2: 16.
Gorm den Grymme, af Schumacher. 2 Delar	— 24.
Grenadieren från Ön Elba, af Barginet. 2 Delar	2: 16.

Ex. A

26

HERTHA,

ELLER

EN SJÄLS HISTORIA.

TECKNING UR DET VERKLIGA LIVET

AF

FREDRIKA BREMER,

FÖRF. TILL »TECKNINGAR UR HVAR DAGSLIVET», »HEMMEN
I DEN NYA VERLDEN», M. M.

SEDNARE DELEN.

STOCKHOLM,
ADOLF BONNIERS FÖRLAG,
1836.

ARTER

1856

EN SVAR PÅ HISTORIA

TRYCKT PÅ DET KÖNIGLIGA BOKTRYCKERIET

STOCKHOLM

ÅR 1856

STOCKHOLM

STOCKHOLM,
TRYCKT HOS E. WESTRELL,
1856.

Kärlek.

» jords och himmels under,
du salighetens andedrägt,
gudomlighetens friska flägt
i lifvets qualm-uppfyllda lunder;
du hjerta i naturens bröst,
du människors och gudars tröst!»

Men vi mena här den höga och härliga som
verkligen förtjenar att kallas

»Gudomlighetens friska flägt
i lifvets qualm-uppfyllda lunder;

icke någon af dess många af-arter eller dvärg-slägtin-
gar, åt hvilka man i missbruk gifver dess namn.

Cupidonerna, som flyga omkring, afskjutande
sina pilar på måfå; fjäriln som fladdrar från blomma
till blomma; »Lokes eld», som, tänd i spånor,
brinner häftigt och slocknar snart, »husvärm»,
som man talar om i Norge, barn af vanan och
sömnaktigheten, tjärblomman som klibbar vid om
våren men förtorkas under sommarens hetta, lykt-
gubbarne, irrblossen som dansa öfver lifvets sum-
piga marker, glimma i mörkret, men försvinna
som dunster vid ljusets uppgång; alla dessa och
flera symboler för kärlek ha sina motbilder

i det verkliga lifvet i går som i dag; och vi vilja låta dem lefva deras lilla lif, blott de hålla sig på mattan dit de höra, och icke gifva sig ut för mer än de äro, icke göra anspråk på namnet af *sann kärlek*. Ty

»Den sanna kärleken förändras icke när den förändring eller brister finner, den vänder sig ej bort när lyckan vändes. O nej, den är ett stadigt fästadt märke, som ser på stormarne men skakas icke, en stjerna klar för seglarns färd i natten. Sann kärlek är ej tidens narr; ovansklig, fast röda läppar eller kinder blekna för härjarns andedrägt han bleknar ej; han vexlar ej med tidens korta dagar, men håller ut utöfver domedag, och bär sin himmel uti himlens sköte» *).

Den sanna kärleken älskar det eviga uti sitt föremål, och ju ädlare föremålet är, dess mer växer den heliga lågan, närande sig af aktning, gillande, beundran, en gudomlig och mensklig fröjd öfver det goda, det älskansvärda, hos den älskade, stundom äfven af ett gudomligt förbarmande öfver dess brister, då likväl dess själ är ädel, dess vilja god. Lycklig du som älskar ett ädelt föremål, ja, äfven om du ej är älskad åter; hela lifvet skall förädlas och förstoras för dig; du sjelf skall växa af din kärlek, växa upp i himmelen och der förenas med den älskade i den eviga kärlekens sköte. Men om du älskar så, och är så älskad af den som du älskar.....

Så älskade Yngve och Hertha hvarandra af alla själens bästa krafter. Ju mer de lärde att känna hvarandra, dess mer kände de en ren och

*) Fritt efter Shakespeare.

innerlig fröjd öfver hvarandra, dess mer kände de sig djupt förbundna. Men det allvarliga i deras samlif, de ämnen som upptogo deras samtal och tankar, höll länge tillhaka den magiska och tjusande känsla som skalden kallar:

»hjerta i naturens bröst»,

som i hela naturen kläder i underbar skönhet föremål för föremål, som gör att hafvet lyser, att blommorna dofta, fåglarna sjunga och pryda sig med de grannaste fjädrar, och som gör att människan ser i sin medmänniska icke en like utan ett väsen af öfvermenskligt behag och öfvermenskelig makt, hvars blotta steg och röst låta pulsarne slå af underlig fröjd, och hvars äfven tysta närvaro förvandlar hela tillvarelsen till en högtid.

Yngve och Hertha hade begynt med ett vänskapsförbund af nästan spartansk stränghet, som skulle utesluta alla vekare och vanligare känslor. Det onämnbara behaget vid hvarandras väsen, tycket, tjusningen, kärlekens pil smög sig på dem liksom sommaren in i vårens sköte, liksom solstrålen smyger in i den slutna kroppen och öppnar den för ett nytt lif. Om Hertha i förhållande till Yngve hade alltid förblifvit den stolta qvinnan med de hårda, afskärande orden, sådan hon visade sig i begynnelsen, så hade hon väl för honom förblifvit ett föremål för hög aktning och äfven beundran; men hon hade icke blifvit honom innerligen kär. Men det älskande sannt qvinliga hjerta, som utgjorde djupet af hennes väsen, hade under hennes samlif med honom allt mera framträdt i dagen. Det rättrådiga och ädla sinne, den ljusa blick för det sanna, som hon städse fann hos

Yngve, den manliga mildhet som var hufvuddraget i hans lynne, hade verkat på henne som en klar, lugn dag på hafvets vreda vågor, upprörda af nattens storm. Ovillkorligen blefvo hennes sinne och hennes ord allt mildare, hela hennes väsen skönare och ljufvare; den klara, blixtrande blicken uttryckte ej sällan en djup fast bunden värma.

Yngve öfverlät sig med fröjd och af hela hjertats fullhet till den känsla som så mäktigt och lycksaligt började intaga hans själ. Icke så Herta till den känsla, som gjorde henne vek för Yngve. Hennes åsigt af qvinnans ställning och lif, isynnerhet i nordén, och intrycket af hennes särskilta förhållanden, hade gjort henne misstrogen och stolt i sitt sinne mot männer i allmänhet; och lät henne liksom motsätta sig det intryck som hon emottog af Yngve. Han var ju en man och hon hade sagt i sitt hjerta: »Jag vill icke älska; jag vill icke gifva min själ och min sällhet i en mans våld.» Och denna vilja, tillika med den dystra bakgrunden af hennes lif, som lät henne anse kärleken och dess fröjder för en lek för svaga själar, en lek för ringa för jordlifvets allvar, gáfvo henne förmågan af ett lugn och en sjelfbeherrskning mycket öfver dem som voro i Yngves makt. Hon sade sig: »jag skall vara Yngves vän; jag skall vara honom såsom en äldre syster och älska honom som min broder!» Men allt mer och mer blef Yngves älskvärda bild till ett stadigt ljus i hennes själ och följde henne äfven i hennes drömmar.

En gång syntes det henne att hon sväfvade

genom rymden sträfvande uppåt mot solens hem; men en blytyngd lade sig på hennes bröst; hon kunde icke andas och kände sig derunder sjunka nedåt mot ett svart, bottenlöst svalg, som gapade under henne. Men på en gång aflyftades tyngden, hon andades friare och kände sig buren af en ny kraft, lättare och säkrare än förr sväfvade uppåt mot ljusverlden, »Gimle det höga» borgen »fagrare än solen». Då märkte hon att hon icke var ensam. En strålande Genius med morgonrodnadens glans på sitt sköna anlete, sväfvade fram jemte henne, höll hennes hand, och fästade på henne sin strålande blick, och den blicken var — Yngves.

En annan gång såg hon åter, under det grönskande världsträdet, de höga Nornorna sitta vid Urda-brunnen. Men strängheten, som hon förr sett i deras anleten var mildrad till moderligt allvar, och hon hörde dem säga:

»Hell de hjeltmodiga,
de som ha *syn*
och som redligt kämpa för denna.
De skola segra,
de bli välkomna;
de skola dricka af Urda-brunnen.»

Hon såg den lifsförnyande källan springa, o! så klar, så underbart klar och härlig medan lysande regnbågar kretsade i dess silfverhvita vattenstoff. Hertha nalkades den och Nornorna togo med en gyllne bägare vatten ur källan och räckte henne den. Men när hon med högt klappande hjerta närmade till den sina läppar, se! då var den i en ynglings hand, och ynglingen syntes skön och god som Eddasången beskriver Baldur;

han log mot henne i det han räckte henne bågaren, och hon kände i honom igen — Yngve.

Hertha antecknade dessa drömmar i sin dagbok och skref derjemte:

»O Yngve! Mycket kunde jag härefter förlora, mycket umbära, endast icke hoppet om befrielsen och tron på dig!»

Under inflytandet af dessa känslor sökte Yngve och Hertha, nästan ofrivilligt, att behaga hvarandra på ädelt vis äfven i yttre möhn. Yngve antog allt mer i sätt och seder den renhet och finhet som utmärker den sanna »gentlemannen». Detta behagade Hertha och det behagade i grunden honom sjelf. Hertha åter, ehuru alltid allvarlig och äfven sträng i sin klädsel, bar dock gerna de färger, den drägt som Yngve sagt »klädde» henne. Dag för dag blefvo de skönare för hvarandra, lyckligare, men också oumbärligare för hvarandra.

När högsommaren var inne och Apollofjärilen med sina stora hvita vingar och purpurröda ringar svingade öfver de vilda rosorna, som i så stor rikedom smyckar våra bagar och lundar, när skördarne blommade och rökte vågande i vinden, då gingo Yngve och Hertha nästan hvar dag ut tillsammans (han stödd på hennes arm) än längs med åkerfälten der säden sakta susade i vinden, eller genom furuskogens hundrade kamrar, der solens strålar liksom skygga smögo sig emellan de pelarraka, höga stammarne, och der Linnéan doftade i mossan som bredde gröna, sammetmjuka mattor för de vandrandes fötter, eller längs med elfven som flöt klar fram mellan de

blomrika stränderna; och de talade om ämnen som låta själen växa, eller ock gingo de tigande i djup och ljuf känsla af deras själars inre samlif, under det de lyssnade till skogens sus, och trastens själfulla toner; och allt var på en gång lif och frid.

Blott då Hertha förblef någon dag borta så fann hon nästa dag sin vän vid ett upprördt lynne, ond, öm, retlig men likväl älskvärd; och Hertha skyndade då att med något samtal af allmänt intresse afleda åskmolnet, som hon kallade »en liten själfviskhet», och Yngve glömde snart sin förstämning.

Stundom, under deras vandringar, vände Hertha Yngves uppmärksamhet på naturen och dess föremål för hvilka hon, såsom de flesta qvinnor, ägde ett djupt sinne, men om hvilka hon, äfven som flertalet, saknade all kunskap. Hon frågade Yngve om träden och blommorna, om stenarne och om insekterna. Yngve nämnde deras namn och egenskaper. Han tog i sin hand de vackra mossorne och lafvarne, som växte kring dem på granithällen och visade henne dessas underbara byggnad, och talade om de sköna färger och välgörande krafter som Skaparen nedlagt hos dessa naturens mest ödmjuka barn. Han talade med henne om gnistran i stenen och om lifvet hos insekterna.

»Hvad du ändå är lycklig, hvad Ni männer äro lyckliga,» suckade Hertha, »som få lära så mycket. Huru fruktansvärdt okunniga äro icke i allmänhet fruntimmerna om en mängd ämnen, som likväl ligga dem så nära, och kunde gifva riknäring åt deras själar och deras hela lif. Så fram-

för allt naturen. Vi älska den, vi lefva i den; den har väsendtliga likheter med oss, och likväl är den oss främmande och vi lefva i den likt främlingar. Hvad veta vi, hvad känna vi om dess underbara rikedom, ordning och lif?»

»Ack!» svarade Yngve, »säg icke så. Ni känna, ni förstå mycket mera än i allmänhet vi. Vi veta något om yttre kännemärken, klasser, ordningar, delar; men Ni uppfatta naturen i dess helhet, i dess innersta, dess gudomliga lif!»

Hertha skakade hufvudet och sade leende: »jag skulle tacka dig för komplimenten, om den ej liknade en mängd andra komplimenter hvarmed man söker komplimentera oss ut ur de lifvets kretsar der man dock är lycklig att sjelf få lefva. Jag vet, Yngve, att du tror och menar hvad du säger. Men om det är sannt, att Gud gifvit qvinnorna förmågan att företrädesvis uppfatta lifvet, det gudomliga i naturen, skulle väl denna förmåga förminsкас deraf att vi äfven visste något mer om detta lif, dess ordning, karakterer, dess tankar om jag så får säga? Skulle det blifva oss mindre rikt, mindre gudomligt om vi finge studera det, lära oss att tänka deröfver, lära uppfatta det med vaket sinne i stället att drömmande förlora oss deri? Skulle naturen icke då först verkligen föda våra själar, och vi, kanske, just genom denna vår djupare känsla, och med blicken stärkt af vetenskapens synglas kunna göra iakttagelser, upptäckter, som — nu icke göras, och som derföre icke komma naturkunskapen eller menniskolifvet till godo. Skulle vi icke derigenom lära känna naturens verkliga, gudomliga mening i stäl-

let att, som vanligen nu sker, inlägga deri våra egna oklara fantasier. Redan i min barndom såg jag med ousäglig längtan på klipporna, träden, gräsen, alla föremål uti naturen, önskande att veta något om deras art, deras lif och mening. Men brist på kunskap, brist af tillfälle att vinna den har gjort naturen för mig till en sluten bok, och ännu i denna stund är den mig snarare en tentaliskt lockande och mig flyende våg än en lifgivande källa, som jag kan njuta, och njutande tacka Skaparen.»

»Är det så,» sade Yngve, »o! då bör det blifva annorlunda för dig. Och du har rätt; du har fullkomligt rätt!.... jag hade icke tänkt rätt på saken. Hvilka egoister vi männer dock äro! — Vill du begynna i morgon en liten förberedande kurs i naturvetenskap? Allt hvad jag vet, vill jag lära dig. Det är icke stort; men det kan tjena dig som inträdeskort, och med goda böckers tillhjelp skall du sedan kunna orientera dig på egen hand. Till börja med skola vi studera tillsammans.»

»Tack, Yngve, du är god!» sade Hertha och såg på honom med en blick som lyste genom tårar; och saktare tillade hon likasom för sig, i det hon såg på naturen omkring dem, som stod liksom brudklädd i nordisk högsommarfägring: »Jag skall då lära känna dig bättre!.... Lifvet är ändå skönt!»

Dessa ord af Herthas läppar skänkte Yngve en känsla af himmelsk fröjd, han hörde i dem uppfyllelsen af sitt hjertas önskan, den att försona henne med lifvet. Och skönare och skönare blef

för dem lifvet under det de så tillsammans lefde och lärde, betraktande Guds verk och vishet i naturen, i historien, och framför allt i den historia, som allena förmår fullt förklara de förras både oordning och ordning. Ty Hertha hade förstätt djupare än Yngve att

»ock naturen är en fallen engel,
men i den fallnes anlet genomskina
de höga dragen af ett himmelskt ursprung
och Daphnes hjerta klappar under barken.»

De nämde aldrig kärlek, men de ägde, de lefde den, och dess ljufva förtrollning kastade ett tjusande skimmer öfver deras lif och allt som ömgaf dem. De vandrade rena och fridfulla, allt för hvarandra, lysta af Guds öga liksom det första älskande par, på vår jord, i paradiset's lustgård.

Ormen.

Hertha sade en dag till Yngve:

»Yngve hjelp mig att tyda denna urgamla berättelse; men först vill jag läsa den högt för dig; — dess motsägelser ha länge plågat mig.»
Hertha läste:

»Och ormen var listigare än all djur på jordene, som Gud gjort hade, och sade till qvinnonnan: Ja, skulle Gud hafva sagt, J skolen icke äta af allahanda träd i lustgårdenom?

Då sade qvinnan till ormen: vi äte af de träs frukt som är i lustgårdenom:

Men af frukten af det träd som är midt i lustgårdenom, hafver Gud sagt: äter icke deraf, och kommer icke eller dervid att J icke dön.

Då sade ormen till qvinnan: ingalunda skolen J döden dö.

Förty Gud vet att på hvad dag J äten deraf skola edor ögon öppnas och J varden såsom Gud, vetande hvad godt och ondt är.

Och qvinnan såg att träd var godt att äta af och ljufligt uppå se, och att det ett lustigt trä

var efter det gaf förstånd; och tog utaf frukten och åt, och gaf desslikes sinom man deraf»

Här afbröt Hertha, såg på Yngve och sade:

»Hon hade dock en mäktig ande denna vår första moder, ty hon sökte vetande, sökte »blifva såsom Gud», äfven med fara att förlora lifvet och all dess dagliga njutningar! . . . Hon lydde en mäktig ingifvelse!»

»Men ormen besvek henne!» invände Yngve.

»Ja, så står det skrifvet; men hör mig nu Yngve: Om kunskap, »förstånd» är medel till att uppnå fullkomligheten, »bli såsom Gud» — och vi veta med oss att den är ett nödvändigt medel för oss att komma till kännedom om Gud och hans sanning, — hvarföre heter det att denna kunskap är förbjuden? Och då kärlek till kunskap, till ett högre vetande är den makt som drager Eva — hvarföre straffas hon, (och efter henne alla hennes döttrar) med att utestängas från kunskapens träd, som lär »hvad godt och ondt är», och med detsamma från lifvets träd som låter evigt lefva? Huru orimligt, hur orätt är icke detta, huru obillig, huru hård framstår ej här laggifvaren och domaren!»

»Från det Christna samvetes ståndpunkt, visserligen», svarade Yngve, »då vi taga berättelsens enskilda delar efter bokstafven, (förutsatt att vår öfversättning efter urtexten är fullt trogen denna). Och mig har den alltid syntts bära, i vissa delar, spåren af den oklarhet som vidhäftar folkens, äfven djupaste skådningar, under deras barndomsålder. Men dess grundtanka synes mig klar och djup, och de enskilda delarne af berättelsen kunna

förklaras ur denna synpunkt. För att bli fullt själf-medveten och fri, måste människan genomgå en mäktig frestelse. Denna är (i följd af den andliga naturordningen) att sätta sitt jag till medelpunkt i stället för lifvets sanna medelpunkt — Gud. Sjelfviskheten (såsom högmod och njutningsbegär) är frestelsen, »ormen» som kallar människan att affalla från sin rätta herre och välgörare, och i förtid och för sin egen storhets skull gripa efter den förbjudna frukten — förbjuden blott under den barndomsperiod då människan icke kunde smälta den. Lydnad och tro till människans högste välgörare var väl hennes första pligt. Förbudet, som han gaf, kunde han ju upphäfvä; kunde ha bestämt en dag då han, all kunskaps och vishets källa, ville själf taga det menliga barnet vid sin hand och föra det till kunskapens träd och lära det hvad godt och ondt är. Kunskapen liksom njutningen äro förbjudna endast för den själfviska principen i människan. Hon skall komma till dem endast genom den fria lydnaden och kärleken till Gud. Fallet var att den själfviska principen segrade, att människan gjorde sig själf till sin Gud och sökte vinna det högsta utom den högste. Fallets naturliga och nödvändiga följder äro förlusten af oskuldstillståndet, sjunkandet, förmörkelsen af hela människans värld. Återuppriktelsen begynner med en ny ingivelse i människans medvetande, — — hur ditt öga blixtrar — — Hertha!»

»Det blixtrar i min själ, Yngve! O! jag ser det, jag förstår det nu, den mäktiga dragningen hos vår första moder, fallet, den långa bannlys-

ningen, och återupprättelsen genom den nya födelsen i den nya Evas själ. Jag ser henne, sitta vid återlösarens fötter, ser henne lyst af hans blick och ledd af hans ord, af en ny, högre ingifvelse ånyo nalkas kunskapens träd och der plocka en icke längre förbjuden frukt och dela den med sin vän, sin make. Det yttersta vittnet om Skaparen i den första skapelsen, skall uppträda som det yttersta vittnet om honom i den andra — vittna om honom ur samvetes djup, genom en högre vetenskap, ett mera andligt vetande om lifvet och tingen. Ser du det icke, såsom jag, Yngve?!»

»Jag ser det så, om — vittnet är rent, ädelt, heligt i vilja och hjertelag. Ju djupare skådning ju högre vetande. Men hjertats lif är evigt kvinnans styrka; och medlet till högre vetenskap blir förnämligast för henne en högre kärlek. Tror du icke äfven det Hertha?»

»Ja hon måste älska sanningen, Gud öfver allting.»

Båda tystnade. En smärtsam känsla tycktes intaga Yngves själ; och om en stund sade han med djup rörelse:

»Kan man älska Gud, kan en människa förstå hans kärlek och kärleken till honom utan att först älska — sin like? Kan du det, så — är du olika mig. Jag har icke rätt förstått hvad Guds kärlek är förrän jag lärde älska — en medmänniska.»

Hertha teg. Yngve betraktade henne ömt forskande i det han fortfor:

»Skulle du icke — af hela hjertat — kunna älska en medmänniska — din like?»

»Jo,» svarade Hertha dröjande, »men — jag skulle frukta det sjelfviska, det inskränkande i en sådan känsla.»

»Men om du älskades af någon, som liksom du älskade det högsta, skulle du då frukta att besvara hans känsla? Hertha — skulle du frukta att älska — mig?»

Hertha bleknade, kastade en blick på Yngve lik en blix, som hastigt höljer sig i moln, och svarade sakta, — »ja!»

Den underliga bekännelsen i detta ord fläckade till låga den länge närda glöden i Yngves bröst; han fattade Herthas hand, tryckte den till sitt bröst, i det han utbrast: »O älskade, älskade flicka! frukta mig icke; älska mig såsom jag älskar dig!... Gud har gifvit oss åt hvarandra; — djupt känner jag det. O! du är min... min!.....»

Men under den blick af brinnande kärlek, som Yngve fästade på Herthas anlete, blef hon endast blekare och blekare, och då hans varma läppar hvilade på hennes läppar, hennes ögonlock, i utsäglig innerlighet hviskade hon smärtfullt: »o Yngve! hvarföre skulle du bryta friden emellan oss?» Hon syntes nära en vanmakt. Men hastigt samlade hon sig, slet sig ur Yngves armar och med orden: »luft, luft!» hastade hon till fönstret. Yngve steg upp.

Det var icke bra att pastorskan kom in i denna stund och afbröt de älskandes samtal, och den utsökta anrättning af melon och andra fruk-

ter, som hon medförde, hindrade icke Yngve att önska den goda frun dit bort der pepparn växer, och ej Hertha att om en liten stund begagna hennes närvaro för att aflägsna sig.

Yngve följde henne utom dörren i det han sade med häftig och orolig ömhet. »Hertha, jag måste se dig, tala med dig i morgon. Jag kommer till dig!...»

»Icke i morgon Yngve,» svarade Hertha, »i morgon är jag hindrad, men snart, ... när du vill det.»

Men det var i Herthas uttryck en sorgsenhet, som Yngve icke förstod, och som gjorde honom ängslig.

»Har jag förtörnat dig?,» frågade han, »o! så besinna att jag älskat dig så innerligt och så länge i tysthet, att jag...»

Det var icke bra att pastorn nu skulle komma och afbryta förklaringen, och han märkte väl att han icke var välkommen, hvarför han utropade skämtande:

»Åh hå! Ni ha något att säga hvarandra som jag ej har rätt att höra, kan jag se! Nå nå, jag går min väg, och — när ni behöfver prestgubben barn, så — sägen mig bara till. Jag skall genast komma med boken!»

Men innan han aflägsnat sig, hade Hertha, med en flygtig hälsning till båda männerna, hastigt skyndat sin väg.

Under vägen till sitt hem sökte hon att läsa i sin själ och få klarhet öfver sina upprörda känslor. Hvad hade hänt henne? Det allra vanligaste, som händer de vanligaste qvinnor, med

de vanligaste män; hennes sinnen hade väckts under den brännande strålen af den älskades kyss. Misshagade henne hans djerfva närmande? Nej, i grunden ej. Detta misshagar ingen qvinna från den älskades sida, då hon känner deri en eld icke blott af jorden. Och Hertha kunde ej misstaga sig öfver innerligheten, sanningen af Yngves känsla. Men ändå sörjde hon öfver detta utbrott deraf och de känslor det väckt hos henne, sörjde som Sylphiden sörjde då han snärjd i det förtrollade skärpet ser sina vingar affalla. Tjusande likt tropikens välluktsrika flägtar, som den känsla var hvilken nu flammade i hennes själ, kände hon den som ett affall ur den rena region i hvilken hon hittills lefvat och andats med Yngve. »Det kan aldrig mera bli, som förr emellan oss!» tänkte hon med orolig saknad, i det hon kände att Yngve hade fått en makt öfver henne, som hon icke frivilligt gifvit, och som hon icke ville underkasta sig. Och sedan hviskade misstroendets gamla orm:

»Kanske talade han äfvenså, kanske var han äfvenså med den första flicka han älskade och sedan — öfvergifvit. Kanske var hon, som jag, — svag; och att jag är dåraktig som hon! — Yngve har ju varit flygtig — kanske brottslig — har jag ej sett, en gång, bekännelsen derom i hans blickar? Och jag skulle . . . Nej, Yngve, så lätt vunnen skall du ej finna mig! Icke för sådant känsløjoller, för sådan sjelfvisk kärlek har jag under hela mitt lif längtat och lidit, och nu af Gud blifvit benådad med ljus och hopp! Nej, bort med denna veklighet, dessa usla sjelfviska

känslor och tankar!...» Och Hertha gick med stolta steg genom ruinerna af den nedbrända staden. Så kom minnet af Yngves ädelhet och älskvärdhet, minnet af den sköna tillgifvenhet, som han egnat henne, af det myckna ljus som han skänkt hennes själ, och uppfyllde henne med känslor af utesäglig ömhet och tacksambet. Och dessa, i förening med hennes rena sedliga känsla visade henne snart en väg till försoning och harmoni.

»Jag skall tala öppet med honom,» tänkte hon; »jag skall öppna för honom min själ, och om han är den Yngve som jag tror på, den ädla yngling, som jag vill älska, så skall han lyssna till mig och förstå mig och bli klar inför sig sjelf och inför mig. Jag vill taga hans hand, leda honom in i det innersta af lifvet och låta en helig eld bränna sinnlighetens glöd bort från våra läppar, ur våra hjertan. Jag skall rena honom och mig till offer åt det heliga. Så endast Yngve kan du bli min och jag din.»

Och Herthas hjerta klappade åter fritt och högt, och hennes ögon lyste af en eld så glödande och så ren att Serapherna deruppe då kunnat tro sig se en af deras likar uti vandrerskan på jorden.

»Hvad dina ögon lysa; hvad du ändå är vacker Hertha!», sade de unga systrarne som kommo emot henne i hemmet. »Jag tror att du är den vackraste menniska i hela världen!», sade den lilla enthusiastiska Maria i det hon omfamnade henne.

Hertha kysste sina systrar och log. Hon kände sig nu frimodig och tillfreds.

Men då hon sent om aftonen kom in i sitt rum, låg der på bordet, bredvid hennes säng, en biljett, vid hvars anblick en ofrivillig, obehaglig känsla genomilade henne. Den innehöll följande, med en för Hertha främmande handstyl, skrifna ord:

»Vänner till Hertha F. anse det vara en pligt att underrätta henne derom att den unga man i hvars sällskap hon nästan dagligen är, och med hvilken man har allt skäl att anse henne vara förlofvad, emellanåt gör hemliga besök hos en person af mindre godt rykte i huset *N: 3* på — gatan, samt anses vara fadren till hennes barn. Denna person kallar sig Amalia Winter.»

»Det är en lögn!» sade Hertha kallt, i det hon kastade angifvelsen på golvet, »skändlig lögn. Yngve! vi ha sett hvarandra i sex månaders tid, öppnat för hvarandra våra själar, lofvat hvarandra sanning och uppriktighet, och du skulle kunna... nej, det är icke sannt!» Och hon trampade på biljetten, med stolt förakt och harm. Men hon hade feber om natten och sof icke en blund. Nästa dag sysselsatte hon sig ifrigt med husets angelägenheter, och var i oupphörlig verksamhet för dessa. Men när skymningen kom, tog hon hatt och shawl och vandrade till Amalias bostad.

Då hon nalkades den var det redan mycket skumt; likväl såg hon en man komma ut ur husets port, och gå fram åt gatan i en riktning motsatt den från hvilken hon kom. Väl var det skumt

och den vandrande i skymningen lik en skugga, men själfva gestalten, den svårighet med hvilken han gick, i det han stödde sig på en käpp, en onämbar men säker känsla, som ej tillät ett tvifvel, de sade henne hans namn.

Namnet.

I en sinnesförfattning, som är lättare att föreställa sig än att beskrifva, gick Hertha upp till Amalia. Hon fann henne allena och sittande vid sitt barns bädd. Amalia var tydligen i en upprörd sinnesstämning, men icke blott af smärta, ehuru hon tycktes ha gråtit. Med en orolig häftighet skyndade hon mot Hertha, omfamnade henne och gömde en stund sitt ansigte mot hennes axel.

Hertha lösgjorde sig sakta ur hennes armar, tog hennes hufvud emellan sina händer och såg med sina djupa, allvarliga ögon i hennes, i det hon sade:

»Hur är det, Amalia? du är upprörd? du har gråtit?»

»Ja,» svarade Amalia, i det hon vände sig bort och återgick till sitt barn, »ja, men icke af sorg. Jag har haft en glädje, en tröst; — det blir bättre för mig härefter, — bättre än jag förtjent. Men fråga mig ej om något, Hertha. Jag kan, jag får icke säga mer!...»

»Du måste säga mig mer, Amalia! sade Hertha med fruktansvärdt allvar, du måste säga mig dens namn, som är fader till ditt barn.»

»Omöjligt!», svarade Amalia. »Begär det icke af mig, Hertha. Allt, allt vill jag säga dig, blott icke det. Jag har svurit, att icke säga det. Jag skulle göra honom olycklig, stänga hans framtid; ... nej, nej, aldrig!...»

»Svara mig,» sade Hertha med en röst, som lät hemsk, så lugn, så sakta och likväl fruktansvärdt befallande var den, »är namnet — Yngve Nordin?»

Amalia sprang upp. »Min Gud, Hertha! Huru, huru — har du fått veta *namnet*? ... Jag har aldrig nämnt det för någon; jag hade svurit att dölja det! ... Jag var skyldig honom det, ty — jag hade mera skuld än han. Mitt oförlåtliga lättsinne var skulden; — jag lockade honom, och icke han mig, — det är sanningen, hela sanningen. Han var svag, men han är god. Han vill nu godtgöra — han vill sörja för sitt barn! o! han är i grunden ädel och god!...»

Amalia hade kunnat länge fortfara så, Hertha hörde henne, efter den första bekännelsen, knapast mer. Rummet, jorden, hela världen liksom rörde sig af sitt rum; hon svindlade och måste sätta sig. Tyst och med ansigtet nedlutadt i sina händer, satt hon orörlig, ända tills Amalia nalkades henne, oroligt frågande:

»Hertha! Hvarför sitter du så? Vill du inte se på mig, säga mig ett ord? — Mår du illa!»

»Ja,» svarade Hertha, i det hon långsamt reste sig upp — »mitt hufvud känns underligt, och

— jag måste lemna dig nu, Amalia; men — du skall snart höra ifrån mig. Farväl!» Hon var dödligt blek, men skymningen hindrade Amalia att se det. Hon följde Hertha orolig:

»Du blir väl bra snart åter?»

»Jag hoppas; — jag tror det.»

»Och du kommer snart igen till mig? . . .»

»Snart. Så snart jag kan det.»

»Och du gömmer hemligheten, *namnet*, som grafven!»

»Som grafven!» upprepade den stackars Hertha med dof röst i det hon lemnade rummet. I trappan måste hon stadna. Hon satte sig ned på ett trappsteg och lutade hufvudet mot muren och önskade sig ett ögonblick att förlora medvetandet och lifvet. Gåendes steg i trappan jagade henne upp. Som en tungt drömmande gick hon hemåt. En odräglig tyngd låg på hennes bröst, och det eviga mörkret tycktes henne utbreda sina svarta vingar öfver lifvet och världen. När hon gick igenom stadens nedbrända tomter, måste hon åter stadna. Hon satte sig på en svartnad mur. »Var lifvets och verklighetens yttersta sanning, yttersta verklighet en — ruin! Yngve! Yngve!»

Hon kom hem. Hennes unga systrar kastade sig i hennes famn.

»Du har dröjt så länge! — och det är så mörkt. Vi ha varit så ängsliga!» Hertha kysste sina älsklingar, bad dem lemna henne allena en stund och gick in i sitt rum.

En stund sednare kom hon ut, skenbart lugn, för att med den öfriga familjen sätta sig

till bords. Direktören och moster Nella voro språksammare och muntrare än vanligt. Hertha sörjde, som vanligt, för alla vid bordet, åt och drack äfven litet, men ändå kastade de unga systrarne emellanåt på henne frågande och nästan hemska blickar. De sågo att allt icke var som vanligt, att någonting ovanligt och mörkt var inom henne.

Då familjen åtskiljts för aftonen tog Hertha sina systar in till sig, satte sig och lade en arm om hvardera af dem i det hon sade till dem:

»Små barn; jag måste resa bort på en vecka, kanske för två, och ni måste emellertid styra för huset och göra det trefligt för pappa och moster. I morgon tidigt skall Maria lemna denna biljett till pappa och sedan i mitt ställe, läsa för honom tidningarna. Märtha skall emellertid styra för hushållet. Der äro nycklarne till skafferiet, källrarne och vinden; och der hushållspengar för den öfriga delen af månaden. Låt se, att min lilla Märtha sköter väl allt detta, såsom du redan begynt det, som min adjutant. Lå se att när jag kommer igen, jag kan ge godt beröm åt er båda. Hvad ni kunna tänka ut bäst för pappas trefnad och för hemmet, det gören. Ni måste också tänka på mig, små flickor och be Gud för mig, och jag skall...

Jag skall skrifva till er och säga dagen då jag återkommer, och kanske är jag åter hos er förr än ni tror det. I alla fall, skall jag skrifva till er...

De unga flickorna började gråta: »hvad har händt?» frågade de. »du är så blek, Hertha! och

dina händer äro så kalla. Något ledsamt har händt!...»

»Ja, men fråga nu icke mer. En gång, kanske, skall jag kunna säga er... men nu, god natt, systrar små. God natt!»

Hon slöt dem i sin famn, kysste dem och bad dem gå in i deras rum. Men de hängde sig ängsligt fast vid hennes hals:

»Öfvergif oss icke!» bådo de gråtande, »vi ha ingen att hålla oss till, att se upp till, utom dig. Du är vårt enda stöd och all vår glädje i världen. Lemna oss intet!»

»Nej, nej aldrig!» sade Hertha med fasthet, »aldrig med min själ och mitt hjerta; och om jag nu reser bort ifrån er på en liten tid, så är det endast för att så mycket lugnare bli hos er, mina systrar, mina älskade.»

Men Hertha kunde ej skilja dem vid sig utan att låta sig en stund höljas af deras smekningar och tårar.

»Syster! om det finns ett ord, som är mig ljuft att höra. mer ljuft än den skönaste musik, så är det ordet syster!» sade en gång till mig en moder med flera döttrar, af tvenne kullar, hvilka hon lärt att nämna det ordet i kärlek.

Lyckligt det barn der namnet »syster» uttalas i kärlek och glädje. Himmelens oskuld och englarnes samlif lefver äfven der och blommar i ljufliga bildningar, ur en ingivelse, som neppeligen i något annat förhållande är så ren, så fri och förfriskande. Ingen tillgifvenhet är på en gång så öm och så glad, så alstrande af det oskyldiga skämtet, det friska, evigt unga skrattet

och med detsamma så rik på frid, på hugsvalelse, som den emellan syskon.

När Martha och Maria kommo in i deras lilla rum, gåfvo de en stund fritt lopp åt sina tårar samt åt gissningar, som likväl icke förde dem till något ljus. Slutligen sökte de trösta hvarandra med planer öfver allt hvad de skulle verkställa inom hemmet under Herthas frånvaro, och som skulle glädja henne vid hennes återkomst. Och dessa små framtidsplaner kastade ett rosen-skimmer in i aftonens djupa skymning.

Hertha åter hade i sina systrars omfamning känt förnyad den fasta viljan att lefva för dem, men derföre, just derföre måste hon nu lemna dem för en liten tid; hon kände att hon måste det.

Läsare! Har det genom ditt eget eller en annans förvällande händt dig en olycka, som du känner ohjelpig, som slår dig med en slags panisk förskräckelse, låter en förfärlig tyngd vältra sig öfver ditt bröst, liksom förtaga din andedrägt, och fördunkla din syn så att det synes dig, som om du aldrig mer kunde blifva glad, aldrig mer draga andan fritt, då skall du förstå hvad Hertha kände. Om du ej dör af detta slag eller blir tokig — sådant händer stundom — så bemäktigar sig dig en vild oro och du känner, att för att undkomma rofdjuret, som hotar att sönderslita dig, natten som synes vilja uppsvälja dig, måste du fly, fly bort ifrån stund och ställe, bort ifrån dig sjelf om möjligt, ifrån den förfärliga tryckning, som pressar dig, ifrån *det*, som är der, såsom ett lik, ett spöke för dina blickar, och hindrar dig att tänka eller känna redigt under fasan af dess stumma,

hemska närvaro. Och om du så känt, o! väl dig om du kan taga vingar och resa bort från stunden och stället! Det är väl blott ett jordiskt, kroppsligt medel, men det är dock ett verkligt hjälpmedel, en liten hjälp till att vinna andrum, att ge själen tid och kraft att besinna sig öfver sig sjelf och det som händt. Resa förströr. Svartalfen, som bitit sig fast vid vårt hjerta, söfves deraf. Vi känna ej oupphörligt dess hugg, dess sugning, och vi kunna vinna kraft att kämpa med den. Dock, detta icke af resan allenast!

För att komma ifrån det krossande qval, som hade bemäktigat sig henne, för att undfly Yngves närhet och besök, och vinna tid att besinna sig öfver den väg hon måste taga i förhållande till honom; för att i sin egen själs djup söka vinna någon klarhet uti det mörker, som nu omhvärfde henne och honom, kände Hertha, att hon måste bort på en tid, hvarthän var henne likgiltigt, endast bort, bort ifrån honom.

Hela natten gick hon oupphörligt fram och åter i sitt rum, fridlös, sömnlös. Ibland stod hon vid fönstret och såg upp till himlen, men utan bön och nästan utan tankar utom det afgrundsmörka tviflets, som så länge likt en Nidhogg legat vid roten af hennes själ, och som nu åter stack upp hufvudet genom blomsterhöljet, som sednare tider laggt deröfver. Stjernorna gnistrade mot henne klara och kalla och mörker betäckte jorden.

I dagningen klädde hon sig resfärdig, tog en liten nattsäck, i hvilken hon nedlaggt några klädespersedlar, samt en summa penningar af fadrens gåfva, och med denna i sin hand begaf hon sig

på väg till hamnen, en half fjerding's väg från hennes hem.

Som Rudolph, några månader förut, vandrade hon ensam och med känslan af en förfärlig olycka i sin själ på den ödsliga landsvägen. »Stackars Rudolph!» suckade ofrivilligt Hertha. Hon kände ett stygn i sitt samvete, att nästan ha förgätit honom (ehuru hon skrifvit till honom liksom han till henne mer än en gång sedan hans flygt), för de känslor och tankar, som under sednare veckor hade uppfyllt hennes själ; och hon fattade plötsligen det beslut att — besöka honom i Köpenhamn.

»Jag skall se honom! tänkte hon, gråta med honom, hugsvala honom med mitt deltagande, min systerliga ömhet. Jag skall vara för honom en bättre vän än förut; ty jag skall förstå honom bättre än förr, och det skall hjälpa honom att bära olyckan.... lifvet!...»

»Och kanske äfven hjälpa mig!» hviskade sakta en röst i Herthas själ. Hennes resa hade nu ett föremål utom henne sjelf och detta mål lyste som en liten stjerna på hennes nattliga väg. Den gled framför henne på den mörka himmelen, den lyste och ledde hennes steg. För energiska och meddetsamma djupt qvinliga naturer finnes ingenting så uppehållande under egen nöd, så upprättande för själ och sinne, som att vara en annan — helst en vän — till tröst och stöd. Vid denna tanke håller sig själen fast, som vid ett ankare under det stormen rasar och vågorna svalla högt; hon känner då mindre sin egen fara; — det händer att hon kan glömma den.

Då Hertha kom till hamnen, var en af kanalbåtarne färdig att afgå till vestra kusten, och dess mörka rökpelare hvirflade högt mot den klarblå himmelen. Just som Hertha gått ombord, drog man in landgången.

Resan.

Jettar och Ljusalfer.

Hvilket poem är ej det jetteverk, som i Sverige förenar Österhaf med Vesterhaf och som vi kalla Götha kanal, »Sveriges blå band», hvilket poem genom dess historia, naturscener, djerfva konstverk, stora eller ljufliga minnen! I tre århundraden ha Sveriges konungar, allt ifrån den förste Gustaf till den fjortonde Carl, understödda af landets snillen och fosterländske män (Brask, Polhem, Svedenborg, Thunberg, Platen!) kämpat för dess utförande, burna af folkets armar och guld. Under brottandet med naturhindren, med alla slags svårigheter, efter stora motgångar, förödande krig, under inre misshälligheter, efter stora förluster (såsom Finlands) ha regenterna och folket alltid på nytt vändt sig till detta inre storverk, och begynt tillsammans arbeta derpå, liksom i gemensamt förstånd, att i landets inre makt och lif hade nationen sitt säkra stöd och sitt framtidshopp. Hvilket poem är icke nu resan på detta »blå band» ifrån Birgers stad vid Mälarens och

Östersjöns böljor och till Gustaf Adolphi stad vid Vesterhafvets strand, då vi på dess vågor tränga in i landets innandöme, der urbergen öppna för oss, dånande, sina portar, och vi på osynliga armar lyftas upp högre och högre från platå till platå, ända upp i obebodda urskogen, i vilda bergs-sjöars famn, bryta så ljudlöst genom klippornas sköt, sänkas ur dessa ned i förtjusande sjöar, dem vi nyss sågo djupt för våra fötter likt speglar i ram af blomstrande byggder med städer och byar och slott; så genomlä herrliga parker, hvilkas lummiga träd i förbifarten förtroligt smeka oss med sina gröna qvistar, så komma ut i vida, vilda nejder, der natur-jettarne brottas utan att dock kunna störa eller stänga vår väg, —

»vildt forsen dånade från fjällen
och trollet från sin Gull-ö röt,
men snillet kom, — och sprängd stod hällen
med skeppet i sitt sköt!»

Sedan, ur de mäktiga konstverkens armar bäras i skötet af den ljufvaste natur och ut i Götha Elfs breda, lugna, liffulla vatten; — och detta allt under det en hel verld af forntida minnen och närvarande romantik följer oss på färden med sin Valasång och sitt Drapa, sina runor ur saga, legend och historia, sina Kämpegrafvar och Kummel, Jettegrytor och heliga källor, urgamla Slott, ruiner och f. d. kloster — och vid hvart och ett något stort och tragiskt, eller ljufvligt romantiskt minne — sina nutids-skapelser i fabriker och fästen, prägtiga Herresäten och små röda kojor under tallarnes skugga, allt i ständig vexling och mångfald; — en underlig runesång, i hvilken Skogsfrun och Statsmannen, Bergskungen och skön

Jungfrun, Necken och Drottningen, dikten och verkligheten täfla om poesimens lager genom de lifsdigra bilder de framställa, de känslor som de väcka.

Ingen punkt under färden är dock märkvärdigare än den vid Trollhättan. Du har lemnat höjderna och bergs-sjöarna bakom dig, Wetteren med dess romantiska och fruktbara stränder; du är i den stora Wenern, dit fyra och tjugu större och mindre vattendrag kasta sig från provinserna och höjderna rundtomkring; du lemnar på afstånd Kinnekulles fruktrika terrasser, och under de dystra skuggorna af Hunne och Hallebergen tränger du in i Westergyllns skogar. Wenerns vatten, svällande af de fyra och tjugu elfvarna från höjderna, följa dig och kasta sig utför bergen i trollhättans vilda, stormande fall. Men du är i frid uti skogen. Du bäres tyst genom dess furuparker, genom granitbergen, på det blå bandets böljor, och hör blott fjerran från dånet af natur-jettarnas brottning. Du kommer åter ur skogen, just der den skummande forssen med sina väldiga grönblå vattenmassor framvältrar och på en gång förvandlas till den djupa, breda elfven, som mellan idylliskt blomstrande och täcka stränder mot en grund af blågrå, fjerran vågande berg, ilar mot hafvet.

»Och skaldens sänger till hans öra ljuda
och skepp och männer dra med honom hän,
till gäst de rika städer honom bjuda,
och blomsterängar fatta om hans knän.

Men ej de hålla honom kvar, han hastar
de gyllne torn, de rika fält förbi.

Han hastar oupphörligt, tills han kastar
sig i sin faders famn och dör deri.»*)

*) *Floden*, af Tegnér.

Huru högtidlig, på en gång allvarlig och ljuf är icke naturen just i nejden der denna förvandling sker, och skeppen ur de skogiga bergen komma på tvenne armar ned mellan gröna, löfklädda kullar för att sänka sig i elfvens fria böljor; huru kontrasterande dess frid med den vilda kampen, fallen och forsarne der bredvid, Trollhättans klippor och fall!

Så skön och huld stod hon en gång här, alfernas fosterbarn *Ogn Alfafoster* då, för hennes skuld, jetteälskaren Starkodder och hennes trolovade make Hergrim vid dessa klippor brottades och kämpade — en dödlig kamp; dock var hon ej lugn, som denna natur, ty hon älskade icke riddaren, verldsmannen, som segrade, hon älskade jetten och följde honom i döden.

Men vi ha glömt oss i dessa minnen, och återvända nu till den arma resande, som vi här följa, och som föga kunde njuta af de scener, som vi omtalat.

Morgonvinden blåste kall då ångfartyget med henne rullade fram öfver de dansande vågorna. Tyst satt hon och orörlig nästan som en bildstod, insvept i den stora, mörka ylleshawlen, och såg på de dansande böljorna, på de farande molnen, på de flyende stränderna, på de hviftande vinkande träden, hvars löf redan gulnat af höstnätternas frost och som tycktes hvifta till henne deras lef väl! Timma efter timma gick, och Herttha satt så orörlig. Det var som om livvets pulsar stannat under en krampaktigt tryckande hand.

Åtskilliga af herr-passagerarne kommo småningom upp på däckets ur deras sofrum. De rökte

cigarrer och spottade, nedsmutsande däck. De anmärkte det svartklädda fruntimret med den ädla gestalten, och hennes orörlighet framkallade skämtsamma anmärkningar. Man kallade henne »bildstoden», och begynte undra om hon verkligen hade kött och blod, om hon kunde röra sig, kunde tala, o. s. v. En viss halfherre beslöt att våga försöket att ge bildstoden lif.

Han satte sig bredvid henne, rökande sin cigarr, hvars rökvirflar nu af vinden drefvos i hennes ansigte. Hon vände machinmässigt bort hufvudet.

»Aha!» tänkte den nya Pygmalion, hon kan röra på sig. Få se om jag inte kan få henne att tala!» och han började emellan två puffar cigarr-rök:

»Mycke — vackert väder i dag. Puff, puff, men — något kallt! Puff!...»

Intet svar från bildstoden, ingen rörelse. Ny puff af cigarr-rök, spottning, rök-puff och nytt försök:

»En särdeles storartad utsigt;... tycker ni icke?... Hva befalls?...»

Nu vände bildstoden hufvudet och såg på den talande. Han drog sig litet tillbaka och såg förbluffad ut, drog sig åter litet tillbaka, anlidade cigarren, spottade, gnolade en visstump och gick åter till den tobaksrökande gruppen i det han hviskade: »Hon är visst galen. Hon såg på mig med en sådan blick! jag blef riktigt litet hemsk; det var en riktig Medusa, hu!...»

»En rätt väl växt Medusa!» sade en storväxt, äldre herre, med en kännares blick på Hertha,

»och inte så ful heller, fast hon nu är vid dåligt humör; hon torde väl låta tala vid sig då hon är vid bättre lynne.»

Flera herrar och fruntimmer kommo upp på däck; snart blefvo alla bänkarne upptagna. Den äldre herrn satte sig bredvid Hertha, rökte och spottade. Sedan han hållit på dermed en stund, talade han sakta några ord till henne. Hon svarade icke; åter talade han och nu steg Hertha upp och gick till en annan del af däcket. Men alla platser voro der upptagna, och hon förblef stående, ett ögonblick, liksom villrådlig. En ung man med ett par allvarliga, sjäfulla ögon steg upp och tillbjöd henne sin plats. Hon emottog den tacksamt. Den var nära ett äldre fruntimmer, som snart började tala till Hertha, och då ett par enstafviga ord från denna gaf henne hopp om att bli hörd, begynte hon redogöra för sin familj, sin resas ändamål, sitt lefnadslopp, sitt hälsotillstånd och alla sina barnsängar. Hon frågade också om »fruntimret var gift eller ogift», och underrättade Hertha att hennes eget namn var Taljqvist.

Herthas unga beskyddare gick ned under däck, men kom snart upp igen med en liten tryckt skrift i sin hand, som han med ett välvilligt och artigt uttryck tillbjöd henne till läsning. Den stora herrn stod nu helt nära Hertha och blåste väldiga hvirflar ur sin cigarr. Den unga stavnade också nära henne utan cigarr, och under det han syntes helt och hållet upptagen af betraktandet af nejden med sin kikare, trängde han sig emellan Hertha och den äldre förföljaren. Hon kände att hon hade en beskyddare nära sig, och en tack-

sam rörelse därför var den första känsla hon erfarit på dygnet, som icke var plåga. Skenbart lyssnande, men i själfva verket fullkomligt döf för den gamla fruns lefvernesbeskrifning, satt hon med ögonen häftade på bladet, som hon höll i sin hand.

När ångfartyget kom till Trollhättans slussar och sällskapet ombord gick, såsom brukligt, i land för att besöka fallen, följde Hertha machinmässigt med.

Men snart blef det henne odrägligt att gå bland de glada, pratande människogrupperna, och hon lemnade sig efter dem. Under det hon gick på gångstigen genom skogen, märkte hon att någon der följde hennes spår; snart var denne i jemnbredd med henne och Hertha igenkände sin förföljare under morgonen, och som nu med en nyfiken och djerf blick på henne fattade hennes hand i det han sade:

»Hvarföre går ni här så ensam, ni som ändå ser så bra ut!»

Hertha ryckte undan sin hand, och såg på den tilltalande med en blick, som lät honom säga, »Nå nå bevars, det är väl inte så farligt heller, och man måtte väl kunna få tala vid en flicka utan att hon»

Otålig såg sig Hertha om efter någon af sällskapet, och just i denna stund fick hon se fru Taljqvist, andfådd och pustande, komma efter henne, ropande:

»Hör! mamsell! mamsell! Huru många slussar är det häremellan och Stockholm? Taljqvist och jag ha slagit vad om dem, men som jag inte vet precist om jag har rätt, så vill jag höra hvad

andra veta, och Taljqvist är i hack och häl efter mig.»

»Jag kan verkligen inte säga det!» svarade Hertha, »men vi kunna ju få veta det snart.» tilllade hon, angelägen att behålla fru Taljqvists sällskap till dess hon träffade det öfriga sällskapet; och fru Taljqvist hade så stort behof af att meddela sig om både ett och annat att hon icke behöfde bedjas att följa med, isynnerhet då herr Taljqvist nu uppnådde dem, ändå mera andfädd och pustande än sin fru och vid mindre godt humör öfver dennes oväntade eschapid i Hertas spår.

»Jag ville bara höra om slussarne!» sade fru Taljqvist, »och hvilken af oss som har rätt.»

»Fan anamma slussarne!» brummade herr Taljqvist.

Herrskapet Taljqvist, Hertha och hennes o-bjudna följeslagare uppnådde snart det öfriga res-sällskapet, församladt på bergshöjden öfver helvetes-fallen, och i begrepp att lemna den för att fortsätta vägen till de nedre slussarne vid Åker.

När sällskapet här åter steg ombord för att fortsätta resan, var Hertha icke med. De vilda, dånande fallen, den ensliga nejden, de skogbeväxta bergen omkring dem, natur-jettarnes kamp och deras symboliska, mäktiga språk drogo henne med magisk kraft. Det tycktes henne skönt att här hvila och få gömma sig undan människor som plågade henne, undan den närgångne herrns förtroigheter och Fru Taljqvists förtroenden.

Då fartyget ur Trollbättans slussar bröt sin väg fram i den sköna elfven, satt Hertha på Gullön ombrusad af de dånande fallen, ensam

med den skriften i sin hand, hvilken hon behållit utan att tänka derpå.

Det döfvande dånet af fallen tycktes henne en vaggsång, som ville söfva den vilda kampen i hennes bröst, och gjorde det för ett ögonblick. När aftonen kom och mörkret, gick hon till värds-
huset, begärde och fick derstädes ett rum.

Sömlös tillbringade hon der natten. När morgonrodnaden grydde gick hon ut. Hon vandrade från Toppö- och Gullö-fallen, genom skogen och öfver klipporna ned till helvetes-fallen; hon hvilade ett ögonblick vid jettegrytorna i urbergen, för att straxt åter begynna sin vandring, i behof att genom kroppens trötthet lindra själens qual, och vinna ett ögonblicks förgätenhet af lifvet och lidandet, ett ögonblicks sömn. Men allt mer öfvervändigande syntes mörkret och dess fasa komma öfver hennes själ. Energiska naturer kunna mycket lida utan att krossas eller brytas. Men det är ett tillstånd, i hvilket de ha svårt att hålla sig uppe, och det är då sömnen öfverger dem och prisger dem åt de mörka phantomer, som intagit deras själ. Sömlösheten som förvandlar dygnet i en oafbruten dag och tvingar de torra, beta ögonen att oafvändt stirra på en enda mörk punkt, den är lik den gamla qvinnan, som fälde Thor till marken, sedan han segerrikt brottats med Gudar och Jettar. Lidandets högsta makt är att det låter oss förlora vårt högre medvetande, vårt ljus och vår styrka. Om man hade frågat den rastlösa vandrerskan vid Trollhätte-fallen, i dessa dagar, hvad hon sökte, så hade hon kunnat svara: »mig sjelf!»

»Yngve, Yngve! Huru var det möjligt!» var den mörka, ständiga tanken i Herthas själ, som låg der såsom en ormlig knut. Och tro och kärlek, afsky och förakt vexlade i försöken att lösa den — fåfängt. Hennes tankar begynte bli orediga, och hon befarade vansinne.

Det står på Gullö klippa en enslig svartnad tall, som med en krona af vildt förvridna grenar stupar öfver djupet, såsom ville den störta dit, en underligt dämonisk gestalt, som framkallar mörka känslor och synes ett foster af sådana. Har den växt upp i spåret af den sköna Jettebruden, som en gång stod der och störtade sig i djupet för att undfly livvets qual? Den mörka gestalten fästade Herthas blickar med jettemakt. Den visade nedåt djupet och tycktes säga: »der, der!» Det var en stund då allt blef mörkt för henne. Men då kom en smekande vind och rörde vid hennes brännande tinningar och lät klippans tallar susa. Hertha tyckte sig i den känna sina unga systrars smekning och höra deras ord: »öfvergif oss icke!» Och hon vände sig bort från de frustande forssarne och beslöt att göra allt för att vinna några timmars sömn och dermed klar besinning åter. Hon förskaffade sig sömngifvande droppar af läkaren vid Trollhättan; men de skänkte henne ingen sömn endast en dvala full af feber-fantasier.

Hon var i en kyrka, i midnatts-stunden, och månen sken full och högtidlig genom mörka, hotande moln in genom chorets gallerfönster. Tysta människor sutto likt skuggor i choret, och i dess djup stod, på svart grund, ett högt gyllne kors, som spred ett svart skimmer.

Orgeln brusade och en röst sjöng:

»O Guds Lam, som borttager verdens synder!»

Då reste sig de skugglika människorna, gingo till altaret och knäböjde der, Hertha följde af en oemotståndlig dragning, och mottog med de andra »Christi lekamen och blod».

Så lemnade hon kyrkan och gick till Yngve, såg honom ligga i sin morgonslummer skön och leende på sin bädd. Men hon väckte honom och sade till honom med sorgset allvar:

»Yngve! du har ljugit inför himmelen och inför mig, och du måste nu dö! men jag har helgat mina läppar i det blod, som kan göra dig ren, och jag har kommit för att helga dig.»

Och hon böjde sig ned öfver honom och kysste honom. Då bleknade Yngves röda läppar och en marmorstelhet intog hans drag och hans lemmar. Han såg på henne med en förebrående och ändå kärleksfull blick tills dess den stelnade. Hon tillslöt hans ögonlock, och han var död, och all lifvets fröjd med honom för henne.

Hon såg en annan verld, ett underligt dödens och tystnadens rike. Der var en stor stad, med gator och gränder och torg men af — grafvar och minnesvårdar huggna i sten. Intet träd, ingen blomma, intet grässtrå syntes vid dessa. En stjernlös, stålgrå himmel sträckte sig ut öfver grafvar-

nas, öfver de dödas stad, som tycktes sträcka sig ut i oändlighet öfver jorden. Djup skymning rådde der och intet ljud, ingen ton af lifvet hördes, utom ett doft sus, som stundom höjde sig och sjönk och dog bort likt det af djupa, bedjande suckar.

Då Herthas blick hunnit vänja sig vid den djupa skymning som herskade, såg hon, vid många minnesvårdar, gestalter, som lågo der i bön, och berörde åter och åter med sina läppar grafvarnes murar. Deremellan tycktes de vänta på något. Äfven Hertha stod vid en minnesvård, en enslig pelare, som hon hade omfattat med sina armar och höll slutet mot sitt bröst; och hon visste väl hvem som var gömd derinne, och hvarför hennes varma hjerta klappade mot den hårda stenen. Så gingo många år, och många af de bedjande vid grafvarne tröttnade och lemnade sina poster för att återgå till lifvets städer och nöjen. Men Hertha tröttnade ej, utan stod troget med det varma hjertat klappande mot den hårda graniten, afbidande stunden »då de som i grafvarne äro skola höra Guds röst».

Plötsligt flammade det i öster, och en stark röst ropade: »stunden är kommen!» och jorden skalf och grafvarne remnade. Pelaren, som Hertha omfattat, rörde sig och hon kände ett hjerta slå mot sitt hjerta. Hon höll Yngve i sina armar, och han slog upp sina ögon, men o! med hvilket nattligt allvar i sin blick, i det han sade:

»Hvarför väckte du mig — blott för att föra mig till domen.»

Hertha svarade: »Jag har vunnit dig ur domen, Yngve; vunnit dig genom vakor och mycken bön. Kan du blott älska mig? Mins vårt förbund, och tala sanning!»

Yngves ögon vände sig då bort från hennes, och sågo åt andra nejder, och åt en skugga, som stod nära, liksom väntande på honom, och som bar Amalias drag. Hertha kände dervid sitt hjerta sammandragas af en osäglig smärta och — snart såg hon sig åter allena, irra som en skugga bland grafvarne i dödens rike.

Så och ändå mycket mera fantiserade Hertha feberaktigt, i det hennes själ sökte någon punkt, vid hvilken den kunde hvila.

Efter en dylik dröm steg hon en morgon upp och vandrade ut i landsbygden, långt ifrån fallen, hvars dån nu begynte bli henne en plåga. Då hörde hon klockorna ringa samman, och deraf och af folket, som gick i helgdagsdrägter, förstod hon att det var söndag. Hon följde folket, och kom till en liten landskyrka vid kanten af skogen. Det var en enkel men i ädel styl byggd kyrka af sten, med ett högt chor, och i chorets djup stod ett högt gyllne kors, som glimmade klart mot den mörka grunden. Det liknade det, som hon sett i drömmen. Hon stavnade qvar. Allmogen i provinsens drägter fyllde kyrkan. Presten trädde för altaret. Hertha kunde ej följa med hvad han sade, förstod blott att han bjöd alla att komma till en helig, hugsvalande måltid. Och när sången höjde sig: »o Guds Lam!» . . . Och församlingen reste sig och gick fram mot altaret, då gick Hertha med den, och böjde sitt trötta hufvud vid korsets fot.

Kyrkans frid, sången, de mystiska orden, som i stilla högtidlighet uttalades af presten, de milda, allvarliga ansigten, som omgäfvade henne, bland hvilka många voro åldriga, några saknande ögonens ljus, anblicken af korset, som lyste högt och mäktigt, tanken på honom, hvars tecken det var, allt verkade mäktigt på Herthas själ, och när presten nalkades henne och såg på henne med en förvånad och tveksam blick, då såg hon åter på honom med ett uttryck af så mycket lidande och så mäktig längtan, att han ej kunde vägra henne måltiden, till hvilken hon, enligt Svenska kyrkans lagar dock ej var berättigad, då hon ej varit anmäld dertill, ej heller närvarande vid skriftermålet. Men han lydde ovilkorligt stundens mäktiga ingifvelse, viss att, om någonsin, så hade han för sig en menniska som behöfde nådemedlen. Hertha emottog dem, böjde hufvudet och — grät.

En hög och härlig gestalt trädde emellan henne och den älskade men brottslige yngling, som vållade hennes qual, trädde emellan henne och allt, som icke var den gudomlige. Vid hans hjerta, vid hans fötter lade hon ned sig sjelf. sitt lif, sin sorg, sin älskade, hans synd, hans och hennes eget lif, allt i djup, fullkomligt öfverlåtande, och hon kände sig — räddad. Som den försmäktande ökenvandranden låg hon vid den friska källans rand och drack nytt lif.

Tysta måltid! Hvem täljer de förborgade, frälsande under, som du verkat och verkar, allt sedan din instiftelses stund, i själar som du gifver nytt lif.

Religionsformer må vexla, kyrkor föräldras och förvandlas, släkter komma och gå, men du, stilla, mystiska måltid står qvar, alltid densamma, samlande de spridda hjordarne, födande själarne med samma lekamen, samma blod, och alla tillvarelsens mysterier samlas i dig och utstråla af dig. Tysta, heliga måltid, alla sekters kommunion, alla sjäalars hemliga samband med hvarandra och med den Ene, bevararinna af kärlekslifvet i en kärlekstorfing men kärleksbehöfvande verld, bevararinna af hoppet, fostrarinna för himmelens samfund, så länge du dukas inom kyrkan, eller derifrån sändes ut i de lidandes kamrar, så länge lefver ännu derinom Christi lif och kraft, — och om jag, liksom många, med längtan se mot en *framtidens kyrka* mera sann och mera verksam än den, som nu, i vår nord vill beherrska människornas samveten, så är det emedan de då skola allmänligare, innerligare komma till dig, smaka din fullhet, tysta, heliga måltid, källa af evigt lif!

När Hertha genom den susande furuskogen vandrade tillbaka mot fallen, kände hon, att allt icke var förloradt; att *En* stod qvar oförvansklig, ren och trofast, en som hon kunde älska och se upp till, och sluta sig till med hela sin själ och hela sin kraft, — alla sjäalars herde och vän. De fallande forssarne, den brusande stormen, all jordelivets oro, de hade sin tid och sin öfvergång; men *Han* stod qvar. De voro midten icke slutet, ty vid detta stod *han*, och hon hade smakat hans närvaro, hans lif. I verlden var strid, men i honom kunde hon ha frid, det kände hon

klart. En stilla, hög, kärleksfull resignation intog hennes själ i förening med en tacksam glädje öfver den förvandling hon erfor, och den erfarenhet, som blifvit henne till del.

En sådan erfarenhet är af onämnbart värde för hela lifvet, och ger vår själ en visshet om Guds väsen och omedelbara förhållande till henne, som ingenting mer förmår rubba. Och antingen Han lyfter henne upp till sitt hjerta och låter henne smaka de fröjder, »som ingen tunga kan uttala», eller böjer henne till jorden, såsom vinden böjer säfven vid stranden, så är hon tillfreds, tillfreds att han är med henne, och att han är kärleken. I djupaste vinternatt är detta hennes ljus.

Sådana voro Herthas känslor under det hon gick hemåt genom den ensliga skogen, och i det ljus som nu lyste i hennes själ, tycktes lifvets alla dunkla gåtor ljusna. Äfven öfver Yngves förvirrade, förvridna bild kom en förklaring. Var det ej den lära, som hon hört, af hans läppar, som nu hon fattat med en ny känsla af dess sanning. Kunde väl han vara falsk, vara en lögnare? måste icke allt vara lögn förr än detta vore sannt? Och Hertha fattade hastigt beslutet, att ställa frågan till honom sjelf, och låta sanningen döma emellan dem. Men först måste hon se Rudolph. Hon kände sig nu i stånd att gagna honom, och åter klar och bestämd, beslöt hon att följande dagen resa öfver till Köpenhamn. Hon behöfde blott en natts hvila. Det var nu sju nätter på hvilka hon icke sofvit.

Denna natt sof hon djupt och starkt. Men själens kamp återverkade på kroppen, och hon

vaknade, om morgonen med en förfärlig hufvudvärk. Hon eftersände läkaren på stället, begärde och erhöll en stark åderlätning. Det var med ett slags bittert nöje, som hon såg sitt blod rinna, tills hon var nära en svimning. Kunde hon dock med allt sitt blod köpa Yngve fri från denna synd!

Efter åderlätningen och under inflytande af en stillande dryck, blef Hertha liggande, jemförelsevis smärtfri. Så låg hon hela dagen med ögonen slutna, och blott en och annan tår, som långsamt rullade genom de mörka ögonhåren utför de bleka kinderna tillkännagaf den tysta sorgen i hennes själ.

Så låg hon ännu om aftonen, då hon hörde dörren öppnas och någon sakta inträda i rummet; men i tron att det var en af husets pigor, som lofvat se om henne, förblef hon liggande stilla med ögonen slutna. Då kände hon en varm kyss tryckas på sin hand, som med detsamma vättes af tårar. Hertha slog upp ögonen och såg en ung, vacker flicka på knä vid hennes säng, betraktande henne med uttryck af den innerligaste kärlek.

»O! förlåt, förlåt!» bad i detsamma Eva Dufvas ljufva röst; »och skicka mig ej bort. Jag hörde att någon, som syntes mycket sjuk och bedröfvad låg här, och jag ville höra om jag kunde vara henne till någon tjänst; ty också jag är bedröfvad och sjuk till sinnet. Men nu, sedan jag känt igen dig, så kan jag inte lemna dig mer. O! låt mig få bli hos dig, tills du blir bra åter. Låt mig få vara som din syster, eller din tjennarinna. Hvem vet, kanske den ringa och svaga kan vara den starka till någon liten tjänst. Det skulle vara mig så godt! Säg icke nej... Jag

skall vara så tyst, men jag kan ej lemna dig. Jag behöfver bli nära dig; det skall göra mig mer godt än allt annat! . . .»

»Huru kom du hit?» frågade Hertha, i det hon smekande lade sin hand om den unga flickans nacke.

»Med mina föräldrar,» svarade Eva; »vi äro på resa till Köpenhamn, der min far har affärer, och de ha låtit mig och syster Marie följa med, för att förströ mig och muntra mig, som de säga. Ty jag har varit och jag är mycket orolig till sinnet allt sedan — men allt det der vill jag tala om sedan, om jag blott får stadna hos dig; — du skall lysa öfver mitt dunkla inre, du skall göra mig klar öfver mig sjelf och hvad jag bör göra; ingen kan det om icke du. O! låt mig stadna hos dig. Jag frågar ej efter hela Köpenhamn, om jag blott får sitta här, vid din bädd. Syster Marie skall följa föräldrarna till Köpenhamn.»

»Bed din mor, att jag får tala med henne!» sade Hertha; och Eva, som i de orden hörde ett samtycke, kysste varmt Herthas hand och skyndade till sin mor.

Emellan fru Dufva och Hertha blef det snart uppgjordt att Eva skulle stadna hos denna ända till dess hon var bra nog för att sjelf resa öfver sundet, då hon skulle återföra Eva till sina föräldrar. Hertha sade fru Dufva sin afsigt att i Köpenhamn besöka en ung, sinnessjuk släkting, och Hertha, ehuru icke egentligen älskad i kretsen af sina bekanta, var så allmänt högt aktad, att fru Dufva utan frågor och betänkande öfverlemnade Eva i hennes skydd.

Eva Dufva var öfverlycklig åt denna uppgörelse. Hon var i de år, då det är så vanligt hos unga, varmhjertade flickor att fatta en exalterad tillgifvenhet för utmärkta personer af deras eget kön, i synnerhet då dessa utmärka sig genom en karaktersstyrka, som de sjelfva känna sig sakna; och längesedan hade Eva Dufva känt till Hertha den dragning, som den veka rankan känner till det starka trädet kring hvars stam den behöfver linda sig för att höja sig mot ljuset.

Det lilla rummet vid Trollhätte-fallen, som under föregående dygn bevittnat ett så mörkt lidande, erbjöd denna afton en vänlig syn.

Det var den bleka sjuka, som nu, tydligen mycket bättre, satt högt uppbäddad i sängen, med det rika gyllne håret tillbakakastadt ifrån tinningarne och i fria vågor fallande öfver de hvita kuddarne, under det att hennes ännu febermatta ögon med moderlig huldhet hvilade på den unga flickan, som på knä vid hennes bädd och med hennes hand emellan sina, ömsom tryckande den till sina läppar, ömsom lutande emot den sin heta kind, utgjöt för henne sitt öfverfulla hjerta.

Eva omtalade huru hon, i följd af herr v. Tackjerns uppförande vid eldsvådan, känt den motvilja, som hon alltid hyst för ett giftermål med honom, så tillväxa, att tanken derpå blifvit henne odräglig, och huru hon förmått sina föräldrar att samtycka till upplösandet af hennes förbindelse. Emellertid hade familjens belägenhet genom eldsvådan och genom nya förluster på annat håll, blifvit mycket betryckt; hon såg sina föräldrar sörja deröfver och tydligen önska, att förbindelsen

emellan deras dotter och den rika v. T. skulle återknytas. Han, å sin sida, hade förklarats sig färdig dertill; han ansåg hennes uppsläende af deras förlofning som en vanlig »qvinnonyck» den han ville förlåta, och föreslog, att, för att förekomma ett förnyande deraf, bröllopet skulle försiggå ju förr dess hellre. »Och nu vet jag hvad som förestår mig,» fortfor Eva. »Efter denna resa, som skall »förströ mina grubblerier», skall man yrka på mitt afgörande. Föräldrarne skola säga, att jag »får göra som jag vill, att de ej vilja öfvertala mig», men de skola se bekymrade ut; jag skall läsa i deras blickar och uttryck hvad de önska; jag skall se huru jag kunde lätta deras och systrarnes framtid genom mitt giftermål, se att jag dermed skulle göra alla nöjda utom — mig sjelf. Ty aldrig, nej aldrig kan jag bli lycklig i detta giftermål. Jag behöfde en man som jag kan högakta, se upp till som ledande vän och man. Och det kan jag ej i detta fall. Men har jag rätt att se blott på min egen lycka? att för min egen sällhet göra alla emot? Är detta icke orätt, egoistiskt? — Ack! jag har gått ur kyrka och i kyrka för att af presternas ord finna råd och ljus; men de ha predikat om en undergifvenhet och lydnad, som — ändå mitt hjerta uppreser sig emot, emedan jag ej vet om den, i detta fall, är Guds vilja. Kunde jag blott veta det! Jag har bedt Gud om ljus både bitti och sent, och ändå har intet ljus kommit i mitt stackars sinne, och det har gjort mig hemsk, och — ibland har känt mig liknöjd för mig sjelf och allt i verlden, så att jag kunde vara färdig kasta bort mig sjelf, efter Gud icke

bryr sig om mig. Ack! det var väl syndigt tänkt, ty — han har ju fört mig hit, till dig, och du, jag känner det, skall lära och upplysa mig.»

Hertha lät den unga flickan fullt uttala sig, sedan sade hon:

»Har du någonsin tänkt på att du kunde få barn i ditt giftermål?»

Nej, — svarade Eva, — åtminstone har jag ej dröjt vid den tanken, nej.»

»Det är ändå endast den, som kan ge dig ljus på din väg,» sade Hertha. »Om du skulle välja en *fader*, till ledsagare och föredöme för ditt barn — skulle du välja herr v. T.?»

»Nej,» sade Eva, med full bestämdhet. »nej, det skulle jag ej!»

»Tror du att han kan bli annorlunda, att han kan förändras genom ditt inflytande?»

»Ack!» suckade Eva, »man har väl sagt mig det, men — jag tror det icke. Han är så mycket äldre, verldsligt klokare, starkare i vilja än jag. Jag skulle aldrig ha mod att vara fullt mig själf med honom, att be honom om något; — jag skulle, förenad med honom, bli mindre öppen, mindre frimodig än nu, jag tror att jag kunde bli konstig, ty, jag är rädd för honom. — Jag ville ej bero af honom, ej vara hans son eller dotter!»

»Nå väl, så blif ej hans maka!» sade Hertha med stor bestämdhet, i det hon lade sin hand på den unga flickans hufvud, »du syndar eljest emot Gud och den kallelse som *moder*, som han gifvit dig, att vårda barnets väl, som han kunde låta födas i ditt sköt. Ack! Eva, jag undrar alla

dagar på, huru människor, dels inom dels utom giftermålet kunna så lättsinnigt föda barn till lifvet, det stora bittra, fruktansvärda lifvet, med himmel eller helvete till utgångspunkter — barn, varelser med odödliga själar, som kunna så mycket lida, så mycket förtvifla, och en gång förebrå sitt lifs upphof att ha gifvit dem lifvet!... Det är isynnerhet åt qvinnans modershjerta, som Skaparn förtrott ansvaret, vården om den varelse, som hon skall bära under sitt hjerta, och likväl — huru ofta tänker hon väl derpå, då hon går att ge sig åt en man?... Eva! — Det är mitt sista ord till dig, i denna sak — gift dig icke med den man, hvars dotter du ej ville vara!»

»Hertha!» utbrast Eva, »du lyfter en sten från mitt hjerta; du tar täckelset från mina ögon, och jag ser nu allt klart!... O! du har rätt, du har rätt, och det är Gud som fört mig till dig, ty... Men Hertha, öfvergif mig icke härefter, ty jag kommer att behöfva ditt stöd och ditt råd. Föräldrarne äro goda, mycket goda. Men de tro, att en flicka måste antingen gifta sig eller också sitta hemma med små fruntimmers-arbeten, och ingenting företaga utom att sköta sin toilett eller göra visiter; och detta har aldrig varit mig nog och blir det allt mindre härefter. Vi äro många i hemmet; vi behöfvas icke alla der, och jag måste nödvändigt nu lemna det på en tid. Kunde jag blott företaga något för att hjälpa föräldrarne, syskonen!... men jag är så okunnig; kan litet af hvarje, ytligt, men intet grundligt. Likväl skulle jag så gerna vilja arbeta, duktigt arbeta med hvad som helst, om blott jag

kunde göra nytta dermed, och komma ifrån det tillstånd af ovisshet och halfhet, som nu är mitt sjäslif och äfven mitt hemlif. Jag går såsom i en skymning; jag vet icke hvad jag är, hvad jag kan. Jag söker mig sjelf. Jag är lik en åker som ligger i träde men som kunde bli fruktbar genom odlarens hand.»

Ju längre Eva så talade, dess mer klarnade Herthas blickar, strålande öfver den unga flickan; hennes hufvud höjde sig och återtog uttrycket af sjelfmedveten kraft och vilja, som var henne eget, och hennes allvarliga blick trängde ömt forskande in i den unga själ, som här öppnade sig för henne.

»Jag förstår dig,» sade hon, »och hvad du säger; gläder mig. För oss qvinnor ligger ännu större delen af livvets åker i träde och man vill hindra oss att bruka den. Men en klar och stadig vilja kan genombryta månet stängsel. Finer du i din själ någon längtan till en större, allmänligare verksamhet, i någon bestämd riktning?»

»Nej, icke det,» svarade Eva, »jag fruktar offentligheten och fruktar min otillräcklighet att verka på egen hand. Men jag skulle vilja sluta min lilla verksamhet, mitt lilla lif till något mål, som jag kände stort och ädelt, värdt att lefva och arbeta för. Och — jag skulle gerna sluta ett fattigt barn till mitt hjerta, lefva och arbeta för det. Det skulle göra mig lycklig. Jag skulle ej frukta fattigdomen med detta; jag skulle nog kunna förvärfva ett tarfligt bröd för det och mig. Detta har varit och det är min framtidsdröm. Men först vill jag bli en bättre, en klarare, en starkare människa

än jag är det, och derföre låt mig älska dig, se dig, höra dig ibland, se upp till dig. Det är så skönt, så härligt, att få se upp, älska, beundra! . . .»

»Ack, se då icke upp till en människa, din like!» sade Hertha, med djupt och sorgset allvar. »Du skall finna dig bedragen; se upp till Gud allena! Det kan ej nog upprepas: Människan är svag; den bästa ofullkomlig; och sannt, bittert sannt är vårt gamla ordspråk: »Ovisst är allt hvad man äger i en annans bröst!»

Det låg ett så dystert allvar i Herthas uttryck under det hon fortfor att varna Eva att för mycket tro eller »förlita sig uppå människor», att Eva djupt skakades deraf. Men hon sade ändå smekande: »du tror ju på mig och min tillgifvenhet för dig? — Jag vet att jag kunde dö för dig. Den som älskar dig en gång, måste älska dig alltid och bli en allvarligare, en bättre människa. Jag begär ej, jag är inte värdig att få veta hvad som låtit dig tro så mycket ondt om människor, men säkert har du lidit mycket, och lidandet förmörkar sinnet och låter det — kanske inte alltid döma rätt. Förlåt mig, att jag vågar så tala till dig, — men jag håller så mycket af dig, och det gör mig så ondt att du skall känna så der! . . .» Och Eva badade Herthas hand med sina kyssar och tårar.

I den gamla sången om Gudrun som sitter vid Sigurds lik, men kan icke »gråta, som andra qvinnor», ty »dö blott hon ville» säges huru

— »de ädla
Jarla-döttrar,
gull-beprydda,
sutto för Gudrun:

hvar af dem förtäljde
sin tyngsta sorg,
den som bittrast
plågat hade.»

Det hugsvalar slutligen den sörjande, så att hon utbrister i tårar och sång.

Så lindras den ensliga sorgen af medkänsla för en annan. Så ock hugsvalades nu de båda unga qvinnornas lidande af det djupa deltagandet i hvarandras. Snart sågs Eva med lugnat sinne täckt och tyst sysselsätta sig att för Hertha ordna en lätt qvällsvard, och tycktes glömma sig sjelf för att tjena henne, under det att Hertha i stilla öfverlåtenhet lät sig af henne vårdas, och äfven med ett leende emottog ett glas mjölk och bröd af hennes hand.

»Läs för mig något!» bad Hertha sednare på qvällen sin unga vänninna, »läs för mig detta,» tilllade hon, i det hon räckte Eva det lilla häfte, som hennes okände vän på ångbåten satt i hennes hand, men som hittills förblifvit henne en förseglad bok. Det var det herrliga skaldestycket »Dödens Engel» af J. O. Wallin, som nyss blifvit utgifvet efter den store mannens död. Eva läste och läste skönt. Vid ljuden af denna mäktiga poesi liksom reste sig Herthas själ, ty allt hvad lifvet har förfärligt och allt hvad det har stort och skönt framträder der i bjerta skuggor och dagar, framslungade af mästarehand ur ett hjerta, som druckit djupt af livvets malörtskälla, men äfven ur Evangeliï frälsande brunn, och derfore kunde tala till människohjertan såsom blott sällan en dödlig. Det var Dödens Engel, som nu genom »Davids-harpan i nordens», talade till Hertha:

»Jag sveper vingen om nordanstormen,
 Och rullar dynande våg mot strand.
 Af statssystemer jag krossar formen
 Och vrider viggen ur dundrarns hand.
 Som nattens väckter
 Jag sekler jagar;
 Och menskoslägter
 Och verk och dagar
 Som böljor hvälfva sig för min fot
 Tills sista böljan der lagt sitt knot.»

Och sedan:

»Hör ande-rösten, den klara, djupa,
 Och i hans ärende upprätt gack;
 Du sen ej spörje om du skall stupa,
 Ej heller sörje för världens tack!
 Du fyller kallet
 Och frukte icke!
 Ur sjelfva fallet
 Du uppåt blicke
 Så skall dig fatta en Engels hand
 Och stilla föra dig till ditt land.»

Och sednare:

»Väl dem, som redligt det ädla velat,
 Det rätta sökt och det milda tänkt!
 Som älskat mycket fastän de felat!
 Dem varder mycket ock efterskänkt.
 De här ej blefvo
 Allt hvad de skulle,
 Men Englar skrefvo
 Så kärleksfulle
 Hvad genom dem uti minsta mån
 Den världen glädt som de kommo från.»

Och slutligen, den ljufliga profetian:

»Då dagen svalkas och skuggan breder
 Kring edra dalar och berg sitt flor,
 Så kommer *Han* och förlossar eder
 Hvars makt är såsom hans kärlek stor.
 De ögon trötta
 En stund de somna...
 De verktyg nötta,
 En stund de domna...
 En annan stund till ett annat lopp
 I edra hufvuden lyfter opp!

Och ny är himlen och ny är jorden,
 Och ny är himlens och jordens son,
 Och saknar icke odödlig vorden
 Det trånga hemmet han kom ifrån.

Det är försvunnet,
 Det är förvandladt,
 Men tro som vunnit,
 Men dygd som handlat!

J hafven lotten åt er beredd,
 Af låga sinnen ej hörd och sedd.

Då äro torkade alla tårar
 Då äro belade alla sår...
 Ej mer på trafvar af lik och bårar
 Med fackla nedvänd och släckt jag står.

Jag facklan vänder

Och i detsamma

Den åter tänder

Vid lifvets flamma,

Och blandar, evig Seraf, min ton

I eder lofsång vid ljusets thron!

Hertha lyssnade till sången öfver döden och lifvet, från »Davidsharpan i norden» lät den försänka henne i människosläktets gemensamma lott, och för en stund syntes henne hennes eget öde, hennes lifs pröfningar och qual ringa. Hon liksom lösgjorde sig från sig sjelf; och vid det sken som »Dödens Engel» spred öfver det jordiska lifvet, syntes det henne ädelt, i all sin bitterhet, värdt att lefva. Hvilande i denna syn och med ögonen fästade på den unga föreläserskans oskuldsfulla ansigte, kom öfver hennes själ en högtidlig, stilla frid. Med händerna sammanknäppa och hufvudet nedlutadt mot bröstet insomnade hon stilla. Eva fortfor ännu en stund att läsa, för att ännu fastare insöfva henne; redde sedan till åt sig en liten bädd vid foten af hennes säng, och hvilade der så godt, som hon icke gjort det på länge, den goda, unga flickan.

Följande dagen kände sig Hertha fullkomligt frisk. Hon skref till sin far och sina systrar; utsatte tiden för sin återkomst till hemmet, och begaf sig dagen derpå med Eva Dufva, öfver Kattegatt, till Köpenhamn, der hon återlemnade den unga flickan till sin familj — icke utan att ha djupt förbundet sig med henne för framtiden — och gick att uppsöka Rudolph.

Väl att hon kom till honom i denna stund! Den olycklige ynglingen, jagad af namnlös oro, af brandnattens förfärliga minnen, som allt starkare tycktes uppstå i hans själ, var i begrepp att lemna det hem der han blifvit upptagen och att vandra ut i verlden, utan annat mål än det att fly sig sjelf.

Hertha afstyrkte honom icke från denna vandring; hon styrkte honom fastmer i afsigten att göra en lång fotresa; och i samråd med de släktingar, som tagit honom i sitt hägn, utstakade hon en march-route för honom, och försedde honom med bref, som skulle låta honom på åtskilliga orter under vägen finna vänner och skydd om han behöfde det. Detta var godt för den olycklige, men o! huru outsägligt mycket mer hennes egen närvaro, hennes styrkande, hugsvalande ord, tanken att hon kommit dit, till Köpenhamn blott för hans skull, att han var något för henne, att hon hade honom kär! Glädje och tacksamhet häröfver gjorde honom till ett barn i hennes hand. Hon åter, styrkt af det dop som hon nyss genomgått, talade nu till den arma »skymningens son» med helt annan visshet och helt annan kraft än förut en gång, hugsvalade och styrkte honom.

Sedan Hertha med moderlig omsorg besörjt Rudolfs utrustande för hans vandring, sedan hon sett honom med renseln på ryggen, gråtande, men ändå lycklig, lycklig af hennes välsignelse och af hennes kyss på hans panna, med vandringsstafven i sin hand, gå sin ensliga väg, då, utan att ha sett en skymt af de konstens herrligheter, som Nordens Athén sluter i sitt sköte, vände Hertha om till sitt land och sitt hem.

Der, i hennes hem, mottogs hon med outsägligt jubel af sina unga systrar, hvars tårar och smekningar läto henne känna hvad hon var för dem. Fadren återsåg henne med mörka och stränga blickar, men utan att säga ett ord, ehuru han inom sig svor och förbannade »fruntimmernas emancipation». Men han kände numera för sin äldsta dotter en högaktning blandad med fruktan. Han behöfde henne och fruktade att stöta henne bort. Moster Nella var ytterligt konfunderad af Herthas oförklarliga bortresa och återkomst, och muttrade oupphörligt sina misstankar halfhögt för sig sjelf, under det hon fördjupade sig i de intressant trassliga härfvor, som hon åtagit sig att reda för en stor väf, som skulle väfvas i huset.

De unga systrarne hade mycket att säga om Yngve Nordin. Han hade samma dag som Hertha afreste kommit till Kullen, blifvit ytterst bestört vid underrättelsen om hennes plötsliga resa, och på hans många, oroliga frågor om henne, kunde de blott gifva sorgsna och otillfredsställande svar. Han hade återkommit flera gånger för att få höra nyheter om henne, och slutligen lemnat

för henne en biljett. I denna fann Hertha endast dessa ord:

»Hertha! Hvarföre detta? Jag har rätt att fordra en förklaring!

Yngve.»

Hvarföre, manne, tryckte Hertha dessa ord, med en krampaktig häftighet till sitt bröst. Det var emedan deras trotsiga, nästan utmanande anda, likväl förde till hennes hjerta, med blixstens snabbhet, känslan att de voro skrifna af en oskyldig, af en förorättad, en som med oskuldens frimodighet fordrade upprättelse. O! att så måtte vara, att hon måtte ha blifvit vilseförd. Men huru var det möjligt, tänkbart? ... Huru skulle den mörka gåtan kunna förklaras?

Sanct Britas Sommar.

Ej tjugusande, som Nordamerikas Indianska sommar, men ändå rörande ljuflig och skön är ofta i Sverige den tid, som vi kalla »Sanct Brigittas sommar» eller »Britt-sommaren». Den inträder vid samma tid som den Amerikanska eftersommaren; men den slutar mycket förr; dess lif är likt ett skönt leende som för ett ögonblick upplyser ett dystert anlete.

Redan ha skördarne på våra åkrar blifvit inbergade, och nattfroster och störtregn, stundom snöglopp, härjat löfträdens och ängarnes skönhet; blommorna ha sänkt sina hufvuden, bladen svartnat. Då inbryter i början af Oktober en tid af klar sol och lugna, varma dagar, då den Svenska naturen framstår på en gång i strålande höstprakt med sina mångfärgade löfträd, sina lysande klasar af frukter i Oxel och Rönn, sina strålande solblommor, sin lingondrufva i ljungen och sina granna fåglar kretsande i trädens toppar, och liksom novisen pryder sig som härligast just i den stund då hon tar afsked af livvets fågring, för att gå in i sin vinterliga graf.

Det nordiska helgonet, hvars namnsdag inträffar vid denna tid, och hvars inre värma var sådan, att hon midt under strängaste vinter låg på jordgolvet i Wadstena oeldade kloster-cell och kände ingen köld, har gifvit sitt namn åt denna sommartid, knappt mindre underbar än hennes eget inre sommarlif.

Oxel- och rönträden kring Solberga prestgård lyste af röda drufvor kringkretsade af flockar, granna sidensvansar en skön morgon i Britt-sommarso- lens prakt. Prestgården sjelf såg så skurad och putsad och festlig ut, alldeles som om man der skulle bereda sig till en högtid. Friskt enris doftade, strödt på salsgolf och förstuguqvist; solen lyste gladt genom de klara rutorna på blanka bord och granna blommor. Pastorskan hade otroligt mycket att göra, satte alla sina pigor i full verksamhet och gick sjelf med sin stora nyckelknippa från vind till källare, från visthus och till mjölkkam- mare, sedan från skåp och till skåp inom hus framtagande duktyg och silfver och porslin. Hon var som bäst inbegripen i linneskåpet och i valet och qvalet emellan duktygen »stora rosen och lilla rosen, vandringsmannen och stjernmönstret» då pastorn inträdde i salen och utropade:

»Nå min lilla gumma, det är väl icke värdt tänka sig att få en samtals-stund med dig i dag. Det är ändå fasligt hvad du har mycket göra och mycket besvär för sådana här upptåg och tillställ- ningar, som fru Ugglan skulle kalla dem.»

»Ah hvad!» sade den lilla pastorskan mun- tert, »besvär? Du vet väl, att sådant besvär är mitt största nöje, isynnerhet när det är till små-

barnsskolans förmån. Och göromålen, sysslorna, Gud välsigna dem! de äro mitt lif och min lust, och utan dem ville jag inte lefva. I dag har jag farit omkring, som en eldslåga i huset, allt sedan klockan fyra på morgonen; men också har i dag allting gått så väl och så i hand, som om det vore förspändt till något godt. Degarne jäsa så det är en lust åt, och — du tror inte hvilken rar »förning» jag fått just på morgonqvisten. Gissa!»

»Jag gissar en — hjortstek!»

»En hjortstek? du har också dina påhitt! Nej, men så godt som det, tre harar och en morkulla!... Du vet att vi skola bestå steken till kalaset!.....»

»Tre harar! ett hopp för hvar hare, och en »kyss för morkullan!» utropade pastorn förtjust. Jag tyckte väl att det osade så ovanligt godt från köket. Men hör du, kunde vi inte skänka klockarns en af hararne?»

»Det få vi se i morgon, far lilla, nemligen om det blir en hare öfver efter aftonkalaset. Kom ihåg att vi ska ha omkring trettio personer! Men hur som helst, så ska vi bjuda klockarns på steken; och... (jag tror att jag tar »lilla rosen»; den är väl duktigt sliten, men ingen ser det vid ljus) — och gummorna i fattigstugan skola få hvar sin bulla till söndagen.»

»Du är en rar kvinna och husmor!», sade pastorn hjertligt.

»Ack! hvad är det väl för konst att hushålla så att det räcker till, när man har det så pass som jag, men vet du min gubbe, att jag har just tackat Gud i dag för att jag inte är rik; ty jag

skulle då inte veta och känna såsom nu, hvad det är för en fröjd i att arbeta och förkofra sig, och tänka ut och ställa till, så att det skall räcka väl till och bli lite öfver. Och när jag arbetat veckan igenom, och då, vid dess slut, ser att jag har litet öfver, som jag kan ge bort, utan skada för huset, då kännes det så roligt och så godt. Dessutom är det ett friskt lif för kropp och själ i de der sysslorna, som aldrig en rik kan känna. Och när jag under dagen går omkring, och ser till ladugården, eller visthusen eller trädgården, och derunder ser ut åt åkrarne hur de grönska och hur grödan växer, eller upp till den blå himlen öfver dem, då tycker jag att jorden är så skön,, Gud så god och lifvet så godt, att jag är — färdig att gråta!»

»Gråta?» sade pastorn förvånad, »hvarföre gråta?»

»Jo, emedan jag inte har någon eller några omkring mig, som kunna känna så med mig, derföre att jag är — barnlös! Tänk, om jag hade en nio eller tio döttrar eller åtminstone ett halft dussin att rusta med, lära arbeta och njuta, såsom jag gör det, huru roligt vore det för dem, och för mig, helst nu, då jag börjar bli gammal, och väl behöfde någon inomhus att förlita mig på; ty pigor äro ändå pigor, och man kan inte lemna dem åt sig sjelfva. Jag tänker ibland, att jag måste få döttrar i himmelen, efter den glädjen blifvit nekad mig på jorden.»

»Men i himmelen, min gumma, rustar man hvarken med sysslor eller pigor, utan man»

»Nej, min gubbe lilla,» afbröt pastorskan, »kom nu inte och tala om din himmel, der man bara skall stå eller sitta med palmer i händerna och sjunga psalmer både dag och natt och ingenting annat göra. Ty jag säger dig, att dit vill jag inte komma om än du sjelf vore der. Jag skulle inte uthärda att sitta så der med palmer i händerna, och jag är viss på att vår Herre inte skall begära sådant onödigt af mig eller af någon. Nej, arbeta, sträfva, förkofra sig och ha mycket att göra, mycket att sköta, det måste jag ha der liksom här, om jag skall trifvas. Och säg mig inte du, att inte vår Herre har utvägar att selsätta mig och alla människor, som vilja tjena honom på annat sätt än att sitta med palmer i händerna och sjunga psalmer. Nog har han i sitt stora hushåll visthus och trädgårdar att sköta, (de må nu vara andeliga, sådana som Svedenborg säger) och fattiga själar, som behöfva bespisas af dem. Jag begär ej hättre än att tjena vår Herre, men han måste sätta mig till ett reelt arbete, och icke att hålla palmer i händerna. Och om han är så god, som jag tror det, så skall han äfven ge mig några döttrar att fostra opp och lära in till hans tjenstepigor, ty först då skulle himmelriket bli riktigt en himmel för mig!... (Nej, jag tar ändå »stora rosen» den »lilla rosen» har för många stoppar!)

»Hör mor,» sade pastorn, »du talar ofta om de der döttrarne som ett himmelrike. Hvarföre skulle vi inte då förskaffa oss ett sådant på jorden om vi kunna det? Råd ha vi ju och rum äfven, sedan vi kommit hit, och nog tycker jag

att det vore roligt och godt att ha ett par unga flickor i huset, som vi kunde hålla af och som kunde hålla af oss. Kanske att vår Herre just därför nekat oss egna barn på det att vi måtte dess mer antaga oss andras, som kunna behöfva det. Vill du, så låt oss ju förr dess hellre ta en eller två döttrar i huset!»

Pastorskan blef nu sittande med »stora rosen» i sitt knä och betraktande sin äkta hälft med ett uttryck som tydligt vittnade om att frågan gick henne till hjertat. Ändteligen sade hon:

»Om du visste hur ofta den tanken har fallit mig in. Men ända hittills har jag inte sett några unga flickor, som jag riktigt af hjertat velat kalla mina, och ta i mitt hus. Men nu vet jag verkligen ett par unga flickor, för hvilka jag känner mig kunna vara som en riktig mor och som du säkert skulle kunna hålla af.»

»Nämn dem, nämn dem bara! Jag går genast att söka upp dem.»

»Det är — Eva Dufva och hennes syster Marie. Båda äro rara flickor, och kunna bli riktigt duktiga och goda qvinnor om de komma på rätt plats och i rätta händer. Modern är en ståtlig människa, men hon gör allt i huset och lemnar åt döttrarna intet utom småsaker och sysslor som hvarken taga upp tanke eller tid. Nu är der också många flickor i det hemmet, och det lär se bekymmersamt ut med affärerna, så jag tror att Dufvas skulle vara belättna att ett par af flickorna kom i ett hem der de blefvo såsom egna barn. Eva, dessutom, behöfver komma hemifrån och ifrån den der förlofningen, som jag är glad

att hon haft mod att slå upp. Men hon behöfver också tagas ifrån all frestelse och öfvertalning att knyta den igen. Hon behöfver en ny och frisk verksamhet, och det skulle hon få här. Marie är bara ett barn, men hon är ett englabarn och håller af dig, allt sedan hon läste till skrift för dig, så att jag kunde bli svartsjuk om inte jag vore så glad deråt. Det anar mig att båda flickorna nog skulle vara nöjda att komma till oss om blott föräldrarna samtycka. Men hvad säger *du* om saken?»

»Jag säger att den är — som om den vore uttänkt i himmelen, så god synes den mig. Föräldrarne åtar jag mig att bearbeta. Hvad flickorna beträffar, så ämnar jag göra processen kort och säga dem, att om de inte bums springa mig och dig i famnen, kalla oss far och mor, så vilja vi inte ha dem!»

»Sakta bara, min lilla gubbe! var inte allt för ifrig, ty du torde eljest skrämma bort dem. Dessutom, vi måste säga att saken är ett försök på ett år eller par, att vi få se hur vi trivas med hvarandra o. s. v.»

»Nå det förstås, men de *måste* trivas och vi med dem, det känner jag på mig. Flickorna komma ju hit i dag med deras mor? Och ännu i dag måste förslaget göras och saken om möjligt afgöras.»

»Jag har känt det inom mig hela morgonen,» sade pastorskan; »att någonting ovanligt förestod i dag, något godt.»

»Gud gifve det!», sade pastorn, »jag har deremot just i dag på morgonen haft mina stora

bekymmer för den stackars gossen Yngve. Allt sen den der häxflickan Hertha — som jag just ville taga i skriftermål och duktigt läxa upp emellan fyra ögon — så oförklarligt och oförsvarligt reste sina färde, utan att säga ett enda ord derom, så är han icke lik sig, som du sjelf sett det. Han hvarken äter eller soffer eller talar eller läser, utan går och förtär sig i oro och ångest, som ibland ser ut som det vore ånger. Jag begriper icke saken och ingenting vill han säga. Men jag har sett honom vrida sina händer, så att det knakade i dem, och slå sig för pannan eller slå knytnäfven i bordet som om han vore topp rasande. Deremellan sitter han dyster och mörk och grubblar, medan jag ser feberrodnad färga hans kinder och ögonen brinna dunkelt. Jag riktigt längtar att grefve B. måtte resa sin väg med honom till Frankrike, innan hon — häxan — återåterkommer. Det skulle vara rätt åt henne, och kanske den enda räddning för honom.»

»Ja, men hon är nu återkommen, och kommer troligen hit i dag.»

»Hvad säger du?» utbrast pastorn bestört; »och — hvarföre har du icke sagt det förut?»

»Emedan jag först på morgonen fått veta att hon återkommit till Kullen, i går aftons. Och nu har jag skickat till henne ett bud med bjudning att infinna sig hos oss i dag, med öfriga medlemmar af syskonföreningen, och sagt henne, att det var bäst att hon kom om hon ville ännu en gång se sin patient, emedan han skulle resa utrikes för att återställa sin hälsa, enligt doktors

förordnande; och att grefve B— tillbjudit honom att åtfölja sig till Frankrike i nästa vecka.»

»Du har gjort allt detta på morgonen, i dag?» sade pastorn förundrad. »Det är visst att du är en märkvärdig qvinna — emellanåt. Och jag måste bums gå och säga det der åt den stackars gossen.»

»Vänta, vänta! Får han veta att hon är hemma, så står det ej till att hindra honom att springa af till henne, och det duger ej, klen som han nu är, och med hans sjuka knä. Han kunde få sig en riktig blodstörtning på kuppen, — han har ju redan ett par gånger denna vecka spottat blod. Nej, det går inte an!»

»Så går det an att jag sjelf går till henne och tar reda på henne;» sade ifrigt pastorn, »den häxan!»

»Vänta, kära min gubbe, jag väntar ju mitt bud tillbaka på eviga momangen.»

»Vänta och vänta, men jag kan inte vänta!» sade pastorn otåligt. Hvem vet när ditt bud kommer igen. Sjelf är bästa bud. Dessutom vill jag se flickan, och, om möjligt, ta reda på den här saken. Och om hon inte är likaså tänd och förändrad som han Yngve och ser likaså olycklig ut, om hon har sin stolta min, så — Gud nåda henne!» Och med dessa ord var den lilla pastorn utom dörren och snart i full fart på väg åt staden till.

»De karlarnel!» suckade pastorskan, skakande sitt hufvud, »alltid skola de gå efter sina hufvuden. Der springer han nu och blir varm, och sedan käll och — om han bara hade väntat en

kvart, så... men nu får jag väl stänga mitt skåp; och så godt är, att jag tar både stora och lilla rosen, — det kan komma flera gäster än jag påräknat, och barnen behöfva dessutom några ser-vietter; de stoppade äro bra nog åt dem!... Men nu vill jag gå och se om Yngve, och krydda hans frukost med mina goda aningar. Mer får han inte veta ännu.»

Detta allt var sagt dels halfhögt, dels in petto af vår lilla pastorska, som, liksom många äldre fruar, hade vanan att samtala halfhögt med sig sjelf.

Hon hade för öfrigt icke litet att bestyra med, denna dag, vår goda pastorska; ty, som vi ha redan sett det, skulle hela syskonföreningen sam-las på prestgården, och sednare alla småbarns-skolans fattiga barn, (hvaraf en stor del tillhörde de brandskadade familjerna). Barnen skulle få, hvart och ett, en fullkomlig beklädnad för den stundande vintern; och ännu voro några små bluser, kråkor och förkläden att sy, som skulle till-verkas denna eftermiddag. Festen skulle slutas med dans. Till trakteringen skulle flera af de kommande fruarne bidra med hvar sin rätt, och — brist på mat var alls icke att befara. Sådana slags tillställningar hade man årligen ett par på prestgården, och mångas deltagande i ka-laset gjorde att detta blef föga kostbart för prest-folket. Dess själeliga del, munterheten eller »mun-trationen» bestodo de sjelfva; och det var en sä- gen på orten, att man ingenstädes roade sig så af hjertats grund, som hos pastorns. Man fann dessutom der, hvad som nu mera sällan fin- nes, gammaldags mjöd och gammaldags hjertlighet.

När vår lilla pastor återkom, hade han ett utseende mycket olika det med hvilket han begifvit sig bort.

»Jag begriper ingenting af hela historien,» sade han, »men den är allvarsammare än jag trott. Och inte ett ord, nej inte ett halft ord ville hon ge mig till förklaring. Emellertid har jag en skrifven lapp från henne till Yngve. Ditt bud, min lilla gumma, träffade jag på väg till Kullen, när jag gick derifrån. Det hade bara haft ett halft dussin kommissioner att uträtta på vägen, och...»

»Ah hvad? Ett halft dussin! bara fyra eller fem,... men hon kommer väl hit i dag?...»

»Eller sex eller sju; — ja hon kommer, men om det blir glädje för någon, vet Gud allena.»

»Huru så? Såg hon ond eller stolt ut, som hon kan se ut ibland?»

»Nej, ingen bit, och bäst det för henne, — men så marmorblek, som om hon varit blodlös, och en blick, som om hon gick till döden eller domen. Jag, som kommit i akt och mening att ge henne en sparlakansläxa, jag tillstår, att jag stod der framför henne, som en skolpojke, som glömt bort sin läxa och var färdig att gråta. Men jag sökte ändå att se barsk ut och sade: »Yngve är sjuk; — reser sin väg; kom och tala med honom!» Då säger hon helt saktmodigt, men med en slags dödsstillhet och bleka läppar: »Jag skall komma.»

»I dag!» sade jag. »I dag!» upprepade hon — och »var god lemna Yngve detta!» och så räcker hon mig den här lappen.

Jag såg skarpt på henne och frågade om hon ingenting mer hade att säga. Hon svarade: »ingenting mer nu! — men jag skall komma!»

»Nå så, i Guds namn, välkommen!» sade jag och lagade att jag kom mina färde. Aldrig har jag känt mig så tafatt och underlig till mods.»

»Ack, bara hon kommer, så kommer, nog allt till rätta igen,» menade pastorskan. »Jag begriper inte saken mer än du, men säkert är, att den här dagen blir på ett eller annat sätt en lycklig dag; — brödet har blifvit makalöst, allting lyckas i köket, och jag känner mig så upprymd och på en gång så högtidlig till mods som om...

»Du skulle få dig ett par döttrar i hemmet!», inföll pastorn; »och det torde hända; men — nu går jag till Yngve. Mätte den här lappen inte göra honom värre galen än förut!»

Med lidelsefull häftighet ryckte Yngve till sig det lilla hvita papperet, som för honom kunde bära lif eller död. Han bröt förseglingen och läste tyst dessa ord:

»Yngve! möt mig, i dag, klockan fem eftermiddagen vid Almas graf. Der vill jag tala med dig.

Hertha»

»Hon kommer, hon kommer då äntligen!» utbrast Yngve i svärmisk hänryckning! »Jag får då se henne, höra henne, tala med henne. Min Gud, jag tackar dig! Vid grafven! Ja der! Och kom hon än med döden till mig, jag skulle tacka henne. O! Hertha, Hertha! Du vet ej, du kan ej förstå...» Yngve böjde ned hufvudet i sina händer och grät.

»Stackars yngling, stackars gosse!» suckade tyst pastorn i det han torkade sina ögon. »Det är förskräckligt att vara så der förälskad. Nog var jag bra kär i min Elsa, men aldrig på det viset!» Och för att undvika frågor som han dels ej kunde dels fruktade att besvara, skyndade sig pastorn att lemna rummet i det han sade sig ha »en barnunge att döpa,» och lemnade Yngve att läsa och omläsa de få orden, som den lilla brefdufvan innehöll.

Ensam åter lade han det vid sitt bröst, tryckte den till sina feberheta läppar, öfverlemnade sig åt den rörande dårskap, som är de förälskades — de må nu heta Yngve Nordin eller Napoleon eller Palmerston — vishet och högsta lust, då nemligen de äro förälskade.

Vi lemna nu pastorn till sitt barndop, pastorskan till sina mångfaldiga bestyr och följa Yngve till —

Mötet vid grafven.

Det var en skuggrik kyrkogård, planterad med lummiga lönnar och lindar, den, till hvilken Yngve begaf sig, och der han redan upplefvat så sköna timmar vid den älskades sida. Den var just en passande plats för ett högtidligt möte.

Brittsommardagens sol lyste ännu varm öfver träden som, äfven de, lyste i guld och eldfärgade skiftningar. Men var det hemlig sympathi som rörde naturens hjerta för ynglingahjertats stumma oro — visst är att det tycktes som om det äfven väntat på någon. Hastiga vindstötar, som läto trädens grenar oroligt svänga och susa, och jagade moln fram på den hittills alldeles klara himmelen, vaxlade med stunder af dödlik stillhet, då man hade kunnat höra de lättaste fjät, och då träd och blommor och vaggande gräs stodo stilla likasom lyssnande. Så reste sig åter vinden och träden brusade, såsom rörda af suckar, och löfven föllo öfver grafven; — och vinden var varm som tropikernas vind, som kärlekens ljuft-bittra oro; åter blef det stilla, lugnt och allt tycktes bida.

Yngve stod vid Almas graf, med högt klappande hjerta väntande henne, som kunde gifva honom lif eller död; så kändes det för det sjudande ynglingahjertat, hvars känsla, väntan och lidande hade uppdrifvit till högsta punkt. Redan hade han väntat fem minuter öfver den utsatta tiden; »tänk om hon icke skulle komma!.....»

Yngve lutade ryggen mot ett åldrigt träd, tillslöt sina af solen bländade ögon och stod lyssnande under en stund af dödligt lugn; han visste att han skulle igenkänna ljudet af hennes steg. Då gick en varm fläkt öfver hans ansigte, träden brusade och något sade honom: hon är der!

Han uppslog ögonen och *hon* stod verkligen der framför honom, men så förändrad, så blek, så högtidligt allvarlig, som om hon nyss uppstått ur grafven med jordelivets sista tunga dröm ännu i sin själ.

Ovillkorligt räckte han mot henne sina armar. Och hon — den starka, stolta flickan måste hålla sig fast i bänken vid grafven, ty hennes knän svigtade. Yngves aftärda ansigte vittnade om hvad han lidit, men i dess rena drag, nu liksom förklarade af den glödande solens sken stod intet medvetande om brottslighet. Båda betraktade hvarandra tyst. Han var den första att bryta tystnaden.

»Hertha!» sade han, »äfven du har lidit, jag ser det!.....»

»Ja,» svarade hon, »och du» — hon tänkte tillägga »har vållat det,» men hon kunde ej. Ju mer, ju djupare hennes blick forskade i Yngves anlete, dess starkare uppgick för henne en omut-

lig, en himmelsk öfvertygelse att Yngve ej kunde vara skyldig och hon utbrast, — »nej... nej, du är icke falsk; nej, du har ej handlat bedrägligt, — nej, din rena blick vet icke af någon sådan skuld. O min Gud, måtte jag dö i detta ögonblick hellre än att bedraga mig! — Yngve! du är ej, du kan ej vara — Amalias älskare, fader åt hennes barn!...»

»Du har rätt, jag är det ej!» svarade Yngve lugnt!.....»

»Jag tror dig, jag tror dig och tackar Gud!» utbrast Hertha åter med sammanslutna händer. »Men säg, hvarföre nämnde hon — Yngve Norden?.....»

»Emedan,» svarade Yngve, »det är min yngsta broders namn likaväl som mitt. Alla tre bröder heta vi Yngve, men med tillsatts af ett annat namn; den bror om hvilken är fråga heter Alfred Yngve, jag heter Yngve Frey.»

»O, jag förstår, förstår nu allt,» återtog Hertha häftigt skakad; — »det är då han, som är den skyldige, och du, du är Yngve Frey! — Hvarföre Yngve, hvarföre har jag ej fått veta detta förr? Mycket lidande hade varit besparadt!...»

»Hvarföre visste jag icke förr än sedan några dagar, att Amalia var din nära släkting? Du har aldrig nämnt henne för mig, hon ej dig. Min broders förtroende erhöj jag först för få veckor sedan och hade ingen rätt att yppa hans hemlighet förrän — omständigheter sådana som de nu inträffade gör det mig till en pligt.»

»O Yngve! och jag har trott dig brottslig! huru skall jag kunna förlåta mig, sjelf?.....»

»Hertha! — gif mig rätt att utplåna detta minne; — gif mig din hand, blif min maka; vare härefter allt klart, allt samfaldt emellan oss — om endast detta har skiljt oss åt!»

»Icke endast; hör mig . . . nu eller aldrig måste allt sägas. Yngve, man har sagt mig, att du varit flygtig, att du älskat andra qvinnor innan du älskat mig. Svara mig: är det ingen qvinna som mera än jag har rättighet till din trohet, intet barn som har rätt att fordra ditt namn och ditt beskydd, såsom af dess fader?»

Och Herthas röst bäfvade ej, men hon var dödligt blek och hennes uttryck hade återtagit dess högtidliga, nästan stränga allvar.

Väl Yngve, att han ej, som hon väntat det, behöfde nedslå sin blick, att han så frimodigt kunde möta hennes i det han sade:

»Räck mig din hand; min är fri, och intet sådant ansvar hvilar på mitt hjerta. Jag har älskat innan jag älskat dig, ja, men af ungdomens öfversvallande lif och icke af själens fullhet. Jag hade kunnat fela, falla, om icke min moder stått som en god engel vid min sida. Då hon såg min böjelse att hänföras af stundens känslor talade hon öppet med mig, visade mig hela faran af dessa hänförelser och lärde mig genom exempel ur det hvardagliga lifvet känna eländet eller tyngden af dessa förbindelser, som sky dagens ljus och som pålägga pligter eller ansvar, hvilka förebrående eller tryckande följa oss lifvet igenom. Hon lät mig känna det som ett skönt, ett ädelt mål, att bevara mig värdig en ren qvinnas kär-

lek. Och huru tackar jag henne icke nu, sedan jag funnit dig!»

»Det är då verkligen så?» utbrast Hertha i stilla, hänryckt visshet, ty Yngves manliga och öppna förklaring hade skingrat hvarje skymt af tvifvel i hennes själ; »du är då verkligen den yngling jag stundom drömt dig vara, *min* Yngve, Yngve Frey! — och jag kan vara stolt att älska dig, att älskas af dig! — o Yngve! Denna visshet är himmelskt skön. Må människorna eller skickelsen skilja oss åt»

»Nej, afbröt häftigt Yngve, »det får ej ske! »Hvad Gud förenat skall ej människor åtskilja», och du är nu inför Hans ansigte min. Blif det äfven inför människorna, blif nu min brud. inom kort min maka; gif mig rättighet att vaka öfver . . .»

»Tyst, tyst älskade!» afbröt Hertha, »låt oss icke nu tala om framtiden, icke nu! Låt oss hvila i denna stund, den är hel, fullkomlig! — Du är öfverretad, min Yngve, af många dagars oro, jag är trött af denna tids kamp och qual. Sätt dig vid min sida; låt mig hålla din hand. Hvad du är vacker Yngve, hvad du är ädel och god; — solen älskar dig, ler öfver dig; Guds ande omfamnar oss; — träden klappa i händerna öfver oss, blommorna smeka dina fötter; ty du är Yngve Frey; — ser du, — de springa ur grafven, ur Almas hjerta, ty det har fått nytt lif af min sällhet. — Hvad lifvet är skönt, Yngve, *min* Yngve, hvad det är stort och härligt att lefva, att älska!»

Så talade Hertha i stilla men mäktig hänryckning, i det hon badade Yngve i blickar af en

glans och eld, inför hvilken solens glöd var svag. Det starka i uttrycket, som var Hertha egendomligt, och som gaf hennes ansigte ett imponerande intresse, förklarade det nu till en skönhet af ingen vanlig art. Yngve kunde blott betrakta henne med glädjedruckna blickar under det han uppsög hennes ord, såsom en lifs-elexir. När de tystnade, så var det emedan de beseglades af en kyss

»som lifvet varm, som döden trogen»,

i det hjerta slog mot hjerta högt och starkt.

Det var icke veka veka själers glömska af allt utom stundens tjusning, icke passionens eldiga hänförelse, det var det klara medvetandet om ett evigt samband, en evig kärlek, som här förenade två älskande.

Men en darrning, såsom af ett elektriskt slag, genomflög nästan i detsamma Hertha, och luften dallrade omkring dem i samma stund rörd af en mäktig klang. Kyrkans klockor klämtade; en dödsringning begynte. Långsamt skred en liten skara svartklädda män in genom kyrkogårdens port fram mot en öppnad graf.

Nu stannade tåget. Ringningen upphörde, och prestens entoniga röst hördes allena, en stund, jemte de oroligt susande träden, så kom de tre skoflarne mulls tunga fall på kistan i grafven åtföljda af orden:

»Af jord äst du kommen; — till jord skall du åter varda. — Vår frälsare Jesus Christus skall uppväcka dig på den yttersta dagen.

Låtom oss bedja:»

Efter den öfliga bönen yttrade presten:

»Menniskan af qvinna född, lefver en liten tid full af oro; växer upp såsom ett blomster och faller af: flyr bort som en skugga och hafver ingen varaktig stad.»

Yngve tryckte Herthas hand innerligare till sitt bröst och hviskade:

»Kärleken är starkare än döden!»

»Ja,» svarade Hertha, »jag tror, jag känner det.»

»Blif min i lif och död!» återtog Yngve.

»Jag är det!» svarade Hertha; »men jag har ännu något att säga dig innan, ... hvad denna sång är vacker, Yngve; hur den tyckes helga grafvarnes sömn; endast för sorglig; glada sånger borde sjungas vid grafvarne, Yngve, sånger som förbinda natten med dagen, tiden med evigheten, sånger om framtid och förhoppning; — sånger om begynnelsen och om fullbordan!... men du är blek Yngve, och aftonen blir kylig; låt oss gå hem; — stöd dig på min arm, som förr, min Yngve!»

I detsamma begynte ringningen å nyo; och en af männerna ur likprocessionen skiljde sig från denna och kom hastigt emot dem. Det var den lilla pastorn, som orolig öfver de älskandes långa samtal vid grafven, nu kom att uppsöka dem. De räckte honom sina händer, och deras strålande, sällhetsdruckna blickar sade honom, ännu mer än deras ord, att allt var klart, allt godt dem emellan.

»Nå så, Herren vare lofvad!» sade pastorn; men ni behöfva icke derföre sitta här hela natten, utan kom nu vackert hem med mig, eljest blir mor derhemma icke god på mig eller på er. Och

gästerna derhemma skola undra och fråga; — kom barn, följ med mig!»

Yngve och Hertha följde deras vän, under det processionen stilla begynnade sitt återtåg och dödsringningen fortfor ännu en god stund.

»Hvem jordades i afton?» frågade Yngve.

»En ung man, sådan som du, — och nyss blefven brudgum!» svarade pastorn dystert. Tysta gingo alla tre tillbaka till prestgården.

Lek och dans.

I Solberga prestgård var allt lif och munterhet. Man drack kaffe och doppade, man sydde, pratade, skämtade och skrattade. Herrarne skulle hjälpa fruntimmerna vid blusernas och förklädenas tillverkning, och gjorde misstag och vände de små plaggen upp och ned, sydde ärmarne galet med flit eller af våda, fingo rättelser, bannor, äfven beröm ibland, då de här och der visade sig villiga att göras nål-tama; eller att tjena såsom sydynor för några ögonblick, hvilket de, sanningen att säga, gjorde mindre väl; emedlertid gåfvo dessa förhållanden anledning till en hel del gnabb och skratt; och småningom blef också det ena lilla barnplagget efter det andra färdigt, uppvisades, prisades eller kritiserades med eller utan rättvisa, och lades så i hög, nemligen till den lilla hög kläder, som för hvart barn låg ordnad på ett stort bord.

Mimmi Svanberg beskattade alla ortens ungkarlar med de orden:

»Kusin är tvungen att ge mig en tolfskilling!» Eller: »Herr N. N. skänker mig säkert en tolfskilling!» Och det var ingen kusin eller herr N. N., icke en gång herr N. B., som icke gaf sin lilla silfvertolfskilling, så gladt som den begärdes, väl vetande, att den gafs till ett godt verk.

Efter den lätta insamlingen blef Mimmi Svanberg lifvet och själen i syföreningen under det hon, än här, än der fortfor att mellan människor spinna eller tillknyta de trådar, som hon höll i sin mjuka hand och som alltid knötos till någons gagn. Här var det en lärarinna, som behöfde plats i en familj; der en familj, som skulle ha en lärarinna; här ett gammalt folk, som ville upptaga ett barn; der ett barn, som behöfde upptagas; här en shawl som behöfde säljas; och der en fru som torde behöfva köpa en shawl; och här gamla tanter och unga kusiner, som skulle rådask eller rogas, och Mimmi Svanberg skulle uträtta allt och veta råd för allt. Mimmi Svanberg hade verkligen fullt upp att göra som alla människors råd och hjälp.

Så kommo barnen, fingo sina nya kläder, och fingo sjunga sina sånger, dem lilla Mina anförde med sin klara stämma. Så kom dansen, först med barnen sedan mellan gästerna sjelfva.

Några af våra läsare torde ha erfarit huru ofta en fest, som följer omedelbart på, eller i sammanhang med något kärleksverk hvilket man samfäldt utfört, får ett mer än vanligt upprymdtt lif.

Hjertat liksom kommer med i dansen, och fötterna få vingar deraf. Sällan ha också de glada

Svenska folkdansarne Väfva-vallmar och Nigarpolskan, som nu upptogo både gamla och unga, blifvit dansade med mera lif och under hjertligare munterhet än denna afton, efter barnbeklädningen, på prestgården. Deremellan trakterade pastorskan med sitt hembryggda, skummande mjöd. Och inga hjertan voro gladare denna afton än hennes och hennes makes, ty de hade fått sig en dotter i hemmet, nemligen Eva Dufva, som emottog de goda makarnes anbud liksom Noachs fridlösa dufva olivträdet gren, hvilken tillbjöd henne en hviloplats. Föräldrarne Dufva ville ännu icke släppa ifrån sig Maria. När dansen begynte, lemnade Hertha sällskapet för att begifva sig till sitt hem, och Yngve följde henne på vägen.

Samtal uuder vägen.

Fullmånan var uppgången och lyste de älskande på vägen, under det hon än höljde sig i de skyar, som en ojemn men ej omild vind jagade fram öfver fästet, än blickade klart strålande fram ur dessa.

Yngve gick stödd på Herthas arm, och båda gingo tysta i känslan af den kommande stundens afgörande betydelse.

Men snart bröt Yngve tystnaden i det han sade:

»Vi måste snart skiljas, Hertha; jag måste lemna dig. Om några dagar reser jag, du vet det, för att utrikes, under vintern, söka fullt återställa min hälsa, för att kunna i vår återkomma frisk till min förra verksamhet, till allt, som är mig kärt, mitt land, min mor och — o! låt mig få tilläga, min brud! Utan att du sagt ja dertill, utan att du afgjort vårt öde kan jag ej resa med lugn; och viktigare än alla hälsobrunnar i verlden, är för mig' tanken att jag skall vårda min hälsa icke blott för min. utan för din skull. Du vet det, ty jag har sagt dig det, jag är utan förmö-

genhet, men jag har ingen skuld, och mina utsigter på den bana jag omfattat, gifva mig hopp att snart vinna sjelfständig bergning för mig och de mina. Du känner mitt hjerta; du vet huru jag älskar dig, Hertha — hvartill flera ord? — Kan du ej älska mig, ej förtro dig till mig af hela ditt hjerta och af hela din själ, tro på mig såsom jag tror på dig, då — vill jag intet begära af dig. Du har fordrat ett odeladt hjerta. Jag begär, jag fordrar intet mindre af dig!.....»

»Så hör då min bikt, Yngve!» svarade Hertha, »och sedan, beslut öfver vår framtid! Du är inte min första kärlek, Yngve! — ehuru jag inte älskat någon man före dig. — Jag har haft en glädjelös barndom och ungdom; mina första intryck af lifvet voro bittra, mina första intryck af hemmet och äktenskapet voro — den ängslan och ångest som ingjöts hos mig af tvisterna derinom, af min moders tårar och spasmodiska jemmerrop. Det ingaf mig tidigt afsky för äktenskapet, och jag lofvade mig mången gång under sednare år, att intet barn skulle af mig framkallas till verlden, för att under bedrägliga smekningar uppfödas till att smaka den bittra malörtsdryck, som man kallar lifvet. Jag såg ädla och milda qvinnor förtryckas, hörde deras tysta suckar, såg dem blekna och sjunka i grafven efter ett lif utan glädje och utan mål; och i det mitt hat till förtryckarne växte, växte äfven ett oändligt förbarmande, en brinnande kärlek till alla förtryckta själar, som jag väl kan kalla min första kärlek, och jag lofvade mig att lefva för den, och att aldrig gifva mitt hjerta och min hand åt en man.»

»Men du kom, Yngve, jag lärde känna dig, och i dig fattade jag tro till manlig rättvisa, manligt högsinne. Det var mycket; men du gaf mig mer, du gaf mig tron på Gud genom begreppet om hans vägar, förståndet i hans uppenbarelse. o! för huru mycket, mycket har jag ej att tacka dig!»

»Är det då endast tacksamhet?» — sade Yngve, »som fäster dig vid mig, då Hertha kunna vi lätt qvitta»

»Nej,» utbrast hon, »ack nej! Yngve, du kan ej önska mer än mitt hjerta gifvit dig, först motvilligt, jag bekänner det, men numera frivilligt och gerna, sedan jag lärt känna dig fullt, och likväl, Yngve, fruktar jag äktenskapet, äfven vid din hand, ty jag fruktar dess följder, fruktar att bli moder, isynnerhet att bli moder åt en dotter! . . . Hur är det Yngve, att qvinnan öfver hela jorden prisas som dotter, maka, moder, syster, väninna, fostrarinna, hugsvalarinna, — och likväl, hos alla folk huru vanligt är det ej att betrakta en flickas födelse med likgiltighet, eller missnöje, ja äfven med medömkan? — är det icke derföre att qvinnans lott på jorden ännu är en underordnad, att hon icke som männerna är af folkens lagar berättigad till frihet, sjelfbestämmelse och sällhetens sökande; att hennes lott oftast är att ringaktas och att mycket lida! Och här, i vårt fädernesland i synnerhet, huru dunkel är ej hennes väg, huru mörk hennes framtid, huru inskränkt hennes del, huru är ej hela hennes lif underkastadt orättvisa lagar och människors godtycke? Nej, nej, jag vill ej bli moder åt en dotter!»

Så ömt och hjertligt som när man talar till en sjuk, sade nu Yngve:

»Jag förstår dig, älskade. Men du är för mycket intagen af dina mörka intryck, och ännu ej vand att betrakta ljusare syner. Men tror du på Gud, så — huru kan du låta bli att hoppas på hans rikes, rättvisans och kärlekens utbredande på jorden? Våra lagar med afseende på qvinnans frihet och framtid kunna förändras, ja måste förändras om icke vårt folk vill afstå från sin del i de fria folkens sanna upphöjelse och framgång. Det kan omöjligt dröja länge innan alla folk inse det sanna medlet till deras moraliska förädling, och innan den andliga befrielseströmmen som genomgår världen, äfven skall befria och upplyfta vårt folk i dess mest vitala lagar och institutioner. Jag kan ej tvifla derpå med tanken på hvad Svenska qvinnor varit och äro för deras fosterland, äfven under lagar så trängsinnade som våra, med afseende på qvinnans rätt, ännu äro det; jag kan ej tvifla derpå inför en qvinna sådan som du. Och du och jag och alla goda medborgare skola arbeta att påskynda den dagens ankomst.»

Hertha blickade upp i det hennes ögon lyste af en slags bitter glädje. »Ja,» sade hon, »jag vill kämpa derföre, om också det skulle stänga mig för alltid ifrån lifvets ljufvaste fröjder. Ja, jag skall blifva trogen min första kärlek!»

»Huru? hvad menar du?» frågade Yngve förundrad.

»Låt oss hvila, en stund här, Yngve. Du måste vara trött af gången; och dessa murar» —

de voro nu ibland ruinerna — »erbjuda beqväma hviloplatsar; vi kunna bättre tala här.»

Yngve satte sig på en nedfallen mur och såg med spänd väntan på Hertha, som blef stående midt öfver honom under det hon stödde sin arm på en svartnad mur; månen belyste fullt hennes uttrycksfulla anlete, hennes ädla gestalt. Hon fortfor i stilla allvar:

»Gifves det intet högre mål för man och qvinna, inom äktenskapet, än det, att bygga sig ett eget litet bo, och der lefva lyckliga med hvarandra och med de sina, liksom de vilda folkslag, som stå nära djuren? — Jag vill ej tadla dem, som ej söka något högre i lifvet; men mig har ej Gud tillåtit att stadna dervid. Jag vore då otrogen min första kärlek; jag hade lefvat och lidit förgäfves. Yngve! jag älskar dig af hela mitt hjerta, och likväl vill jag ej, kan jag ej lefva blott för din och min sällhet; jag skulle då ej förtjena att lefva.»

»Underliga flicka! För hvad då vill du lefva?»

»För att befria mina bundna systrar,» svarade Hertha med eld, »de själar, hvilkas längtan och lidande Gud gifvit mig att känna och förstå; för att i min mån och i min lilla krets på jorden bryta de bojor som fångsla dem, och inge dem den vilja, som jag äger, det hopp som blifvit mitt, sedan jag lärt att känna dig, Yngve, och genom dig frihetens och kärlekens Herre. Jag är icke så sanguinisk i mina förhoppningar som du; jag vet, Yngve, att män sådana som du och lagman Carlsson, äro få i världen, och jag fruktar att det skall dröja länge ännu innan Sveriges lag-

stiftare skola medgifva qvinnans rätt till full menschlig och samhällig utveckling, länge innan de för Sveriges döttrar skola öppna läroanstalter, som ge dem tillfälle till kunskap och sjelfbestämmelse, med ett ord, innan de göra för dem hvad de gjort för landets söner. — Jag vet också att jag är endast en ringa qvinna, omyndig inför lagen, utan rätt att råda öfver min förmögenhet och mina handlingar, okunnig i mycket, som vore mig af vigt att veta, men jag känner inom mig en vilja, och sedan någon tid ett ljus som skall sätta mig i stånd att verka för en kommande befrielse.

Jag har i sednare tider ofta haft en syn, som allt mer klarnat för mina blickar ända till dess den blifvit ljuset och målet af mitt lif. Jag ser — mig sjelf i höga, ljusa lärosalar omgifven af unga qvinnor och samtalande med dem om deras sjäalars inre röst och om Guds röst i denna, om lifvets och samhällets yttersta mål, om hvart enskilt lifs, hvar enskilt gåfvas betydelse och sammanhang dermed, om deras värde som medlemmar af ett gudomligt samfund på jorden liksom i himmelen, om deras värde såsom sanningens vittnen. Jag ville stifta en bildningsanstalt, en högre skola der man icke skall lära franska eller tyska eller musik eller rita — det kan läras anorstädes, — men der unga flickor — ur hvilken samhällsklass som helst, — hvilka vaknat till en känsla af de högre behofven, och för hvilka den andliga stugan i hvilken de lefva, blifvit för trång, skola kunna bli medvetna af sig sjelfva och sin kallelse som samhällsmedlemmar, skola lära sig

att besinna och att besvara frågorna: hvad är jag? hvad kan jag? hvad bör jag?

Du förstår mig Yngve, jag vill bibringa dessa unga människosjälar en insigt af sig sjelfva och af samhällets väsen och lif, som skall lära dem fatta deras egen plats och uppgift i detta, öppna deras öra att höra Guds kallelse, inviga deras vilja att göra allt för att följa den. Hvar och en skall bryta sin egen väg, men för ett gemensamt mål, hvar särskilt befrielse skall verka för allas. Bön och arbete skola bli våra verktyg; allas vår lösen: »Frihet i Gud genom Christo»^{*)}. Och det skall komma en dag, Yngve, då rösterna ur denna lilla flock befriade och klarnade själar skall uppstiga och hinna hans öra, som sitter på vårt fäderneslands thron, och hinna lagstiftarens församling, icke såsom nu, emancipationsropen för qvinnan, i spridda, svaga, ofta oharmoniska, oklara toner, utan, som ett starkt harmoniskt, sammanstämmande chor. Och då skola de — lyssna, då skola de förstå, då kanske, skola de handla enligt rätt och sanning.

*) De personer, som torde tycka att Hertha här predikar någon irrlära, tage vi oss friheten påminna om följande skriftspråk bland en mängd i samma syftning:

»J ären alle Guds barn genom trona på Christum Jesum.»

»Här är icke man eller qvinna; alle ären J en i Christo Jesu.» Gal. 3: 26—28.

»Alle de som drifvas af Guds Anda, de äro Guds barn.»

»Äre vi nu barn, så äre vi ock arfvingar, nemligen Guds arfvingar och Christi medarfvingar.» Rom. 8: 14—17.

»Allt är det edert.» 1 Cor. Kap. 3: v. 21, 22.

Jag skall kanske ej se denna dag, men jag skall bereda dess ankomst, se dess morgonrodnad uppgå i unga kämpande bröst på rena pannor, och då skall jag dö nöjd.

Mycket i min plan är ännu omoget, oklart. Men jag känner att det skall klarna och att jag skall mogna därför. Ej heller vet jag tid och stund då jag skall kunna sätta den i verkställighet, men jag känner inom mig att den skall komma. Och emellertid vill jag bereda mig för den, söka vinna kunskaper, som felas mig, söka knyta förbindelser med personer, som kunde vilja biträda mig i råd och gerning, ehuru jag föga förlitar mig derpå, — ty huru sällan är det ej, att menniskor räcka hvarandra handen till utförande af ett godt verk, som har uti sig något icke vanligt eller hvardagligt! Hvar och en som vill ett sådant måste bereda sig på att stå ensam och oförstådd, ofta kanske smäddad och motarbetad; men detta bekymrar mig föga. *En* vet jag i himmelen, som skall förstå mig, och en på jorden — du min Yngve! Det är nog; och nu frågar jag dig Yngve: kan du, vill du räcka mig handen som *hjälp* vid mitt företag, ingå i mitt arbete, kan min kärlek bli din kärlek, mina vänner dina vänner, mitt lefnadsmål ditt?»

»Du öppnar för mig en förgård till himmelriket!» utropade Yngve, »och frågar om jag vill ingå dit! Ja, Hertha, ja, jag vill det, det af hela mitt hjerta och hela min själ? Ej heller kan jag inse att min närvarande befattning kan hindra mig att verksamt deltaga i ett arbete af högre vigt

ännu än alla befordringsanstalter i tid och rum. Ja, jag känner att just genom en sådan andens verksamhet skall först mitt lifs sträfvande, min själs längtan rätt få sin fulla mening, sin uppfyllelse. Du måste endast lofva mig ett; äfven jag har mina vilkor, älskade!»

»Säg dem, Yngve!»

»Att du lemnar ynglingar lika väl som unga flickor tillträde i dina lärosalar, dina samtal! Special-studier, abstrakta philosophemer kunna vi få nog af vid våra lärdomsskolor och akademier, men icke en lefvande skådning af lifvet, samhället och oss sjelfva, sådan den kan gifvas af en qvinnlig själ, ädel och stor som din! Således — äfven ynglingar få komma, Hertha?»

»Hvem helst som du tillförer mig, Yngve, skall vara mig välkommen som en ung broder.»

»Godt! Vi äro då ense. Gif mig din hand min brud, min maka, till hjälp i arbete och njutning, i lust och nöd, i lif och död.»

Till svar öppnade Hertha sina armar för sin vän, i trofast, innerlig omfamning.

Aftonvinden hvirflade omkring dem och strödde öfver dem aska och grus från de grusade ruinerna omkring dem. De kände det ej. De hade byggt sig ett hemman och hus, icke med händer gjordt, ett som skulle stå sedan deras händer domnat, och der de kunde bo äfven sedan deras hjertan upphört att klappa på jorden, såsom de gjorde det nu. Det kände de och voro

lyckliga, nej lycksaliga! Himmelens fröjd förenade sig med jordens i deras rena bröst.

»Låt oss nu gå till din far!» sade Yngve, »ännu denna afton måste allt vara sagdt. För att kunna fördraga tanken att nu skiljas på långt afstånd från dig måste jag kunna tänka, att jag i vår kan återfordra dig som min maka.

Hertha skakade sorgset hufvudet, och måste nu bereda Yngve på de svårigheter, ja, det motstånd, som de sannolikt skulle röna af Herthas fader. De hade att vänta långa uppskof, möjligen afslag. De måste väpna sig med tålmod.

Yngve ville icke höra härpå; han kände sig otålig och retad vid tanken att en qvinna, sådan som Hertha, vid hennes ålder och med en henne ensamt tillhörig förmögenhet icke skulle få bestämma öfver sin hand eller sin framtid. »Det är orimligt, otänkbart,» sade han, »att din far skulle vägra dig det!»

Men den visshet som Hertha hade att detta icke blott var möjligt utan äfven troligt, meddelade sig småningom till Yngve och gjorde honom nedstämd. Visslæten om deras hjertans innerliga förening och tanken på det förbund som de knutit, var icke nog att uppehålla hans glada mod i denna stund, då den förestående skiljsmessan dessutom låg som ett tungt moln öfver hans himmel.

Den sednare delen af vägen tillryggalades under tystnad. Då de kommo nära Kullen sade Yngve:

»Jag har en bön till dig, Hertha. Jag har småningom låtit komma till Solberga prestgård

hela mitt lilla bokförråd. Vill du taga emot det och behålla det, och låta mina böcker tala med dig om mig medan jag är långt borta?»

»Du kunde icke ge mig en mig dyrbarare skänk, Yngve!» sade Hertha, »utom — en som jag nu vill bedja dig om!»

»Mig,» utropade Yngve gladt öfverraskad, »hvad, hvad kan jag gifva dig!»

Aldrig hade Herthas röst varit så melodisk, som nu då hon sade med ett ödmjukt, innerligt uttryck:

»Din förbön hos din moder — att hon ville samtycka att komma och blifva en husmoder i mitt hem, en mor för mig och mina unga systrar. Dotterlig vördnad och kärlek skall möta henne der. Jag har talat med min far och han ser denna sak såsom jag. Vårt hem behöfver en god och klok husmoder, mina unga systrar en säker, moderlig tillsyn, och jag, lugn att kunna i förlitande på denna öfverlemna mig åt förberedelser till mitt framtida företag. Så, som jag genom dig lärt känna din moder, känner jag att jag skall älska henne, att hon skall bli en god engel i mitt hem, och — för mig, som af henne vill lära att bli den huldare qvinna, som du Yngve älskar så högt. Det är i mitt hem ett rum, invid mitt, med fönster åt aftonsolen, ett vänligt litet rum, som det glädit mig att ordna enligt din moders smak med grön möbel och hvita gardiner, och som jag längesedan bestämt för henne. Bed henne, Yngve, komma och intaga det och kalla det sitt; det skulle göra mig så lycklig! . . . Vill du det, Yngve?»

»Jag kan ej tacka dig,» sade Yngve djupt rörd, »men jag förstår dig, och — jag skall skriva till min mor!...»

Och nu voro de framme vid Kullen och inträdde i huset med oroliga aningar om mötet som der förestod, men föga anande, att de skulle der mötas och motas af —

Den stora rättegången.

Just som Hertha och Yngve inkommo i förstugan kom moster Nella störtande fram ur sitt rum med sin stora portfölj under armen, ögonen uppspärade, och ett i hög grad förvirradt utseende.

»Ja,» tilltalade hon Hertha med en häftig och förebrående ton, »du kommer i tid, för att kanske följa din far i fängelse, om inte jag kan rädda honom och oss alla! Jo, nu har det kommit i dagen, nu gäller det!» Och med dessa ord började moster Nella skyndsamt gå trappan uppföre med den stora portföljen i famnen, under idkeligt talande om »fiender och fängelse,» och »process» och »jag visste väl jag att det skulle komma dertill... Men jag skall vara så god som dem; jag skall visa dem mina papper... de skola få se... få se... få se! ... o. s. v.»

Med bestörtning följde Yngve och Hertha moster Nellas steg. De förde in i matsalen från hvilken en dörr stod öppen till direktörens rum.

Derinne brann ljus och genom den halföppna dörren såg Hertha sin far stående blek af vrede framför tvenne herrar, hvilka Hertha icke kände; de tycktes ha framlemnat ett skriftligt dokument, som nu låg på ett bord emellan dem och direktören, och på hvilket han emellanåt sköt vredgade blickar.

»Jag skall processa med er så länge jag lever!» sade han med en af harm skälfvande röst.

»Som ni vill herr direktör,» sade med kall höflighet en af herrarne; »men ju längre ni processar, dess mer kommer ni att förlora. Hofrättens utslag»

»Hofrätten!» skrek moster Nella i det hon störtade fram med sin stora portfölj, »Hofrätten måste först höra hvad jag har att säga och se mina papper! . . .» Och inför de förvånade herrarnes ögon upplät moster Nella den stora portföljen i det hon fortför: »och kommer det an på att fria min svåger och mig från lagens klor och fängelse, så skall medel icke tryta oss; se här, och se här! . . .» och moster Nella begynte bland ett virrvarr af bref, urklippta tidningsbitar och symönster plocka fram små papperslappar. som snart tillvunno sig herrarnes uppmärksamhet. De små papperslapparne voro nemligen reverser, somliga på några hundra, andra på tusen riksdaler, hvilka sammanräknade, visade sig motsvara ett värde af omkring 10,000 riksdaler.

De två fremmande herrarne hade tydligen begynnnt med att tänka: »gumman måtte vara to-kig!» men tycktes sedan mena: »gumman torde vara klokare än man kunde tro!»

Moster Nella fortfor: »mina fiender ha länge förföljt mig i löndom, men nu då deras ondska blifvit uppenbar, och de vilja indraga äfven min svåger, så är det min pligt att lemna i hans händer de medel, som kunna befria både honom och mig!» Moster Nella sade detta med pathos och ej utan värdighet. Men direktören, som önskade göra slut på denna scen, sade tvärt:

»Behåll dina penningar min svägerska. Jag behöfver dem icke, men tackar för din goda vilja. Mina herrar, vi ha, som jag tror, ingenting vidare att säga hvarandra. Jag har emottagit er stämning; jag skall svara derpå inför rätta. Farväl.»

De båda herrarne bugade sig kallt för direktören samt med ett halft leende för moster Nella.

Direktören åter fästade på henne förvånade och högaktande blickar. De sade tydligen: »detta af moster Nolla! Hvem hade kunnat tro Nollan värd tio tusen riksdaler! moster Nolla värd en half tunna guld!»

Moster Nella såg direktörens förvåning och tankar, och solade sig i uttrycket af hans blickar, utan att rätt fatta att de endast kommo af de tre nollornas tillkomst till den nolla som han tillföre hade bestämdt som hennes värde. Den spänning i hvilken han nyss befunnit sig gaf, för öfrigt, hastigt vika efter de två fremmande herrarnes bortgång. Han sjönk ned i sin ländstol med en djup suck och nästan vanmäktig.

Hertha gick då fram till sin far i det hon sade: »Min far, — jag är här. Vill du ej säga

mig hvad som oroar dig? Kan jag ej tjena, ej hjälpa... på något vis?...

»Och jag,» sade Yngve, i det han äfven gick fram och fattade direktörens hand — »kan jag ej vara er till någon tjänst? Låt — o! låt mig få tjena er som er son och Herthas make! Mitt hela lif skall visa huru högt jag skattar denna lyckab»

Alldeles som en mur reser sig i en for-sande flod och dämjar dess lopp, så reste sig nu direktören och såg på de två med förvånade blickar, som blefvo allt stelare och hårdare under det han i afbrutna sattser yttrade:

»Jag tackar... tackar för tillbud om så mycket hjälp,... men... jag tror mig icke ännu alldeles ur stånd att hjälpa mig sjelf, att sjelf sköta mina affärer... jag känner ännu icke något behof af biträde; — jag känner mig så rask och redig, som någonsin.....

Hvad ert tillbud, herr löjtnant till min dotter beträffar, så förvånar det mig att hon icke förberedt mig derpå, såsom det, enligt min tanke, varit hennes pligt att göra, och... jag är — i följd deraf — icke beredd på ett svar. Min pligt som far och förmyndare, förbjuder mig att lemna min dotter åt den förste bäste, som begär hennes hand, och om hvilken jag ej känner någonting närmare; och... Jag ville inte säga något förnärmande för er herr löjtnant; men jag tycker att stunden för ert andragande kunnat vara bättre vald!.....»

»Om så är,» svarade Yngve lugnt och hjertligt, »så tillåt mig att återkomma på en annan, mer passande stund, den herr direktören sjelf värdesbestämma, och då lemna de uppgifter om mig, som ni har all rätt att fordra.»

Det låg något så godt i Yngves uttryck, så mycket behag och tillika så mycken frimodighet i hans väsen, att det mer eller mindre verkade på alla de menniskor, med hvilka han kom i beröring. Äfven direktören erfor detta intryck och böjde hufvudet tyst samtyckande till Yngves anhållan. Då Yngve nu nämnde sin förestående afresa och bad om utsättande af det begärda samtalet till någon dag helt nära, så svarade direktören: »i morgon eftermiddag klockan sex.»

Sedan Yngve aflägsnat sig bröt direktören häftigt ut mot sin dotter, i det han förebrådde henne, att hon icke förberedt honom på Yngves tillbud. »Säg mig icke,» sade han, »att du ej sjelf var beredd derpå! En så pass gammal flicka som du är det, vet alltförväl när en karl ämnar fria till henne, och det är då hennes pligt att i förväg derom underrätta sin far. Du vet dessutom, att jag icke är någon vän af syrpriser.»

Till moster Nella sade direktören:

»Jag behöfver väl ej nu dina penningar, min svägerska; men — du bör icke ha dessa reverser liggande så här, bland allt annat skräp; det är bäst att jag gömmer dem åt dig, och jag skall sörja för att du får dina räntor ordentligt. Det kan jag bättre vaka öfver än du. Och skulle jag behöfva låna dina penningar, så vet du, att du har säkerhet för dem hos mig»

»Det är fyratio års besparingar, min svåger!» sade moster Nella och begynte gråta, rörd öfver sig sjelf.

»Ja, som du gjort i mitt hus, för det mesta,» sade direktören, »och under det att du der lefvat fritt och ingenting behöft depensera. Men i alla fall, det är mycket vackert, mycket vackert af dig min svägerska, och jag högaktar, jag högaktar dig mycket för din klokhet och omtanka, samt för det bevis af vänskap, som du gifvit mig i dag. Jag skall inte glömma det! Jag skall anse allt ditt som om det vore mitt eget, och vårda det med samma omsorg.» I detsamma lade direktören moster Nellas reverser i sin plånbok, hvarefter han tryckte och skakade hennes hand, i det han halft skämtande sade: »tänk att en så liten meniska är värd tio tusen riksdaler! Hvem kunde tro något sådant.»

Moster Nella neg och myste och var lycklig åt sin svägers beröm och vänlighet. Under vägen ned till sitt rum tycktes det henne väl, som om den stora portföljen blifvit betydligt lättare, och det var ej utan, att hon erfor en orolig känsla häröfver, men så tänkte hon åter på huru hennes och hennes svägers interessen härefter skulle bli ett i den stora rättegången, och dessutom tycktes det moster Nella hemligen, att hon uppfört sig storartadt, som en riktig romanheltinna; (moster Nella var — jag vet ej om jag nämnt det förut — i tysthet, en stor romanläserska) och hon förutsåg att det skulle komma en stund, i den stora rättegången, då hennes ädla förhållande i denna stund skulle komma i dagen

och bli offentligt upptaget i något slags protokoll, ty så brukar det ske i romanheltinnors historia. Stackars moster Nella!.....

Emellertid njöt hon dock den glädjen att hennes svåger betraktade henne efter detta med helt andra ögon än förr; han såg tydligen i henne icke längre en nolla utan fyra nollor med en etta framför.

En stund.

I våra nordiska folkvisor förekommer vanligen, emellan begynnens och slutets molltoner en mellansatts af få takter, i hvilken de ljufvaste dur-toner smeka örat, röra känslan; i hvilken själen tyckes kasta en ljus, löftesrik blick in i en framtid af vår och kärlek. Den afton då Yngve, efter direktörens anvisning, infann sig på Kullen för att samtala med honom, liknade en sådan dur-melodi i de älskandes lif.

Direktören, som tycktes ha fattat sitt beslut med afseende på Yngve, mottog honom med höflighet och utan frånstötande köld, lät honom uttala sig och svarade derefter att han önskade lära känna honom närmare, och önskade honom en mera betryggad ställning i samhället samt vissare utsigter till sjelfständig bergning innan han kunde ge sitt samtycke till hans förbindelse med Hertha. Hertha ägde väl någon förmögenhet efter sin moder, men icke så betydlig, som man i allmänhet trodde, och icke nog för att ensamt försörja en familj. Det var direktörens pligt, som far och

förmyndare att vaka för hennes framtid. Framtiden allena kunde bestämma utgången af Yngves önsknings i afseende på Hertha, men — han kunde ju ha sin talan öppen, och emellertid skulle han vara välkommen i Herthas fädernehem.

Allt detta var billigt, och var mer än Yngve, efter föregående aftonens uppträde, väntat sig. Han tackade därför hjertligt Herthas fader, yttrade sitt hopp att efter icke lång tid kunna tillfredsställa hans billiga fordringar, och att kunna tillbjuda Hertha en lefnadsställning tryggad för ekonomiska bekymmer. Yngve förstod derjemte att väcka direktörens interesse för de företag i hvilka han sjelf var intresserad och hans bana hade sin framtid. Han gjorde öfverhufvud ett så behagligt intryck på direktören att denne bjöd honom att stadna kvar till qvällsvarden.

En sådan händelse, nemligen att en ung man blifvit i huset qvarbjuden till qvällen hade icke hänt der på många år; icke sedan den tid då Almas älskare umgicks der.

Matsalen på Kullen visade denna afton en ovanligt trefflig scen. Den höga furubrasan, som knastrade och flammade muntert i spisen kastade glada dagar öfver husfadren, som i fonden af rummet satt rökande sin pipa och samtalande med Yngve om väg- och vattenbyggnads-anläggningar i Sverige och i andra länder; lyste upp lilla moster Nella, som satt vid elden ifrigt nystande på sin härfva, småuttrande för sig sjelf med ett ovanligt förnöjligt utseende, lyste öfver aftonmåltidens bord, som dukades och pryddes med blommor af Märtha och Maria, och slutligen öfver Hertha, som kom och

gick under det hon stilla skötte sitt husmoderliga värf. Hon förekom Yngve derunder så ädel och skön, att han stundom fick starka distraktioner och alldeles glömde att svara på direktörens frågor om jernvägarne eller ock svarade uppåt väggarne. På en fråga om ett visst jernvägsbolag svarade Yngve drömmande: »En verklig Iduna!» och på en annan om en viss jernvägs sträckning svarade han eldigt: »in i evigheten!.....»

Direktören såg på honom förvånad, men då han märkte riktningen af hans ögon smålog han, blåste rök ur tobakspipan och syntes icke förtörnad. Man hade nästan aldrig sett direktören så human och vänlig med någon. Huru lycklig denna syn gjorde Hertha, och de ljufva framtidsförhoppningar, som den väckte i hennes och i Yngves hjerta är icke svårt att föreställa sig.

Aftonmåltiden blef, under dessa förhållanden en af de gladaste, som ännu hade tillbragts i detta hem. Efter den talade direktören med Yngve om hans moder och gjorde nu med afseende på henne det tillbud af en plats i hans hus, som Hertha förberedt honom på. Yngve förstod att direktören ansåg denna sak som en för huset förmånlig affär och prisade tyst Herthas klokhets. Innan de åtskiljdes, förde Hertha sin vän i det rum, som hon inredt och ordnat för hans moder.

»Se, Yngve,» sade hon, »der skall ditt bokskåp stå, och här, i denna ländstol, skall din mor sitta, och jag här, bredvid henne, då vi tillsammans läsa dina böcker och dina bref. Här vid detta skrifbord, skall din mor och — äfven jag, ibland, — skrifva till dig.»

Hertha ville hos Yngve, i skiljmessans stund, kvarlemna intrycket af hennes nära förbindelse med hans mor och af dennas lif i hennes hem. hon ville att han i minnet skulle se dem tillsammans.

Yngve var på en gång så rörd och så lycklig af alla dessa intryck, att då han tog afsked af Herthas systrar, tryckte han dem till sitt bröst med en innerlighet som på en gång förvånade och rörde dem, kysste sedan moster Nellas hand och derefter hennes kind, hvilket lät henne i häpenheten rycka af garnhärfvans tråd. Yngve hade velat sluta direktören och hela huset i sin famn, men den förres kalla ehuru höfliga min afkyld honom. Likväl när Yngve med uttrycket af sonlig vördnad och tacksamhet i sitt öppna, vackra ansigte ännu en gång skakade till afsked hans hand, följde direktören honom till dörren och sade med ohycklad vänlighet: »Jag önskar er all lycka, och välkommen åter. Ni är mycket ung ännu, och då patriarken Jakob kunde vänta i sju år på sin älskade, så bör det icke förefalla er långt att vänta ett år eller par på den ni har kär. Tiden går fort.»

Denna afton kysste Hertha sin faders hand, såsom hon icke kysst den, sedan den tid då hon var barn och såg upp till honom i blind lydnad och kärlek.

Sju år. Patriarkaliska förhållanden.

Vi läsa i patriarken Jakobs historia, att de sju år som han »tjente för Racheb» syntes honom vara få dagar, och jag känner en Svensk flicka, som stängde sig inne i tio år för att tjena sin blinda och fattiga fader, och som, ehuru hon var ung och blomstrande då hon gick in i den tjensten, och blek och vissnad då hon gick derur (vid fadrens bortgång) likväl icke hade tyckt de tio åren vara långa eller tunga. Det var emedan kärleken hade varit med på vägen, hållit själen uppe, gifvit tiden vingar; emedan den gör sjelfva mödan kär och förvandlar arbetet i en lek.

Hur annorlunda när man måste tjena den man ej kan älska, eller när våld eller orätt binder den fria själen vid den lott som den ej valt; huru tunga bli dagarna, huru oändliga åren, huru mörkt hjertat, lifvet, framtiden, försynen — allt!

Öfver de år i Herthas historia, som vi nu ha att skildra, vilja vi vandra med lätta och hastiga fjät och endast med få drag teckna dess skuggor och ljuspunkter.

Ett halft år efter afskedet, som vi skildrat i föregående kapitel, återkom Yngve till sitt fädernesland frisk och sund, full af redlig vilja, af arbetshåg och förhoppning. Ett år sednare hade han ernått en befordran, som betryggade hans utsigt till en tarflig men säker bergning för framtiden, och han förnyade nu hos Herthas fader sin anbillan om hennes hand. Direktören svarade att han icke ansåg Yngves ställning tillräcklig betryggad ännu; dessutom tillät i denna stund direktörens hälsa honom icke att umbära sin dotters vård i hemmet, eller att nu utreda hennes förmögenhet. Han ansåg det bäst att de älskande väntade ännu ett eller par år.

Det var då, som Hertha för första gången bröt de band, som lång vana och den ärfda vördnaden för den patriarkaliska myndigheten inom hemmet hittills pålagt hennes tunga. Hon talade vid sin far starkt, allvarligt, påminte honom om hans löften, talade om sin menskliga rättighet att få bestämma öfver sin person, förmögenhet och sin framtid. Hon talade i rättvisans, i billighetens namn, men ack! hennes far hade på sin sida emot henne lagarnes bestämmelser, »fädernas stadgar». Efter att ha åhört henne med ett nästan hänfullt lugn, bevisade han henne med lagboken i sin hand, att hon alls inga rättigheter ägde öfver sin förmögenhet, eller öfver sig sjelf och öfver sin framtid andra än dem, som han ville medgifva. Hon var »omyndig» som det heter i lagen, och skyldig att rätta sig efter sin förmyndares vilja. Sina löften kom han icke ihåg. Om han gifvit sådana, så var det under förutsättning att han kunde uppfylla dem när han det

fann för godt, att man icke skulle vilja truga eller tvinga honom till något, som han ej gjorde godvilligt. Han tänkte icke låta tvinga sig. Han hade nu sagt sin tanke och dermed var det puukt, och derefter hade man att rätta sig.

Hertha gaf denna gång icke vika för den stolta känsla, som ville resa sig inom henne; hon besvor sin far att lyssna till billighetens röst, hon påminte honom med tårar om Almas sista bön. Och äfven hon sjelf pockade ju ej, hon bad endast, bönföll om sin frihet, om sin menckliga rätt. »Ville hennes far ej bevilja den som rättighet, så måtte han göra det som godhet, som gunst!»

Men direktören blef härvid utom sig, frågade häftigt om hon »ville döda honom», om hon »ville göra honom galen med sin envishet? Kunde hon inte vänta ett eller par år till? Mer begärde han ju ej?» Han slutade med att vädja till hennes dotterliga pligt. Hon borde lyda sin fader. Han visste bättre än hon, hvad som tjenade till hennes väl. Sentimentala scener älskade han ej. Han visste hvad han ville, och han ville hvad han ville; och dermed punkt.»

Läsare eller läsarinna! har du bedit någon om hvad som är rätt och billigt, bedit mycket, lagt hela din själ i bönen, ödmjukat dig, försakat dig sjelf för att genom kärlek och offer vinna — din rätt, och du blir likväl nekad, då skall du kanske förstå Hertbas känsla då hon reste sig från sin ödmjuka, bedjande ställning. Blek, stel, med dysters blick och med mörk aning i sin själ reste hon sig långsamt och lemnade rummet utan att säga ett ord. Men hennes själ var i uppror.

Lugnare var hon och dystert besluten om eftermiddagen efter detta morgonsamtal, då hon omtalade dess utgång för Yngve och lagman Carlsson, som kommo för att höra derom.

Båda upprördes häftigt och ville att Hertha skulle vädja till domstolarne och låta dem döma emellan henne och den obilliga fadren. Utan all fråga skulle de gifva henne rätt.

»Det tror jag,» sade Hertha, »men ett är visst, och det är, att jag aldrig skall vända mig till dem för att vinna rätt emot min far.»

»Då älskar du mig icke!» utbrast Yngve upprusande, »du vill låta mig dö af tantaliska qual hellre än att ingå på en modig, rättvis handling. Du förstår ej hur jag älskar dig, du kan icke älska! Du är rädd för din far, rädd för verdens omdöme om dig; — jag, mitt lif, min lycka äro dig intet!»

Hertha fäste på Yngve en blick af osäglig, förebrående smärta, men sade intet.

»Jag ärar er grannlaghet, er barnsliga pligt-känsla,» sade lagman Carlsson, »men denna kan gå för långt. Besinna att ni uppoffrar både er egen och en annans framtid för en egoistisk egenvilja, en envishet utan grund. — Och ni har nämnt för mig era betänkligheter rörande er fars affärer och hans förmåga att sköta dem — betänk att ni möjligen uppoffrar, icke blott er egen men äfven era systrars förmögenhet som är i hans händer; . . . deras framtid!»

Hertha böjde sitt hufvud ned i sina händer och satt en stund tyst. När hon åter höjde sitt ansigte var det öfversköldt af tårar.

»O! mina vänner,» sade hon, »varen icke hårda emot mig; jag kan icke annat; mitt samvete förbjuder mig det. Derföre att min far är en hård far, skall jag vara en onaturlig dotter? Skall jag uppträda emot den, som gifvit mig lifvet och förbittra hans lif? Kasta skugga på honom genom att för hela landet blotta hans svaghet eller orättvisa! nej, jag skall ej förtjena den förebråelse, att ha handlat oädelt som dotter. Jag skulle då ej känna mig värd att en gång blifva moder. Nej, jag skall ej uppträda offentligt som anklagerska emot min far. Må hellre Yngve och jag försaka, bida, dö, om så måste vara. Allt vill jag ännu försöka hvad pliguppfyllelse, öfvertalande förmå; — kanske kommer en stund, då min fars hjerta ej är så slutet som nu, — men aldrig, nej aldrig skall jag genom våld och trug förtjena hans hat, hans förbannelse. Och om du derföre vill anklaga mig, Yngve, så är du ej mer den ädla, den rättsinniga Yngve som jag älskat!»

»Men era systrar?» återtog lagman Carlsson.

»Visa mig,» sade Hertha, »en utväg att betrygga deras förmögenhet och framtid utan att ge vår fars anseende och hjerta ett dödshugg, i det jag inför konung och folk offentliggör mina misstankar om hans förvaltning af vår förmögenhet. Kan ni visa mig ett annat medel? Gifva våra lagar ett annat vid hand?»

Lagman Carlsson och Yngve tego. Hertha steg upp.

»Räck mig era händer.» sade hon, »ni kunna ej ogilla mig. Stödjen mig snarare i den tunga präfvotid som förestår mig. Yngve!...» Herthas blick sade hvad inga ord förmådde uttrycka, det lidande, som hon kände för hans skull.

Han förstod den och svarade derpå med att trycka henne till sitt hjerta. »Förlåt,» hviskade han, »aldrig skall du af mig höra ett förebrående ord mer!.....»

Men Yngves beslut var äfven i denna stund fattadt och det var att för en tid skiljas vid sitt fädernesland, och mottaga ett tillbud af arbete som utomlands gaf honom utsigter till större förtjenst än dem han för närvarande hade i hemlandet. Ty att lefva nära Hertha under det tvång, som hans halfva förhållande till henne och hennes vilja pålade honom, var för honom outhärdligt.

Yngve hade rätt: Hertha älskade Yngve icke såsom han henne. Ingen flicka förstår fullt den passion som glöder i en älskande ynglings hela väsen, och kan ej dela den. Hon älskar lika mycket, ofta mer eller bättre än han, men annorlunda.

Lagman Carlsson betraktade de två unga vännerna med djupt deltagande, och Hertha med verklig vördnad, ty han förstod henne fullkomligt. »Kom ihåg ert löfte,» sade han vid utgången af detta samtal, »kalla på mig, när helst ni vill, som ni skulle kalla på en faderlig vän, en som ville vara er far, och — Gud gifve att jag vore det!.....»

Yngve afreste kort derefter med en af sina unga vänner till Piemont, dit ett förmånligt anbud af arbete kallade dem. Lagman Carlsson reste till sin domsaga. Hertha blef allena i sin faders hem.

Direktörens helsa förbättrades något följande år under hvilka han smickrades af åtskilliga offentliga hedersbetygelser, ty han hade gjort sig känd och aktad som en duglig och driftig embetsman. Han blef riddare af Nordstjerne-orden, fick titel af öfverdirektör och adlades under namn af Falkenhjelm, hvilket namn bars af en äldre gren, längesedan adlad, af samma familj. Han talades i allmänhet om som en »fast gubbe», en »tät man», en »klok karl», »kraftig gammal man» o. s. v. och var ansedd som en man af stort praktiskt förstånd samt säker förmögenhet. Under tiden fortgick den hemlighetsfulla rättegången öfver hvilken moster Nella fortfor att i stor tysthet gifva betydelsefulla vinkar och göra viktiga miner, men om hvilken hon, af fruktan för sin svägers missnöje ej mer vågade tala högt, och om hvilken han sjelf aldrig talade med någon, utom med den advokat, som han kallat till sitt biträde, och med hvilken han hade långa och hemlighetsfulla konferenser. Denna rättegång och dessa konferenser hade tydligt ett stort inflytande på direktörens lynne, som derunder blef allt mera mörkt och retligt, oaktadt de ljusningar som förorsakades af strålarne från nådens sol öfver hans medborgerliga verksamhet. Hertha, som ibland tviflade på rättvisan af sina misstankar öfver fadrens förmåga att vårda familjens angelägenheter, oroades dock åter och åter af nya

bevis af slapphet och oredighet i hans minne och tankegång, men till full visshet kom hon ej.

Det uppstod i hennes lif ett af dessa långa skymningstillstånd, som äro så vanliga i qvinnornas lif här i Norden. isynnerhet i Sverige, skymningstillstånd, under hvilka alla föremål insvepas i skuggor och man ej är i stånd att arbeta eller verka, så vida man ej kan sjelf tända en liten låga för att lysa sig vid, — tillstånd som märkvärdigt påminner om våra fäders skildring af det skandinaviska »Hades», denna hemiska töckenverld full af regnfulla skyar, benlösa troll, sega, giftbärande floder.

Men det finnes aftonskymning och morgonskymning. Den förra är ett sjunkande i natt, den andra ett gående mot dagen. Svaga eller melankoliska naturer underligga nattens välde; men energiska själar, eller ock de, i hvilka Guds kärlekskraft tändt sin lyftande låga, de äro — ja, om än hela deras jordiska lif qvarhölls i skymningen, de äro dock morgonrodnadens barn, och deras själ och deras verksamhet färgas af denna.

Vi behöfva ej säga hvilken af deras riktningar blef Herthas. Hennes energiska själ, det ljus som kommit till henne genom den vän, som »försonat henne med lifvet», tron på en faderlig försyn, hvilken aldrig öfvergaf henne sedan hon så tydligt känt dess ledning i sitt hjerta, i sitt lif, skärheten och skönheten af hennes förhållande till Yngve; vissheten att ha handlat efter pligtens och samvetets högsta bud, — det hjälpte henne att bekämpa bitterheten, som hennes bundna tillstånd ville uppväcka hos henne, det hjälpte henne att äfven under det ängslande skymningsförhållandet

i hennes lif och hem, tända ett ljus, som icke blott lyste henne sjelf utan äfven andra, ja, nästan alla som kommo inom hennes lefnadskrets.

Mot sin far förblef hon en lydig och uppmärksam dotter, äfven när hon måste uppgifva allt hopp att i honom finna ett faderligt stöd i något afseende. Älska honom kunde hon ej, ej heller bevisa honom den kärlek, de sköna omhuldande omsorger, som blott kärleken kan ingifva. Och ehuru han erhöll allt hvad han fordrade i punktlighet, lydnad, ordning i allt som rörde honom, beklagade han sig, mer än en gång, för sin gamla trotjenarinna öfver sin äldsta dotters styfsinhet, brist af kärlek och undergifvenhet mot honom. »Hon var en oböjlig natur,» sade han, »som icke vinlade sig om att behaga sin far eller göra honom lycklig, hon var »envis, oförsonlig, långsinnt, egoistisk,» m. m.

Ack! du dåre! Du begär kärlek och försonlighet medan du sjelf visar motsatsen; du klaggar öfver köld, stolthet i blick och väsen då du sjelf framkallar dessa genom ditt förhållande, då du sjelf ingenting gör, för att uppväcka de goda känslorna. Den du anklagar kan ha skatter af kärlek och ömhet i sitt hjerta, men du skall ej erfara dem, och du skall aldrig få se en sann blick af dess öga, ty detta ögats sol har du tillyckt för dig genom din oädelhet, din hårdhet, du har upprest en gråstensmur emellan det ögat och ditt öga. Du dåre, som ser grandet i din nästas öga och märker icke hjelken i ditt eget, anklaga dig sjelf, och blif annorlunda, och den du anklagar skall bli annorlunda för dig. Denna själ är »kall»

säger du. Men om hon blott är *sann*, är ärlig emot sig och dig? Bättre, ädlare då att hon visar sig sådan hon är, än att hon hyecklar en vänlighet, ljuger ett bebag till dig, som hon ej känner, ej kan känna. Aktning och kärlek låta sig icke befallas. De måste vinnas.

Förhållandet till Yngves hulda moder, äfvensom det till de unga systrarne voro ljuspunkter i Herthas lif inom hemmet, och småningom uppstod en ny genom den verksamhet, som vi redan antydt.

Under de trenne år, som Hertha använde till de förberedande studier, som hon ansåg sig nödvändigast behöfva för att bringa i verkställighet den läroanstalt, som hon bar i sina tankar, hade hon den lyckan att bli bekant med ett par männer af mer än vanlig sinneslyftning och kunskaper. De togo sig broderligt henne an och meddelte henne det bästa de kunde meddela af insigter och praktiska kunskaper, under det att de sjelfva i hög grad lifvades af den ovanliga, unga qvinnans anda. Hertha fick erfara hvad den, som här tecknar hennes lefnadshistoria, äfven erfarit, och bär i ett af tacksamhet genomträngdt hjerta, såsom en af sina dyrbaraste erfarenheter på jorden, att ehuru missgynnande ett samhälls lagar och anda må vara för qvinnans fulla utveckling, så skall det sällan fela att en qvinna, begåfvad med några ovanliga själsförmögenheter eller anlag, förr eller sednare finner manliga vänner, som trofast gifva henne handen för att hjälpa henne att uppnå det mål som henne naturgåfvor anvisa henne.

En annan fråga är om denna handräckning äfven kan blifva henne nog, om icke den alltid kommer för sent, eller är, nödvändigtvis, för partiell för att tillåta hennes fulla utveckling. »Ingen,» skref en gång Mozart till en dilletant musikcompositör, »ingen blir dock mästare, som ej redan från barndomen fått vidkännas Maestrons »donnerwetter» och skolans disciplin.» Visst är att teknisk säkerhet, klar insigt af medel och mål, samt af egen kraft icke vinnes utan tidig, säker ledning, lång öfning och pröfning. Ohjelpiga brister vidlåda äfven snillet, som länge lemnas att på egen hand leta sig fram genom den villande världen.

Hertha insåg snart med smärta allt detta; insåg med hvilka ohjelpiga brister hon skulle få att kämpa inom sig sjelf under utförandet af sitt värf. Men hennes modiga ande manade henne dock städs framåt mot målet, som hon föresatt sig. »Något är dock,» sade hon sig, »som jag, bättre än de lärdaste, skall kunna bibringa unga, ljussökande själar.»

Emedlertid blef det henne äfven snart tydligt att hon, för att kunna verkställa sin plan måste utföra den under en form, som slöt sig nära ståndpunkten och åsigterna af den krets i hvilken hon lefde. Dertill kom att hennes ekonomiska beroende inom hus och faderns lynne tvingade henne att söka genom eget arbete vinna medel att verka med någon frihet.

Mången af våra unga läsarinnor har säkert redan undrat på att icke Hertha sökte som skriftställarinna medel till något oberoende. Men Hertha kände sig icke äga de gåfvor, som fordras

härtill; hon skref icke gerna, och hon talade bättre än hon skref. Handling och lif voro de makter som inspirerade henne; det var i lefvande beröring med andra själar som hennes egen själ kände och utvecklade sina vingar.

Dessutom, — men vi vilja låta henne själf tala i några af sina dagboks-anteckningar.

1:sta Maj 18 . . .

Jag har beslutat mig att anlägga en hvardags-skola eller s. k. pension der man skall lära alla de ting hvilka man anser framför allt nödvändiga för unga qvinnor i denna verlden, nemligen språk, historia, geografi, fruntimmersarbeten, rita, spela m. m. hvilket allt visserligen är godt; och den skolan skall hjälpa mig att utföra min plan med den der andra, högre skolan, hvars själs- eller tankeöfningar jag tänker kalla »språk och samtalsöfningar» för att icke väcka någon »oro i lägret» och miss-tankar om något befrielseföretag.

Hvardagsskolan skall, med tillhjälp af en lärare och lärarinna hållas alla veckodagar; helgdags-skolan — (språk och samtalsöfningarne) — endast tvenne gånger i veckan, och endast frivilliga och utvalda elever skola ha tillträde der. I den förra inträder man emot betalning, i den sednare endast genom kärlek till det eviga.

Emedlertid behöfver jag något penningar till förlag för böcker och materialier till hvardagsskolan och derföre måste jag vända mig till min far. Jag skall be att få den lilla summan af räntan på mitt moderne-arf. Jag skall endast bedja om hvad som är mitt eget, och för att bereda framtida ut-

komst, och likväl säger mig en bitter aning att det skall nekas mig. Men jag måste försöka! Ack! att en billig begäran till en fader skall kännas som något så förskräckligt att framföra!...

3:dje Maj.

Min aning slog in. Jag fick — nej. Det var »onödiga tillställningar,» sade min far, »tjenade bara att göra flickor anspråksfulla, opraktiska, odugliga i hemmet, o. s. v. Det fanns dessutom redan en flickpension i staden och det var mer än nog. En till skulle icke bära sig. En förmyndare var pliktig,» sade min far, »att se till att myndlingens kapital icke minskades utan ökades genom räntans läggande till kapitalet, och denna pligt skulle han uppfylla, så långt som han förmodde.» Jag kunde göra »huru jag ville» med skolan, men penningar till den kunde han ej försträcka mig.»

Jag har nu skrivit till lagman Carlsson och bedit honom om ett lån. Detta är mig mycket emot, men det är min enda utväg. Få se om han håller hvad han lofvat!...

»Kan ni inte mala?» hörde jag en qvick äldre fru med ett slugt leende säga till en annan som klagade att hon ej kunde af sin man erhålla uppfyllandet af ett gifvet löfte. Och det finnes, jag vet det, ett visst *malande* inom hus, ett ständigt återkommande påminnande, käcksande, bråkande, som med tillsats af gråhet, tårar eller ispiggar i ord och blickar förmår öfvervinna det starkaste motstånd, och som ger åt dem som äro skickliga i denna konst en oberäknelig kraft att

genomdrifva hvad helst de vilja. Men ett vet jag äfven, och det är att jag ej kan och ej vill begagna sådana medel och vägar. Kärlekens och sanningens kungsväg är den enda jag vill gå. Och det samhälle eller det hem, der denna förer mindre lätt till målet än underjordiska kryp- och krokvägar, der är det icke väl beställt.

10:de Maj.

Må den ädle lagman Carlsson förlåta att jag ett ögonblick tviflade på hans ridderliga sinne, må han förlåta att jag ej fullt trodde på hans vänskap och löften! Han har nu genom ord och handling visat sig min vän. Fader i himmelen! Detta är ditt verk och din vink. Härefter ser jag till dig allena för hjälp och råd, följer din ledning. Du skall bistå mig. Och nu framåt, framåt i bön och arbetel!»

Om hösten samma år skrifver Hertha.

4:sta Nov.

Min hvardagsskola är i fullt flor; Elever komma flera än jag väntat. Det ger mig mycket arbete och icke af den art som jag älskar. Min helgdagsskola kan jag först på Nyåret begynna.

På Nyåret står det i Herthas dagbok:

18:de Januari.

Jag har begynnt mina språk och samtalsöfningsstunder med några af de äldre flickorna och begynnt dem med läsningen af Sophokles' Antigone. Denna herrliga qvinna som trogen samvetets och pligtens lag, i ord och i handling trotsar

tyrannens maktbud, samhällets slafviska varningar, systemens klenmodiga råd och sjelfva den älskades böner och står fast i det hon beropar sig på

De Högstes obeskrifna ofelbara lag,
Som — ej från i dag ej från i går den lefver, nej
från evighet, och ingen vet den stund den gafs —»

hon som med ungdomens och qvinlighetens djupa känsla af lifvets herrlighet, och naturliga rysning för den förfärliga död, som hon vet sig gå till mötes om hon framhärdar i sitt trots mot tyrannens bud likväl framhärdar, likväl står fast, och ehuru, i sin sista stund tviflande på sjelfva Gudarnes rättvisa, likväl icke tviflar på sanningens röst i sitt samvetes djup, utan i stort medvetande anklagar sina fäders stad för det att hon lider och dör,

»för det hon
höll heligt hvad heligt bör hållas.»

denna ädla samvetets hjeltinna skall föra mina unga flickor att bättre fatta idealet af den Christna qvinnan, icke blott — som nu är vanligt — ensidigt i dess ödmjukhet, som då lätt blir slafvisk, utan äfven i dess heroism.

Jag läser Antigone i Stollbergs Tyska öfversättning, för *språkets* skull, och vi samtala sedan öfver hvad vi läst. Jag låter de unga skriftligen uppsätta sina tankar deröfver till nästa samtalsstund. Det skall öfva dem att tänka i ämnen som stärka det moraliska sjelfmedvetandet.

4:sta Mars.

Vi ha nu slutat läsningen af Antigone och jag är glad öfver utgången af detta experiment.

Bland de tio unga flickor, som bevista mina samtalsstunder, äro några, som af denna läsning hemtat ett outplånligt intryck; alla ha i någon mån blifvit höjda deraf och deras blick för det högsta i lifvet har klarnat.

Aurora, hvars gåfvor och natur drifver henne till stark manifestation, och som säkert framdeles, (om hon får utveckla sig) blir utmärkt som konstnär, har af *Antigone* lärt sig försmå låga ingifvelser och små segrar. Hon skall låta sig inspireras allenast af solen.

Eva — *Maria*, dessa *Egeria*-naturer, hvilka helst vilja lefva dolda i den heliga lund ur hvilken de framhviska sina ingifvelser i den lyssnandes öra, ha lärt förtröstan till sig sjelfva eller till rösten i deras samvetes djup under umgänge med Gudomligheten.

På hvarje plats, i hvarje kall på jorden kan qvinnan vara en samvetets hjeltinna. Det kan, det bör hvar *Christen* qvinna veta, och i gladare medvetande än antikens hjeltinna. Men denna kan väcka hennes slumrande tanka på hennes pligt och företrädesrätt.

I Maj samma år, skrifver *Hertha*:

»Vi skola nu företaga språköfningar i *Franskan* och *Engelskan* hvilkas inre syfte skall bli betraktandet af det qvinligt *Christliga* medvetandet i förhållande till en viss gifven uppgift inom samhället, genom egendomlig gåfva eller kallelse. Ädla och utmärkta qvinnors biografier (dels ur det offentliga, dels ur det mer enskilda lifvet) skola äfven här tjena oss till texter för betraktelsen.

Tankens medvetande bör bli lefvande skådning och vilja. Den biografiska teckningen är härför ypperlig.

Härefter skola följa: Samtal i Samfundsläran. *Samfundets idé*: dess förhållande till familjen, kommunen, staten, konsten, vetenskapen, industrien, alla de grenar eller sferer i hvilka den verkliggör sitt innehåll, och slutligen till religionen, såsom den sol, i hvars ljus och lif alla naturgåfvor förherrligas till nådegåfvor (Charismer) och samfundet i Guds rike.

En blick på det menckliga arbetet i stort och i smått. Hvar menniska en arbetare. Arbetarens ställning i förhållande till sitt arbete och till samfundets idé, i dennas högsta betydelse.

Qvinnans del i det menckliga arbetet, i hvarje sfer af lifvet, på grund af hennes qvinnliga natur. Serskilda kallelse som moder, uppfostrinna, läkarrinna (Hygäa). Hennes allmänliga makt som inflytande. Utan Egeria ingen Numa.

Den Svenska qvinnan förr och nu. Svenska qvinnor i fäderneslandets historia. Den Svenska qvinnans framtid: inflytande på Sveriges framtid.

Fosterlandet: fosterlandskärleken: äkta; oäkta. Samtalen öfver samfundet skola leda oss till betraktelsen af dettas innersta lif och ledande makt — religionen. Allmän religionshistoria. Den s. k. naturliga religionens och de för-christliga (förberedande) religionernas förhållande till menniskohjertat och förnuftet: till den uppenbarade religionen. Christlig religionslära. För-christliga religionsstiftares biografier. J. Ch. historia. Gud i Christo.

Christendomens befrielse-arbete i själen och

verlden. Naturläran i dess väsendtliga delar och djupare förhållande till människans lif skall särskildt behandlas och bli ämne för helgdagsskolans samtal när — Yngve kommer hem och kan hjälpa mig som lärare i den vetenskapliga delen. Jag vill tala om qvinnans del, som naturens prestinna, som hemmets Iduna.

Kan icke hela huslighetens värld förskönas, förädlas genom själens förmålning med idéen, äfven det ringaste adlas? Kan icke t. ex. äfven barnkammaren blifva ett tempel för den barnliga själen, i stället som nu — ett sof- och skräp-rum? . . .

Allting måste betraktas i förhållande till dess högsta mål. Först då får det sin rätta betydelse.

2:dra Juli.

Umgänget med dessa unga själar är en uppfriskande vårvind för min själ. Det är skönt att se dem dagas, och att vara ljusbärerska för dem! Kunde jag äfven omgifva dem, i helgdagsskolan, med ädla och sköna föremål, så skulle deras högre utveckling mäktigt befordras. Jag skulle vilja inreda Orangeri-salen *) till ett slags tempel, ett rum sådant jag sett det i mina vakna drömmar. En skön staty af den Nordiska ungdomsgudinnan ser jag då i dess midt, omgifven af blommande rosenlager och andra lefvande växter; omkring henne byster af mensklighetens ädlaste heroer, och i öfrigt böcker, goda taflor, vackra konst saker, tjenande att utveckla tanken på det höga, sinnet

*) Ett stort rum eller galleri inom huset med flera höga fönster åt ena sidan.

för det sköna!... Huru skulle ej här de unga människosjälarne öppna sig och slå ut såsom i ett vänligt solsken och lära att bättre fatta och älska alla goda gåfvors gifvare och gerna inviga hela deras lif, alla deras gåfvor i hans tjenst....

Äfven det Christna templet har en port som heter »den sköna».

Juli.

Sommaren är härlig i år. Jag förer mina unga flickor ut i skogen och på fältet; det förfriskar kropp och själ. Vi botanisera tillsammans, och jag talar med dem om deras förhållande till naturen, om naturens lif, »kreaturens suckan» och dess förklaring i »en ny himmel och en ny jord». Läser med dem under den stora asken våra djupsinniga Nordiska legender om necken, högfolket m. fl. i »Svenska Sagohäfder».

Våra samtalstimmar ha under dessa sköna aftnar hållits i fria luften. Der ha vi läst Nordens Mythologi och betraktat sanningen i dess åskådningar och symboler. — I afton dansade flickorna i det gröna och det var en glädje att se den friska lefnadsglada ungdomen så njuta och försköna naturen. Alla uppfostringsanstalter för flickor borde vara på landet.

Jag skrifver till Yngve om mina skolor och framtidsplaner för dem. Hans bref stärka och uppmuntra mig alltid men göra mig äfven ondt, ty han är tydligen icke lycklig fastän han aldrig klagat. O Yngve! ej heller jag hvilat endast på rosor!

Vid slutet af året står det i dagboken:

»Jag är djupt trött efter flera nätters vakor med arbete för elevernas examen i hvardagsskolan, afslutande af årets räkenskaper m. m. Och frukten: medvetandet att föga eller intet grundligt blifvit bibringat, och att jag efter utbetalning af löner m. m. har — intet öfver! Min helgdags-skola får länge vänta på den sköna salen!

Förhållandet till mina elever binder mig allt starkare vid lifvet, men en hemlig oro sitter vid mitt hjerta. Yngve, Yngve! Min själ ropar efter dig. Giftermål kan jag undvara, men icke din närvaro, ditt deltagande, icke att se dig, sörja för din sällhet, min vän, broder, make inför Gud. Något säger mig att du nu behöfde mig, min värd, min kärlek. Det är midnatt; alla sofva omkring mig, men mitt hjerta vakar och tänker, Yngve, på dig.

Nyårsdagen.

Bref från Yngve! Och i brefvet en vexel. Yngve säger att han vill betala för sin mors vistande i min fars hus. Men, så mycket, Yngve! så mycket mera än men jag förstår dig och mot dig har jag ingen stolthet mer. Jag skall göra såsom du vill, Yngve, och Orangeri-salen skall förvandlas till Iduna-salen. I dess samtalsstunder skola härefter, enligt din önskan, några ynglingar taga del.

Äfven från Rudolph har jag fått bref i dag samt en liten summa penningar »för brandskadade» skrifver han. Stackars Rudolph!

Om hösten 18..

Min helgdagsskola börjar bli ryktbar, Yngve; och besökes nu äfven af några utmärkta fruntimmer och tänkande män, som följa den med intresse. Det gläder mig för mina unga flickors skull, som det gör godt att lyssna till de äldres tankar och ord. Dock binder de äldres närvaro för mycket deras frimodighet, hvarföre jag blott en gång i veckan har dessa större samqväm. Dessutom lockar nyfikenheten många till Idunasalen som icke ha några friska, lifgifvande frukter att meddela. Och hur det är, de unga och jag äro lyckligare när vi äro allena tillsammans på samtalstimmarne. Den blyga Eva, min tänkande stilla Maria och den af lif öfversvallande Aurora äro aldrig fullt sig sjelfva såsom då. Aurora behöfver vinna reda och takt, men hennes hjerta och hufvud ha ovanliga förmågor; hon är den enda af mina unga flickor som röjer snille. Ynglingarne voro ovissa och blyga i förstone, men begynna nu komma fram i ett vackert ljus, och synas lyckliga här. För dem, liksom för flickorna känner jag moderlig ömhet, och det är mig kärt att se deras förtroende till mig.

För några dagar sedan kom till mig den unga man, som en gång var min beskyddare i en stund då — jag behöfde en vän. Nu önskade han en lärare-plats i min hvardagsskola, och jag var lycklig nog att just nu kunna lemna honom den. Ty äfven denna skola måste utvidgas för att emottaga allt flera lärjungar. Olof E. är en ädel ung man, och skall bli ett stöd

för hvardagskolan, en välkommen deltagare i aftonsamtalen. Blir du svartsjuk, Yngve?

I går aftons var samtalet, i Iduna-salen, ovanligt lifligt, jag kunde säga, lysande. Det var min större mottagningsafton och jag utkastade frågan om rätta begreppet af *frihet* som axel för samtalet. Den lilla själfulla fru R. kom fram på ett riktigt präktigt sätt; hon öfverraskade mig och lifvade alla genom sin friska uppriktighet. Äfven Ingeborg Hedermann yttrade frisinnade och kloka ord. De unga talade ej, men hos några af dem såg jag strålande blickar. Lagman Carlsson var med och talade klokt och ädelt, i frågan om religiös frihet. Med flit höll jag samtalet blott inom det allmänliga, och undvek all tillämpning på förhållanden i vårt land. Tillämpningen skall komma af sig sjelf.»

Herthas dagboksanteckningar, under trenne följande år, vittna om stigande utveckling i hennes tankar och planer.

Om våren 48 . . skrifer hon:

»Yngve! kunde jag nu införa dig i Iduna-salen — ty nu är den färdig — låta dig se den ädla, allvarliga och dock så hulda bilden af vår Nordiska ungdoms-gudinna, omgifven af blommande rosenlager, och den ändå mer upphöjda af honom, som står med uträckta armar inbjudande hela människoslägtet i sin frälsande famn, deromkring hufvuden af ädla och visa män, som från fotställningar blicka fram mellan evigt gröna träd, du skulle glädja dig Yngve, ty detta är ditt och mitt samfällta verk. En vacker boksamling —

dina böcker deribland — några goda taflor fullända salens prydnad; den är vacker och glad och lärorik, ett passande hem för unga, rena, uppåtsträfvande själar. Kunde jag, framför allt, se dig, Yngve, ibland den flock ungdom som här samlas; höra dig tala till dessa unga, lära dem såsom du förr lärde mig! När skall den stunden komma?

Skall du då känna igen mig, Yngve? Jag har mycket åldrats, och åldras hastigt för hvar dag som jag lefver i hvardagsskolan, och hvar natt jag vakar för dess arbete. Likväl vårdar jag mitt yttre nu, mera än jag någonsin gjorde det i min ungdom. Då var jag för stolt att vilja behaga genom mitt utseende, och för olycklig till min själ att bry mig om min kropp. Nu vårdar jag den och pryder den för att behaga — mina lärjungar, för att på dem göra ett intryck, som ej strider med föremålen i helgdagsskolan, i Iduna-salen, jag vill, äfven jag, göra på dem ett skönt eller åtminstone ett förädlade intryck, och jag rådfrågar häröfver min smak och min spegel samt (i tysthet) en — frånvarande vän; modet deremot föga, och blott för att icke rent af stöta deremot. Hvar menniska, som har en bestämd individualitet och karakter i sitt utseende, borde kläda sig i enlighet dermed, så mycket som möjligt.

Mina unga vänner smickra mig, kalla mig skön, men om jag stundom synes så, så är det emedan glansen af deras blickar, af deras unga själar, i det de utveckla sitt solljus, kastar ett återsken på mig.»

Det kunde ej fela att icke Herthas samtalsstunder och öfriga »upptåg och tillställningar» så-

som fru Ugglan kallade dem, framkallade mångahanda. ofta föga gynnsamma omdömen i Kungsköping och dess grannskap. Mången såg med misstänksamma blickar på Iduna-salens församlingar, fann »dem onödiga», fruktade »nya och förvillande läror, och fruktade ungdomens förledande till för stora tankar om sig, anspråk o. s. v.» Men ungdomens enthusiastiska tillgifvenhet för dess moderliga lärarinna och vän, förde henne triumferande genom alla försök att nedsätta hennes inflytande, alla tvifvel om hennes hälsogifvande lära. Och då fäder och mödrar sågo sina unga döttrar utveckla sig ej blott i håg och förmåga att vinna kunskaper, utan äfven i ädelhet och behag under Herthas ledning, så läto de dem »tills vidare» följa den. Många föräldrar äfven erkände uppriktigt hennes ovanliga förtjenst med afseende på ungdomen. Hvad de unga sjelfva vidkommo, så sågo de upp till Hertha, som till ett väsen af högre natur. Hon stod ibland dem, som det fruktrika Bananas moder-trädet öfver flocken af unga telningar, som växa upp vid dess fötter. Hvar och en af sina lärjungar kallade hon vid namn och du; hennes förhållande till hvar och en af dem var af djup personlig art, hennes starka men kärleksvarma blick hvilade på hvar och en af dem med fostrande makt. Likväl var hon aldrig vek eller smeksam, hennes moderliga ömhet var af en högre natur. En ung man skref om henne:

»Nu har jag sett »Sibyllan», och äfven bevistat några af hennes »samtal». Hon är en christen Wala, och i hennes ingifvelse rör sig

ett kärleksfullt, för allt godt och stort klappande hjerta. Jag bekänner att jag icke kom till henne utan fördomar och med ett mera kritiskt än just lärvilligt sinne. Men hon har besegrat mig genom intrycket af sin själs ställning (attityd) till den högsta sanningen. Den strålar ur hennes öga, hennes enkla men imponerade hållning, hennes röst, hennes åtbörd, hennes tystnad, hennes ord. Denna hennes själs riktning har gjort på mig ett outplånligt intryck, och har väckt hos mig en kärlek till det sanna, det ädla, som skall leda mig härefter genom världens skymning eller villoljus. Hon måste göra ett upphöjande intryck på en hvar, som ej är till själen en dverg eller mullvad. Hon är icke vacker, men ändå pittoreskt skön i sin ädla hållning, sin enkla men värdiga dräkt, och jag — skulle bli kär i henne, om — jag vågade det.»

»Du vill veta något om hennes utseende, klädsel, väsen m. m.» skref en af Herthas äldre elever (Eva Dufva) till en sin väninna; — »hon bär vanligen en snövit klädning, alldeles ostärkt men som faller i rika veck kring hennes vackra gestalt; öfver axlarne bär hon en svart mantilj, af sammet om vintern, af tyll om sommaren. En liten hvit spetskrage viker sig deröfver kring halsen. Hennes rika guldfärgade hår, som af naturen går i mjuka vågor, är tillbakastruket från tinningarna, så att man der ser det vackra hårfästet samt ådrornas etheriska grenar, och det härliga ansigtet med de underliga, strålande ögonen

framstår fritt och klart; håret faller enkelt flätadt neråt nacken, såsom vi se det på antika byster. Hon bär inga ringar eller armband — hennes händer och armar behöfva ej någon prydnad — ej heller något annat smycke, icke ens en blomma. Men ofta bryter hon af blommorna i salen och pryder dermed våra hufvuden, ty hon älskar att se oss väl och smakfullt klädda efter vår ålder; men tycker ej om att se på oss glittrande grannlåter eller färger som ej passa ihop, och fel emot ordning och smak anmärker hon alltid. Hon vill att den yttre menniskan skall uttala själens harmoni; men icke, som gamla »Ma bonne» att vi skola vara »som alla andra», utan att hvar och en skall söka att vara fullt sig sjelf, men på ett ädelt sätt — »såsom Gud velat det». Och jag bekänner, att jag gör mig mina besvär att, äfven till mitt yttre, behaga henne än jag någonsin gifvit mig att behaga en man. Sjelf drager hon oss genom sitt väsen till det ädla och vackra, så att hon ej behöfver många ord för att väcka hos oss längtan dertill. Den kommer till oss såsom af sig sjelf med henne i Iduna-salen. Hon ser så ståtlig och — om jag så får säga — högboren ut, att man i begynnelsen känner sig bli helt liten inför henne, man liksom krymper; men när hon begynner tala, se på oss, då är det hos henne något så huldt och moderligt, att man lefver upp deraf, och rätt som det är tycker man att man begynner växa; och det gör man verkligen, åtminstone i längtan till det goda och sanna, i vilja att hinna det. Det är stunder, då det kommer åt mig en längtan att ligga vid hen-

nes knän och lägga mitt hufvud ned i hennes sköte och låta henne se hela min själ, på det hon må lysa öfver den, upplyfta den!.....

Lifvet och dess mål synes så stora i det ljus hvarmed hon belyser dem, och ändå får äfven det minsta i gåfva, i anlag och handling betydelse och värde i detta ljus. Hela lifvet klarar för oss i hennes blick. Många anse henne vara sträng. Men jag och alla mina unga vänner känna djupt hennes godhet. För många af oss är hon mer än en moder, vårdande sig om vår kropp liksom om vår själ, vår hälsa, vår framtid, vår sällhet. Hennes systrar nästan dyrka henne!»

Så de unga. Vi ha redan till någon del sett huru det såg ut inom Herthas egen själ under det att hon så skönt utvecklande verkade för andra. Olycklig var hon ej, men lycklig — nej.

Hon hade ett högst ansträngande och för henne icke tillfredsställande arbete i hvardagsskolan, och derunder en ständig kamp med hvardagslifvets små bekymmer; ofta äfven med föräldrars oförstånd eller missförstånd vid deras barns uppfostran. Inom sig kämpade hon, och ej alltid segerrikt, med den bitterhet som fadrens brist af rättsinne mot henne, samt stigande njugghet inom hemmet väckte i hennes själ; mest dock led hon af den ousägliga ömhet och oro, som hon kände för Yngve då hans bref alltmera röjde hans bittra saknad af henne och hemmet, och då hon allt tydligare tyckte sig läsa mellan raderna att han icke var frisk. Han skref mera sällan och en viss smärtefull nedslagenhet röjde sig ofta i hans

breff ehuru rika de öfrigt voro på kärlekens och tankens lif.

Det hade blifvit öfverenskommit emellan de båda vännerna vid deras skiljsmässa att om något skulle inträffa inom Herthas hem, som öppnade en ljusare utsigt för deras framtid, så skulle Hertha derom genast underrätta Yngve, och han då genast återvända hem. Men år efter år hade gått, och ingen förändring hade inträffat som tillät Hertha att kalla Yngve hem.

Sju år voro gångna sedan dagen då de lofvade hvarandra trohet i döden och sedan måste skiljas. Och Hertha var nu icke ung mer. Då kom åter ett af dessa bref från Yngve, som, utan att det yttrade en klagan, likväl lät Hertha föra handen till sitt bröst, såsom kände hon der ett qväfvande ondt, och tårar långsamt fylla de i fjerran skådande, sorgfulla ögonen. Efter detta bref satte hon sig ned och skref:

»Yngve, kom hem! Kom hem, älskade vän. Jag uthärdar icke längre att vara skiljd från dig, att se dig lida, att sjelf erfara deröfver känslor, som likna samvetsqual. Ty jag ser det, Yngve, fast du ej säger det, du är sjuk till själ och kropp. Ack! kom igen, och lät mig än en gång bli din läkarinna; jag skall bli ung på nytt därför, och Gud skall än en gång välsigna hvad du kallade min »läkedomskraft». Jag har ingenting nytt ur mitt hem att säga dig; allt är der oförändradt, som rör min far; kanske syns framtiden mera mörk, mera hopplös, ty hans lynne är betydligt sträfvare och dystrare sedan en tid; men ändå, ändå säger jag: Yngve, kom hem! En aning,

en mig oförklarlig, darrande men ljuflig aning säger mig att vi snart, snart skola förenas för att ej skiljas mer. Detta lifvet är kort, och — kom igen älskade Yngve! Din moder ber derom med din Hertha!»

På denna kallelse svarade Yngve med att utsätta tiden för sin återkomst, dagen kunde han utsätta först då han kom till Sverige. Om en månad kunde han vara der.

Ifrån den stund som Hertha med visshet motsåg Yngves nära återkomst, kom en stilla frid och fröjd öfver hennes själ. Under det vårlif, som tanken derpå födde hos henne, uppblommade hon liksom till ny ungdom; den sköna gestalten, som begynt luta och affalla, tycktes återtaga dess spänstighet; allt omkring henne tycktes ljusna, äfven fadrens lynne, som, då hans dotter ej mer begärde af honom penningar, utan nu mera bestred hushållet nästan helt och hållet med egna medel, icke mer blandade sig i hennes enskilda verksamhet.

Yngves hulda moder, hvars tilltagande svaghet tydligt visade att hon icke hade länge att dröja på jorden, lefde upp, på nytt, i tanken på den älskade sonens återkomst och önskade blott att få lefva för att se honom förenad med hennes hjertas dotter, Hertha.

Medan Herthas hem visar denna glada anblick och hon sjelf med klappande hjerta väntar Yngve hem och biträdd af sina unga systrar ordnar sitt hem skönt och behagligt för honom, vilja vi ge oss en stunds ro för att hälsa på gamla bekanta och vänner i Kungsköping, och se

hvilka förändringar de sju åren torde ha medfört för dem. Vi taga således, med läsarnes tillåtelse, ett lunkentussteg tillbaka i tiden, till den tid då vi sist i Kungsköping aflade våra »korta besök». Läsaren torde påminna sig att vi då träffade Ingeborg Uggla och Doktor Hedermann tillsammans, samt att han lät henne (den stygga Doktorn!) tillbringa en sömnlös natt, funderande på den »fråga», som Doktorn sagt sig vilja göra henne. Som vi ha en särskilt liten vänskap för Ingeborg Uggla, så begifva vi oss först till henne, då vi nu gå att omtala frågor och förhållanden i Kungsköping.

Samtal under en paraply.

Fråga om en — dromedarius.

Efter det aftonsamtal vi förut omtalat i de »korta besöken» dröjde Doktor Hedermann flera dagar borta ifrån Ingeborgs hem. Hon började tro att han glömt henne och den fråga han ville göra henne, och det gjorde henne mera ondt än hon ville tillstå det för sig sjelf. Hon var derföre glad att kunna förströ sina oroliga känslor genom frisk verksamhet. Den fann hon alla dagar uti en så kallad »barn-krubba» som Doktorn hade inrättat straxt efter branden och som han satt under Ingeborgs tillsyn. Dit gick Ingeborg dagligen medan hennes mör suckade öfver alla nymodiga tillställningar som »gjorde fröknar till detsamma som tjenstflickor» och förhindrade »de goda partierna» i världen.

En dag gick Ingeborg till sin barn-krubba utan att akta på att himlen såg hotande och mulen ut och utan att medtaga paraply.

När hon kom i barnhemmet begynte det regna och snöa. Ingeborg lät tända en brasa

och lät de små ungarne sätta sig omkring den. Sjelf tog hon en liten gråtande gosse, som troligen saknade modersfammen, på sina armar, och gick fram och åter i rummet i det hon sakta vaggade barnet, som, i det varma skötet, snart tystnade.

Brasan flammade och knattrade lustigt, de små barnen språkade och lekte muntert på golvet i dess sken; vaggad på Ingeborgs armar somnade den lilla gossen stilla med hufvudet mot hennes bröst. Stundens trefnad kom öfver Ingeborgs hjerta. Hon kände, med glädje, hvad som skulle hjälpa henne att öfvervinna all dess oro, tackade tyst Gud och slöt innerligare till sig sin lilla värmmande börda. »Barnlös och dock en moder!» hviskade hon till sig sjelf, och medan ett par tårar (icke af smärta) föllo ned öfver det sofvande barnet begynte hon småsjunga ord dem stundens och känslans lif ingåfvo henne:

»Makalös, barnlös om än jag är,
en mor kan jag vara ändå,
den Herre som hafver barnen kär
mig ger sina värlösa små.»

Så sjöng Ingeborg sakta, men kastade då och då en frågande blick åt fönstret till, som piskades af det nedströmmande regnet, och tänkte på att hon icke medtagit en paraply, och att hennes mor snart skulle vänta henne hem till middagen. Men hennes oro skulle snart upphöra, ty bäst det var såg hon Doktor Hedermann gå förbi med en stor plaraply, och bäst det var stod han med den inne i rummet. Barnen höjde jubelrop, sprungo fram och klungade sig kring hans knän. Doktorn hälsade vänligt på Ingeborg, satte paraplyn i en

vrå och gick att sätta sig sjelf framför brasan under det han med synbart nöje lät barnungarne klättra upp på hans knän, armar, axlar, och lät dem der utföra hvarjehanda evolutioner. Ingeborg såg han ej vidare till, ej heller talade till henne. Men då hon efter att sakta ha lagt ned den lilla gossen på dess bädd samt talat vid barnens sköterska lagade sig att gå hem, då skakade Doktorn hastigt af sig barnungarne under vänliga handplagg till höger och venster och lät dem tumla ned huller om buller, i det han steg upp. Han tog sin stora paraply, och följde Ingeborg utan att säga ett ord.

Och der gingo de nu båda i det hållande regnet, och Doktorn höll sin paraply öfver Ingeborg.

»Jag är rädd att ni blir våt för min skull, Doktor Hedermann,» sade Ingeborg med en orolig blick åt Doktors för regnet blottade venstra axel.

Doktorn svarade icke, men rätade icke på paraplyn, och Ingeborg anade med klappande hjerta att han beredde sig på den der frågan. Ändteligen tog han till orda och sade:

»Jag har en fråga att göra er fröken Ingeborg, men — skall ni äfven besvara den uppriktigt?»

»Ja, helt visst, så vidt jag kan det,» svarade Ingeborg med en oro, som hördes i hennes röst.

»Nå väl,» fortfor Doktorn med allvarlig röst, »säg mig då, är det sannt att ni — skrattat åt mig, gjort narr af mig med era unga vänner?»

Efter något dröjsmål svarade Ingeborg: »ja, det är sannt, ... men — det är flera år sedan!»

»Är det sannt,» fortfor Doktorn, som förut »att ni kallat mig en dromedarius eller en kamel? jag mins nu icke hvilkendera af de bestarne.»

»Ja, det är sannt,» sade åter Ingeborg med lågande kinder och tårar i ögonen, »men, Doktor Hedermann, det var icke af elakhet, utan i tanklös flickaktig munterhet framkallad af det något ovanliga i ert väsen och sätt då ni först kom till vår stad. Om ni visste huru ofta jag, sedan blygts öfver det dumma prat, som så ofta unga flickor föra endast för att väcka ett litet skratt eller säga något som de tycka är lustigt, huru jag ångrat mig, så skulle ni förlåta mig och intet derföre tänka mycket ondt om mig, inte tro mig otacksam, ty då — kände jag er inte ännu. Sedan ...» Ingeborg fullbordade icke ty hon kunde icke återhålla sina tårar.

»Jag tänker icke mycket ondt om er,» sade Doktor Hedermann med vek röst, »jag tycker att det var helt naturligt att en ung, vacker och fjäsad flicka skulle finna en grofhyflad figur, som jag är det, löjlig och ...»

»Men,» återtog Ingeborg ifrigt, »jag var då ett tanklöst, världsligt barn, kunde ej dömma om människor, icke förstå ...» åter ville icke orden fram för stackars Ingeborg.

»Jag tror er,» sade Doktorn, »och nu, nu är ni förändrad, dömmar annorlunda?»

»Ja, mycket annorlunda!» ... Ingeborg kunde ej tala för tårar.

»Jag tror er,» sade Doktorn åter, »och tackar

er fröken Ingeborg för det ni så uppriktigt besvarat min fråga. Och nu äro vi — vid ert hem och ni skall väl bereda er och kläda er för att fara till det stora förlofningskalaset på ***?»

»Nej, vi fara ej dit. Min mor har tillåtit mig att bli hemma.»

»Ni är således hemma i afton?»

»Ja.»

»Tar ni emot någon?»

»Om någon vän kommer, blir han välkommen.»

»Anser ni mig som en vän?»

»Ja, en den bästa, isynnerhet sedan ni gjort mig den der frågan.»

»Ja så. Nå men — om jag nu hade en fråga till — en helt annan fråga att göra er? Men den vill jag gömma till afton.»

»Och ni är ej mer ond på mig, tror mig ej mera vara en af dessa »fina och falska«, själlösa, ovärdiga? . . .»

»Det skall jag säga er i afton!» sade Doktorn och lemnade Ingeborg med en blick, som icke røjde långsinthet eller vrede.

En annan fråga.

Om aftonen, just samma afton som den stora balen gafs till hvilken Ingeborg och hennes mor voro bjudna, satt fru Ugglan i sitt lilla, vackert möblerade förmak runkande i en ländstol med sin snusdosa i hand och med en högst grämlig fysiologi betraktande sin dotter, som satt vid ett litet sybord sysselsatt med att fälla grofva hand-

dukar. Det grofva arbetet kontrasterade med den hvita, fina handen som flög deröfver under synålens snabba evolutioner, och äfven med den eleganta sömmerskan och rummet i hvilket hon satt, ty det var ett prydligt möbleradt rum med många små onödiga lyxartiklar, och den nästan alltför varma temperaturen var, på ett behagligt vis, uppfylld af doften »eau de portugab» som fru Uggla hade bredvid sig i en luktfaska. Fru Uggla satt och såg på sin dotter, suckade och snusade och tänkte på våra förvända tider, som göra fröknar lika med tjenstpigor, låta dem falla grofva handdukar i stället att virka eller sy i både små vackra saker, och som gjorde att Ingeborg nu satt der rödögd och såg ingenting ut, i stället att, som andra fröknar i staden, nu lysa i elegant baldrägt i den stora danssalen på ***. Fru Uggla suckade djupt och såg på Ingeborg och tänkte: »hon kommer aldrig att göra ett godt parti. Det är förbi med henne.»

Just i denna stund ringde det på dörren.

»Hvem kan det vara?» sade fru Uggla bekymrad, »det är visst någon tiggare.»

Men det var Doktor Hedermann, en af de personer som fru Uggla helst såg i denna verden, men som aldrig brukade besöka henne denna tid på dagen. Då hon yttrade sin förvåning och sin förtjusning häröfver, sade Doktorn:

»Jag tyckte att det var så tråkigt att sitta ensam hemma i afton, och därför beslöt jag att komma hit och se om jag kunde få min qvällsvard här. Men om ni vill behålla mig, så måste ni låta mig få pannkakor till qvällen.»

Det finnes personer som alltid äro välkomna, och om fru Ugglå hade fått en stor present, så hade det knappt kunnat göra henne mera nöje än denna begäran af Doktorn, ty fru Ugglå hade i grunden en Svensk husmoders hjerta, och detta vet ingenting kärare än att få undfåga en vän. Också steg hon upp med ovanlig skyndsamhet för att ställa om qvällsmåltiden och låta baka pannkakor.

Doktor Hedermann satte sig midtemöt Ingeborg, bad att få hålla hennes söm och sade under det hans röst røjde en häftig inre rörelse:

»Ni besvarade så ärligt min fråga, i morse, fröken Ingeborg, att det gifvit mig mod att komma fram med ännu en, som torde synas er nog dumdristig, men hur det är så är jag viss på att ni skall svara mig ärligt och uppriktigt.»

Ingeborg tilltrorde sig icke att svara eller att se upp. Men då Doktorn tycktes vänta på ett svar, sade hon slutligen:

»Nå väl, frågan?»

»Kan ni hålla af mig?»

Ingeborg släppte sin söm och såg på Doktorn med de klara ärliga ögonen i det hon svarade:

»Ja, jag kan det.»

»Tycka om mig, som — er äkta man?»

»Ja!» sade Ingeborg, som förut.

»Är det möjligt . . . är det verkligen möjligt?» sade Doktorn förvånad och rörd, »men jag måste tro det, då ni — nej, för fan, jag säger *du* här-efter, jag vill säga *du* här-efter — när du säger mig det, och ser på mig med de der ärliga ögonen, och, min välsignade, söta Ingeborg, jag ville

kunna säga dig huru lycklig det gör mig, men jag kan det, besitta mig, icke!» Och Doktorn tog Ingeborgs hand, tryckte den till sina läppar, till sina våta ögon, och höll den qvar i sina stora händer i det han fortfor:

»Ser du barn, det är en underlig sak, men det är nu en gång så underligt, att så grofhyflad en kurre, som jag än är, så har det alltid legat hos mig att tycka om fina fruntimmer, att finna mig väl i deras sällskap och njuta af allt det der prydliga hos dem och omkring dem, som jag dock inte vill ge en pris snus för, när jag tänker rätt på saken. Men det har nu varit min svaghet, och då jag tänkte på en maka så sökte jag en qvinna fin som en äkta perla i guld, men ändå en riktig människa i hjerta och gerning, som kunde ta ihop med det grofva likaväl, som sköta det fina i lifvet. Jag blef för många år sedan kär i en sådan der perla i guld, jag älskade henne nästan afgudiskt. Hon — lät sig dyrkas af mig, men gjorde — narr af mig bakom min rygg med en annan kurtisör lika fin och falsk, som hon. När jag kom underfund dermed blef jag först — sjuk, sedan ond, sedan bitter och rädd för fina fruntimmer, jag misstänkte dem allihop att vara falska och blef mot dem som en fiende utom när jag blef deras läkare. Och när jag blef kär i er, fröken Ingeborg, för väl femton år sedan, då hämnades jag på er och på min svaghet genom att mästra och pika er ända till dess ni fick den der ögonsjukdomen; — då såg jag något i djupet af de der ögonen, något som rörde mig och gjorde mig vek — jag tyckte mig se der en

engel med bundna vingar, som blickade med himmelsk klarhet fram ur de töcken, som sökte att skymma dess anlet. Men jag trodde icke synen, trodde icke min känsla, ända till dess verkligheten af ert lif öfvertygat mig om att ni är den qvinna jag sökt — fin som en äkta perla och likväl en riktig människa i hjerta och gerning, en engel i godhet, en ädel, sannfärdig qvinna, och allt hvad jag nu undrar öfver är att jag verkligen funnit en sådan, och att en sådan qvinna kan verkligen hålla af mig, tycka om mig!»

»O! Doktor Hedermann...»

»Kalla mig David och du, eller går jag min väg!...»

»Om du visste,» återtog Ingeborg under stilla tårar, »huru mycket underligare det synes mig att du kan tycka om mig, som varit så flärdfull, så felande och dessutom icke är ung mer...»

»Ung nog för mig!» sade Doktorn, »du är tio år yngre än jag!... och tusen gånger mer skön i mina ögon nu än förr. Och det är mig svårt att begripa huru du verkligen kan tycka om mig.»

»Men tror ni mig då vara en tanklös, yttlig flicka ännu?» sade Ingeborg lifligt; »lät mig då säga huru ni, förlåt, *du* omvänt mig. Då jag fick den der svåra ögonsjukdomen, som hotade att göra mig blind, och du blef min läkare, då rördes jag djupt af din godhet, din sorg, din glädje öfver mig; och då du återgaf mig min syn, såg jag i dina ögon hvad jag sedan aldrig glömde. Dina samtal, ditt exempel, ditt hela lif blef väckelser för mig, och hjälpte mig att småningom

befria mig ur de band hvarmed vana och min goda mors missförstådda ömbet bundit mig vid det tomma i lifvet. Jag älskade det aldrig och åtrådde något bättre men visste ej hvad, förrän du visade mig vägen. Sedan har jag följt dig tyst i hvad jag kunnat, utan hopp att någonsin hinna eller vinna dig, ofta olycklig af din bitterhet och misstro till mitt kön, men dock mera lycklig i de nya pligter som du anvisat mig i ett lif för andra, än jag någonsin ett ögonblick var det då jag lefde blott för mig sjelf.»

»Och du är då icke rädd för ett arbetslif med mig och vid min hand, Ingeborg? Ty jag döljer ej för dig att jag anser mig som en vår Herres ringa förvaltare på jorden, och hvad jag har fått af honom af andligt eller lekamligt godt det vill jag använda i hans tjenst; jag tycker ej om att lägga penningar i middagar och fina viner, och sådana onödigheter, utan vill lefva ett enkelt, tarfligt lif som en arbetare på jorden, — är du ej rädd därför Ingeborg? du är ej vand dervid.»

»Jag skall snart bli det, om du anser mig värd att dela det med dig!»

»Och du kan förtro dig fullt till mig?... Jag är fnurrig, burrig ibland — underlig till lynnet, säger skarpa ord — du skall ej bli rädd för mig?»

»Om jag blir det så — skall jag säga dig det.»

»Men om jag blir ond, orimlig?!...»

»Så — skall jag vänja dig af dermed.»

»Bra taladt Ingeborg! Tack för löftet. Din ärlighet och mildhet skola bli mina tuktomästare. Jag vill underkasta mig dem. Ser du,» fortfor

Doktorn med en hastig ansatts af humoristisk munterhet; »när en dromedarie eller en kamel skall taga sin ledsven på ryggen, då faller han på knä framför denne, så här, — och denne sätter sig på honom, så här, och tar betset i sin hand, och så reser han sig och låter sig leda af den handen, vore den äfven en svag qvinnas, och bär henne fram till herberget genom världens öken!» Och härmed hade Doktor Hedermann lyftat Ingeborg på sin axel och gick stoltserande med henne fram i rummet.

Intet under att fru Ugglas, som i denna stund kom in och fick se det »underliga upptåget» trodde att Doktorn blifvit tokig, och att hon höll på att få slag af förskräckelse. Men då hon såg Ingeborgs lugna och leende uppsyn, så stannade hon på tröskeln med stirrande ögon och vidöppen mun under det att Doktorn glad ropade till henne:

»Vi anställa bara en repetition af ett upptåg, som vi kommit öfverens om att utföra under vår lifstid. Jag är en slags dromedarius, som åtagit mig att föra Ingeborg genom öknens, och Ingeborg vill vara min nådiga ledarinna och herrskarinna, dock med det vilkor att Ingeborgs mor ger oss sin välsignelse på färden.»

»Låt mig komma ned, min dromedarius,» sade Ingeborg, »min mor förstår ej detta skämt!»

»Så vilja vi öfversätta det i allvar!» sade Doktorn i det han lydte Ingeborg och vände sig till hennes mor, med en förklaring och en anhållan om Ingeborgs hand och om hennes mors välsignelse, så hjertlig att fru Ugglas öfverraskad och rörd icke fann tid eller ord för att yttra de flera

betänkligheter som hon fann vid detta parti, eller sin förvåning öfver sättet på hvilket det blifvit uppgjort. Fru Uggla hade verkligen aldrig tänkt på Doktor Hedermann, som sin måg, och ansåg, i grunden, honom alls icke som ett parti »comme il faut». Men hon hade alltför stor respekt för honom och hans medicin för att låta honom märka det.

»Han är ju inte en gång en adelsman!» sade hon suckande till Ingeborg då de blifvit ensamma.

»Men han är en hedersman och den bästa man!» inföll Ingeborg, »och mammans dotter skall bli lycklig med honom.»

»Och han är en förmögen man, — har eget hus — och folket i staden kommer att säga att Ingeborg gör ett godt parti!» suckade fru Uggla in petto, med en känsla af hugsvalelse.

Hon var af gamla världen, den goda frun och hängde fast vid den gamla stilen.

Bröllop i Kungsköping.

Hvad Kungsköpingsboarne sade.

Doktor Hedermann dref så på med lysning och bröllop att han en månad efter denna afton fick föra sin egen Ingeborg som fru i sitt hus, och han gaf Ingeborgs moder, vid detta tillfälle, så vackra skänker, att hon nästan glömde bort att sucka öfver att hennes måg icke var adelsman. Han gjorde henne likväl på sjelfva bröllopsdagen ett spratt som hon aldrig glömde, och aldrig rätt förlät honom. Ty i stället att följa de i Sverige vanliga, och i vårt tycke föga passande, men i fru Ugglas familj alltid brukliga formaliteterna vid bröllop, och just vid den tid då bruden på ett mystiskt sätt skulle försvinna ur det lilla sällskapet, och fru Ugglan gifvit Ingeborg hemlighetsfulla vinkar derom, fick Doktorn den ansattsen att spela rolen af »en dromedarius», lyftade sin brud upp på sin axel och bar henne, framför allas ögon bort. Ingeborgs tröstande, glädtiga ord till sin mor: »vi komma snart igen, mammal» tröstade henne mycket litet, då hon såg Ingeborg sättas

i en täckvagn, insvepas i en kappa af Doktorn, som sjelf steg upp i vagnen hvilken hastigt rullade af med dem — hvarthän visste ingen!

Fru Ugglas skulle ha grämt sig förskräckligt öfver denna slags enlevering, om icke Mimmi Svanberg, som var med på brölloppet och med om kompletten tröstade henne dermed att detta sätt var modernt, och brukades allmänt i England och Amerika, och skulle visst snart bli brukligt här. Mimmi Svanberg skrattade så hjertligt åt hela upptåget och talade om Plutos och Proserpinas historia så att fru Ugglas verkligen begynte tro att saken icke var så farlig, drog äfven litet på munnen åt Mimmis skämt, och lofvade henne att hålla god min vid allt hvad folket i Kungsköping skulle säga om saken.

Kungsköpingsboarne voro alls icke nöjda med det brölloppet, som gick för sig så i stillhet och tysthet, så att man knappt visste derom förrän det var fullbordadt och Doktorn bortrest med sin fru. Och då de nygifva efter några veckors förlopp återkommo till staden, men i stället att göra visiter eller någon större bjudning, som Kungsköpingsboarne hade bespetsat sig på, fortforo att lefva helt tyst och stilla sysselsätta sig med stadens fattiga och sjuka mycket mer än med dess välmående folk, då begynte Kungsköpingsboarne att knota och säga hvarjehanda om »snålhet» och »brist af lefnadsvett», och man sade att Doktorn var en tyrann mot sin hustru, att hon nog skulle vilja se folk bara hon vågade det, och det kan omöjligt sägas hvad underliga rykten Kungsköpingsboarne med deras korsar, fru Tupps-

lander i spetsen skulle ha satt i omlopp om det nya äkta paret, som »icke bar sig åt som annat folk,» om icke de råkat glömma bort det för ett annat bröllop, som mera svarade mot Kungsköpings heder och dess innevänares anseende. Det var Adelgunda Jönssons bröllop med löjtnant Krongranat. Fru Jönsson, som nu fick full rätt att kalla sin dotter »min lilla hennes nåd» sparade intet för att göra brölloppet värdigt hennes dotters nya rang och hennes egen familjs anseende.

Länge före och länge efter brölloppet talade Kungsköpingsboarne med beundran om den rikedom och den solida lyx, som utvecklades vid detta tillfälle. Man hade aldrig förr i Kungsköping sett så många bord, så rikt rågade med sifver och många rätter, så feta kalv- och gästekar. Och sällan hade man bland bröllopgäster sett ett större antal feta, frodiga och till allt utseende välmående och välbehållna personer. Festens drottning, fru Jönsson, sken som en sol af värme och glädje; och Adelgunda i sin präktiga sidenklädning med spetsar var så hvit och fet och förnöjlig, som någonsin hennes ömma moder kunde önska det, och beundrades storligen af allt folket, som strömmade till, från när och fjerran, för att »se bruden».

Bröllopskalaset räckte i fem timmar, skålar druckos och versar upplästes diktade af en af Kungsköpings skaldar, »mycket vackra», sades det, men af hvilka vi blott hört anföras dessa två rader:

»Han är så öm, hon är så mogen
och båda hylla kärleken.»

Länge efter brölloppet hade alla kaffe-juntor i staden intet annat samtalsämne än den nya »hennes nådens» alla nya klädningar, möbler, nipper, o. s. v. äfvensom brölloppets anrättningar och anordningar uppkokades af stadens tungor och serverades åter upp med variationer och anmärkningar. Sällan har ett bröllop gjort mera väsen af sig. Fru Tupplander allena ristade sitt hufvud deröfver och sade att »för mycket var för mycket» och att det icke passade sig att göra så mycket väsen af ett bröllop der bruden »den der nya hennes-nåden» var »au fond» bara en hökardotter.»

Men sedan det uttrycket blef bekant i den Jönssonska släkten, fick fru Tupplander aldrig mer, som förr, en fet gås till Mårtensdagen af fru Jönsson.

Kungsköpingsboarne fingo snart äfven flera brudar och bröllop att tala om, och en och annan i staden begynte misstänka att den der stora eldsvådan, som tändt eld på husen i staden äfven tändt eld på ungdomens hjertan, ty man hade ej i mannaminne haft så många bröllop i Kungsköping, som under åren som följde på den stora branden.

Mången äfven, utom fru Tupplander, tillskref syskonförbundet och den bekantskap emellan unga personer, som dess familje-comitur och samfällta arbeten föranledde en betydlig del i knytandet af dessa äkta förbund. Och törhända att man deruti icke hade så orätt.

I vårt vanliga sällskapslif träffas unga personer af olika kön vanligen endast inom sällskapskretsarne eller på balerna der de blott kunna se

och lära känna det ytligaste af hvarandra, hvilket, hos många människor, icke är hvad de äga bäst. Flärdens marknader är deras förnämsta mötesplats. Hvad under då att de, så sällan närma sig hvarandra på hjertligt och allvarligt sätt? hvad under att äktenskapen bli, isynnerhet inom de bildade klasserna allt färre och färre i förhållande till de många som skulle kunna och äfven, kanske, skulle vilja gifta sig? När en vinter-säsong i Stockholm är öfver, hör man talas om två eller högst tre giftermål som resultatet deraf, då likväl många hundra unga personer, under denna tid, fladdrat om med hvarandra på baler och andra sällskapsnöjen.

Vore umgängeslivets förhållanden mera ädelt naturliga och enkla, kunde unga män och qvinnor se hvarandra, lära känna hvarandra i deras arbete på verkstäderna, inom Akademierna, eller i de christliga föreningar der de ge hvarandra handen till nyttiga och goda samfundsverk, då skulle de äfven kunna närma sig hvarandra i interesse för gemensamma, värdiga föremål, i ädel täflan, i vänlig handräckning, de skulle då lära känna hvarandra ej blott till den yttre utan framför allt till den inre människan, till hjerta, vilja och förmåga, och helt visst skulle flera och lyckligare äktenskap knytas deraf än som är fallet i närvarande förhållanden; och de halfva eller oäkta förbindelser, som nu befolka världen med ett så sorgligt stigande antal rättslösa (s. k. *oäkta*) barn, säkert betydligt aftaga. Den äkta kärleken skulle få fritt spel emot den oäkta. Nu gynnas den sednare

allena, genom vårt artificiella samhälls- och sällskaps-lif.

Vi veta ej om folket i Kungsköping tänkte så, men vi veta att Doktor Hedermann och hans fru samt den kloka Mimmi Svanberg icke skulle ha motsagt dessa tankar grundade på många iakttagelser bakom — kulisserna, af en deltagare i verldslifvets scener.

Men vi återvända nu till vårt Kungsköping för att omtala en händelse som tilldrog sig der, under tiden af Yngves första vistande i fäderneslandet, emellan hans tvänne utrikes resor.

Den torde bäst kunna framställas genom —

En val-kamp.

Direktionen för stadens småbarnsskola är församlad, herrar och fruntimmer.

»Nej, det sker inte!» skrek fru Tupplander med gäll stämma, »nej, hon får aldrig min röst, den som har ett oäkta barn får icke bli förestånderska i småbarnsskolan. Hur skulle det se ut? Vackra exempel hon skulle ge att efterfölja! Det vet jag visst!...»

»Men,» sade saktmodigt Mimmi Svanberg — »då hon nu mera ger exempel af moderlig omsorg, pligt-trohet, arbetsamhet och alla goda egenskaper!»

»Hvad betyder det,» skrek fru Tupplander, »när hon har ett oäkta barn, som bäst bevisar huru dygdig hon är. Nej bättre då taga fröken v. Schaf, som ingen fläck har på sin renommé, eller fru Meritander som har uppfostrat sju egna barn och är på allt vis en meriterad person.»

»Men,» sade pastorskan, »fröken v. Schaf är ett sjäp, och fru Meritander är alltför skarp och sträng, och hennes egna barn äro ej de bästa bevis för hennes talang att uppfostra barn. Af de tre, som äro i fråga synes mig onekligen Amalia vara den bästa lärarinnan för barnen, ehuru jag medger att det är en ledsam sak att hon icke är tadelfri. Men hon har under flera år uppfört sig förträffligt, och har under fru N—s långa sjukdom, nu sedan tvenne år, skött både henne och småbarnsskolan på ett sätt, som verkligen förtjenar beundran.»

»Men hon har ändå en fläck på sin conduit!» skrek fru Tupplander. »Det har inte fröken v. Schaf eller fru Meritander. Hvem känner Amalia Hårds meriter? Mycket få; men alla kunna veta att hon har ett oäkta barn, helst hon har den oblyg... den besynnerligheten, vill jag säga, att icke kaschera det utan att alltid ha med sig ungen.»

»Hon är ju aldrig ute i sällskap,» anmärkte en röst, som var Herthas.

»Hvad gör det?» gemälte fru Tupplander, »om hon är ute eller inne, allt nog att hon har sitt barn hos sig och att det är oäkta. Hon får aldrig min röst. Det skulle ge misskredit åt hela skolan. Man måste litet akta på hvad folk tänker och säger; man måste ha afseende på tukt och goda seder. Hvad skulle verlden säga?»

Fru Tupplander fick många inom Direktionen på sin sida och debatten började bli het och stormig då Yngve Nordin begärde ordet och sade:

»Tillåt mig framställa den frågan: äro vi icke alla här öfverens om att Amalia Hård är både genom sin vilja och förmåga och i synnerhet genom sitt moderliga sinnelag den för barnen bäst passande af de tre sökande till lärarinnaplatsen i skolan?»

Flera röster jökade härtill.

»Nå väl,» fortfor Yngve, »så låt oss se till barnens bästa, och antaga den bästa lärarinnan för dem, och låta världen säga hvad den vill.»

»Men det går inte an,» skrek fru Tupplander. »Hon har, som mor åt ett oäkta barn, ingen rättighet, ingen kompetens dertill och — hvad skulle man kalla henne, huru titulera henne, då»

»Kalla henne *mor!*» sade Herthas melodiska, allvarliga röst, »hon har lidit nog och uthärdat nog för att förtjena att få kallas så med aktning, och jag vet att hon önskar icke nämnas med något annat namn än mor Amalia, såsom hon redan kallas af alla skolbarnen. Inför Gud är ju intet barn oäkta och borde ej heller kallas så af menniskor. Låt oss alla, som icke förverkat världens tillfälliga aktning genom en tillfällig förseelse förena oss om att ge Amalia det skydd och den upprättelse som hon genom sin sednare vandel förtjenat, låt oss i stället att förskjuta henne och hennes barn hjälpa dem till — rättvisa.»

»Jag lägger inte hyende under lasten, inte jag!» skrek åter fru Tupplander och häfde sig från höger till venster, »utan jag voterar för fru Meritander!»

Yngve Nordin, som tyckts med flit velat låta de olika meningarne inom Direktionen fritt uttala sig tog nu åter till ordet och sade:

»Om det i synnerhet är rangen af fru, som här felas Amalia Hård, så är jag befogad att tillkännage inför Direktionen att hon om ett par veckor bär detta namn. I morgon lyser det i stadens kyrka för hennes giftermål med den man, som är fader åt hennes barn.»

Det blef härvid en allmän, häpen tystnad. Utom sig af förvåning blir fru Tupplander sittande med öppen mun, och med vidt uppspärrande ögon häftade på Yngve som fortfor:

»Förmögenhetsomständigheter tvinga honom att för några år resa utrikes der han lyckats att få ett förmånligt arbete. Emedlertid är det hans önskan att ge sin trolofvade och sitt barn den upprättelse, som ett namn kan ge, ända till dess han kan återkomma och uppfylla sina pligter, som man och far.»

»Hvem . . . hvem är han? Om jag får fråga?» inföll fru Tupplander utom sig af nyfikenhet.

»Det» — sade Yngve leende — »blir kundgjort i morgon, ifrån predriksstolen, och den som vill gå i kyrkan kan få veta det. Men låt oss nu återgå till saken, nemligen till valet af lärarinna i skolan.»

Debatten kom åter i gång men nu med afgjord fördel för Amalias val, hvilket slutligen gick igenom ehuru med knapp pluralitet, ty fru

Meritander hade åtskilliga gynnare i Direktionen som ville hjälpa henne och hennes barn till »ett brödstycke», och fru Tupplander förklarade mycket röd och mycket ond att hon utträdde ur Direktionen för småbarnsskolan. Ingen protesterade deremot och ingen beklagade sorgen.

Ännu ett bröllop.

Tyst som en kärlekens hviskning om förgätenhet af fordna felsteg var det bröllop, som förenade Amalia Hård med Yngves broder.

Men efter vigseln stod en moder lutande med glädjetårar öfver ett slumrande barn och hviskade: »mitt barn, mitt barn, sof nu roligt, sof sött, ingen härefter skall kalla dig oäkta. Gud har förlåtit din moder!...»

»Och din fader!» sade sakta en manlig röst, i det Yngves broder lade sin hand på gossens hufvud.

När Amalia uppreste sig trycktes hon i Herthas systerliga famn. Sedan förde Amalias make henne fram till Yngve i det sade: »låt oss båda tacka honom, som lärde mig mina pligter mot dig och vårt barn och som gjort mig det möjligt att framdeles uppfylla dem.»

Yngves bror var, äfven han, en skön yngling, men med ett mera vekt tycke än den äldre, manligare brodern.

»Låt oss nu äta och dricka på saken!» sade muntert den lilla pastorn, »ty det är intet äkta Svenskt bröllop, det, på hvilket man icke får äta och dricka; och det går inte an att expediera giftermålen i vårt land såsom de der tokingarne Engelsmän och Amerikanare göra det, bara en vigsel och så rutsch i vagnen att fara till verdens ända!... Nej, låt oss bli vid att följa våra förfäders och gamla Homeros plägseder; de hedersgubbarne glömde aldrig att vid alla passande tillfällen äta och dricka, och därför, följ mig nu till bröllopskalaset.» Och härmed gick pastorn förut trappan utföre och förde det lilla sällskapet in i skol-salen, som de funno sandad och graniströdd, samt i midten ett uppdukadt bord vid hvilket Mimmi Svanberg och pastorskan ifrigt systlade.

Detta var en öfverraskning för Amalia och Hertha. Men det behöfver icke sägas huru treflig den lilla måltiden blef kryddad som den var af välvilja och hjertlighet.

På eftermiddagen samma dag afreste Yngve med sin unga broder, för att återkomma när helst en vink af Hertha gaf honom hopp om en gynnsam vändning för deras framtida förhållanden.

Folket i Kungsköping, — som i vår historia motsvarar chören i det Grekiska skådespelet, — gjorde många uppbyggliga och moraliska reflexioner öfver det giftermålet, hvilket på det hela godkändes såsom alldeles i sin ordning, ehuru fru Uggla och många goda själar runkade hufvudet öfver dess framtida utsigter. Amalia steg emedlertid betydligt i anseende och gunst i staden, och fru Tupp-

landers fiendskap strandade emot hennes goda förhållande och hennes vänners trofasta stöd.

Hvad våra öfriga vänner och bekanta i Kungsköping beträffar under de sju åren, så ha vi det att nämna att Mimmi Svanberg fortfor att vara allas råd och hjälp i staden, hvarföre hon af åtskilliga sina vänner titulerades »Stadsrådinnan». Vi se henne jemt på färd, jemt i verksamhet än med myrtenkronan för en brud, än som biträde vid en begrafning, än görande en insamling för en krympling, som behöfde en brunnskur, än med ett litet knyte caffè och socker och fint bröd under kappan vandrande i skymningen att skaffa litet glädje i ett fattigt hem; eller på en stor bal, under skämt och allvar lockande folk att tjena hvarandra utan att de märka det. Alltid glad, alltid god, spinnande en mängd barmhertighetens tråder utan att någonsin trassla in dem, syntes hon vara till för att på ett nytt, gladt sätt tjena alla, och att visa huru lycklig man kan vara dervid.

Mången undrade på huru Mimmi Svanberg med blott ringa egna tillgångar kunde ha tillfälle att göra så mycket för andra.

»Mina tillgångar äro människohjertan,» svarade hon en gång på ett sådant yttrande, »och vår Herres hjälp. Aldrig ännu har jag misströstat om något godt.»

Och efter allt torde dessa tillgångar vara våra säkraste fonder. Men man måste förstå att göra insattser i dem.

Eva Dufva blommade, som en ros på prestgården, omfattad med utesäglig kärlek af sina

fosterföräldrar, delande dagen emellan de friska hemsysslorna, under pastorskans ledning, och det moderliga värf som hon önskat sig, »ty,» skref hon till en af sina vänner, »när aftonen kommer och jag går in i mitt trefliga rum för att hvila efter dagens göromål, då komma ett par små armar och lägga sig omkring min hals och en liten rosenmund hviskar vid min kind smekande, ljufva namn, och jag känner mig moder! Jag har aldrig varit så lycklig, isynnerhet sedan jag nu har Maria här med mig.»

Den goda, verksamma pastorskan har verkligen ernått den lyckan att ha två döttrar i huset, och »det är alltid något,» säger hon, lycklig deråt men ändå längtande efter att få flera. Hon sträfvar alltjemt att få en större lokal för småbarnsskolan, men möter alltjemt härvid en mängd svårigheter, hvilket är så mycket mer att beklaga, som småbarnens antal i skolan alltjemt tilltaga sedan »mor Amalia» förestår den och den lilla sångerskan Mina med den klara rösten, och de klara, fromma ögonen, lärer barnen sjunga »så roliga visor».

Staden bygges emedlertid upp, och syskonföreningen utbreder sig och blomstrar derinom knytande vänliga förhållanden emellan de förmögna och de fattiga, knytande här och der bland dess medlemmar ett äkta förbund, eller ock vänskapsförbund som, äfven de, kunna tillfredsställa varma hjertans behof. Ett sådant knöts emellan grefvinnan B. och Mimmi Svanberg som förskönade bådas lif, och fortfor äfven då den sednare blef gift, men härom framdeles!

Professor Methodius hade icke ännu fått sitt system att rätt »ta skruf» och han hade sju gånger låtit omtrycka första arket till sitt stora verk.

Protokollssekreter N. B. hade icke ännu fått sin bok emot fruntimmersföreningar färdig. Ryktet började gå att han var på väg att inträda i en enskild fruntimmersförening, att han ämnade — gifta sig.

Men vill du se, vid slutet af våra sju år ett verkligen lyckligt äkta par så se, i deras hem, Doktor Hedermann och hans Ingeborg. Hon alltid flitig, huslig, lika mycket om med groft eller fint, — han med en son och en dotter lekande på sina knän, blickande med en kärlek som gränssar till vördnad på sin ädla maka hvars »kameo» han alltemellanåt gör sig en heder af att vara, helst sedan Ingeborg blifvit klen till krafter och ej orkar mycket gå. »Men hvad gör det?» säger hon, »jag är ju så lycklig ändå!» Hon är sin mans hjälp ej blott i hemmet, utan äfven i hans medborgerliga lif i tillsyn om de fattigas barn och hans goda anstalter för dem.

Fru Uggla, som ej längre kan sucka öfver de sju mamsellerna Dufva och deras framtid, alldenstund att tre af dem blifvit gifta, två upptagna på prestgården och föräldrarne nu har blott två kvar i hemmet, dem de icke vilja mista för något pris, fru Uggla som ser sin dotter lycklig, och i de bästa vilkor, nästan dyrkad af den bästa man, som blott har det felet att ha »besynnerliga upptåg och tillställningar» för sig ibland, fru Uggla vet icke rätt hvad hon för det närvarande skulle sucka öfver. Hon begynner der-

före att grufva sig öfver alla de barn som Ingeborg troligen skall få och öfver deras framtid, isynnerhet om de äro flickor.

Att Kungsköpingsboarne hade mycket att säga öfver Herthas uppfostringsanstalt och isynnerhet öfver aftonsamtalen, ha vi redan nämnt. Dessa fingo emedlertid allt mera anseende i staden, och man kom allmänt öfverens om att hvardagsskolan var förträfflig och att samtalsöfningarne kunde vara mycket nyttiga för öfning i främmande språk.

Och nu vilja vi återvända till —

Herthas hem.

Om morgonen.

Högtidsprydt stod Herthas hem; högsommarens högblå himmel och dess lågande sol »som går ut såsom en brudgum utur sin kammar och fröjdar sig såsom en hjelte att löpa vägen» blickade in genom de öppnade fönstren till Idunasalen; strålände fjärilar dansade in på de varma sommarfläcktarnes vingar för att hälsa syrenerna och liljeconvaljerna, som hvifta och dofta kring ungdomsgudinnans sköna bild. Det är en herrlig midsommardags-morgon.

Ser ni denna höga och ädla qvinnogestalt som står i snöhvitt dräkt i det sköna rummet, såsom dess vårdande genius? Vinden leker med den lätta svarta tyll-mantillen som faller öfver hennes axlar, och smeker med föryngrande fläktar ett ansigte som ehuru ej mera ungt synes skönt af själfullt allvar. I synnerhet äro ögonen och pannan af ovanlig skönhet. Det är Hertha, och Hertha väntar Yngve hem. I dag, denna morgon skall han komma. Och som Freya fordom gick att taga

ed af alla naturens väsen att de icke skulle skada hennes älskade son, så tyckes Hertha i denna stund besvärja dem alla att jemte henne välkomna Yngve att försköna hans återkomst till hemmet. Hon ser på de vackra växterna, bildstoderna, på allt som gör Iduna-salen till ett tempel för själen, på fjärlarne, på den höglå himmelen med en ny kärlek, ty Yngve skal snart se dem i detta rum, och hon liksom uppmanar dem att vara skönare än någonsin för att mottaga honom, ty allt som är hennes det är äfven hans. Mycket, mycket på jorden binder alltjemt hennes glädje och hennes hopp, men öfver alla tryckande band lyfter sig i denna stund hennes själ i lofsång till fadren i himmelen för hvad hon vunnit och för denna stunds rikedom på jorden. Som ett kraftigt träd efter stormen reser sig, lyfter åter sin krona mot höjden och breder på nytt ut sina grenar till skydd för fåglarne under himmelen, så hade Hertha rest sig efter den mångåriga kampen och stod nu der full af tacksägelse, af vilja och kraft.

Hennes unga systrar inkomma, helgdagsklädda; äfven de vänta med längtan Yngve; ty »Hertha skall blifva så lycklig.»

»Hvad du är vacker i dag!» säga de i det de omfamna henne, »du ser ut som en brud och som en prestinna tillika!»

»Tyst, tyst smickrerskor!» säger Hertha i det hon sluter dem i sin famn; »ni få inte skämma bort mig. Hvar är vår lilla mor?»

Så kallades Yngves moder af döttrarne i huset.

Hon kom ur sitt rum, icke olik en lycksalig skugga, så blek men tillika så full af djup glädje öfver att snart få se den älskade sonen.

Frukostbordet är dukadt i Iduna-salen midt ibland syrener och de herrligt doftande liljeconvaljerna, dukadt med de läckraste rätter som landlifvet består; endast den varma morgondrycken felas der ännu; den väntar på Yngve. Allt tyckes vänta på Yngve.

Det var om morgonen i Herthas hem.

Vid samma tid såg man, en half mil derifrån ett uppträde af mycket olika art. Ute på sjön Venern såg man ett ångfartyg som brann. Det styrde mot land. Stranden mot hvilket fartyget styrde, såsom den närmaste, var en skogig och obebygd. Folket i nejden omkring låg ännu försänkt i helgdagsmorgonens sömn, och de få som hade bemärkt fartygets brand kunde ej på länge få folk och båtar i rörelse från de bebodda stränderna. Händelsen af ett ångfartygs förolyckande är så sällsynt i Sverige att man är nästan lika litet beredd derför, som för en explosion af månan.

Det var ett af Canalfartygen på väg från Stockholm, genom landet, som denna morgon hade råkat i brand. Passagerarne, som väcktes ur deras sömn af eldens utbrott, funno sig, när de kommo upp på däck, omhvärfda af lågor. Båtarne om bord befunnos odugliga till tjänst; men land syntes nära; man nalkades hastigt stranden; man hoppades ännu. Då stötte fartyget på grund, machineriet stadnade och lågorna grepo omkring sig på alla sidor. Man var icke många

famnar ifrån land. men vattnet var omkring fartyget så djupt att endast de som kunde simma kunde der finna räddning undan lågorna. En ångestfull villervalla uppstod under hvilken bleka mödrar besvuro männerna att rädda deras barn.

En af männerna steg upp på ett af hjulhusen och ropade högt:

»Alla, som kunna simma göre som jag!» Och han kastade sig i sjön; vände sig så mot fartyget och ropade till en ung moder, som stod vid relingen med sitt barn på armen: »hoppa öfver bord, jag skall ta emot er, och föra er och barnet i land. Var intet rädd!» Hon följde hans uppmaning just, som lågorna antände hennes klädning, och han simmade med henne till stranden. En annan ung man hade på ögonblicket följt den förres exempel; ännu tvenne gjorde så. Dessa fyra simmade till och från fartyget, bergande alla, som icke kunde simma. Den förste unge mannen, som var den mest energiske samt den säkra- ste simmaren af alla, räddade ensam på detta vis öfver sjutton personer, de flesta qvinnor och barn. Hans både hjertliga och modiga uttryck, den liffulla blicken af hans ovanligt sköna ögon, hans säkerhet och skicklighet, allt bidrog att draga allas förtroende till honom; allas förnämsta hopp syntes fästadt vid honom. Så raskt och så väl fortgick räddnings-arbetet, att ingen enda af fartygets passagerare eller besättning förgicks eller blef ens illa skadad; och ehuru de från stranden måste se fartyget brinna upp, och mången sörjde öfver sin förlorade egendom, var dock känslan af räddningen från »en ond brådöd», och tacksamheten

till Gud och de modiga män, som räddat dem, i denna stund öfvervägande.

Men en af dessa räddare, den förste, den verksamaste, hör ej mer tacksägelserna som ställas till honom. Han ligger ett litet stycke från mängden, utsträckt på skogens mossbädd och en klar blodström forssar fram ur hans mun ned öfver mossan och lungen. Hans kinder nyss högröda, som af feberflammar, färgas arkgrå, och de sköna ögonen slutas liksom af dödens sömn. Tysta och förfärade samla sig kring honom de nyss räddade; fruntimren gråtande, ty han dör af de ansträngningar han gjort för deras och deras barns skull. Dock kunde en uppmärksam betraktare af hans insjunkna kinder dömma att döden långt förut begynnadt sitt arbete med honom och undergrävt hans hälsa. Skön är han likväl ännu, der han ligger med det välbildade bröstet blottadt för vinden och det vattendränkta, rika mörkbruna håret tillbakakastadt från den rena pannan. De mörka granarne sträcka ut öfver honom stilla sina vaggande grenar, som om de ville skydda honom för solens heta strålar.

»Hvem är han?» så fråga alla tyst eller högt. Klädseln synes utmärka en fremling, men tungomålet och ansigtet, med dess goda, manliga uttryck, de äro Svenska.

»Min bror! min bror!» ljöd en röst, hemsk af bitter smärta, och en ung man trängde genom hopen, kastade sig ned på marken till den förbleknade och lade sitt öra till hans hjerta. Sedan sprang han åter upp och ropade: »vården honom väl, men ingen röre honom härifrån förr än jag

återkommer!» och med dessa ord störtade han in i skogen åt den sida der staden (Kungsköping) var belägen.

De öfriga stadna rådvilla kring den bleknade unga mannen. Tacksamma händer tvätta blodströmmen från hans läppar, och bada han tinningar med friskt källvatten ur skogen. Han ligger alldeles stilla, med slutna ögon och man vet ej om han är död eller lefver ännu; man kan ej se att han andas. Röra honom vågar man ej. Emellertid börjar en stor del af sällskapet troppa af åt staden till; ty derifrån kan man skicka hjälp, och man måste dessutom sörja för sig och de sina, söka herberge, torra kläder, o. s. v. Från den kringliggande nejden deremot samlar sig allmoge och slår en tät ring kring den unga mannen, hvars lif synes redan ha förblödt, eller betraktar fartyget, som på den spegelklara sjön ligger med slocknad härd men brinnande skrof.

Man talar om den afsvimmade. »Han är visst död!» säger en. »Han borde icke ligga så här.» säger en annan. »Man horde bära honom till staden, till doktorn!»

»Rör honom icke!» säger ett fruntimmer, ett af dem han räddat och som troget vaktar vid hans sida; »han torde begynna blöda ånyo och dö på vägen. Vi skola vänta; säkert kommer någon snart till honom från staden.» Och hon omtalar för det lyssnande, undrande folket fremlingens bedrifter denna morgon.

Man väntar stilla; solen stiger allt högre på fästet och skickar sina strålar in i den dunkla skogen. Dagen blir varm. De kringstående sam-

tala halfhögt: »skada på den unga karlen,» säger en qvinna, »han ser just ut som en Guds engell» — »En rask fyr!» säger en gammal bonde, »och af herrskapsfolk ändå! Sådana vore godt att ha många i landet, om fienden kommer.» Solen stiger allt högre, och granarna skydda ej den döende mer för dess heta strålar. »Vi kunna ej stå här hela dagen!» säger bondfolket, »vi måste hem, men vi skola först bära honom in i närmaste stuga!» »Vänta!» ber ännu den trogna väktarinna, »vänta litet ännu. Någon torde snart komma!»

Någon kommer. Ett högväxt, hvitklädt fruntimmer kommer ur skogen med hastiga steg; efter henne följa männer med en mjukt bäddad bår. För hennes befallande uppsyn delar sig hopen hastigt, och ger henne väg. Hon knäböjer vid den afsvimmades sida, lägger sin hand på hans hjerta, och sedan sitt öra till hans mun. Då ler och blickar hon upp. »Han andas ännu, han lefver!» Hon vinkar männerna med båren; hon lyfter sjelf den förbleknades hufvud på sin arm, och försigtigt med männernas hjälp flyttar hon honom på den tillrädda bädden.

»Vänner!» säger hon till de kringstående, »gån förut och rödjen väg genom skogen, att intet må uppehålla oss. Ingen tjenar denna man i dag, som icke skall hederligt lönas af mig.»

Villigt och tyst lyder man Herthas bud. Man känner och vördar henne i bygden, ty hon är väl känd i de betrycktas boningar; och alla dessutom deltaga för den unge mannen, hvars vackra handling denna dag man känner.

»Nu sakta, steg för steg, genom skogen, åt staden till!» bjöd Hertha. Och fram går tåget af männer och qvinnor och barn klädda i provinssens och helgdagens högtidsdräfter, rödjande vägen för båren genom skogens snår. Men närmast invid Yngves hufvudgård gå vaktande tvenne qvinnor, den som han nyss räddat och den som han länge älskat. Hon afvärjer med sin hand hvar gren i skogen, som kunde slå hans ansigte, ack! kärare för henne nu, under dödens skugga, än någonsin i livvets fulla glans. När tåget kommer ur skogen på den solheta vägen, då bryta de tvenne fruntimren lummiga grenar af träden och hålla dem öfver den slumrandes hufvud. Så komma de fram till målet, till —

Herthas hem.

Om aftonen.

Brudgummen är i brudens hem, men bröllopet, — det är långt borta! Längre bort synes det nu än någonsin, ty Yngve synes nära att dö. Dock, ho vet! Stor är kärlekens, stor äfven stundom, konstens läkedomskraft.

Läkaren är efterskickad och emellertid är Hertha allena hos Yngve. Hon kysser hans mun, hans ögon, hans kind, hon kysser hans kalla hand. Hvem kan nu neka henne det? Nu kan hon ge sig lof dertill, ty han skall ju dö. Englarne i himmelen kunde ej kyssa med så ren, så offrande kärlek. Så kysste hon aldrig den lifsvarma ynglingen som nu dessa kalla liflösa läppar.

Men Herthas kyss har väckt Yngve ur hans dödsslummer. Han hvilar på henne sina ögon, Han suger nytt lif ur hennes blickar. Han reser sig upp. Snart hvilar hans hufvud mot hennes skuldra och han framhviskar ord af kärlek,

af glädje att se henne åter. Men Hertha lägger sitt finger på hans läppar; han får nu ej tala. Snart kommer läkaren, få se hvad han kan göra.

Doktor Hederman kommer; han ger patienten en stillande dryck, som räcket denne af Herthas hand. Fullkomligt lugn förordnas. Hertha allena får vara nära Yngve. Han kan ej umbära henne; han följer henne med sina blickar, han synes föda sig af hennes åsyn. Efter några timmar i hennes hem har hans puls höjt sig, han blickar klart omkring sig, han kan sitta uppe, han kunde tala om man tillät honom det. Men Hertha tillåter det icke. Läkaren varnar, men ger också hopp; Yngve skall möjligen komma sig — lefva! O! huru sakta rör sig ej Hertha omkring honom, och styrker och hugsvalar honom tyst genom sin närvaro, sin själs fullhet och styrka. Yngves moder är icke så bra för honom nu, ty hennes egen kroppsliga svaghet besegrar hennes själskraft och hon kan ej se honom utan tårar. Men Hertha har ännu ej denna dag fällt en tår; det är ej nu tid att gråta.

Doktorn har förordnat ett varmt fotbad åt Yngve för att draga blodet från bröstet. I aftonens skymning är det beredt för honom och blandadt med välgörande, välluktande kryddor. I skymningens stund sitter Yngve njutande dess välust. Han frågar icke nu, hvilka äro de mjuka händer som bada hans fötter. Han sluter sina ögon och drömmer sig tillbaka till den tid han var ett barn i sin moders hem, och hennes händer vårdade honom. De ville göra det äfven nu dessa händer, men de ha nu blifvit för svaga; och det

är icke modren, utan den, som nu anser sig hans maka, som tvår hans fötter och kallar lifsvärmen ned i de stelnade lemmanne. Yngve har slutit sina ögon, hvilande mot kuddar i den beqväma ländstolen; Hertha tror att han slumrar, och när hon i hans vackra men tärda ansigte betraktar längtans och lidandets härjningar, falla hennes tårar för första gången denna dag. De väta Yngves fötter, som hon håller i sitt sköte och hon löser då sitt rika, sköna hår och torkar dem dermed. Yngve hade ofta förebrått Hertha, att hon ej kunde älska som han älskade, att hon ej förstod hvad kärlek är, och hon hade ibland tyckt att han hade rätt; men nu kände hon att han hade orätt.

Om natten satt Hertha vakande vid Yngves säng. Han slumrade oroligt, och vaknade ofta liksom uppskrämd af svåra drömmar; men vid anblicken af den trogna vänninnan log han och blef lugn. Under nattens stillhet beredde sig Hertha till morgondagens kamp med sin fader.

Far och dotter

ännu en gång.

Tidigt om morgonen gick Hertha in till sin fader. På hans hotande, vreda blick såg hon stormen som väntade henne. Men hon var nu vid den slags sinnesstämning då själen är öfver fruktan, och känner i sin vilja en bestämdhet, en kraft, som gör den säker om segern. Derföre ock är hon så lugn, så saktmodig i väsen och blick och röst. Styrkan hvilar i djupet af viljan.

Öfver-direktören bedrog sig härpå, och begynnade genast med en sträng röst: »hvad är det för friheter du tillåter dig i mitt hus? Huru vågar du, utan att begära min tillåtelse införa en främmande att bo här? Är du eller jag herre i huset?»

»Du är det min far!» svarade Hertha. »Men Yngve är i sin moders rum, icke min utan hennes gäst.»

Öfver-direktören visste ett ögonblick icke hvad han skulle svara härpå, men fortfor att se på sin dotter med onda blickar, och sade sedan: »åtminstone hade jag bort bli tillsagd, rådfrågad, — jag måtte väl ha något att säga i mitt eget hus!.....»

»Min far,» sade Hertha med sorgset allvar, »du har rätt,» jag hade bort tillsäga dig, rådfråga dig, men — du har gjort mig rädd för dig; — och fruktan för strid, och fruktan att nekas min bön afhöll mig i går att komma till dig, ty jag måste egna mig helt och hållet åt Yngve. Men i dag — i dag har jag kommit för att tala med dig, begära ditt samtycke till hvad jag förehar, hvad som måste ske?»

»Måste? upprepade öfver-direktören, hvad är det som *måste* ske?»

Hertha fortfor som förut: »Yngve är döende. Endast trogen vård kan möjligen ännu rädda honom. Jag önskar att vigas vid honom, för att ha rättighet att vårda honom som hans maka.»

Öfver-direktören såg på henne med stela blickar och syntes hvälfva i sin håg medlen att motsätta sig.

»Min far,» återtog Hertha, i sju år har jag väntat på den frihet, som du en gång lofvade mig, och som jag anser för min rätt, den att bestämma öfver min person och min framtid; jag har väntat på ditt samtycke, jag har böjt mig för din vilja. Nu kan jag det ej mer. Det gäller en annans lif. Yngve är min trolofvade, inför Gud min make. Inför Gud är jag ansvarig för hans lif i denna stund. Jag är besluten. Drif

mig ej till det yttersta. Du kan neka mig min frihet, neka mig att bli Yngves maka, men intet i verlden, utom uppenbart våld, skall hindra mig från att härefter följa Yngve och bli hans vårdarinna, om jag äfven derföre skulle förlora mitt rykte!»

»Hotar du mig? trotsar du mig? vill du tvinga mig?» utbrast direktören utom sig. »Du ämnar kanske stämma mig inför domstolarne, draga din far inför rätta?!»

»Aldrig!» genmälte Hertha blek och stilla, som förut. »men jag varnar dig min far; jag säger dig hvad som skall ske om — du vägrar mig att uppfylla min pligt mot min trolofvade. Gör det ej min far, och frukta intet af mig. Allt i ditt hus skall förblifva som förr. Jag skall intet fordra af dig som min förmyndare, annat än du sjelf finner för godt att meddela. Yngve och jag äga medel nog för det första. Blir han frisk, så skall intet felas oss. Frukta intet af oss, men gif ditt samtycke till hvad jag begär. Jag måste eljest, med Yngve, söka ett annat hem än ditt.»

»Lofvar du.» sade öfver-direktören dystert, »att vara nöjd med den redogörelse för ditt möderne-arf, som jag vill gifva dig, — vill du lofva det för din egen och din blifvande mans räkning?»

»Jag lofvar det, min far! du vet att du kan lita på mig.»

»Ar du beredd, att jemte Yngve Nordin underteckna en skriftlig förbindelse derpå.»

»Ja, min far!»

»Välän, — kalla hit presten när du vill det. Blott intet bröllopsbråk, inga bjudningar, — det undanber jag mig! hör du det?»

»Ja, och det behöfver ej förbjudas. Bröllopsbråk skulle föga passa vid en döendes säng. Jag tackar dig min far!»

Så skiljdes för denna gång far och dotter.

Vigseln.

Det var i Iduna-salen som man en dag såg ett litet sällskap tyst församladt omkring en ännu ung man, men som tycktes icke ha långt qvar att lefva, ty »grafrosor» blommade på de insjunkna kinderna och de sköna ögonen lyste af en öfverjordisk glans. Det var brudgumen. Alla tycktes vänta. Då öppnades en dörr och in trädde, följd af sina tärnor, och skön af uttryckets ädelhet och allvar, den bleka men ståtliga bruden med myrtenkronan i sitt gyllene hår.

Här, i kretsen af deras närmaste anhöriga, vigdes Yngve och Hertha af deras vän, den varmhjertade lilla pastorn, som af rörelse knapast kunde läsa vigsel-akten, men desto kraftigare uttalade välsignelsen öfver de båda makarne, som tycktes ha förbundit sig mera för döden än för lifvet, och likväl sågo de så lyckliga, nej lycksaliga ut, dessa två, såsom blott sällan ett brudpar.

Mimmi Svanberg är med på bröllopet och blandar med sin friska språksamhet litet glädtighet i högtidens allvar. Det är isynnerhet öfverdirektören, som hon föresatt sig att »muntra upp» och lyckas verkligen att framkalla ett och annat leende. Hertha och Yngve ha nog af hvarandra. Yngve är bättre denna afton än han ännu varit det allt sedan han kom hem. Stundens fullhet och betydelse synes inge honom nytt lif. Men hans hulda maka vakar öfver honom, låter honom ej öfverlemna sig åt ögonblickets stegrade lifskänsla, utan kallar honom snart bort ifrån sällskapet till stillhet och tystnad — med henne. Såsom i förra dagar stödjdes han nu åter af hennes trofasta arm.

Ett solhvarf.

»Menniskan — växer upp såsom ett blomster och faller af: flyr bort såsom en skugga och hafver ingen varaktighet.»

Ofta återljödo dessa ord i Herthas minne under de dagar som följde, och hon såg Yngve allt mer aftaga i krafter och luta mot grafven.

Men den, som Gud älskar den gifver han att under veckor och månader försköna en älskad varelses vandring mot »det andra ljuset.» Det blef Herthas del.

Likväl syntes Yngve tidtals, och i synnerhet under de första veckorna efter sin hemkomst liksom upplefva och hemta nya krafter; så välgörande verkade på honom Herthas och äfven hans moders närhet, deras omsorg och kärlek, samt den frid och behaglighet hvarmed Hertha omgaf honom i sitt hem. Tvenne rum blefvo inredda för Yngve på andra sidan om Iduna-salen, — ty huset var rymligt och hade flera rum än familjen behöfde — och direktören lät sin dotter

handla och besluta derutinnan, då han såg att Yngves vistande i huset medförde en kontant penningevinst för honom.

Dagligen kunde Yngve gå ut och vistas några timmar i Iduna-salen. Sommarens inflytande, den hälsosamma diet som han förde, gafvo honom en känsla af kroppsligt välbefinnande, sådan han ej erfarit den på mycket länge. Han började att sjelf tro på sitt vederfäende.

»Huru kan jag annat än bli frisk här, hos dig,» sade han ibland till Hertha. »Du har en hälsogifvande kraft!»

Men mot hösten återkom med stigande fart den dagliga febern. För att kunna egna sig åt Yngve, måste Hertha till stor del lemna hvardags-skolan åt sin syster Maries och den unga Olof E—s ledning. Men hon fortfor att hålla sin helgdagsskola, och dess samtals-stunder utgjorde ett af Yngves största nöjen. Dock blandade han sig i dem endast med ett och annat ord. Om hans ifver lockade honom att tala något mera, om han blef varm i samtalet, kom en ömt, på en gång bönfällande och befallande blick af Hertha att förbjuda honom det. Kärleksfullt skämtande anvisade hon honom ett annat fält för hans verksamhet, i det hon hade för honom tillreds en stor korg med friska blommor och årstidens frukter, hvilka det blef ett nöje för Yngve att få dela ut bland de unga. Att få dem af hans hand blef för dem aftonens bukett; och det var vackert att se den lilla, lefnadsfriska ungdomsflocken omgifva Yngves stol med blickar af vördnad och kärlek.

Hertha såg derpå med ett uttryck der en rörande glädje stridde med sorgen. Ty hon kunde ej göra sig illusion deröfver: denna hand som nu så vänligt delade ut frukter och blommor, och som sedan tryckte hennes så varmt, denna feberheta hand skulle innan långt ligga stel och kall i jorden. Vid den tanken kände hon ett stygn i sitt hjerta och qväfde med möda en konvulsivisk suck. Dock — hon qväfde den.

När vintern kom med sina klara dagar, sin friska snö, och domherren sjöng i de af iskrystaller glittrande träden, då reste sig än en gång Yngves krafter och hans hopp på lifvet. Han njöt så hjertligt af hemlandets herrliga vinter, af den hemmets treflighet, som få länder äga så, som vi, i våra landtliga hem. Han kunde nu stundom hålla sin svärfar sällskap vid hans aftonpipa, framför den knastrande furubrasan, och öfver-direktören var aldrig ovänlig mot Yngve och tycktes alltid se honom gerna. Yngve hjälpte äfven någon gång, lekfullt, moster Nella att trassla in en härfva under föregifvande att reda den, med ett ord, han var ibland den förra lefnadsglada Yngve. Men det var, som lampans uppflammande ljus kort innan det slocknar. Mot våren aftogo Yngves krafter synbart och hastigt; och en ovanlig dysterhet intog ibland hans sinne. Hertha såg att en kamp föregick i hans själ. Hon förstod den ty hon kämpade tyst som han och för hans skull. Och de segrade tillsammans. Yngve hängaf sig i sin dom i kärleksfull lydnad och tycktes derefter blott fullare njuta allt hvad lifvet ännu skänkte honom, framför allt i Herthas kärlek. Ju svagare han

blef dess mer älskade han att sittande vid hennes sida hvilade sitt hufvud mot hennes skuldra.

Så sutto de en dag, i slutet af Maj, då fruktträdens blommor slogo ut i den varma solen, och varma vindar genom de öppna fönsterna lekte med växternas löf i Iduna-salen. Yngve gladdede sig åt den ljufliga vårluften. I Herthas sköte låg en qvist full med nyss utspruckna äppelblommor och Yngves hand lekte med den under det han beundrade blommornas skönhet. Kontrasten emellan den uppblomstrande naturen och den döende unga mannen var stor, och Hertha eljest så vaksam öfver sig sjelf kunde ej nu hindra sina tårar att falla. En föll på Yngves hand; han förde den till sina läppar och sade sedan:

»Huru skönt min Hertha, att veta att naturen är blod af vårt blod och kött af vårt kött, lif af vårt lif, att den skall uppstå och förklaras med oss bortom döden genom honom, som har lif i sig sjelf! — En ny himmel är icke utan en ny jord! Iduna och hennes frukter äro oförgånglig sanning!.....»

Hertha kunde ej svara; men hon kände att Yngve förstätt hennes tankar, och att han, som försonat henne med lifvet nu ville försona henne med döden, med sin död. Hon böjde sitt hufvud mot hans och kysste hans panna. Den kändes så underligt fuktig och kall.

»Hur är det, min Yngve?» hviskade hon.

»Bra,» svarade han, »mycket bra just nu!» och han tycktes inslumra stilla.

Hertha omslöt honom stödjande. Hans hufvud sjönk ned mot hennes bröst och kändes

tungt; hon hörde ej mer hans andedrägt. Så satt hon orörlig; och då hennes systrar inkommo funno de henne sittande så, nästan lika stel, lika kall som den, hvilken hon höll i sina armar, tryckt till sitt bröst.

Tysta buro de tre Yngve i hans rum och på hans säng. Han sof, sof djupt, och hans jungfruliga makas kyssar kunde ej väcka honom mer.

Böjans Färd.

1. Adans barn som af Jordan led,
 Och vändan åter till Jordan kom,
 I sin nämne, I sin nämne,
 All sedan syndan i världen kom,
 Han står i Jordan,
 Och står till vreden,
 Och bär på Jordan
 Han står till eder på Jordans öst,
 Han står till eder på Jordans öst,
 Han står till eder på Jordans öst,
 Han står till eder på Jordans öst.

1. Det och bär på Jordan
 Han står till eder på Jordans öst,
 Han står till eder på Jordans öst,
 Han står till eder på Jordans öst,
 Han står till eder på Jordans öst.

1. Det och bär på Jordan
 Han står till eder på Jordans öst,
 Han står till eder på Jordans öst,
 Han står till eder på Jordans öst,
 Han står till eder på Jordans öst.

1. Det och bär på Jordan
 Han står till eder på Jordans öst,
 Han står till eder på Jordans öst,
 Han står till eder på Jordans öst,
 Han står till eder på Jordans öst.

1. Det och bär på Jordan
 Han står till eder på Jordans öst,
 Han står till eder på Jordans öst,
 Han står till eder på Jordans öst,
 Han står till eder på Jordans öst.

Dödens Engel.

»J Adams barn som af jorden födas

Och vändan åter till jorden om!

J ären mine, J ären dödens

Allt sedan synden i världen kom.

Jag står i öster

Och når till vester.

Och tusen röster,

J tidens gäster,

Jag här till eder på Herrans ord

Från luft och lågor och haf och jord.

J bon och byggen, som sparfvar bygga

Sitt bo i sommarens gröna lund.

De sjöngo glada, de sutto trygga.

J trädens löfviga skygd en stund:

Men fogla-nästen

Ej profvet höllo,

När deras fästen

För stormen föllo *).»

Vi se det ofta: en familj kan under flera årtionden stå liksom orubbad af tidens vexlingar eller stormar, växande trygg och stilla, men plötsligen kommer en stormil, som inom få månader

*) »Dödens Engel» af J. O. Wallin.

eller veckor borttrycker dess medlemmar eller förändrar dess villkor, så att den liksom utstrykes från jorden, och man nämner den der ej mer. Det är dödens Engel som då gått der fram. Så ser man stundom en orkan, på några timmar meja, som ax, gamla och unga träd i skogen hvilka stått orörda under många år.

En sådan skickelse öfvergick Herthas hem. Efter Yngves död följde dödsfall på dödsfall derinom med hast. Först dog Yngves moder, eller rättare, hon sloknade stilla, få dagar efter sonens bortgång, tacksam och glad att få följa honom åt. Kort derpå träffades Öfver-direktören af en slag-attack, förorsakad af den våldsamma sinnesrörelse, som han erfor då den stora rättegången afdömdes på ett sätt, som tvingade honom att utbetala en stor penningesumma. Han repade sig likväl något åter, men förblef lam till nedra delen af kroppen och hade en svår kamp med döden; ty han ville ej dö utan lefva, och fortfor att som förr ensam styra familjens ekonomiska angelägenheter; meddelande sig med ingen. Han kände sig, så försäkrade han, lika stark och redig som någonsin till tankeförmåga, och kände sig förvissad om att ännu fullkomligt återvinna sin hälsa; han kunde ännu lefva länge. Han bråddes på sin farfader, sade han, och denne hade lefvat till hundra års ålder. Med denna utsigt framför sig sammanträngdes hans uppmärksamhet och omsorger allt mer uteslutande på honom sjelf allena, och på hans vederfående såsom det enda viktiga i verlden. Likväl var han icke alldeles känslolös för den omsorgsfulla vård, som hans döttrar egnade ho-

nom, och han tryggade sig isynnerhet vid Hertha med en slags barnslig förtröstan; och hon — ifrån den stund som hon i den despotiske fadren såg ett svagt, behöfvande barn, från denna stund kände hon sig åter kunna älska honom, kunna vårda sig om honom med kärlek. Hon tackade Gud härför, och gaf föga akt på de vakor och ansträngningar, som, jemte hennes hjertas tysta sorg alltmer undergräfvade hennes hälsa. Men ehuru hennes far stundom erkände hennes hängifvenhet, och syntes nöjd blott han såg henne i rummet, så tänkte han dervid blott på sig sjelf, och hans egoism syntes tilltaga med hans krafterns aftagande. En dag mot slutet af sommaren hade en geting inkommit i hans sjukrum och män sökte att jaga den ut genom fönstret. »Låt den vara!» sade han otåligt, »den stinger nog icke mig!» Under den yrsel som inträffade hos honom få timmar före hans död talade han oupphörligt om att »gå upp i högsta domstoln.» Och han gick, men till en högre domstol än den han tänkte på.

Herthas oroliga aningar visade sig, efter fadrens död, blott alltför sanna. Öfver-direktören hade gått bort som en ruinerad man. Hans döttrars moderne-arf, moster Nellas fyratio-års besparingar, och hans egen förmögenhet, allt var uppslukadt af den stora rättegången, som fortfor ännu vid hans död och som han, troligen, ännu hoppades att i sista instansen vinna.

Stackars lilla moster Nella öfverlefde blott få veckor svågerns död och upptäckten af den stora rättegångens följder. Under sina sista dagar letade hon oupphörligt bland den stora portföljens

papper i det hon halfhögt talade om »förlorade handlingar» och om den »stora rättegången». Hennes orediga men oskyldiga själ gick äfven den att svara inför den högsta domstoln, hvars dom hon neppeligen behöfde frukta. Gamla Anna följde snart sin husbonde.

Hertha stod i sitt hem allena med sina systrar, och ägde intet öfrigt utom hvad hon genom sitt arbete förvärfvat, samt den lilla summa som Yngve efterlemnade henne.

»Vi äro nu fattiga!» sade hon till sina systar i det hon slöt dem i sina armar, »men vi kunna arbeta; vi skola förtjena vårt bröd i vårt anletes svett, och aldrig klaga, endast tacka Gud. Det skall göra oss starka. Låfven mig att aldrig säga ett ord till anklagelse mot vår far!»

I sin dagbok skref Hertha vid denna tid. »Yngve är borta, och slut all glädje på jorden. Arbetet återstår. Och nu — till arbetet, arbete för dagligt bröd, för de kära systrarnes framtid, och för det värf som blifvit mig gifvit! Jag skall ej fälla vandringsstafven så länge min hand förmår att hålla den. Men — jag känner den redan darra. Gud vare mitt bistånd, och styrke mig för mitt värfs, för mina moderlösas skuld.»

Utan en klagan öfver det förflutna vände sig Hertha med ny ifver till de göromål, som här-efter ensamt kunde uppehålla henne och hennes systrars lif samt betrygga deras framtid.

Men under de ansträngningar, som detta kräfde, och i följd af de tärande qval som hon

genomgått kom snart till henne med omutlig visshet den känslan att hon icke länge skulle kunna fullfölja sitt värf och att hennes bana skulle afbrytas i förtid.

Det finnes en sjukdom, som angriper qvinnor vida oftare än män, och helst dem som blifvit träffade af någon hastig sorg, eller ock, som blifvit, som man kallar det, *utslitna* af ett sträfsamt, glädjelöst lif. Som den lömska parasiten i tropiska länder kommer till det herrliga Ceiba-trädet, fäster sig i dess mjuka bark och växer och växer, ormligt snärjande sig kring dess stam och grenar, sugande dess merg ända till dess den lefver endast på ett — lik, så kommer denna sjukdom, fäster sig vanligen först vid de kroppsdelar som äro skönast och mjukast, de ur hvilka lifvets källor flöda, och sprida derifrån sitt hemliga gift till alla kroppens delar.

Man nämner ej utan rysning den sjukdomens namn, ty man vet att den hörer till de obotliga, och att svåra plågor följa dermed.

Hertha anade sitt tillstånd, och då hon kände pligten att lefva och verka för sina systrar och för sitt lifs uppgift, samt hade en naturlig fasa för den sjukdom hvars symptom hon tyckte sig känna, rådfrågade hon Doktor Hedermann. Han kallade hennes onda ett »hjärt-lidande», men varnade henne för dess följder, och förordnade hvad läkare alltid förordna i sådana fall: hvila från tröttande arbete, samt bad och brunnskur. Hertha tackade honom, bad honom förblifva hennes enda förtrogna i denna sak, och han lemnade henne utan att ana att hvad han anbefallt var

just det, som nöden förbjöd henne att följa. Men bekännelsen derom ville icke komma öfver hennes bleka läppar.

Hon sade det åt ingen, hon lät ingen ana hvad som föregick inom henne. Med stilla, stadig blick stod hon upprätt, uppjudande all sin förmåga att fylla hvar dags pligter och lemnande framtiden i den Herres hand på hvars faderliga ledning hon fast trodde, till hvars ingifvelser hon ständigt lyssnade. Med vaksam, hjertlig välvilja, med vältaliga läppar stod hon ibland ungdomen, som hon samlade omkring sig; med öppet sinne mottog hon dem, som kommo till henne för råd eller tröst, och ingen anade den nidhögg som gnagde på hennes lefnadstråd. Stundom blott arbetade sig en våldsam suck fram ur hennes bröst, och mången tyckte sig, med detsamma, höra ett klagande ljud; men suck och klagan qväfdes så hastigt att man knappt hann bli uppmärksam på dem. Hon gick ut en stund, alla dagar, vanligen åtföljd af en af sina elever, för att hemta frisk luft. Det hände stundom då att hon hastigt stannade, och stod en stund helt tyst. Det var då hon kände en vanmagt nära. Sedan smålog hon vänligt och fortsatte vandringen och samtalet. Snart, likväl, blefvo härjarens framsteg synbara för alla, i hennes afmagrade gestalt; och hon var ej mer i stånd att dölja det för dem som älskade henne — dödens engel satt vid hennes hjerta.

Allhelgona-lugnet.

Så kallas i några Svenska provinser en tid, som vanligen inträffar hos oss i början af November månad, vid tiden af Allhelgona-dagen. Det är dagar, stundom en vecka af ett fullkomligt, nästan underbart lugn, som följer på Oktoberstormarne. Som mörka agater ligga sjöarne, spegel-lugna, vid de mossiga urbergens fötter, afspeglande dem och de dunkelgröna skogarne, hvarje minsta föremål på stranden med fullkomligaste klarhet. Ingen fläckt rör sig, ingen fågel qvittrar, himlen är beslöjad, allt tyckes hvila och bida; — hela naturen synes uttrycka en storartad resignation i det den bereder sig att undergå sitt öde och ingå i sin vinterliga graf. Ännu stiga, friska och mjuka, jordens dofter ur skogarne och de luffbeklädda urbergen; men — ännu en liten tid och den hvilar stel under det hvita svepningsklädet. Den vet det och väntar i — »Allhelgona-lugnet».

Någonting liknande detta lugn se vi framblicka under sista perioden af Herthas historia, och äfven något högre. Menniskan, naturens

herrskarinna, skall ej som naturen undergå skickelsen endast i passiv undergifvenhet; hon bör emottaga den, bära den med vaken känsla af sin förvandlings mål, och äfven vid vinterns annalkande bereda sig för den nya vårens lif. Det är hennes härliga företrädesrätt. Djupt erkände Hertha denna; och det gaf en ny adel åt hennes icke vanliga utseende och åt henne en ny makt öfver människors sinnen. Om hon ej alltid kunde besegra den inre stormen, om hennes frid ännu förmörkades af dystra skuggor, så låg skulden härför mindre hos henne sjelf än hos den verld med hvilken hennes rättsinniga själ ännu i det sista måste kämpa.

De som sågo henne under de månader som närmast föregingo hennes bortgång blefvo vanligtvis i hög grad träffade af hennes utseende och väsen. En af dem skref så om ett besök hos henne.

»Jag väntade en stund ensam uti Idunasalen, medan man anmälte mig, och förnöjde mig med att betrakta dess vackra bildstoder och blommande växter. Jag hade icke på många år sett Hertha, icke sedan jag fann henne en stolt och temligen obehaglig flicka, synbarligen i disharmoni med sig sjelf och med verlden. Då nu dörren till salen öppnades och en ädel men tydligen af sjukdom tänd gestalt inträdde stedd vid en staf med hvitt elfenbenshufvud, så hade jag möda att i henne igenkänna den förra Hertha. Det sträfva, stundom ringaktande i hennes uttryck, som fordom hade stött min lilla egenkärlek, fanns icke mer. Det var något fullkomligt öppet och välvilligt i det leende med hvilket hon gick mig

till mötes. Hon syntes mig öfver alla små känslor och tankar i världen. På de strålande ögonen, på den ädelt hvälfda pannan kände jag bäst igen den förra Hertha, dock låg nu der ett uttryck af stilla kraft och klarhet som förr ej fanns. Hvert drag, hvar linie i hennes ansigte syntes mig tala om en rik inre historia. De starkt utvecklade näsvingarne hade ej mer deras, litet öfvermodiga uttryck, och det förr bittra draget var förvandladt till ett drag af stilla vemod. Men öfver detta och hela ansigtet lyste de ovanliga ögonen med förklarande ljus. Det från tinningarne tillbakastrukna håret tillät att se hela hjessans ovanligt vackra bildning, under det att en enkel, hvit linonshufva slöt sig, liksom skuggande, öfver hufvudet och kring de afmgrade kinderna. Sådan som Hertha nu är, så skulle hon passa till modell för en Sibylla eller Wala, om icke uttrycket af tålig kraft och af en djup, moderlig huldhet närmade henne mera typen af den Maccabeiska qvinnan, Martyrernes moder.»

»Jag blef så rörd vid anblicken af denna ädla ruin af den fordom så ståtliga qvinnan, att jag med möda kunde återhålla mina tårar. Men hon talade så lugnt och vänligt att jag snart blef lugnare, och njöt sedan obeskrifligt af att lyssna till hennes ord. så rika af lifserfarenhet och stora framtidstankar. Hon är sträng i sina fordringar på vårt kön, just emedan hon tänker så högt om dess uppgift. Om sina elever, isynnerhet om ett par unga underlärarinnor i skolan, talade hon med stor ömhet, och berömde varmt dessa sednare. Blott då hon talade om föräldrars oförstånd med

afseende på deras döttrars uppfostran, och om de hinder som våra lagar lägga i vägen för unga qvinnors utveckling, då återkom det bittra uttrycket i röst och anlete. Men de försvunno åter för en blick på framtiden. Hon kunde ej emottaga mina döttrar i sin skola emedan hon förutsåg att hon snart måste upphöra med den, ty hennes hälsa tillät henne ej längre att sköta den som sig borde. Men öfver detta ämne hal-kade hon lätt, och anbefallte mig en af sina unga underlärarinnor som lärarinna för mina flickor. Jag har hört att läkarena icke tro henne kunna lefva ett år till, och jag lemnade henne med den sorgliga känslan att jag troligen icke skulle se och höra henne mer. Jag skall aldrig glömma ljuset i hennes blick ej heller den kärlek till henne, som jag såg lysa i ungdomens ögon då jag följde henne in i skolrummen. Alla tycktes veta att hon snart måste afskeda dem och man såg på deras och på hennes blickar huru ondt det gjorde dem att skiljas.»

Huru såg det ut inom den själ hvars tysta kamp och innersta längtan ingen visste utom Gud, och den vän, som nu ej mer var på jorden? Vi vilja låta hennes dagboksanteckningar svara.

Stycken ur Herthas dagbok.

Det är nu mer än tre år sedan jag här skref något om mig. Efter Yngves bortgång hade jag, i visst afseende förlorat interessen för mig sjelf, och tid och tankar blefvo upptagna af arbetet för att lefva. Nu skrifver jag åter för att sysselsätta mig, ty jag har nu god tid. På Marstrands klippor, ombrusad af det stora hafvet njuter jag en liten tids hvila, för första gången på många år. Hvad det är skönt, hvad det är underligt och ljufligt att för en stund icke ha annat att göra än blommorna och träden: låta sig badas af solen, smekas af vinden! — Dock hade jag ej kommit hit för min skull, ty mig hjälper ej mer den ljufliga luften af »Sveriges Madeira», om än den kan göra mig litet godt, men min Maria behöfver baden; hennes bleka läppar och kinder säga tillräckligt att hon lider af den sjukdom så vanlig hos unga flickor, som sitta mycket inne och arbeta med undervisning. Ack! Detta lif och arbete är ej för henne, ty hon älskar det ej; — men hvar, utom i detta, finnes bröd för henne?

Jag ser mig om för henne men finner intet. Hon blef ej skapad att kämpa med fattigdomen och nöden. Martha skall bättre uthärda denna kamp. Men i den enda befattning som står henne öppen — hushållerskans, hvad utsigt har hon? Hvad skall bli den tänkande unga flickans framtid?!..

Sverige! dina unga döttrar föder du alltför styfmoderligt upp, och det skall hämnas på dina söner och döttrar allt intill tredje och fjerde led.

1:sta Augusti.

Jag fyller i dag 44 år. Men jag känner mig ung ännu. Jag tycker att jag först nu kunde rätt begynna att lefva för andra, om blott — jag hade tid. Friska känslor, nya tankar komma med de friska fläktarne från hafvet, nya utsigter öppnas, stora som den oändliga rymden!... Kunde jag utveckla, meddela hvad som dagas inom mig; men — på jorden blir det ej; ty snart måste jag dö. Och jag önskar ej att lefva då jag ej kan verka mer. Jag vill ej som en gagnlös börda förtära det lilla jag nu kan lemna efter mig åt mina syststrar, mina älskeliga vårdarinnor.

Maria har godt af baden, af det friska landlifvet här; och jag kan följa henne på båtfärder ut i skären. Hur frisk och Svenskt egendomlig är icke denna natur! Man ser, till börja med, endast nakna grå klippor ombrusade af de blå vågorna, öfverallt klippöar och skär. Men man kommer dem närmare och liksom med trolslag öppna de sig och upptäcka tjusande lundar och

trädgårdar, der höga, hvita liljor blomma i klipornas sköte och Murgrönan och vild Kaprifolium lindar sig kring den mossiga graniten. I dalderna, vid bergens fötter är växtligheten härlig, och från alla punkter ser man det rörliga blå hafvet och andas dess förfriskande, mjuka luft. O! denna natur, detta haf, hur många tankar väcka de ej, tankar som jag här på jorden ej skall hinna tänka ut.

7:de Augusti.

Är det sjukdomen, som åter tar öfverhand, eller är det denna sysslolöshet, som ej duger för mig, men sömnlösheten tilltager och bittra tankar och känslor som jag ej vill ha, som jag ber Gud befria mig ifrån, återkomma ånyo. Anblicken af mina systrar väcker dem äfven, ty — hvad skall det bli af dem när jag är borta? Min faderliga vän lagman Carlsson är borta också. Mina systrar ha i verlden ingen vän, intet stöd. Båda äro välbegåfvade, men icke ovanligt begåfvade unga qvinnor, ovanliga blott i sinnets ädelhet och i offrande kärlek. Huru olika hade ej deras lott kunnat bli om de tidigt fått öfva sina krafter till ädel sjelfbestämmelse, i en atmosfer af frihet, och om den förmögenhet, som . . . tyst, tyst bittra sinne, tyst!

Gud! — det är ej dig, allgode fader, som min röst anklagar; ty du förklarade qvinnan fri och utrustade henne med mångahanda goda gåfvor, och du skapade jorden rik och skön. De band som du pålagt, äro kärlekens, äro andens; o! huru villigt böjer jag ej mig för dina lagar! Men för människostadgar, som binda hvad du

hafver löst, som stänga vägen, som du låtit öppen, som njuggt, som allmosa tillmäta den frihet som du gifvit åt alla, som stäcka samvetets och kraftens vingar för att qvarhålla själarne i trældom, för dessa stadgar böjer jag mig i evighet ej! Och de menniskor som qvarhålla dem, och »ropa frid der ingen frid» är — »de veta icke hvad de göra». Fader tag denna bitterhet ur mitt hjerta och gif mig din frid förrän jag dör.

10:de Augusti.

Den ettersprutande ormen vill icke vika, och det är mig ett tecken att jag måste hem, att arbeta, verka för mitt värf medan dagen är. Det skall gifva mig frid. Jag lemnar Maria i Ingeborg Hedermanns vård och reser hem med min Märtha.

Iduna-salen. September.

Åter i mitt hem, i mina vanda omgifningar, i min skola, och jag är bättre, lugnare. Det ligger i tankens verksamhet för andra en mäktigt helande kraft. Den är af Idunas förnyande frukter.

October.

Men länge skall jag ej kunna verka mer. Jag måste upphöra med min hvardagsskola. Helgdagsskolans timmar skola ha mina sista stunder. Doktor Hedermann har lofvat mig att jag ej skall öfverlefva vintern. Gud vare tack, att jag icke under flera års sjukdom måste förtära det lilla jag nu kan lemna mina systrar!

Mycket hade jag ännu att säga dem och mina andra unga vänner, men jag måste nu sam-

mantränga allt mot medelpunkten, mot »det ena nödvändiga» för deras medvetande, deras lif. Så starkt, som jag känner det sjelf, vill jag lägga på deras hjertan eller rättare samveten deras eviga bestämmelse, deras *ansvarighet, som menniskor*, och medlemmar af ett samfund omfattande hela människoslägtet för att förena det genom Christus i Gud, i hans himmelska samfund af fria helgade andeväsen. Och derföre, vare du allena vår lärare under den återstående tiden, du gode själarnas Herde; och må din storhet och de horisonter som du öppnar öfver människolifvet, naturen, evigheten, en ny himmel och en ny jord utplåna allt smått och trångt, eller sjelfviskt ur de ungas sinnen! Sedan skall jag dö nöjd. Någon lyckligare än jag skall fullfölja hvad jag begynnnt, men — jag har dock begynnnt verket, och jag ser omkring mig en liten flock, som modigt skall kämpa för en bättre framtid i sanningens och samvetets namn.»

Under vintern blef Hertha tidtals sängliggande, men som hennes hjertlidande hindrade henne från att ligga, bäddades hon så att hon till hälften satt i sängen. Större delen af tiden tillbringade hon likväl sittande i en bekväm karmstol, ty gå förmådde hon föga mer. Här sysselsatte hon sig med att skrifva något, som hon ville lemna som ett testamente till sina unga vänner. Ibland äfven skref hon i sin dagbok. Om våren skrifer hon der:

April.

Doktor Hedermann har bedragit sig och

mig; jag lefver ännu, och skall kanske lefva länge på detta vis ännu. Min största fruktan är att jag skall bli mina systrar en börda; förtära det lilla jag kunde lemna dem! Fader, låt det icke ske!

1 Maj.

På länge har jag ej haft en dröm värd att anteckna. Men i natt drömde jag skönt. Jag såg åter de tre Nornorna, de stränga moderliga tre, som jag förr ofta sett i mina drömmar; de framträdde nu ur en mörk skog och vinkade mig dit in i det de drogo sig tillbaka. Jag följde deras kallelse, men ej utan en rysning för den dunkla skogen hvars fläckt andades kall på mitt bröst. Men när jag inträdde der, öppnade den sina pelar-rader och de höga furu-stammarne lyste och doftade härligt; i djupet af naturtemplet såg jag, icke Nornorna, utan tvenne gestalter som syntes lika skuggor, men de kommo emot mig och allt som de nalkades fingo de färg, bestämda former, strålande skönhet. Jag kände igen dem, de voro Alma och Yngve, de logo mot mig och vinkade, och — jag vaknade med högt klappande hjerta; och känner i glädje hvad drömmen bårdar mig.

Augusti.

Min Iduna, alla mina älskade bildstoder, min boksamling, mina tafkor äro — försålda till en rik man, som dermed vill pryda sin villa. För att jag icke må nödgas beröfva mina systrar det nödvändiga, det lilla kapital jag aflagt för dem,

måste det icke nödvändiga föryttras. Jag söker att taga det kallt men ändå svider hjertat. Hade jag fått behålla min förmögenhet, eller fått lefva längre, så hade jag inrättat Iduna-salen till en slöjdskola för flickor och ynglingar, och satt min snälla Märtha till dess föreståndarinna men — denna framtidsplan måste begravas likasom mången annan. Välan! Hvad är det mer? »Naken kom jag ur min moders sköte; naken skall jag återvända dit.» Men ännu en afton innan Iduna-salen är öde och tom vill jag der se omkring mig mina unga vänner, min själs barn, tala med dem ännu en gång — *den sista.*»

Den, som ett par veckor sednare hade sett den festliga församlingen uti Iduna-salen en skön September eftermiddag, hade icke kunnat ana att den tysta, hemska gästen hvars bild Egypterna hade närvarande vid sina festliga måltider, som ett »Memento Mori», äfven här var närvarande, var den hemlige värden; så skön var den dräkt bakom hvilken han doldes, så ljus, så glad syntes taflan af lifvet, som här belystes af en klar höstsols vänliga strålar. Man såg i dessas glans en flock festligt klädda unga flickor, alla i hvita, enkla dräkter, alla med lefvande blommor i håret och midt i denna krets af unga, behagliga väsen — flera af dem voro vackra, allas anleten lyste i denna stund af en inre strålning, som lät dem synas sköna — satt, i sin ländstol, en ädel kvinnogestalt, äfven hon hvitklädd, och med ena handen omfattande en staf med hvitt elfenbenshufvud vid hvilken hon liksom höll sig upprätt, under det hon med klara, lysande blickar och

ett uttryck af osäglig moderlig huldhet såg omkring sig på de unga flickorna och talade med dem. Vål var hennés ansigte afmagradt, och lik-som plöjdt af lidandet, men något var dock der, större än lidandet, något som herrskade öfver dess spår med underbara drag och dagrar af skönhet, och gaf det ett ljus, ett lif, en förklaring sådana som ingen konstnärs pensel, endast själen kan ge människans anlete. Hon bar ännu högt sitt hufvud och uttrycket af moderlig kärlek blandade sig i hennes blick med det af den inspirerade lärarinnan. De unga flickorna kände det djupt. Förtjusta och ödmjuka, fulla af hängifven kärlek smögo de sig till henne att kyssa hennes händer, hennes kläder, och ehuru hon vanligen ej älskade, ej tillät smekningar, lät hon det i denna stund ske.

Hon hade icke låtit de unga ana afsigten med denna fest, såsom afskedsfest, men något inom dem tycktes säga dem dess mening och gaf dem en innerlig och högtidlig stämning. Ett par af dessa unga flickor tillhörde sambällets högsta klasser, ett par voro döttrar af handtverkare, de flesta tillhörde medelklassen; de voro alla Helgdagskolans barn. Vid Iduna-bildens fötter var ett bord dukadt med blommor, smakfullt ordnade i antikt formade urnor, och betäckt med en stor rikedom af årstidens frukter. Hertha lät rulla sin länstol (de unga flickorna täflade om att biträda härvid) till bordet; och här deltog hon med de unga i måltiden, sedan hon först, i allas namn, tackat för dessa gåfvor alla goda gåfvors gifvare. På länge hade Hertha icke känt sig så plågfri, så

stark. Stundens lif återgaf färg åt hennes kinder; hennes unga elever sågo på henne med glädje och trodde att hon skulle återvända till lifvet, bli dem återskänkt; och glädjetårar glänste i mångens öga. Under det att hon, som värdinna, utdelade med frikostig hand de skönaste frukter till sina unga vänner ledde hon samtalet på dessas odling och på människans kallelse som natur-förädlare; och som vanligt sökte hon väcka de ungas tankar på den del i arbetet, som företrädesvis tillhör qvinnan, lät dem sjelfva yttra sig häröfver, och, som vanligt, utkastade hon sina egna ledande, lifvande tankar i ämnet. Hon talade om det qvinliga inflytandet genom ett utveckladt skönhets-sinne, dels äfven, praktiskt, genom trädgårdsodlingen. Hon hänvisade på den sköna Mythen om Iduna och hennes äplen, såsom en sinnebild af den unga qvinnans förhållande till naturen och människorna. Paradisets lustgård liksom skymtade fram i hennes framställning, genom den jordiska trädgården. Olof E., den enda unga man närvarande vid festen, läste sedan, på Herthas uppmaning, en kort afhandling öfver »människan som natur-förädlare». Den unge mannen hade en klar blick och varmt sinne för detta ämne, och hans tankar öfverensstämde i allt med Herthas. Likväl hördes ej han nu med den uppmärksamhet, som han hade förtjenat. De unga ville, det var tydligt, i denna stund, helst lyssna till Hertha allena.

Efter den glada måltiden samlade hon dem åter kring sig, såsom vid samtalsstunderna, och bad om deras uppmärksamhet för hvad hon hade att nu säga dem; och man kan ej beskrifva den

djupa uppmärksamhet med hvilken deras blickar, deras själar liksom hängde vid den älskade lärarinnans läppar, som om de nu skulle höra henne för sista gången. Hennes svagare, stundom afbrutna röst, den öfverjordiska glansen af hennes blick, allt sade dem det.

För första gången berättade hon dem nu stycken ur sin egen historia, undvek den yttre men talade om den inre, hennes själs kamp, längtan, sökande, tvifvel, ända till mötet med Yngve. Hon talade om honom — o! med hvilket uttryck, hvilka toner, talade hon ej om honom, — om huru hans rättsinne, hans godhet, hans kunskaper gifvit frid och ljus åt hennes själ, försonat henne med lifvet. Sedan talade hon om deras förbund i de ungas tjänst hvilkas lidande och längtan det blifvit henne gifvit att förstå, emedan hon känt dem sjelf; talade om de planer, som de uppgjort till dess utförande.

»Det blef min lott,» fortfor Hertha »att ensam försöka utföra hvad vi båda uttänkt, och derföre har det blifvit så ofullkomligt, så styckevis. Ack! jag sjelf är blott ett fragment af den människa, af den lärarinna, som jag kunnat bli, för er om men min ungdoms omyndighets-tillstånd, min långa skymning, och sednare sorgen öfver min bortgångna vän har stäckt min kraft, böjt mig i fortid. Kärleken för er, mina barn, har hållit mig uppe. Jag har ej blifvit för er hvad jag borde, hvad jag ville. Låten era unga krafter, er vilja ersätta mina brister, och lyssnen i denna stund till mina ord som till en döende väns: att beslutamt ingå i Guds tjänst, som arbetare i hans vin-

gård, det ger kraft att mycket bära, mycket öfvervinna, att mycket förlora och ändå aldrig känna sig öfvergifven eller fattig. »Gåfvorna äro mångahanda och embetena i världen äro mångahanda, men Herren är En», som Apostelen säger det, och i dem alla kan man tjena den ene. Verlden är stor; Gud är större; och allt der är hans, och skapadt att förherrliga honom. Solen på fästet och markens minsta blomma vittna om honom. Så måste ni äfven vittna om honom, unga qvinnor, men i högre mening. Vet Ni hvarföre jag bedt er komma till mig, i dag, festligt klädda? Jo, det är emedan jag gerna ser er så, och för att lägga det på era hjertan att med hvad skönast och bäst, ni fått af Gud, gå fram i lifvet, som vittnen om honom den helige och gode. Hela den vår af yttre eller inre gåfvor som vanligen tillhör ungdomen, och som man så gerna tar i fåfängans tjänst, helgen den åt honom, den högste! Blifven hans tjenarinnor i sanning och skönhet. Försmån att tjena något lägre. Upplyften, adlen jordens ringaste göromål genom att helga dem till hans tjänst. Frukten icke att, när så fordras, framstå som hans sanningsvittnen i världen; men gören det ädelt, såsom väsen benådade med hans ingivelse. Gud gaf åt sitt sista verk på jorden att behålla — äfven efter affallet — ett ständigt minne af sin första kärlek, längtan till honom och hans uppenbarelse. Vården denna längtan, som ert heligaste arf, och lyssnen till Guds röst i den; — följn hvad den inger er. Låt icke den heliga elden slockna på ert hjertas altare: — då skall den slockna i jor-

dens samhällen! Låten den brinna allt klarare, högre, starkare för allt ädelt, godt, rätt, sannt, gudomligt; då skall den genomtränga, uppvärma, upplyfta jordens släkter. Sen omkring er i verlden utan fruktan, med ingen rädd, eller inskränkt blick, och frågen sedan: »Hvad vill Gud af mig?» Frågen ärligt, och hvad han säger er, det — gören, det blifven. Men frågen eder det, lyssnande, som Maria, vid verldsförsonarens fötter. Frukten högmodet, men icke mindre den falska ödmjukheten, slafviskheten under menskors dom. Hafven aktning för edert samvetes vittnesbörd, aktning för eder sjelfva, som den eviga sanningens vittnen på jorden. O! unga qvinnor, er kallelse är stor, er framtid härlig i den Heliges tjänst. Eggen eder till denna med heligt allvar, beslutamt, modigt, ödmjukt men fast, och — allt annat skall komma till er genom honom. Ni skola i begynnelsen erfara motstånd, misstro, smälek, hån och hårdhet af många människor; men framhärden tåligt, låten ingen och intet borttaga er framtids-syn och er tro på Befriaren! De skola segra och ni med dem, för er sjelfva och många!... — Jag måste sluta;... — Jag skall snart lemna er; — Gud kallar mig bort.... Låten mig taga med mig hoppet om er trohet mot er högsta kallelse, och — jag skall dö nöjd, ty — jag har då ej lefvat förgäfves!....»

Hertha tystnade. Feberflammorna på hennes kinder brunno högt, och hennes klara ögon blickade omkring sig frågande och fordrande i högtidligt allvar på de unga, som omgäfvö henne. Dessa reste sig alla, och kommo, den ena efter

den andra, att knäböja framför henne och att böja sitt hufvud i hennes sköte. Hon hade låtit sin staf falla; med sina darrande händer upplyfte hon dessa unga hufvuden, såg in i deras tårfulla ögon och välsignade dem med sin blick, kysste deras panna, och gaf åt hvar och en af dem ett kärleksord och en minnesskänk.

»Farväl! Vi se hvarann åter!» voro de sista ord hon förmådde framhvisa i det hon slutligen med blick och hand tog afsked af dem.

Efter denna afton såg Hertha ingen mer hos sig utom sina systrar, sin unga vän, Olof E. och sin läkare, ty stora voro hennes plågor. Sittande i sin ländstol tillbringade hon dagar och nätter med blott få stunders sömn och nästan utan föda. Hon hörde gerna läsas och helst de stycken ur den heliga skrift i hvilka stora, verldsbefriande utsigter öppnade sig. Då reste sig hennes hufvud, hennes blickar lyste åter, i det de, som förr mången gång syntes skåda i fjerran någon stor och herrlig syn. Hennes hufvud behöll dess redighet och hennes anletes uttryck dess klarhet, utom i de få ögonblick då det förmörkades af plågor, eller något bittert minne. Ända till det sista sysselsatte hon sig stundtals med att skrifva, upptecknande åtskilligt, som hon ej mer muntligen förmådde säga sina unga elever, och skref äfven stundom i sin dagbok. Få dagar före sin död skref hon der:

»Gud vare lofvad; det lider med mig. Här kan jag, nu mera, blott vara en börda för mina vänner. Der, borta, skall jag, kanske, som skydds-Engel få vaka och verka för dem. De som in-

skränka vår enskilda historia, våra vänskapsförhållanden blott till jordens tid ha icke förstått allt hvad Evangelium har att lära oss.

Min syn aftager, min hand darrar; — men tanken, men hjertat, de äro unga ännu! Alma, Yngve! jag kommer till er med en själ full af kärlek och lärgirighet, för att med er eller genom er — om jag kan vara det värdig — skåda Guds herrlighet.

Kort före sin sista timma skref Hertha i sin dagbok, som det tycktes, för att förströ oroande känslor:

»Jag var i min ungdom ofta hård och skningslös mot andra och sade med hårdhet hvad jag ansåg för rätt eller sannt. Jag har fått igen det i dessa dar. En aflägsen slägtinge, som förlorat penningar på min far skref nyss till mig: »all både min och er egen olycka kunde ha förekommit om ni hade, i tid, tvingat er far att göra er reda för ert arf, om ni begagnat de medel, som våra lagar gifva vid handen för att vinna er frihet. Då hade ni kunnat längesedan bli gift med Yngve, han hade lefvat, ni hade icke, såsom nu, arbetat er förderfvad, och era systrar hade kunnat vara väl försörjda eller etablerade. Allt hade då kunnat vara annorlunda. Låt oss ej skylla på lagar och omständigheter hvad som är felet af vår egen obeslutsamhet eller vår fruktan för verdens omdömen.»

Dessa ord ha gjort mig djupt ondt. Har jag verkligen vållat allt detta? felat så mycket? Yngve! Är det jag som bäddat din förtidiga graf?

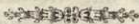
Mina systrar är det jag, som förstört eder framtid? — Jag ser ej, jag förstår ej redigt mer. Sjukdomen försvagar mig. — Dödens skuggor omhvärfva mig. — Ö! detta är en bitter kalk. Gud vare mig arma nådig!»

Efterföljande ord, utan dato, äro skrifna med en stadigare hand och med en betydligt större styl, sådan som ofta skrives af dem hvilka äro halfblinda:

»Jag har velat göra det rätta, jag har lydt Guds och mitt samvetets bud. Om jag deruti irrat mig, om jag genom att uppfylla en pligt försummat andra, så — är felet ej mitt. Jag kunde icke göra annorlunda, och — jag har varit främsta offret. Inför Gud står jag rättfärdigad genom min redliga vilja; men —

Fädernesland! du som jag mycket älskat, som jag velat tjena af hela min själ och af all min kraft, men som ringaktade min själ och min kraft, du som jag likväl välsignar för det goda du gaf, mot hvars ärofulla framtid jag ännu i dödens skuggor troende skådar; till dig förtror jag mina moderlösa! Var dem en huldare moder än du varit det för mig. Gif dem, gif, för din egen framtids skull, åt alla dina döttrar, hvad du nekade min ungdom: frihet, framtid, ett hem för andens lif! För mig begär jag intet mer. Min vandringsstaf är nedlagd, min vandring är slut;

*»Jag lyfter mina händer
upp till Guds berg och hus!»*

Kungsköpingsboarne.

Aldrig hade inom Kungsköpings samhälle någon persons sjukdom och sista stunder blifvit följda med ett så allmänt deltagande som Herthas. Men också fanns der icke många af stadens bättre familjer som icke hade haft en dotter eller ung anförvandt i hennes skola och som icke hade henne att tacka för att väckt skönare lif hos dessa. När hon var borta sjöngo de i chor hennes lof och vackra versar, varma af hjertats ingifvelse, diktades till hennes ära. Under hennes långa sjukbädd sändes henne allt som man trodde kunde hugsvala den; och större gåfvor hade icke uteblifvit om Hertha med ett enda halft ord velat påkalla dem. Men hennes medfödda stolthet nekade henne detta. Sina närmaste vänner bad hon endast att, efter hennes död »vara goda» mot hennes systrar. Och var det pietet mot hennes minne, eller verkan af det himmelska skydd, som Hertha stundom glädde sig åt att kunna gifva sina systrar då hon var borta, visst är att människor voro »goda» mot dem och att en vänlig stjerna syntes uppgå öfver deras lif. Redan före Herthas död hade den unge Olof E. och Herthas syster Maria närmat sig hvarandra i innerlig högaktning och till-

gifvenhet, och då vi nu lemna dem ur sikte, se vi Olof E. befordrad till en plats der han kan bjuda sin hand och en fredad lefnadsställning åt sin hulda Maria. Märtha säges vara nämnd till föreståndarinna för en slöjdskola, hvilken några af Kungsköpingsboarne till Herthas minne stiftat för unga flickor, och hvartill de inköpt de bildstoder, som hon ämnat för den. Den anda af lif och kärlek till högre utveckling, som hon hade väckt, fortlefde och — lefver ännu i staden.

Den har äfven verkat att den goda pastorskan fått alla sina önskningar för småbarnsskolan uppfyllda. Hvem som nu är lärarinna der, sedan Amalia flyttat med sin man till annan ort, veta vi icke. Sedan Maria Dufva blifvit gift, ha pastorn och pastorskan skaffat sig en ny dotter i huset och pastorskan önskar sig ännu en. Det goda äkta paret har ännu rum i sitt hus och i sitt hjerta.

Mimmi Svanberg fortfar alltjemt i sin mångfaldiga verksamhet som »Stadsrådinna» i staden, äfven sedan hon blifvit gift med en förmögen man derinom.

Hennes skyddsling, den klarögda men lama lilla sångerskan Mina, är antagen som sånglärarinna i småbarnsskolan och delar sitt glada oskuldsfulla lif emellan denna och sin nu mera lyckliga moders hem — ett verk af syskonföreningen, — och aldrig på jorden såg man väl en lam varelse mera lik en sångfågel till lif och lynne.

Fru Tupplander fortfar med sina kaffe-juntor och sin strid mot denna tids principer »utan aga och morab», och beklagar högt att fröken Krus-

björn allt mer smittas af dessa och tar deras parti.

Professor Methodius har icke ännu fått sitt system att rätt »ta knäcken», »ta skruf», och Protokollssekreter N. B. har icke ännu fått sin bok emot fruntimmersföreningar färdig. Han har emedlertid ingått i en särskilt fruntimmersförening, han är gift med — Mimmi Svanberg.

Fru Ugglå, som icke längre kan sucka öfver »de sju mamsellerna Dufva» eller öfver sin dotter Ingeborgs många döttrar, alldenstund hon endast fått en (samt två söner) och ej heller kan sucka öfver sin dotters öde som hon ser lycklig med den bästa man, har nu tagit sig före att sucka öfver fem fröknar Hoppenstedt och nio fröknar Ugglå (hennes slägtingar) samt deras ovissa utsigter.

Vi vilja slutligen tala om två personer, som lågo Herthas hjerta nära och med hvilka hon stod i ständigt samband medan hon lefde; men det är föga vi ha att säga om dem.

Rudolph — »stackars Rudolph», som Hertha brukade kalla honom, fortsatte flera år sin fotvandring och alltemellanåt kom till Hertha ett bref och i detta en liten penningesumma »för brandskadade». Efter Herthas död upphöra underrättelserna om honom och det synes troligt att han ej länge öfverlefde henne. Af hans bref ser man att han ej fann rast eller ro på jorden utan ständigt förföljdes af brandnattens minnen samt af en röst som tycktes tillropa honom: »bort! bort!» men han hörde äfven en annan, som lät honom lyfta hufvudet, blicka uppåt och upppepa: »bortom! bortom!» en röst som hviskade om en »Gud

större än vårt hjerta, som vet allting, och när hvilken är mycken förlåtelse.» Och såsom det finnes mänskliga irrstjenor hvilka under sina exentriska banor synas en liten tid inom vår horisont, och sedan aldrig mer återkomma dit, men kunna af andra plantsystemer attraheras och i deras stjernkrets vinna ordning och lugn, så finnes, äfven bland människorna Nebuloser, som icke, under deras jordiska listid, mäktat utbilda sig till en bestämd kärna; och äfven för dessa se vi tröstfullt till *den* som vill och förmår fullborda alla sina verk. Han har satt den ena människan till den andras sol, och så se vi Rudolph, den stackars »skymningens son», genom förbindelsen till Hertha på väg till lifvet och ljuset.

Eva Dufva lefde, Egeria-lik, fördold inom den heliga lund der hon bibringade en skön lefnadsvishets läror till alla, som kommo inom hennes krets. Längre blommade hon i Solberga prestgård täck och frisk som en ros, sedan vissnade hon, åldrades såsom andra, men behöll en oförvissnelig ungdom i sitt stilla, verksamma lif som dotter, vännina och mor för värnlösa små. Hon gifte sig aldrig och hennes enda jordiska kärlek var — *Hertha*.

Bilaga.

(Se sid. 207.)

På Lag-Kommittéens förslag år 1825 att ogift qvinna skulle bli myndig vid 25 års ålder, fällde Högsta Domstolen år 1832 följande omdöme:

»att det snarare vore ofördelaktigt än nyttigt för den ogifta delen af kvinnokönet, om såsom allmän grundsats fastställdes, att, vid viss ålder, ogift qvinna vore myndig, i stället att hennes myndighets-tillstånd nu utgör ett undantag, grundadt på erhållna upplysningar om särskilda förhållanden, personens stadga och skicklighet att sig och sitt gods förestå. Det kunde ej nekas, att mången ogift qvinna innehade dessa egenskaper och således borde hafva en utväg öppen att, om hon af särskilda skäl så åstundade, erhålla rättighet att sjelf tillträda förvaltningen af sina angelägenheter; men många andra åter, och sannolikt de flesta, skulle, om Lagen undandroge dem, vid en viss ålder, den omvårdnad, hvilken hittills, mera såsom en förmån än såsom ett tvång för dem, varit lagd i förmyndarens hand, iråka ojemnförligt större olägenheter än deras beroende af förmyndaren kunde medföra. Af dessa skäl, och då Qvin-

nan, hvars bestämmelse för det husliga lifvet påkallade en derefter rättad uppfostran, icke borde, genom Lagstiftningen, sättas i behof af en annan åt yttre omsorger riktad bildning, som ofta skulle afleda hennes håg och verksamhet från deras rätta och viktigaste föremål; fann Högsta Domstolen det alltför betänkligt att tillstyrka antagande af Lag-Kommittéens gjorda förslag, och ansåg i dess ställe, nuvarande Lagstadgande i detta ämne böra bibehållas, så att ogift kvinna, af hvad ålder hon vara måtte, skulle förblifva under förmynderskap, derest ej Konungen funne skäl förklara henne myndig.»

»Likväl borde,» efter Högsta Domstolens åsigt, »hvarje sådan ogift kvinna, som med behörigt tillstånd idkade egen näring eller handelsrörelse, vara myndig att göra och låta uti allt hvad dermed hade gemenskap, helst hennes egen framgång derutinnan äfvensom andras rätt fordrade, att de förbindelser, hon i sådant förhållande ingick voro gällande.»

Justitie-rådet Stråle tillade: »det synes vara en verklig motsägelse deruti, att genom lag förordna, det ogift kvinna ovillkorligen skall vid viss ålder vara myndig och att utsträcka denna ålder utöfver den för mannen utsatte ålder af 21 år. Lagstadgandet skulle väl grunda sig på den förutsättning att båda könen vore jemulika deruti, att de vid viss ålder i allmänhet ägde skicklighet och förmåga att sjelfve förvalta deras egendom. Men, om så vore, hvarföre skulle kvinnans myndighetsålder inträffa sednare än mannens? Hennes fysiska utveckling är tidigare, och är hon i tillfälle att inhemta all den erfarenhet som erfordras för att vara fullmyndig, hvarföre skulle hon ej kunna inhemta den på samma tid som mannen? Det torde vara svårt att förklara

detta, utan att medgifva att ogift qvinna, hvilken icke deltaget i hushållets yttre förhållanden, ej eller är i tillfälle att förvärfva den världserfarenhet, som behöfves att sköta egendom af hvad beskaffenhet som helst och undvika alla de tillfällen till förluster som dervid yppa sig *). Har man åter medgifvit detta, så har man frångått jemnlighets-systemet, och grundvalen för lagbudet undanfaller. Det är först sedan qvinnan under äkten-skapet fått lära sig känna hushållets yttre angelägenheter och med mannen deltaga i rådslagen härom, som hon kan förvärfva nödig skicklighet att vid man-neus frånfälle ensam förestå boet; men en tidigare för-måga i detta afseende hör till undantagen och måste såsom sådan af Lagen anses. För min del skulle jag ock tro att då det öfverlemnas åt Kongl. Maj:t att såsom hittills bevilja myndighets-ansökningar af ogifta qvin-nor, det dock borde i Lagen stadgas, att en undersök-ning inför domstol borde föregå och alla vederbörande, som utan olägenhet kunde infinna sig, dervid muntt-ligen höras, hvarigenom närmare kännedom om för-hållanderna och anledningen till ansökningen vinnes, än som det hitintills brukliga sättet att affordra skriftliga förklaringar medförde, och Domaren komma i tillfälle att afgifva ett mera tillförlitligt af- eller tillstyrkande än nu merendels inträffar.»

Så märkvärdiga som dessa omdömen af rikets högsta Domstol säkert skola synas mången, så öfverträffar likväl Götha Hofrätts yttrande i ämnet betydligt dessa

*) En qvinna af godt förstånd skall dock alltid förstå att välja säker rådgifvare eller målsman när det behöfves.

i märkvärdighet äfven med afseende på det egna pathos hvarmed den behandlar frågan. På Lagberedningens förslag om ogift kvinnas myndighet vid en viss ålder yttrade år 1827 denna Hofrätt:

»Då kvinnan i vårt land, i följd af vedertagen uppfostrings-method icke bildas eller danas till annan verksamhet än den som blir nödig för den inre hushållningens vård, hvarutöfver kvinnans egentliga verkningskrets ej eller synes vara ämnad; så måste ock deraf följa att hon, dagligen sysselsatt med sina husliga småbestyr icke kan, såsom mannen, reflecterande på de större tilldragelserna i allmänna lefvernet, vinna den bekantskap med händelsernas vanliga gång, eller förskaffa sig den erfarenhet af verlden och menniskan, att en ovilkorlig rättighet att råda sig och sitt gods, kunde utan fara henne anförtros, såsom medel till en sällhet, hvilken då den vore själfberedd, förmodades derigenom blifva mera hel och fullkomlig. Det torde i vår tanka vara alldeles otvifvelaktigt, att rikets äldre lagstiftningar, hvilka förklarar ogift qvinna böra stå under förmyndare, dervid, med hänsigt till det anförda, icke haft annat syftemål, än att freda kvinnan från de faror, man eljest befarat af hennes oerfarenhet och medfödda godtrogenhet; och det förekommer oss, som skulle man i detta fall, långt ifrån att vilja utöfva en orättvisa mot kvinnan, tvärtom varit ledd af den mest ädla föresats, att, genom det man uppdrog vården och förvaltningen af hennes egendom åt dem, som genom släktskapsbanden voro henne närmast, bereda henne det lugn och den stilla förnöjelse, hvaraf hon, sig sjelf lemnad och i jemt beroende af andra, troddes icke komma i åtnjutande. Man lär ej, utan att vilja jäfva erfarenhetens mest evidente läror, kunna påstå, att denna föresats i sin utöfning

varit qvinnan skadlig, eller förneka, att, om ock exempel funnits på en och annan ogen eller orättrådig förmyndare, qvinnans rätt likväl i allmänhet varit med öm rättrådighet behandlad. Under budet om qvinnans omyndighets-tillstånd, har hon, närmare slutet till familjekretsen, hittills undgått frestelsen, att med det bekomna fäderne- eller moderne-arfvet försöka att, på egen hand, skapa sin lycka: hon har ock aldrig hittills blifvit blottställd för vådan af dessa försök: hon har ej, utkommen från fädernehuset, behöft vända sig med bön om råd till den förstkommande: hon har sluppit begråta följderna af illa beräknade företag och obetänksamt ingångna förbindelser; kortligen, hon har hittills icke känt vidden af sin egen svaghet: ledd af vänskapens förtroliga hand, åt hvilken lagen jemväl anförtrödt vården af hennes egendom, har hon undgått falla ett dubbelt offer för förledarnes illistiga beräkningar: vid sidan af en åldrig far eller mor, har hon förnöjsamt egnat sin omsorg åt deras hyllest och vård, ej lockad af begäret att, såsom sjelf myndig, tänka och handla blott för eget bästa; och hon har, då hon förr eller sednare inträdt i äkta ståndet, ditfört med sig, icke inbillningen att den myndiga qvinnan vore lika god som den myndiga mannen, utan, då hon i sin make endast sett en sjelfvald förmyndare, hvilken af öm kärlek och välvilja åtagit sig hennes angelägenheter, har hon varit lifvad af den sanna undergifvenhetskänsla, som alltid skall utgöra ett oefftergiftigt vilkor för den äktenskapliga föreningens sällhet och lycka.

Sådana hafva, efter våra åsigtter, följderna varit af budet om qvinnans omyndighets-tillstånd *) , och en fram-

*) Alldeles samma resonnemang ha vi hört i Norra Amerikas

tids erfarenhet skall, om detta bud förändras, säkrast visa hvad man derpå vunnit. Det gifves emedlertid af det nya, lagförslaget innehåller, ej något ämne, som, i vår tanka, är så genomgripande de husliga förhållanderna. Kunde vi öfvertyga oss, att det gamla lagbudet innefattade en orättvisa mot qvinnan, skulle ock all anmärkning å vår sida mot förslaget i denna del hafva uteblifvit; men då denna öfvertygelse är vida skiljd från oss och vår erfarenhet, samt vi tro, att qvinnan i allmänhet med oss finner, i nu gällande föreskrifter om hennes omyndighet blott en gärd af lagens ömma omvårdnad för hennes väl; böra vi ej eller draga i betänkande, att afstyrka den ifrågavarande förändringen och föreslå följande redaction af §:

»Enka, så ock hustru som från mannen lagligen skiljd är, varen myndiga; men Mö af hvad ålder hon vara må stånde under förmynderskap.»

Att qvinna hädanefter som hittills, må hos Konungen söka och vinna tillåtelse att blifva myndig, är ej vår mening att bestrida, och för att ej missförstås hafva vi ansett oss böra detta anmärka.»

Hofrätten öfver Skåne och Blekinge yttrade sig i frågan sålunda:

»Utan att misskänna qvinnans moraliska värde kunna grundade tvifvel väl synas, huruvida det öfverensstämmer med hennes sanna väl, att befrias från det beroende hvori hon, enligt nu gällande lag, befinnes intill dess hon inträdt i äktenskap och detta blifvit upplöst.

slafstater anföras till stöd för slafveriets bibehållande. Det var allt till slafvarnas fromma och sällhet!

Rådfrågar man dagliga erfarenheten, så öfvertygas man lätteligen om vådan, att låta ett sådant beroende upphöra, ty ringa lärer det antal ogifta qvinnor vara, som vid 25 års ålder äger skicklighet att vårda och förvalta sitt gods; ty egentliga skälet härtill återfinnes uti den riktning, som åt hennes uppfostran gifves inom den trånga kretsen af föräldrars hus och under deras oafbrutna ledning. Hon danas för den inre hushållningen, den hennes rätta bestämmelse är att sköta och förestå. Allt som tillhör den yttre är och bör vara främmande för planen af hennes uppfostran. Hon lemnar, efter den bestämda ordningen, beroendet under föräldrarne för att träda under mannens målsmanskap. Hon gör det utan försakelse, utan uppoffring i sin närvarande ställning, men icke om hon *de jure* förut varit sjelfrådande och sedermera genom giftermålet återgår under beroendet. Sjelfvilligt framställer sig den frågan: huru principen af mannens ovillkorliga målsmansrätt för hustrun står tillsammans med den, af qvinnans rättighet, att vid viss ålder vara sjelfmyndig. Med skäl som svårligen tåla motsägelse, är dock denna målsmansrätt motiverad, och man tvekar ej att antaga dem såsom tillfyllestgörande för qvinnans bibehållande under förmyndare-inseende, så länge hon förblifver ogift. Antages åter den motsatta principen, måste den, hvad qvinnan angår, vara lika obegränsad som i afseende på mannen, och, i sådant fall kräfde konsekvensen en så beskaffad lag: att rättigheten att öfver boet råda tillhörde den af makarne, som dertill ägde största skickligheten; och qvinnans uteslutande från embetsmannaklassen, från deltagande i allmänna ärender och deras styrelse vore då en uppenbar orättvisa. Icke förenar man sig med dem som vilja mäta människans värde efter hennes hushållningsförmåga

fastän denna lära icke saknar anhängare; man tror sig derföre icke nedsätta qvinnans värde, då man anser henne i allmänhet icke skicklig, att i sitt ogifta tillstånd frikallas från beroendet af föräldrar eller förmyndare, och då man i följd häraf hyser den öfvertygelse att hennes eget väl härigenom skulle komma att allt för mycket äfventyras. Undantag finnas visserligen och för dem anvisas rättigheten, att hos Konungen söka att blifva myndige förklarade. Man har derföre tillstyrkt bibehållandet af 2 § i 19 Kap. Ärfda-Balken 1734 års lag med tillägg: »der ej Konungen finner skäl henne myndig förklara.»

Det synes oss svårt att säga för hvilken af de två, qvinnan eller mannen, dessa domstolarnes åsigter äro mest förödmjukande; för henne som »de jure» genom tvång skall hållas bunden på det hon måtte, som gift, kunna bli fullt undergifven mannens målsmanskap, eller för honom, som icke kan i sin brud söka vinna den fria qvinnan, hvilken genom fullt och fritt erkännande af hans värde räcker honom sin hand, utan en ofri, underkufvad varelse, som tar honom emedan hon icke har någon annan utväg för att bli försörjd, eller att komma till en relativt sjelfständig tillvarelse. Fullt fri kan hon hoppas att bli först genom hans död eller genom skiljsmessa från honom, hvarföre jag ock hört mer än en ung, begäfvad flicka yttra: »jag ville gifta mig i dag om jag blott vore säker att bli enka innan aftonen.» Åsigten af äktenskapet under dessa ofria, mekaniska förhållanden är icke mindre bedröflig. Qvinnan skall sköta »den inre hushållningen» och för öfrigt subordinera

under mannen, såsom »honom fysiskt och moraliskt underlägsen». Det är då en hushållerska han skall vinna, icke en maka, icke, enligt den heliga Skrifts sköna uttryck »en hjälp till hvilken han sig hålla må». Aldrig skola då själarne, ädla och medvetna, möta hvarandra på förnuftets och frihetens område, aldrig kunna ega hvarandra den glada hyllning, den fria eftergifvenhet för hvarandras egendomliga naturgåfvor och egenskaper, som utgör äktenskapets adel och himmelrike. Man ser i makarne icke makar utan en herre och en tjenarinna, och i båda tvenne lika ofria varelser, utan lif och utan mål för deras förening än det mest inskränkta timliga.

Vi skynda oss att nämna att en af de tre ledamöter, som i Skånska Hofrätten granskade Lag-kommittéens förslag reserverade sig till protokollet och vi göra oss ett nöje af att här anföra hans (Assessorn, nu mera Justitie-rådet *Schmidts*) yttrande:

»Rättigheten för ogift qvinna, att, då hon fyllt 25 år, vara myndig, är ett stadgande som står i bestämd motsägelse med 1734 års lag. Öfvertygande måste de skäl vara som föranleda en sådan förändring; men sedan Lag-kommittéen i fråga om giftorätt och arf, erkänt qvinnan vara en icke underordnad varelse, och således tillagt henne, hvad hon efter naturens lag aldrig saknat, lika menskligt värde med mannen; så synes mig detta värde icke fullt respekteras, om ej qvinnan fick begagna sitt förstånd och sin fria vilja, hvilka karakterisera henne som menniska. Stadgandet innefattar derföre, efter mitt omdöme, blott en ytterligare sanktion af de grunder dem lagstiftningen redan antagit och dem jag i det föregående ansett mig böra understödja. Det måste stå eller falla med de samma. Enda frågan synes böra vara: när innehar qvinnan den mognad och

erfarenhet att banden för fria bruket af hennes förstånd och vilja, i naturen henne gifvet, kunna utan skada för henne sjelf eller samhället lossas och borttagas? Svaret synes lagstiftningen tillfredsställande uppfatta.» (Neml. i förslaget om kvinnans myndighet vid 25 års ålder.)

Oaktadt detta rättsinniga och fördomsfria yttrande återgick Lag-kommittéen efter Domstolarnes hörande (Svea Hofrätt läser icke ha yttrat sig i frågan) till 1734 års lag, stiftad för mer än ett århundrade sedan, och till den nu gällande regeln om kvinnans ständiga ommyndighet, så länge hon är ogift, men föreslog att domaren skulle efter särskild pröfning äga den rätt, som Konungen nu har, att göra henne myndig.

Expeditions-sekreteraren *Richert* vidblef likväl Lag-kommittéens mening och föreslog, i händelse den skulle anses alltför radikal, en förmedling; och med honom förenade sig *P. E. Bergfalk*.

Vid 1844 och 45 årens riksdag väcktes åter, af enstaka röster inom riksständen, förslaget att kvinnan skulle vara myndig vid 25 års ålder. Men Lag-utskottet förklarade sina åsigter till alla delar öfverensstämma med hvad Högsta Domstolen och de två Hofrätterna anmärkt mot Lag-kommittéen och afstyrkte bifall till förslaget. Alla fyra riksständen gillade detta.

Vid riksdagarne 1847—48, 1850—51 väcktes frågan, såsom vid den sednast förflutna, af spridda röster inom bonde- och borgarständen samt äfven hos ridderskapet och adeln, men med samma påföljd, som vid föregående riksdagar.

Vid 1850—51 årens riksdag föll Lag-utskottet af sig sjelf på den tanken att upptaga förslaget om kvinnans rätt att hos domaren söka den myndighets-förklaring då hon fyllt 30 år. Detta förslag lyckades för sig

vinna borgare och bönder, men förkastades af adel och prester. Vid 1853—1854 årens riksdag lyckades förslaget att vinna pluralitet inom stånden men afslogs af Konungen. Och äfven det förföll. Oss synes det emedertid temligen likgiltigt om det är domaren eller Konungen som skall ge qvinnan sin frihet. Det väsendtliga och upprörande är att hon, i olyckliga familjeförhållanden, icke kan vinna den utan att uppträda i strid med pietetens lagar och ett verkligt våldförande af sin ädlare qvinliga natur.

Så står nu frågan. Falla kan den icke; och vi kunna ej förtvifla om dess slutliga utgång. Andra länders exempel, tidens andliga kraf, allt flera röster som i vårt eget land begynna höja sig för en högre åsigt af qvinnans och lifvets bestämmelse synes oss bebåda morgonrodnaden af befrielsens dag.

De kuriösa yttranden af rikets domstolar som jag nyss anfört, och som äro så lätt besvarade att vi lemna den omsorgen till hvar tänkande läsare och läsarinna, äro fällda för tjugu år sedan. Svenska folket har gjort stora framsteg på tjugu år, och jag kan icke tvifla att dess Högsta Domstol — inom hvilken jag för närvarande äger lyckan att räkna, som nära anförvandt och vän en lika ädelsinnad som upplyst man — samt öfriga högre rätter skulle, om de ånyo tillfrågades i detta ämne, afgifva domslut mycket olika de förra.

Hela frågan om Qvinnans ställning i samhället skall dock näppeligen få sitt fulla ljus förrän det qvinliga medvetandet yttrat sig i den för att ur egen inre erfarenhet belysa den *).

*) Huru man begynner aktgifva på detta vittne hos folk, som stå i spetsen för århundradets kultur, visar det bemötande,

De ogifta qvinnor inom vårt land, som yttre omständigheter gifvit möjlighet dertill, och som icke till tanke och känsla blifvit nedtryckta under lagens och opinionens tunga band, ha hittills nöjt sig med att tyst, med eget arbete bryta sig väg till ädel sjelfständighet genom skicklighet i slöjder, konst och flerehanda yrken. De ha icke ropat på sin rätt till frihet och sjelfständighet. De ha nöjt sig med att förtjena och förvärfva den. De äro bland de lyckliga af vårt lands qvinnor. Otaliga andra sucka under »budet om qvinnans omyndighet» bundna af detta till själ och kropp, kännande sin förödmjukelse, sin fångenskap utan att kunna afskudda den, utan att kunna höja sina blickar mot ljustet. De allra flesta kunna, under omyndighets-systemet, aldrig utveckla sig till sitt fulla värde, antingen som gifta eller ogifta. Omyndighets-systemet är en chinesisk sko, som alltifrån barndomen stäcker förmågan till rörelse och utveckling. Aldrig »under budet om Qvinnans omyndighet» skall hon i ädel, sjelfmedveten glädje lära känna hvad hon kan och förmår, aldrig kunna sträfvä till de höjder dem hennes ungdomliga kraft och medvetande anvisa henne i idealets glans, aldrig blifva fullt sig sjelf, sådan Skaparen tänkte henne, aldrig heller öfva det upplyftande, renande inflytande som hon kan och bör öfva på det andra könet, på det uppväxande släg-

som i dessa dagar eguats af Engelska parlamentet åt en petition, undertecknad af 3000 fruntimmer, i hvilken begäres rätt för qvinnan att så inom som utom äktenskapet råda öfver hvad hon sjelf förvärfvar. Sällan har mera uppmärksamhet inom båda parlaments-husen eguats någon petition, och Englands största lagkarlar (bland hvilka Lord Brougham och Lord Lyndhurst) föra petitionärernas talan.

tet. En Svensk man (Biskop Agardh) har i vårt land nyligen i ämnet uttalat minnesvärda ord *).

Att frukta följderna för qvinnan och samhället om man ger henne den frihet, som hon i likhet med mannen är berättigad till, är att frukta spöken.

Guds lagar i naturen och hjertat skola göra sig gällande och behålla öfverhand, dess mer spelrum man gifver dem. Öppna för qvinnorna friheten och alla dess banor, öppna dem vida som morgonrodnadens portar; en Gudomlig dragning skall alltid föra flertalet qvinnor till hemmets härd, till familjelifvets innerlighet, till att blifva mödrar eller fostrarinnor; men de skola, under frihetens system, blifva det med ett högre medvetande. Och de som välja andra banor skola, som goda medborgarinnor likväl förblifva qvinnor, d. v. s. så vida ordet har någon djupare mening, menskliga väsen i hvilka hjertats lif har öfvervigt.

Afarterna af den fria qvinnan uppstå förnämligast under kampen, under motsägelsen, och finnas, som vi tro, oftare under omyndighets-systemet än under frihetens. Qvinnan, som inom sitt äktenskap ej får styra med förnuftets makt skall styra med toffelns. Förnuft, rättvisa, kärlek äro de starka makter, som allena kunna besvärja dämonerna och framkalla den sanna skönheten. Verklig uppfostran (som innebär *upphöjelse*) skall under frihetens system förjaga den falska bildningens usla anspråk och själfviska ingifvelser.

Man kan ej nog mycket yrka det: omyndighets-tillståndet gör själen närsynt och svag, ett rof för alla slags ingifvelser; gör uppfostran till en ytlig, artificiell

*) Se Biskop Agardhs skrift: om Lifränte-inrättningar för Svenska qvinnor.

dressur, utan lefvande sammanhang med lifvet, ovärdig en personlig, odödlig andes fordringar, hindrar dess harmoniska utveckling under ungdomen, och dess mognad ofta för — hela lifvet. Osägliga äro de eländen som alstras i den qualmiga atmosfer der den unga qvinnos själen lefver, rättare vegeterar utan framtid, i evig motsägelse till hvad ädlast inom henne rör sig sökande ljuset; osägliga de mörka syner, de förvilleelser och fel som deraf kunna uppstå. Det finnes ingen tyngre börda än den af lifvets tomhet. Den som skrifer detta vet det, ty hon har genomlevvat det, ehuru under mycket olika förhållanden med denna boks hjeltinna, och bär med smärta än i dag följderna af omyndighets-budet, som fjettrade den största, bästa delen af hennes lif. Hon har det att tacka för mycket ondt och för ingenting godt om icke — möjligtvis — i den bittra rot hvars frukt blifvit — Hertha.

I bokhandeln finnas följande af Mamsell **Fr. Bremer** dels öfversedda, dels öfversatta religiösa skrifter:

1) *Den Heliga Andas Döpelse.* Religionstal öfver orden: »Det dop, som oss saliga gör, icke det, som rentvager köttens smitta, utan ett godt samvetes förbindelse till Gud, genom Jesu Christi uppståndelse.» (Petr. Ep. I, Cap. 3, v. 21.) Hållet i Franska reformerta kyrkan i Stockholm den 4 November 1855 af P. Trottet. Pris: 12 sk. B:ko.

2) *Om myndigheten och om ingifvelsen i Den Heliga Skrift.* Af P. Trottet. Pris: 8 sk. B:ko.

3) *Den Christnes pligt och våra dagars religiösa rörelse.* Religionstal öfver Pauli Epistel till de Romare, Cap. 12, v. 1—2, hållet i Franska reformerta kyrkan i Stockholm d. 7 Okt. 1855, af P. Trottet. Pris: 8 sk. B:ko.

4) *Om Sanningen inom Sanningen.* Föredrag af P. Trottet, hållet i Franska reformerta kyrkan i Stockholm, Maj 1854. Pris: 16 sk. B:ko.

Äfven finnas i bokhandeln följande nyligen utkomna skrifter:

Lecture. Första Serien, innehållande fyra smärre berättelser af *****. Pris: 4 R:dr B:ko.

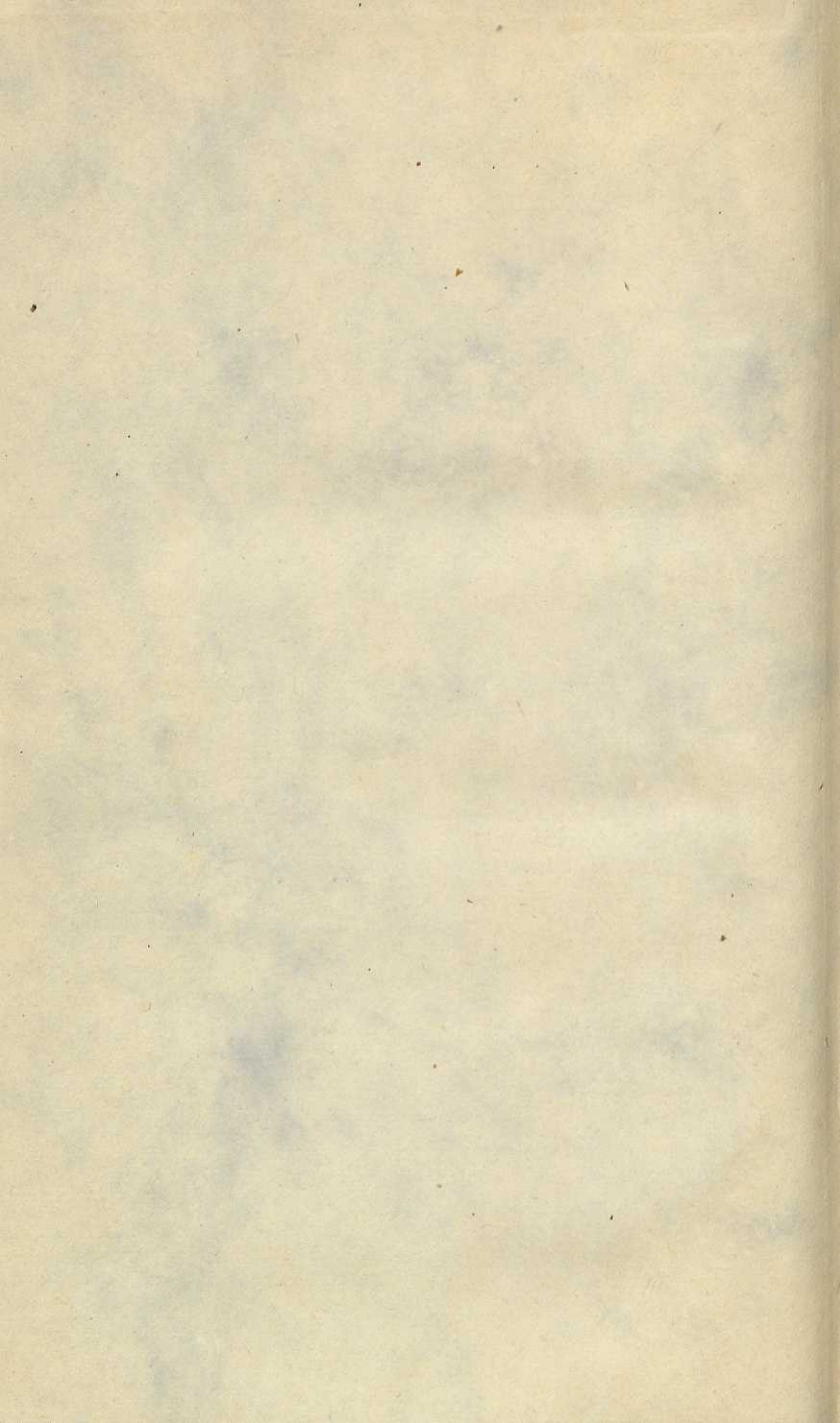
Bardens Dotter. Af J. L. Pris: 16 sk. B:ko.

Stockholm, tryckt hos Eric Westrell, 1856.

Hand. 8/15 1856
3
(klippes jämnt)
(buckram)

Grufvorna vid Mariengrund, af Relstab	—	24.
Helena. Berättelse af Maria Edgeworth. 3 Delar	1:	—
Hertiginnan af Bourgogne, af Jules de Saint-Félix	—	40.
Hjalmar och Ingeborg, af J. Engström	—	32.
Hvem blir Arftagare? af E. Pickering. 3 Delar	1:	28.
Höfdingarne af Esens. Berättelse af Tromlitz	—	8.
Informatorn och Aristokraten. 2 Delar	1:	24.
Jack Brag, af Theodor Hook. 4 Delar	1:	36.
Johanna d'Arc, Historisk Teckning	—	16.
Kabinetts Bibliothek af den Nyaste Litteraturen. Ellofva Ärgångar å 52 Häften å	9:	—
Kejsar Fredrik Barbarossa, af Grabbe	1:	—
Kolera-Spärningen. Berättelse af Belani	—	8.
Konskriptionen, eller Ludvig och Marie	—	40.
Konung Erik och de Fredlöse, af Ingemaan. 2 Delar	2:	16.
Konungens Egen, af Marryat. 3 Delar	1:	16.
Korgossen, af J. van Lennep. 2 Delar	—	40.
Kräftfångsten i Lilo-dammen, m. m.	—	28.
Kyrkan Notre-Dame, af V. Hugo. 4 Delar	1:	32.
Kärlek och Pligt. Berättelse	—	24.
Lejoninnan, af Fr. Soulié. 2 Delar	1:	8.
Lisettes Luftslott. Novell efter Holst	—	8.
Makaria, eller Herakliderna, af Lafontaine	—	8.
Maria, Novell utgifven af Heiberg	—	32.
Menigsstriderna. 2 Delar	1:	40.
Minnen från Beresina, af Balzac	—	16.
Mulla-Nur. Berättelse af Al. Marlinskij	—	32.
Mördaren med kall öfverläggning	—	32.
Nya Svenska Parnassen 1847-1848. H. 1-104	å	12: 36.
Nära och Fjerran, utgifven af Carl Heiberg	—	28.
O. T. Roman af H. C. Andersen. 2 Delar	1:	—
Orleanska Jungfrun, af Schiller	—	16.
Pantsar-riddaren. Seder och Bruk i Kaukasien. Roman	—	28.
Pauline, af Alex. Dumas	—	28.
Poetiskt Album	—	40.
Prinsessan Ursini, af Lavergne. 2 Delar	—	40.
Riddaren D'Harmental, af Al. Dumas. 2 Delar	1:	44.
Rienzi, af Bulwer. 2 Delar	1:	8.
Rosa och Blenda, af George Sand. 2 Delar	1:	8.
Röfvarne i Schwartzwald, af L. Relstab	—	24.
Röfvaren, af G. P. R. James. 2 Delar	1:	36.
Saint James' Palats, af H. Ainsworth. 3 Delar	1:	24.
Selim. Novell af Tromlitz. 2 Delar	—	32.
Shakspeare och Hans Vänner. 2 Delar	1:	36.
Sjömanslustrun, af F. L. R.	—	24.
Skalden. — Amatörs-Theatern	—	20.
Släkten Nowlan, af J. Banim. 2 Delar	1:	20.
Struense, 2 Delar	1:	—
Sturcfamiljen, 2 Delar	1:	32.
Tant Pontypool. Roman. 3 Delar	—	40.
Tempelherrarne, af Brisset. 2 Delar	—	40.
Thaddeus af Warschau, af J. Porter. 2 Delar	—	40.
Ung-raren af G. Herlofssohn. 3 Delar	1:	8.
Ödet af M. Ferrier. 3 Delar	1:	8.
Öfverste Richmon af St Felix	1:	—

Pris för båda delarne: 3 R:dr 16 sk. B:ko.

6000070572

Göteborgs universitetsbibliotek

4: -
JOHN JOHNSON
BOKBINDARE
GÖTEBORG

